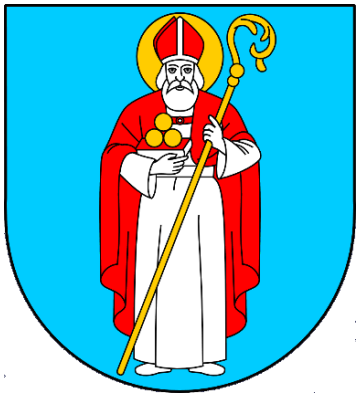

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023

Piotr Stec, Emil Stec

Polska Agencja Rozwoju Regionalnego „PARR”

Ul. Tomasza Strzembosza 1/49, 20-153 Lublin

POLSKA AGENCJA Rozwoju Regionalnego

STRATEGIA
Rozwoju Gminy Zakrzówek
na lata 2016-2023

grudzień, 2015 rok

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Regionalnego

Autorzy Strategii:
PIOTR STEC
EMIL STEC

Opracowanie:
Polska Agencja Rozwoju Regionalnego „PARR"

Zamawiający:
GMINA ZAKRZÓWEK
Ul. Żeromskiego 24, 23-213 Zakrzówek
e-mail: gmina@zakrzowek.pl
www.zakrzowek.pl
NIP: 715-132-39-86

Wykonawca:
POLSKA AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Tomasza Strzembosza 1/49, 20-153 Lublin
e-mail: poczta@parr.com.pl
www.parr.com.pl
NIP: 713-263-78-73

Wydawca:
Polska Agencja Rozwoju Regionalnego
ul. Tomasza Strzembosza 1/49, 20-153 Lublin
numer wydawcy: 64279

Ikony w Strategii pochodzą ze strony internetowej: http://www.flaticon.com

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

ISBN: 978-83-64279-22-5

Wydawnictwo PARR
Lublin 2015

SPIS TREŚCI

Cel, metodyka i perspektywa czasowa Strategii 8

Rozdział I. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Zakrzówek 13

Raport stanu. Analiza i diagnoza strategiczna 15

1. Przestrzeń i środowisko 15
   - 1.1. Położenie administracyjne i geograficzne 15
   - 1.2. Położenie komunikacyjne 23
   - 1.3. Walory przyrodnicze 25
   - 1.4. Walory kulturowe 38
   - 1.5. Produkty lokalne i kuchnia regionalna 42
2. Społeczeństwo 43
   - 2.1. Demografia 43
   - 2.2. Wiek i struktura wykształcenia mieszkańców 52
   - 2.3. Źródła utrzymania ludności 55
   - 2.4. Mieszkalnictwo 57
   - 2.5. Struktura zatrudnienia i rynek pracy 59
   - 2.6. Bezrobocie 61
3. Gospodarka 63
   - 3.1. Rolnictwo 63
   - 3.2. Przedsiębiorczość 65
   - 3.3. Struktura sektorów biznesowych 77
   - 3.4. Ocena możliwości rozwojowych branż lokalnej gospodarki z wykorzystaniem wskaźnika lokalizacji (LQ) 79
   - 3.5. Chłonność rynku 95
   - 3.6. Tereny inwestycyjne 97
   - 3.7. Podatki lokalne 102
4. Infrastruktura techniczna 107
   - 4.1. Infrastruktura transportowa i komunikacyjna 107
   - 4.2. Gospodarka wodno-ściekowa 112
   - 4.3. Gospodarka odpadami 113
   - 4.4. Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa 114
   - 4.5. Infrastruktura telekomunikacyjna 114
5. Infrastruktura społeczna 114
   - 5.1. Infrastruktura edukacyjna 114
   - 5.2. Infrastruktura sportowa 119

5.3. Wypoczynek ... 119
5.4. Infrastruktura kultury ... 122
5.5. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej ... 125
5.6. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego ... 128
5.7. Urzędy ... 128
5.8. Baza noclegowa ... 130
5.9. Analiza funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek ... 132
6. Jakość rządzenia ... 145
6.1. Analiza zdolności inwestycyjnej ... 145
6.2. Zrealizowane kluczowe inwestycje ... 166
6.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne ... 168
6.4. Wizerunek gminy ... 169
6.5. Otrzymane nagrody i wyróżnienia ... 172
6.6. Jakość kapitału społecznego ... 174
Analiza RegioStrateg – benchmarking Gminy Zakrzówek ... 177
1. Metodologia analizy RegioStrateg ... 177
2. Analiza atrakcyjności i potencjału rozwojowego gmin powiatu kraśnickiego ... 186
2.1. Barometry atrakcyjności i rozwoju ... 203
2.2. Macierze rozwoju Gminy Zakrzówek na tle powiatu kraśnickiego ... 206
2.3. Budowanie przewagi konkurencyjnej i obszary słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek ... 211
2.4. Podobieństwo gmin powiatu kraśnickiego ... 217
3. Analiza atrakcyjności i potencjału rozwojowego gmin „pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek ... 219
3.1. Barometry atrakcyjności i rozwoju ... 236
3.2. Macierze rozwoju Gminy Zakrzówek na tle gmin „pokrewnych" ... 239
3.3. Budowanie przewagi konkurencyjnej i obszary słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek ... 244
3.4. Podobieństwo gmin powiatu „pokrewnych" Gminy Zakrzówek ... 249
Podsumowanie analizy i diagnozy ... 251
1. Analiza SWOT ... 251
1.1. Metodologia analizy SWOT ... 251
1.2. Analiza SWOT Gminy Zakrzówek ... 252
2. Analiza SWOT/TOWS ... 256
2.1. Metodologia analizy SWOT/TOWS ... 256
2.2. Analiza SWOT/TOWS Gminy Zakrzówek ... 257
Rozdział II. Koncepcja rozwoju w latach 2016-2023 ... 269
1. Założenia strategicznego rozwoju ... 271
2. Wizja rozwoju ... 273
3. Misja rozwoju ... 275

4. Cel główny ... 276
5. Cele szczegółowe ... 278

Rozdział III. Implementacja Strategii Rozwoju ... 281

1. Priorytety oraz kierunki interwencji ... 283
2. Analiza WiP: ważności (istotności) i prawdopodobieństwa ... 289
   2.1. Metodologia analizy WiP ... 289
   2.2. Analiza WiP dla Gminy Zakrzówek ... 290
3. System finansowania Strategii – Plan finansowy ... 313
   3.1. Źródła finansowania Strategii ... 313
   3.2. Symulacja budżetu na lata 2016-2023 ... 314
4. System monitorowania i oceny realizacji Strategii ... 320
   4.1. Monitoring ... 320
   4.2. Ocena realizacji Strategii ... 321
   4.3. Zestaw wskaźników do monitoringu Strategii ... 324
5. Podstawowe założenia systemu realizacji ... 329
   5.1. Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii ... 329

Zakończenie ... 331

Opis konsultacji społecznych ... 332

Spisy ... 336

Spis tabel ... 336
Spis wykresów ... 339
Spis zdjęć ... 343
Spis map ... 343
Spis schematów ... 345

CEL, METODYKA I PERSPEKTYWA CZASOWA STRATEGII

Generalnym celem Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 jest zapewnienie trwałego, zintegrowanego, logicznego i spójnego rozwoju Gminy Zakrzówek w oparciu o realne uwarunkowania i rzeczywiste potencjały.

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzówek jest dokumentem, który ma za zadanie minimalizowanie niepewności w funkcjonowaniu oraz zapewnienie, obok realizacji celów doraźnych, długofalowego rozwoju Gminy. Jest zarazem podstawą do:

- wyznaczania perspektywicznych kierunków rozwoju Gminy,
- sprawnego dopasowywania się Gminy do zmieniających się warunków otoczenia,
- skutecznego i efektywnego zarządzania Gminą przez jej władze,
- optymalnego wykorzystania własnych środków finansowych,
- pozyskiwania środków finansowych na funkcjonowanie i rozwój Gminy ze źródeł zewnętrznych.

Aby osiągnąć cele wyznaczone w Strategii Rozwoju musi ona spełnić pewne warunki tzn. zajrzeć w głąb Gminy (diagnoza, identyfikacja stanu istniejącego), określić zewnętrzne warunki, w których funkcjonuje Gmina (w skali makro i mikro otoczenia) oraz spoglądać w przyszłość (z bliższą i dalszą perspektywą).

Główne cele opracowania Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 to:

Określenie i uzgodnienie kierunków polityki samorządu gminnego w perspektywie 8 lat poprzez:

- określenie celów polityki Gminy,
- ocenę szans i zagrożeń realizacji polityki gminnej,
- przeprowadzenie konsultacji społecznych wybranych etapów opracowania projektu strategii, w sposób odpowiadający standardom partycypacji społecznej przy tworzeniu aktu kierownictwa wewnętrznego.

Wzmocnienie formalnych i organizacyjnych podstaw dla sprawnego i efektywnego zarządzania zrównoważonym rozwojem Gminy poprzez:

- określenie zasad realizacji celów rozwoju Gminy (zadań, narzędzi i procedur),
- koordynację ustaleń wszystkich opracowań analitycznych, planistycznych i strategicznych sporządzanych na potrzeby Gminy,
- uchwalenie Strategii w postaci aktu kierownictwa wewnętrznego.

Maksymalne wykorzystanie szans przyswojenia zewnętrznych źródeł finansowania inicjatyw prorozwojowych Gminy (w tym środki dostępne w ramach funduszy strukturalnych UE) poprzez:

- określenie zadań realizujących cele strategiczne z dostosowaniem do możliwości ich finansowania ze środków funduszy strukturalnych UE,
- koordynację działań prorozwojowych podejmowanych przez samorządy różnych szczebli.

Dokument zawiera trzy zasadnicze części diagnostyczną, programową (koncepcyjną) i implementacyjną. Część diagnostyczna opracowana została na podstawie danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz udostępnionych przez Urząd Gminy. Część ta pozwala na dogłębną i precyzyjną ocenę stanu istniejącego i wyznaczenie głównych kierunków rozwoju Gminy. Ocena tendencji rozwoju doprowadza do ustalenia wstępnych prognoz, przedstawionych w postaci analizy atutów i barier rozwoju (identyfikacja problemów).

Część programowa lub inaczej koncepcyjna zawiera określenie celu ogólnego, celów szczegółowych oraz priorytetów i kierunków interwencji. Cele zostały określone w oparciu o wnioski z analizy i diagnozy strategicznej oraz wyniki konsultacji społecznych. Strategia rozwoju w zakresie części koncepcyjnej została opracowana z zachowaniem ścisłej struktury logicznej w oparciu o metodę definiowania kluczowych obszarów dla poszczególnych poziomów: strategicznego i operacyjnego.

Część trzecia dotycząca implementacji Strategii zawiera prezentację priorytetów i kierunków interwencji, a także strategicznych działań inwestycyjnych. Bardzo istotnym elementem jest analiza Ważności i Prawdopodobieństwa (WiP) działań inwestycyjnych i projekcja Strategicznego Budżetu Inwestycyjnego.

Wg. Banku Światowego atrakcyjności gminy budują 4 komponenty. Efektywne zarządzanie gminą ma miejsce tylko wówczas, gdy wszystkie sfery procesu przedstawionego na poniższym schemacie są skoordynowane. Dokonując analiz i planowania rozwoju Gminy Zakrzówek opierano się właśnie na takim podejściu.

Schemat 1. Komponenty rozwoju gminy wg Banku Światowego.

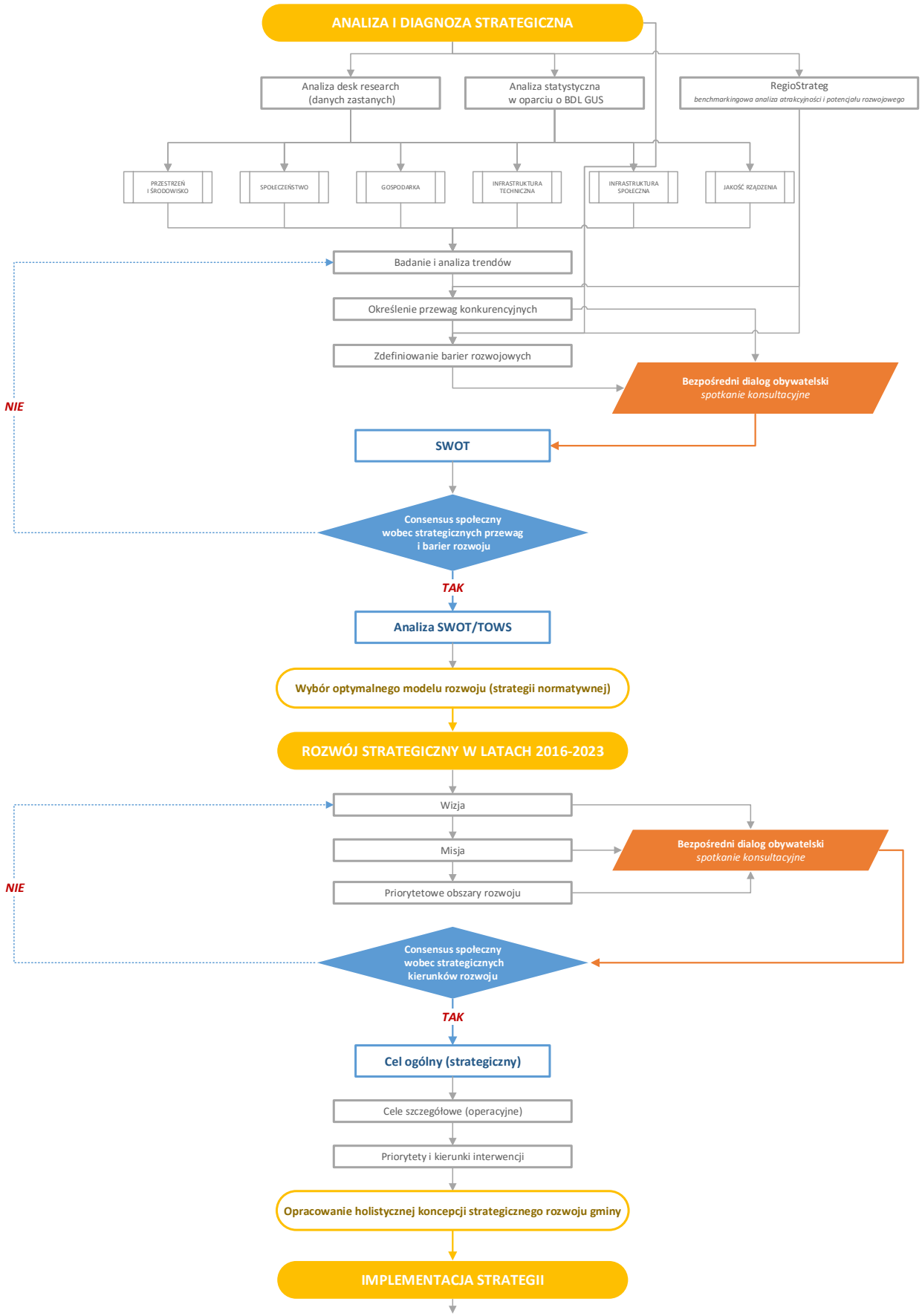

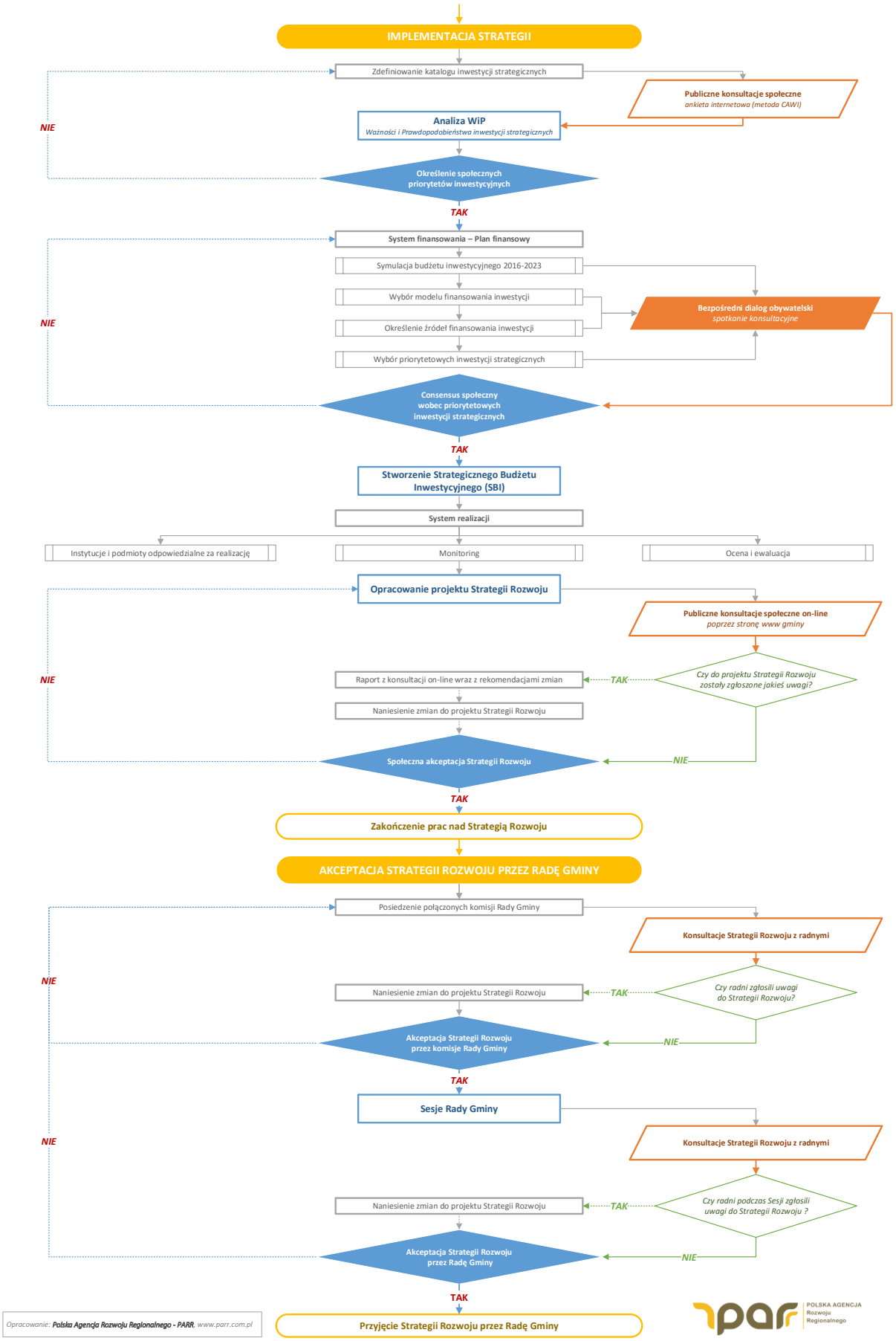
Źródło: opracowanie własne PARR.

Metodyka

Przyjęta metodyka pracy nad Strategią Rozwoju Gminy Zakrzówek składa się z **4 kluczowych etapów**, podzielonych na **46 procesów** i **9 podprocesów**, a także **7 kamieni milowy** (***milestone***) W trakcie jej opracowywania przewidziano **6-krotne konsultacje społeczne** (różne formy i metody). Metodyka prac przewiduje **7 warunkowych decyzji społecznych**, których pozytywne rozstrzygnięcie jest *sine qua non* dla kolejnego etapu prac. Szczegółową metodykę prac nad Strategią Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 prezentuje poniższy schemat:

Schemat 2. Przyjęta metodyka pracy nad Strategią Rozwoju Gminy Zakrzówek.

IMPLEMENTACJA STRATEGII
Zdefiniowanie katalogu inwestycji strategicznych
Publiczne konsultacje społeczne
ankieta internetowa (metoda CAWI)
NIE
Analiza WiP
Ważności i Prawdopodobieństwa inwestycji strategicznych
Określenie społecznych priorytetów inwestycyjnych
TAK
System finansowania – Plan finansowy
Symulacja budżetu inwestycyjnego 2016-2023
Wybór modelu finansowania inwestycji
Określenie źródeł finansowania inwestycji
Wybór priorytetowych inwestycji strategicznych
Bezpośredni dialog obywatelski
spotkanie konsultacyjne
NIE
Consensus społeczny wobec priorytetowych inwestycji strategicznych
TAK
Stworzenie Strategicznego Budżetu Inwestycyjnego (SBI)
System realizacji
Instytucje i podmioty odpowiedzialne za realizację
Monitoring
Ocena i ewaluacja
Opracowanie projektu Strategii Rozwoju
Publiczne konsultacje społeczne on-line
poprzez stronę www gminy
NIE
Czy do projektu Strategii Rozwoju zostały zgłoszone jakieś uwagi?
TAK
Raport z konsultacji on-line wraz z rekomendacjami zmian
Naniesienie zmian do projektu Strategii Rozwoju
NIE
Społeczna akceptacja Strategii Rozwoju
TAK
Zakończenie prac nad Strategią Rozwoju
AKCEPTACJA STRATEGII ROZWOJU PRZEZ RADĘ GMINY
Posiedzenie połączonych komisji Rady Gminy
Konsultacje Strategii Rozwoju z radnymi
NIE
Czy radni zgłosili uwagi do Strategii Rozwoju?
TAK
Naniesienie zmian do projektu Strategii Rozwoju
NIE
Akceptacja Strategii Rozwoju przez komisje Rady Gminy
TAK
Sesje Rady Gminy
Konsultacje Strategii Rozwoju z radnymi
NIE
Czy radni podczas Sesji zgłosili uwagi do Strategii Rozwoju ?
TAK
Naniesienie zmian do projektu Strategii Rozwoju
NIE
Akceptacja Strategii Rozwoju przez Radę Gminy
TAK
Przyjęcie Strategii Rozwoju przez Radę Gminy
Opracowanie: Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR, www.parr.com.pl
POLSKA AGENCJA Rozwoju Regionalnego

Rozdział I.
Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Zakrzówek

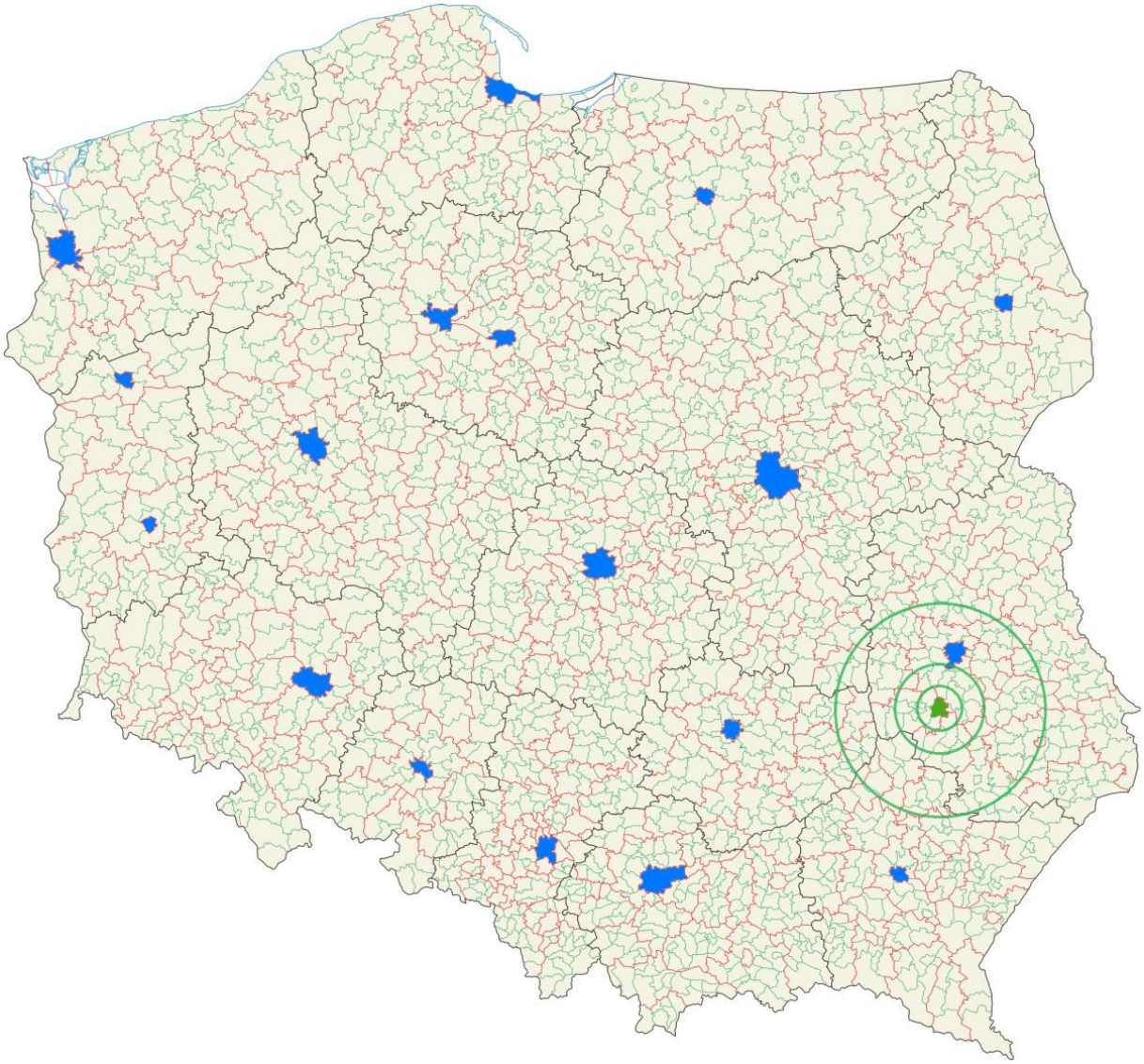
RAPORT STANU.
ANALIZA I DIAGNOZA STRATEGICZNA

1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Zakrzówek jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części **województwa lubelskiego**, na południe od stolicy województwa – Miasta Lublin oraz na wschód od stolicy powiatu – Miasta Kraśnik. Jest jedną z 10 gmin należących do **powiatu kraśnickiego**. Z racji położenia gmina jest zrzeszona w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej, należy także do Związku Gmin Lubelszczyzny. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 99,2km^2. Gmina Zakrzówek oddalona jest od centrum stolicy województwa – **Miasta Lublin, o ok. 40 km,** zaś od stolicy powiatu – Miasto Kraśnik – o ok. 14 km, a zatem leży w **bliskiej strefie oddziaływania społeczno-gospodarczego stolicy powiatu**. Pomimo braku bezpośredniego sąsiedztwa, bliskie położenie ośrodka miejskiego, jakim jest Miasto Kraśnik wpływa na Gminę Zakrzówek, szczególnie w zakresie dostępu do oferty kulturalnej. Ze względu na prestiż, rynek zbytu i dostępność terenów inwestycyjnych, Miasto Kraśnik stanowi także dla inwestorów priorytetowe miejsce wyboru miejsca prowadzenia działalności gospodarczej w powiecie. Natomiast gminy „ościenne" w stosunku do Miasta Kraśnik stanowią główną konkurencję w szczególności w zakresie oferty terenów atrakcyjnych mieszkaniowo oraz wypoczynkowo-rekreacyjnej. Jednakże, mieszkańcy Gminy Zakrzówek dzięki położeniu w niedalekiej odległości od miasta, mają dobry dostęp do miejskiego systemu opieki zdrowotnej, infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej, dostęp do pozarolniczego rynku pracy, a zatem także atrakcyjny rynek zbytu na wytwarzane dobra i usługi oraz możliwość zaoferowania mieszkańcom obszaru miejskiego atrakcyjnych terenów wypoczynkowo-rekreacyjnych.

Mapa 1. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej Polski.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:POLSKA_woj_pow_gminy.png.

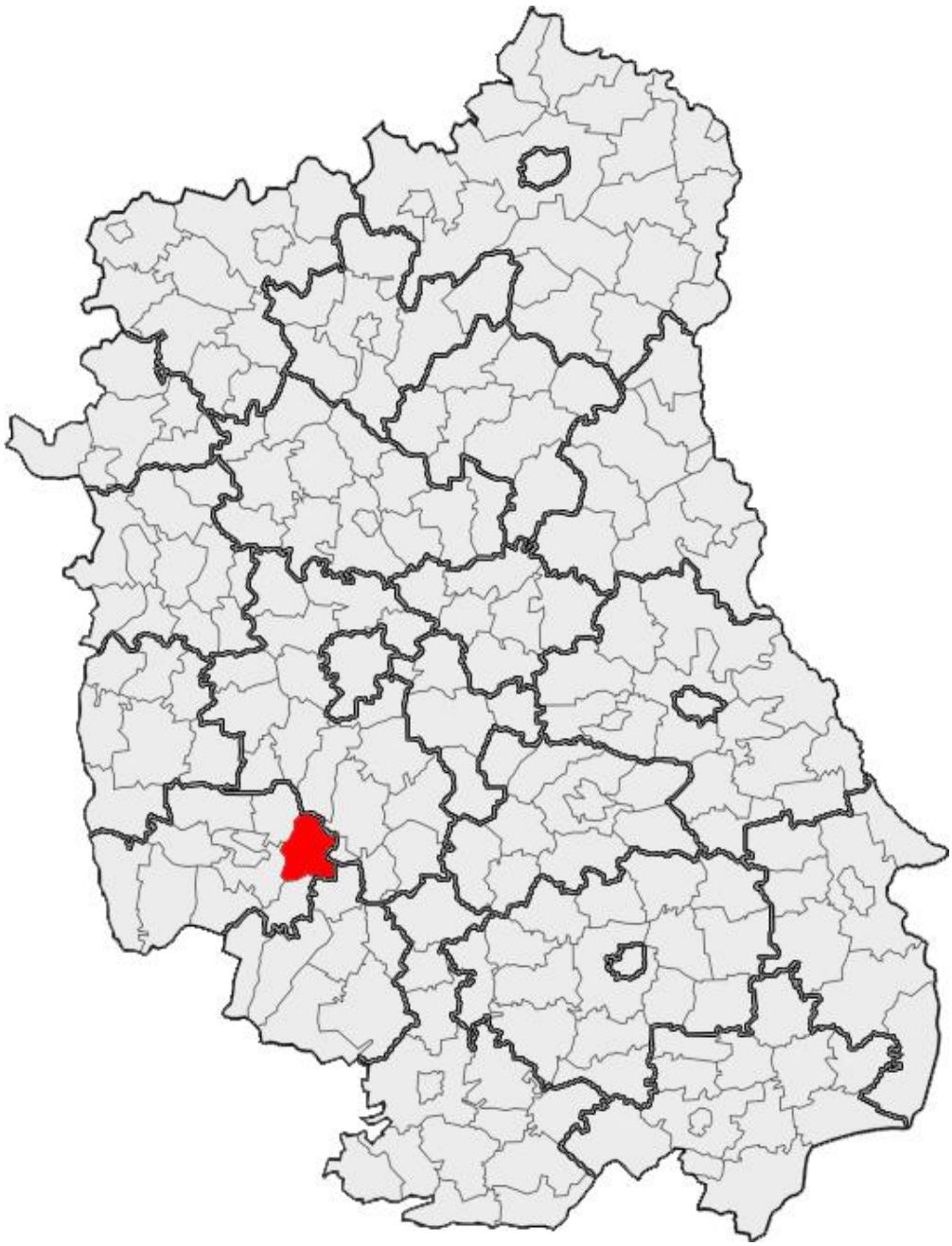
Mapa 2. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej województwa lubelskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.lubelskie.pl/img/userfiles/images/O%20regionie/mapa2009newA3-krzywe.jpg.

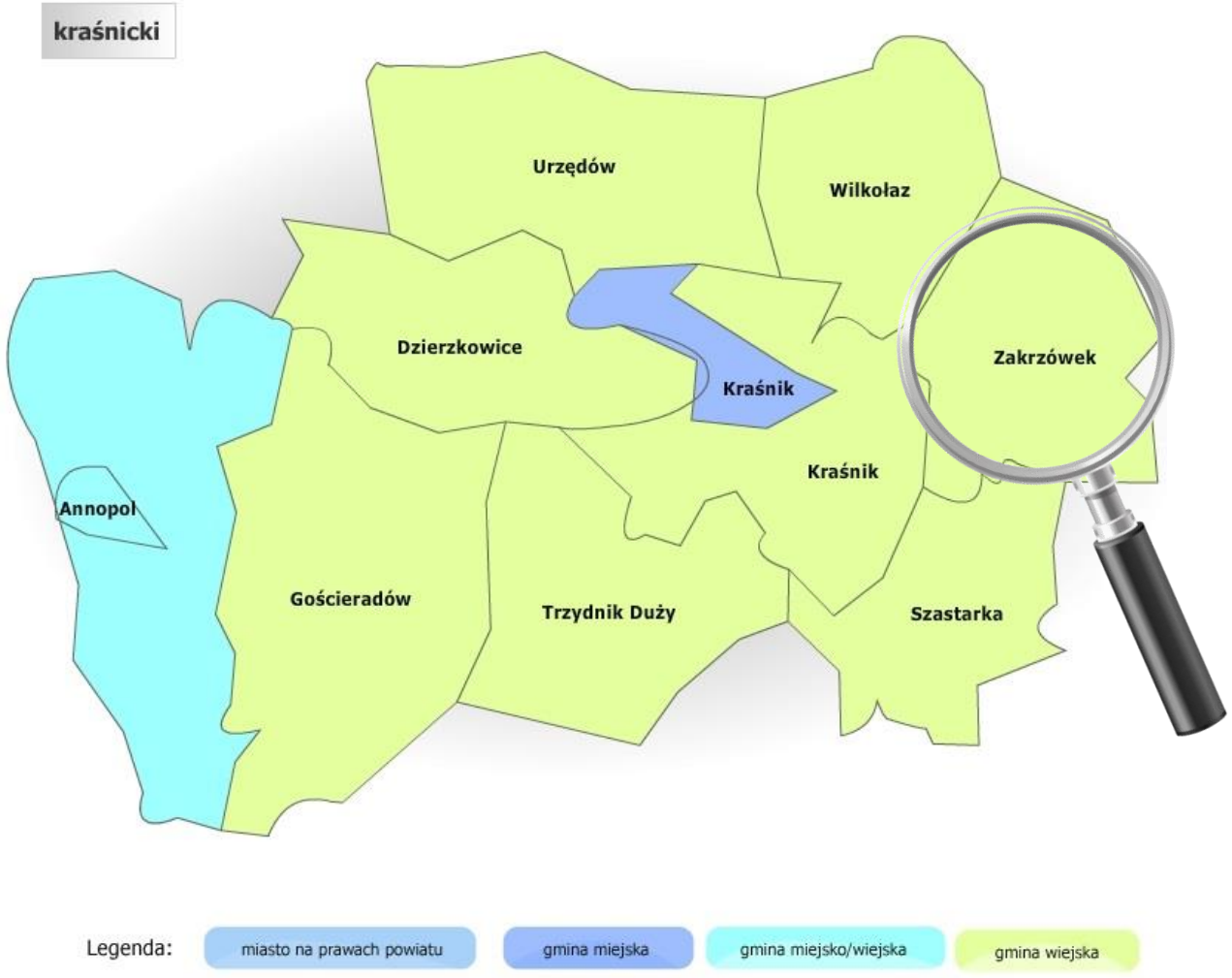
Pod względem powierzchni jest **szóstą gminą powiatu kraśnickiego, zajmując ok. 9,9% powierzchni powiatu** oraz ok. 0,4% powierzchni województwa lubelskiego.

Mapa 3. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie gmin województwa lubelskiego.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zakrzówek_(gmina)#/media/File:Lub_Krasnicki_Zakrzowek.png.

Mapa 4. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://administracja.mac.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278,MAPA-ADMINISTRACYJNA.html

Gmina Zakrzówek składa się z 17 sołectw. Ośrodkiem administracji samorządowej jest miejscowość Zakrzówek, która spełnia rolę głównego obszaru wpływającego na życie społeczno-gospodarcze gminy, a także przejmuje role centrotwórcze. Pozytywem jest wyodrębniony obszar, który może przyjąć funkcje centrotwórcze, co może dodatnio wpłynąć na tożsamość lokalnej społeczności. Widoczny jest jednakże brak zwartości obszarowej i zabudowy.

Gmina Zakrzówek położona jest we wschodniej części powiatu kraśnickiego i graniczy z Gminą Kraśnik, Szastarka i Wilkołaz (powiat kraśnicki), Batorz (powiat janowski), Bychawa – gmina miejsko-wiejska, Strzyżewice i Zakrzew (powiat lubelski).

Gmina Zakrzówek posiada sieć osadniczą i zabudowę w układzie liniowym (ulicówka) – osadnictwo występuje przy głównych ciągu komunikacyjnym, po obu stronach drogi. Dominuje typ zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej.

Pod względem fizyczno-geograficznym Gmina położona jest na pograniczu mezoregioniu Wyniosłość Giełczewska oraz silnie urzeźbionego i pagórkowatego Roztocza Zachodniego, stanowiące część Wyżyny

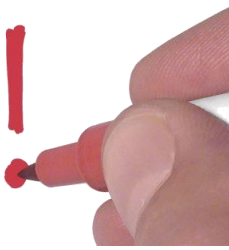
Lubelskiej. Rzeźba terenu gminy jest urozmaicona. Północno-zachodnia część gminy ma faliste ukształtowanie terenu, a w części południowej przeważają tereny pagórkowate. Najwyższym wzniesieniem na obszarze gminy jest Góra Samolejowa o wysokości bezwzględnej 285 m n.p.m. W krajobrazie wyróżniają się też liczne wąwozy i suche dolinki.

Mapa 5. Mapa Gminy Zakrzówek

Źródło: http://www.zakrzowek.pl/strona-glowna/info-o-gminie/mapa-gminy.

Brak zwartości obszarowej Gminy stanowi istotnie wyzwanie rozwojowe z punktu widzenia realizacji działań przestrzennych, a także kompleksowych projektów z zakresu infrastruktury technicznej. Należy dożyć do większej koncentracji zabudowy poprzez właściwe zminy w planach zagospodarowania przestrzenengo.

Mapa 6. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie podziału fizyczno-geograficznego województwa lubelskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.lto.org.pl/obrazki_kartoteka/mapa_fizyczno_geograficzna.gif.

Głównym elementem sieci rzecznej w Gminie Zakrzówek jest Bystrzyca, która przecina ten obszar w układzie południkowym. Na terenie gminy rzeka ta rozpoczyna bieg. Źródła rzeki typu szczelinowo - warstwowego i warstwowego znajdują się przy południowej granicy gminy. Rzeka ma łączną długość 70,3 km, z czego na teren gminy Zakrzówek przypada 14,5 km. Na odcinku rzeki płynącej przez teren gminy, wody klasyfikowane są w I klasie czystości, dzięki czemu istnieją tu bardzo dobre wyniki do wędkowania. W miejscowości Bystrzyca

do rzeki Bystrzyca wpada ciek Rudnik[1]. Dolina rzeki tworzy wyraźną, wciętą w podłoże formę. Wzdłuż cieku Rudnik znaczne obszary zajmują tereny podmokłe, zwane „Masne Doły".

Mapa 7. Położenie Gminy Zakrzówek względem rzek.

Źródło: http://mapa.karto.pl/polska.

Osadnictwo na terenie gminy koncentruje się po obu stronach dróg powiatowych,, która przebiegają przez miejscowości: Sulów, Zakrzówek-Wieś, Zakrzówek oraz Majdan-Grabina-Studzianki. Wymienione miejscowości wyróżniają się zwartością zabudowy i koncentracją usług publicznych, komercyjnych, rolniczych oraz zabudowy jednorodzinnej.

Coraz większą rolę na terenie Gminy spełnia zatem **czynnik komunikacyjny**, tj. położenie przy głównym trakcie transportowym i głównej drodze stanowiącej powiązanie zewnętrzne Gminy. Będzie skutkowało to w większości tendencją do rozpraszania zabudowy.

[1] Na podstawie: Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Zakrzówek na lata 2007-2015.

Zdjęcie 1. Układ sieci osadniczej w Gminie Zakrzówek.

Źródło: www.maps.google.com.

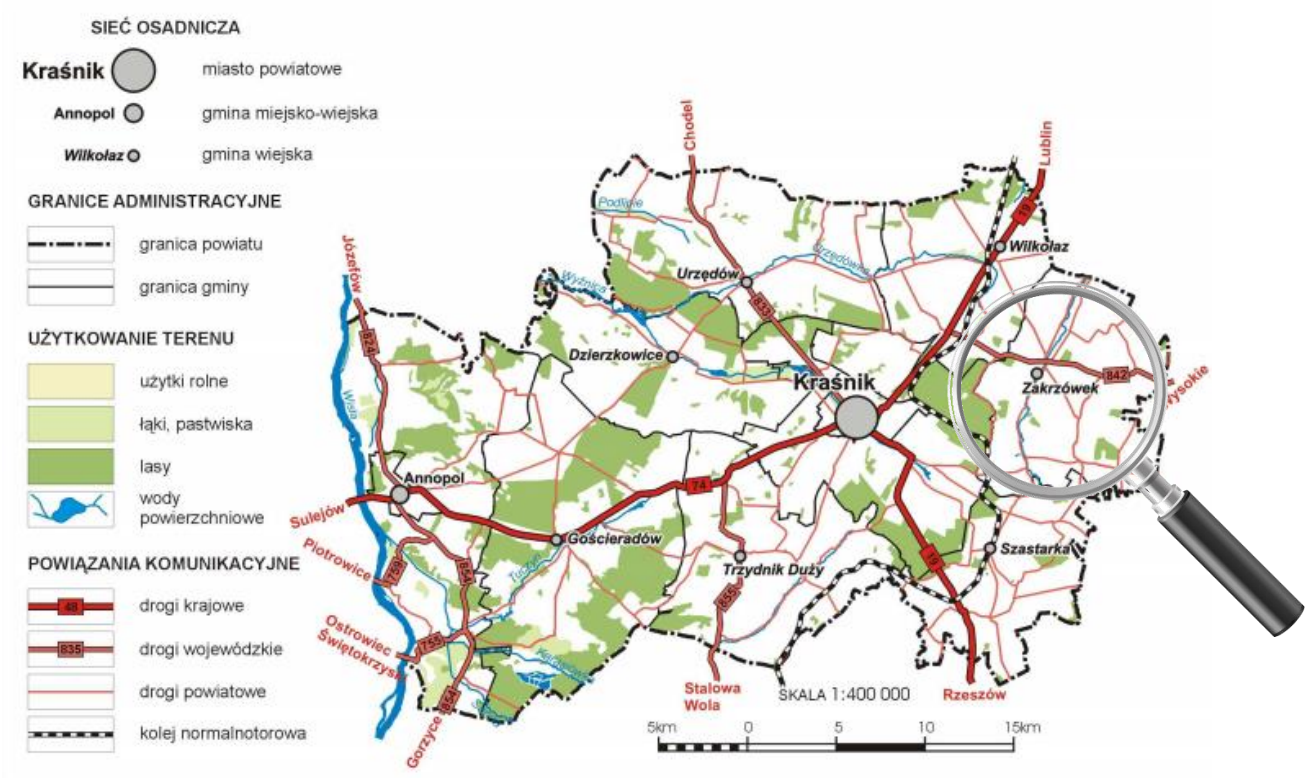
1.2. Położenie komunikacyjne

Dostępność komunikacyjna to zespół czynników, które wpływają na łatwość dotarcia się do danego miejsca. Od czasów historycznych położenie w pobliżu głównych szlaków handlowych wpływało na rozwój lokalnej społeczności. W dzisiejszych czasach jednym z głównych czynników świadczących o stopniu dostępności komunikacyjnej jest odległość od głównych szlaków drogowych i kolejowych, portów, lotnisk oraz miast o znaczeniu ponadlokalnym.

Na aktualny układ drogowy gminy składa się **sieć wojewódzkich, powiatowych i gminnych** dróg. Przez teren Gminy nie przebiega żadna droga krajowa. Obszar Gminy Zakrzówek położony jest w pobliżu ważnego dla województwa lubelskiego ciągu komunikacyjnego – od strony zachodniej biegnie droga krajowa nr 19 (której parametry zostaną podniesione do standardu drogi ekspresowej S19). W układzie równoleżnikowym teren gminy przecina droga wojewódzka nr 842 – Kraśnik – Zakrzówek – Wysokie – Żółkiewka – Krasnystaw.

Po wybudowaniu drogi ekspresowej S19 Lublin – Rzeszów, mieszkańcy Gminy Zakrzówek będą mieli szybki i komfortowy dojazd do autostrady A4 na południu Polski, drogi S17 relacji Lublin – Warszawa oraz S12 łączącej Chełm z Piotrkowem Trybunalskim/ Mieszkańcy Gminy Zakrzówek nie mają bezpośredniego dostępu do wspomnianych dróg.

Mapa 8. Mapa powiatu kraśnickiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2007-2015.

Mapa 9. Gmina Zakrzówek na mapie docelowego układu dróg szybkiego ruchu w Polsce.

Źródło: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/Docelowy_uklad_drog.svg.

1.3. Walory przyrodnicze

Pod względem walorów naturalnych Gmina Zakrzówek należy do obszaru o stosunkowo wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które związane są przede wszystkim z położeniem w pobliżu parku krajobrazowego. Obecnie prawną ochroną krajobrazową objęta jest przeważająca część gminy. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w Gminnie Zakrzówek wynosi 5 650 ha (57% powierzchni gminy)[2]. Jest to jedna z największych powierzchni obszarów prawnie chronionych wśród gmin powiatu kraśnickiego.

[2] Na podstawie danych BDL GUS.

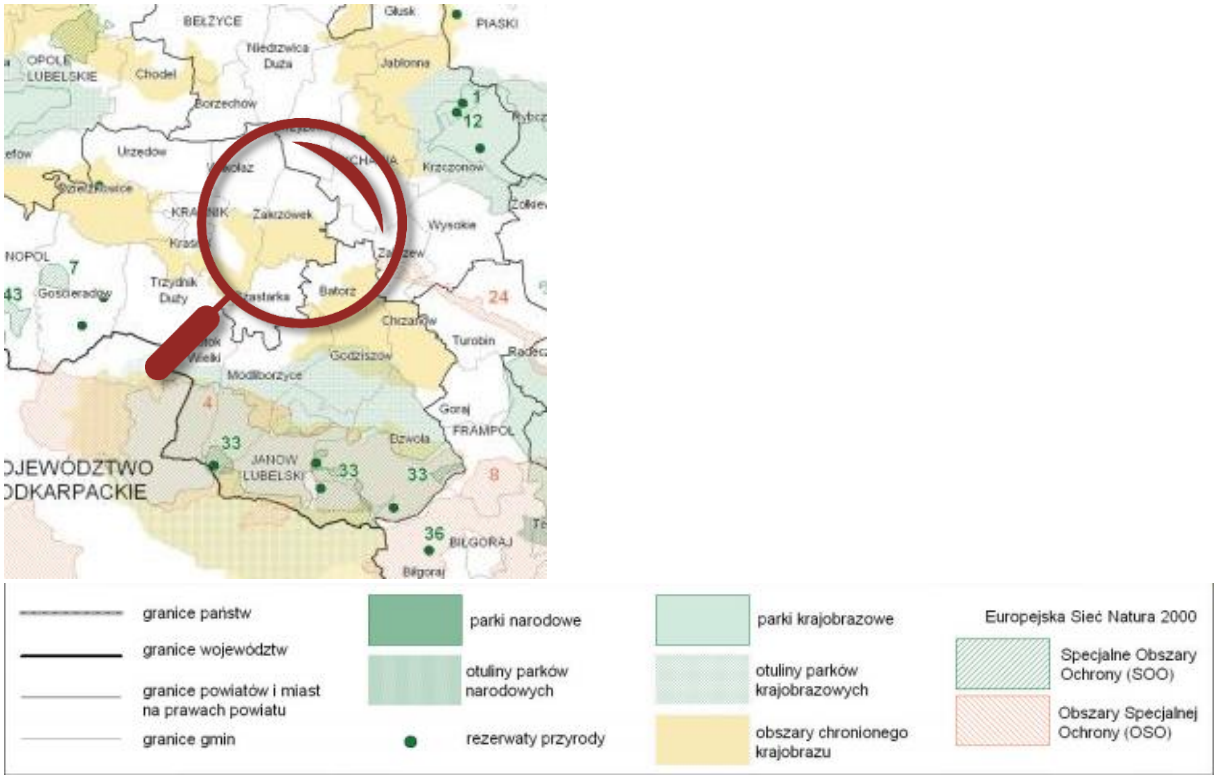
Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu, rozciągającego się na terenie 5 gmin od zachodniego skłonu Roztocza po ujście Wyżnicy do Wisły pod Józefowem, o powierzchni ponad 292 km^2. Szata roślinna jest wyjątkowo bogata. Wąwozy są miejscem występowania wielu rzadkich gatunków, m.in. obuwika. Bardzo bogate florystycznie są zachowane fragmenty torfowisk w dolinie Wyżnicy. W drzewostanach leśnych występują m.in. buk i jodła w pobliżu swojego naturalnego zasięgu. Bogata jest także fauna obszaru m.in. jedyne w województwie stanowisko żołny[3]. Obszar ten może stanowić dobre miejsce na wypoczynek, sprzyjające rozwojowi agroturystyki. Osobliwością przyrodniczą gminy są lasy i wąwozy, gdzie istnieją bardzo dobre warunki do wędrówek oraz uprawiania Nordic Walking.

W granicach Gminy Zakrzówek brakuje innych obszarów objętych ochroną prawną (parków krajobrazowych, rezerwatów, obszarów Natura 2000 etc.), z wyjątkiem 3 pomników pamięci w Zakrzówku Osadzie:

- dębu szypułkowego (o obwodzie pnia ok. 325 cm, wysokość 20 m),
- dębu szypułkowego (o obwodzie pnia ok. 308 cm, wysokość 20 m),
- dębu szypułkowego (o obwodzie pnia ok. 300 cm, wysokość 21m)[4].

Na terenie gminy znajduje się kilka zbiorników wodnych, w tym w Zakrzówku, Sulowie i Studziankach. Zalew w Zakrzówku pełni trzy podstawowe funkcje: po pierwsze retencyjną, poprawiającą warunki wilgotnościowe przyległych terenów w okresach suszy. Po drugie przeciwpowodziową – zbiornik posiada urządzenia umożliwiające skuteczne odprowadzanie wód poniżej zbiornika i możliwość „ścięcia" fali powodziowej. Po trzecie funkcję rekreacyjną i krajobrazową. Po koronie grobli możliwy jest ruch pieszy i rowerowy[5].

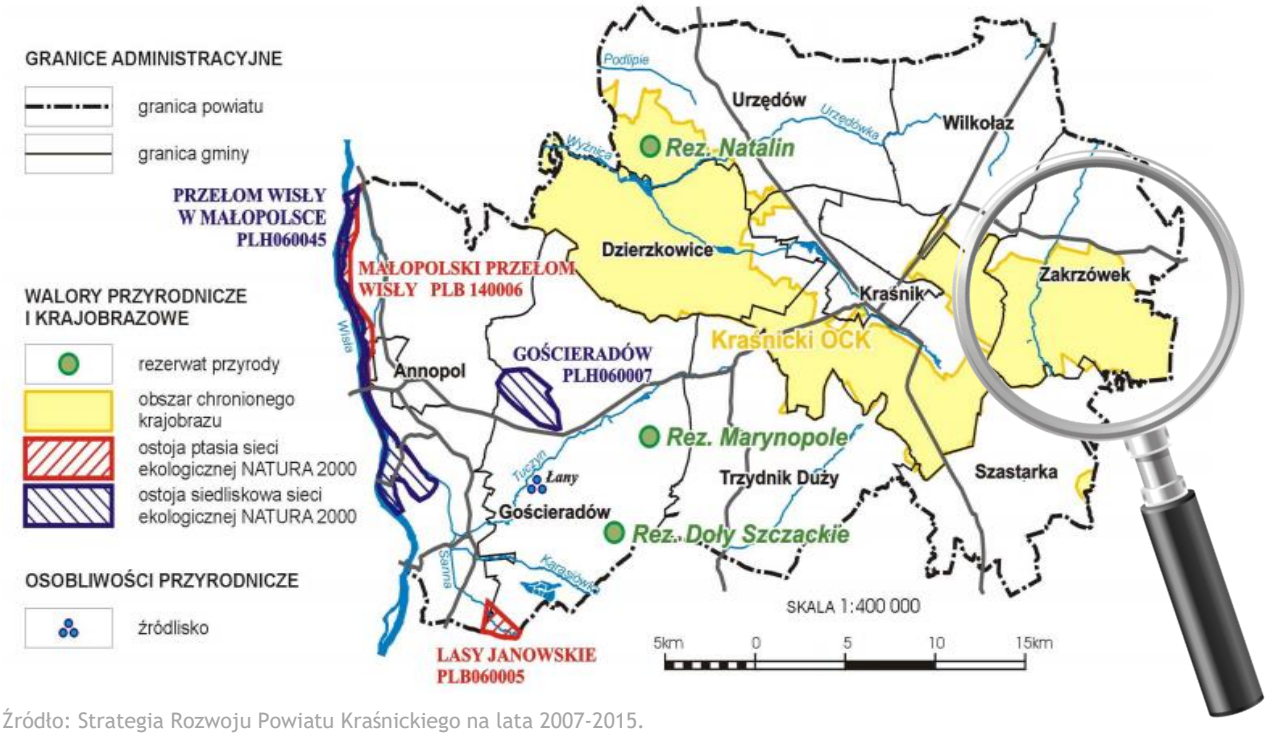
Mapa 10. Obszary prawnie chronione w województwie lubelskim wraz z siecią NATURA 2000 (stan: kwiecień 2008 r.).

[3] Na podstawie: http://www.gminakrasnik.pl/index.php/srodowisko/krajobraz-chroniony.
[4] Na podstawie: Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zakrzówek.
[5] *Gmina Zakrzówek. U źródeł Bystrzycy. Przewodnik gminny*

Źródło: http://www.lubelskie.pl/img/userfiles/files/COREL/mapa-obszary_chronione.jpg.

Mapa 11. Walory przyrodnicze i krajobrazowe powiatu kraśnickiego.

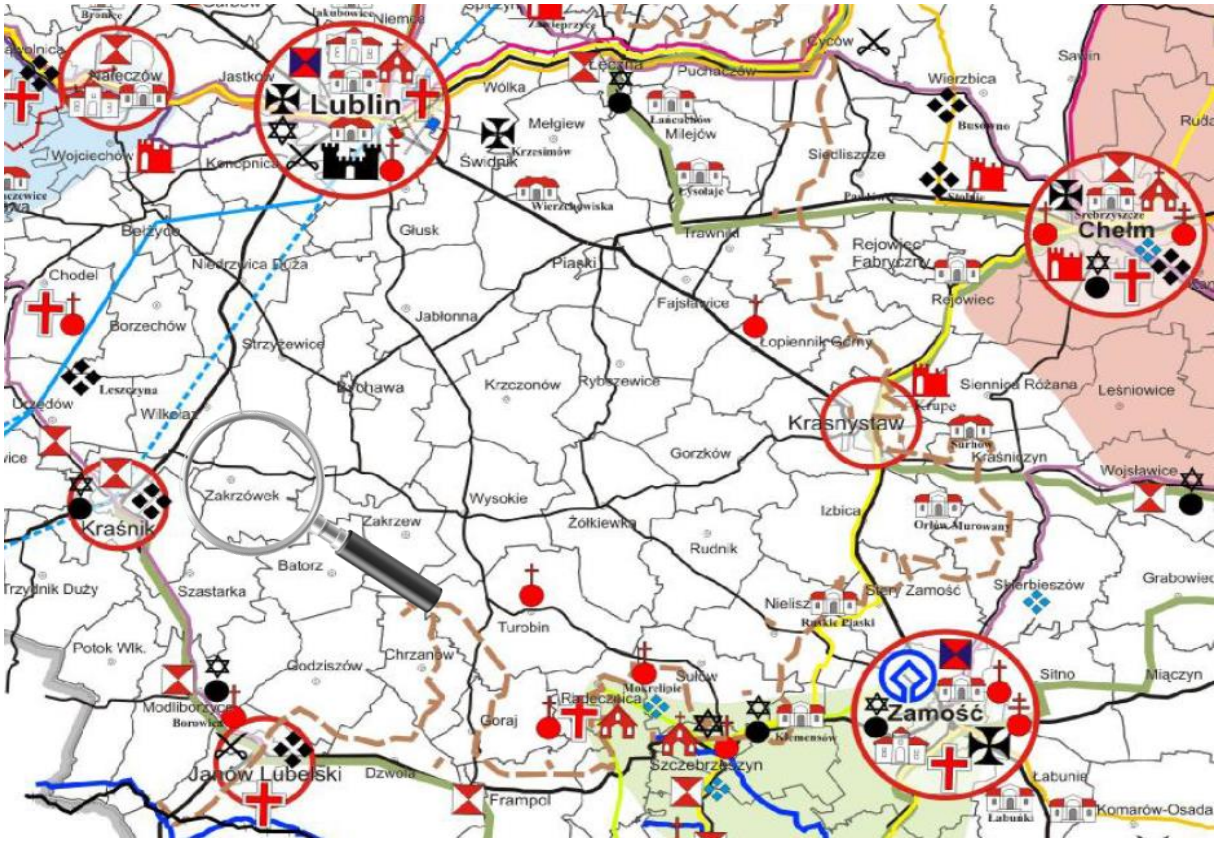

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2007-2015.

W otoczeniu Gminy Zakrzówek brakuje ośrodków o istotnym znaczeniu dla obsługi ruchu turystycznego. *Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013* wskazuje, że najbliższym dla Gminy Zakrzówek obszarem posiadającym atrakcje turystyczne jest Miast Kraśnik oraz Janów Lubelski. Pozostałe ośrodki, najważniejsze z punktu widzenia obsługi ruchu turystycznego, takie jak Zamość, Chełm, Lublin czy Nałęczów-Kazimierz Dolny-Puławy tworzą okrąg wokół Gminy Zakrzówek. *Plan Marketingu* definiuje obszar Gminy jako sferę o przeciętnych walorach wypoczynkowych i krajoznawczych, atrakcyjny obszar turystyczno-rekreacyjny objęty preferencją oraz wskazuje na istnienie dwóch zbiorników wodnych III kategorii planowanych do wykorzystania turystycznego[6].

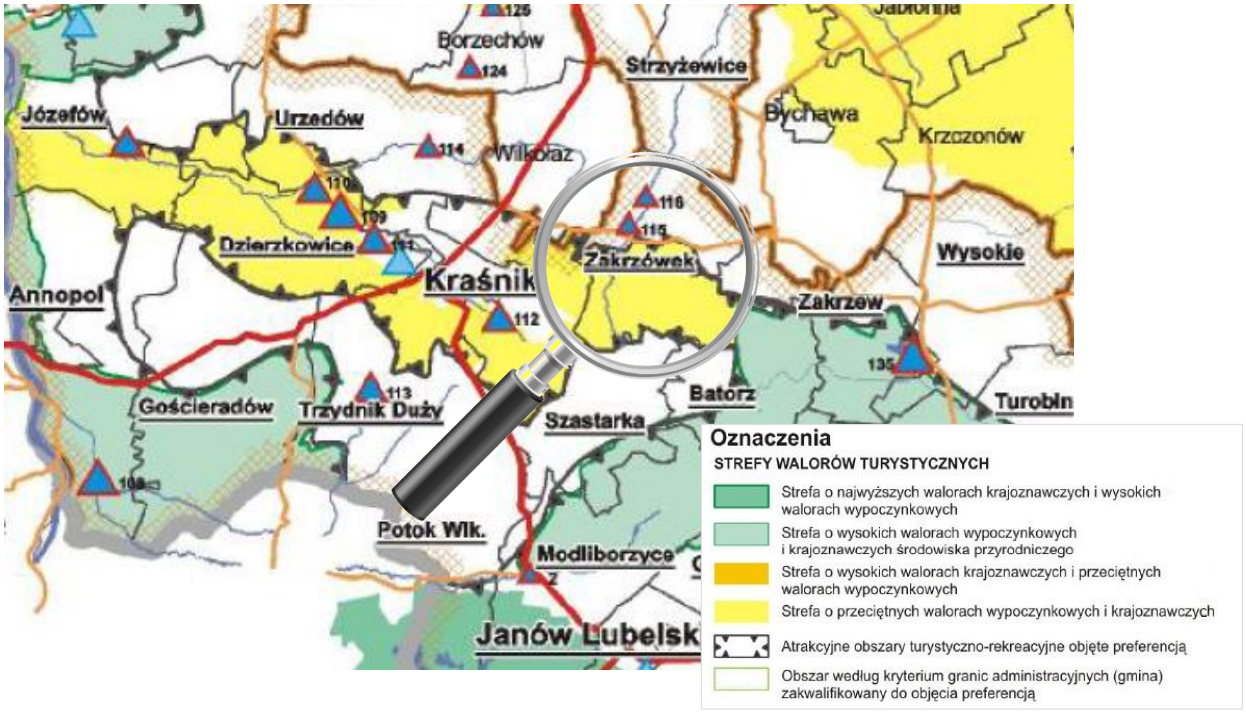
[6] Biura Planowania Przestrzennego, *Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013*

Mapa 12. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie walorów dziedzictwa kulturowego województwa lubelskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013, Lublin 2007.

Mapa 13. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie walorów turystycznych województwa lubelskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013, Lublin 2007.

Struktura terenu

Gmina posiada stosunkowo jednolitą strukturę funkcjonalno-przestrzenną. Charakteryzuje ją niski udział kompleksów leśnych (lesistość w 2013 r. wyniosła 5,6% – najniższa w powiecie kraśnickim) oraz niski łąk i pastwisk (nieco ponad 3,6%). Użytki rolne stanowią ponad 84% powierzchni gminy, w tym grunty orne aż 89,1%[7]. Tereny osadnicze (z komunikacją) zajmują ok. 8% powierzchni gminy.

Klimat

Klimat obszaru kształtowany jest przez polarno-morskie i polarno-kontynentalne masy powietrza. Powietrze arktyczne napływa rzadko, najczęściej w zimie i na wiosnę. Klimat lokalnie modyfikowany jest przez uwarunkowania fizjograficzne – rzeźbę terenu, głębokość zalegania wód gruntowych, szatę roślinną (głównie lasy). Obszar charakteryzuje się dużym nasłonecznieniem i wysokimi średnimi temperaturami rocznymi. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec o średniej temperaturze 18,4°C, a najzimniejszym styczeń z temperaturą –4,2°C. Średnia roczna temperatura wynosi 7,7°C. Długość sezonu wegetacyjnego wynosi 211 – 215 dni i należy do najdłuższych na Wyżynie Lubelskiej[8]. Klimat sprzyja rozwojowi rolnictwa.

Gleby[9]

Na obszarze Gminy Zakrzówek gleby powstały na utworach kredowych, trzeciorzędowych oraz czwartorzędowych – plejstoceńskich z okresu zlodowacenia środkowopolskiego i holoceńskich. Dominują gleby brunatne zaliczane do grupy IIIa i IIIb. Po glebach brunatnych największe powierzchnie zajmują rędziny, wytworzone na podłożu wapiennym z domieszkami materiału polodowcowego. Wśród gleb zaliczanych do wysokich klas bonitacyjnych występują na terenie gminy czarne ziemie, mady i gleby torfowe. Większe obszary gleb dobrych klas koncentrują się w okolicach miejscowości Lipno i Rudnik (podłoże marglowe). Najsłabsze gleby bielicowe występują we wschodniej części gminy. Sytuuje to gminę w grupie o średnich warunkach agroekologicznych.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe płynące nie tworzą na obszarze gminy znaczącego systemu. Głównym ciekiem odwadniającym obszar gminy jest rzeka Bystrzyca. Jakość wód jest na ogół niska. Największe zbiorniki wód stojących w gminie to: zbiornik na rzece Bystrzycy w Zakrzówku o powierzchni 4,5 ha i pojemności 36,5 tys. m³. Zbiornik został zmodernizowany w 2007 r; przeciwpożarowy zbiornik w Sulowie o powierzchni 1,36 ha i pojemności 8 tys. m³; przeciwpożarowy zbiornik w Studziankach o powierzchni 1,4 ha. Wody podziemne występują na znacznych głębokościach 40-110 metrów, w skałach kredowych. Są to wody typu węglanowego, o bardzo dobrej jakości, mieszczące się w I klasie czystości wód.

Zanieczyszczenie

Na terenie Gminy Zakrzówek **nie ma zorganizowanego składowiska odpadów**. W miejscowości Zakrzówek funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Obszar gminy należy do południowo-zachodniego rejonu gospodarki odpadami województwa lubelskiego. Na obszarze gminy nie ma dużych

[7] Na podstawie danych BDL GUS.
[8] Na podstawie: *Program Ochrony Środowiska dla Gmin Związku Międzygminnego „Strefa Usług Komunalnych" w Kraśniku*.
[9] Na podstawie: *Strategia Rozwoju Lokalnego Gmina Zakrzówek na lata 2007-2015.*

zakładów przemysłowych mogących mieć wpływ na ilość i morfologię wytwarzanych odpadów. Głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są: gospodarstwa domowe i rolne, obiekty infrastruktury, tj. handel, usługi, zakłady, szkolnictwo i inne. Gmina Zakrzówek **należy do Związku Międzygminnego „Strefa Usług Komunalnych”**. Celem powstania związku jest realizacja wspólnego zadania z zakresu gospodarki odpadami.

Ochrona środowiska

Południowo-zachodni obszar Gminy Zakrzówek ujęty jest w Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-PL, brak jest ujęcia tych terenów w europejskim systemie CORINE.

Istotnym problemem jest ochrona wód podziemnych i powierzchniowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i rolniczymi.

Podstawowym źródłem uciążliwości akustycznych na terenie Gminy Zakrzówek są hałasy komunikacyjne, związane z przebiegiem przez ten obszar dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych.

Gmina posiada opracowany dla Związku Międzygminnego „Strefa Usług Komunalnych” Program Ochrony Środowiska.

Gmina Zakrzówek jest na etapie opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej – dokumentu strategicznego opisującego kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego, tj.: redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej oraz poprawy jakości powietrza, a także zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii.

Alternatywne źródła energii

Na terenie Gminy Zakrzówek działają **trzy kotłownie opalane biomasą.** Ostatnia została oddana do użytku w lutym 2010 roku. Dwie ekologiczne kotłownie działają przy szkołach podstawowych w Studziankach (funkcjonuje od 2003 roku, ma moc 200 kW) oraz w Bystrzycy (od 2004 roku, jej moc wynosi 280 kW). Oddana do użytku w 2010 roku kotłownia ma moc maksymalną 900 kW. Mieści się w centrum Zakrzówka, ogrzewa m.in. budynek gminy, ośrodek zdrowia, dom kultury, pawilony handlowe czy kilka sklepów. Kotły opalane są przede wszystkim słomą, czasami stosowana jest wierzba energetyczna[10].

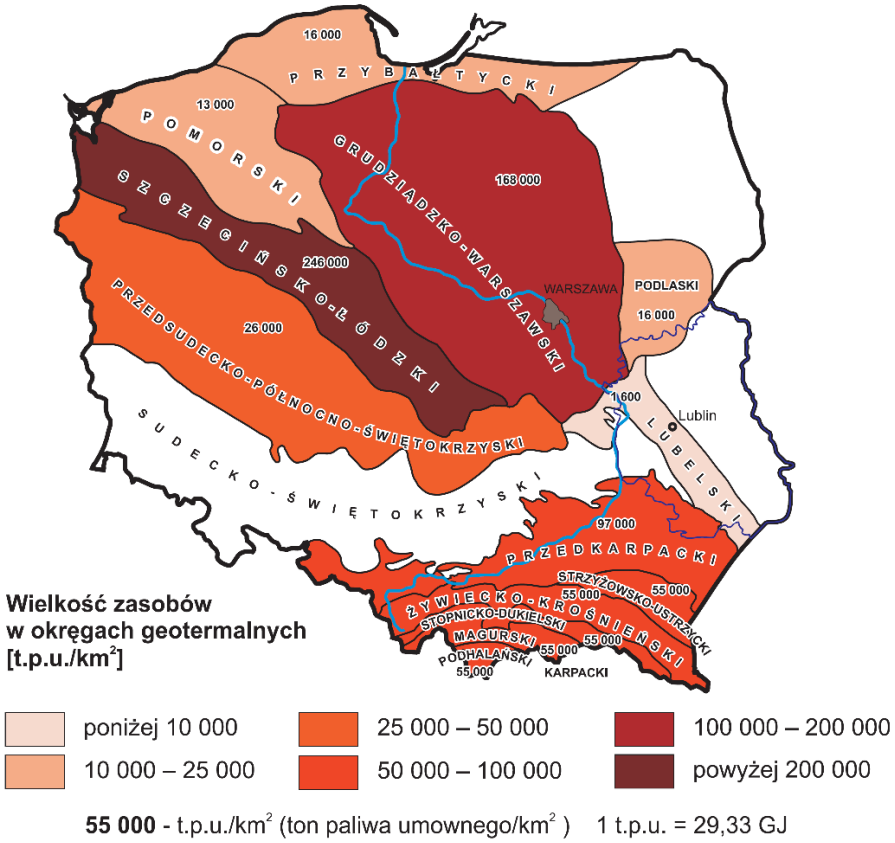
W Gminie Zakrzówek zrealizowany został także projekt współfinansowany z funduszy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego dotyczący montażu kolektorów słonecznych w gminie. Przedmiotem projektu był zakup i montaż instalacji solarnych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej w indywidualnych budynkach mieszkalnych[11].

[10] Na podstawie: http://www.eko-gminy.pl/dobre-praktyki-archiwum/grudzien-2010/90-zakrzowek-trzy-ekologiczne-kotlownie

[11] Na podstawie: http://www.solary-zakrzowek.eu/o-projekcie/

„Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego” z 2006 roku wskazuje, że teren Gminy Zakrzówek to obszar o największych zasobach energetycznych wiatru oraz wskazuje (na wschodniej części gminy) na duży potencjał energii słonecznej [12].

Mapa 14. Zasoby energii geotermalnej w Polsce.

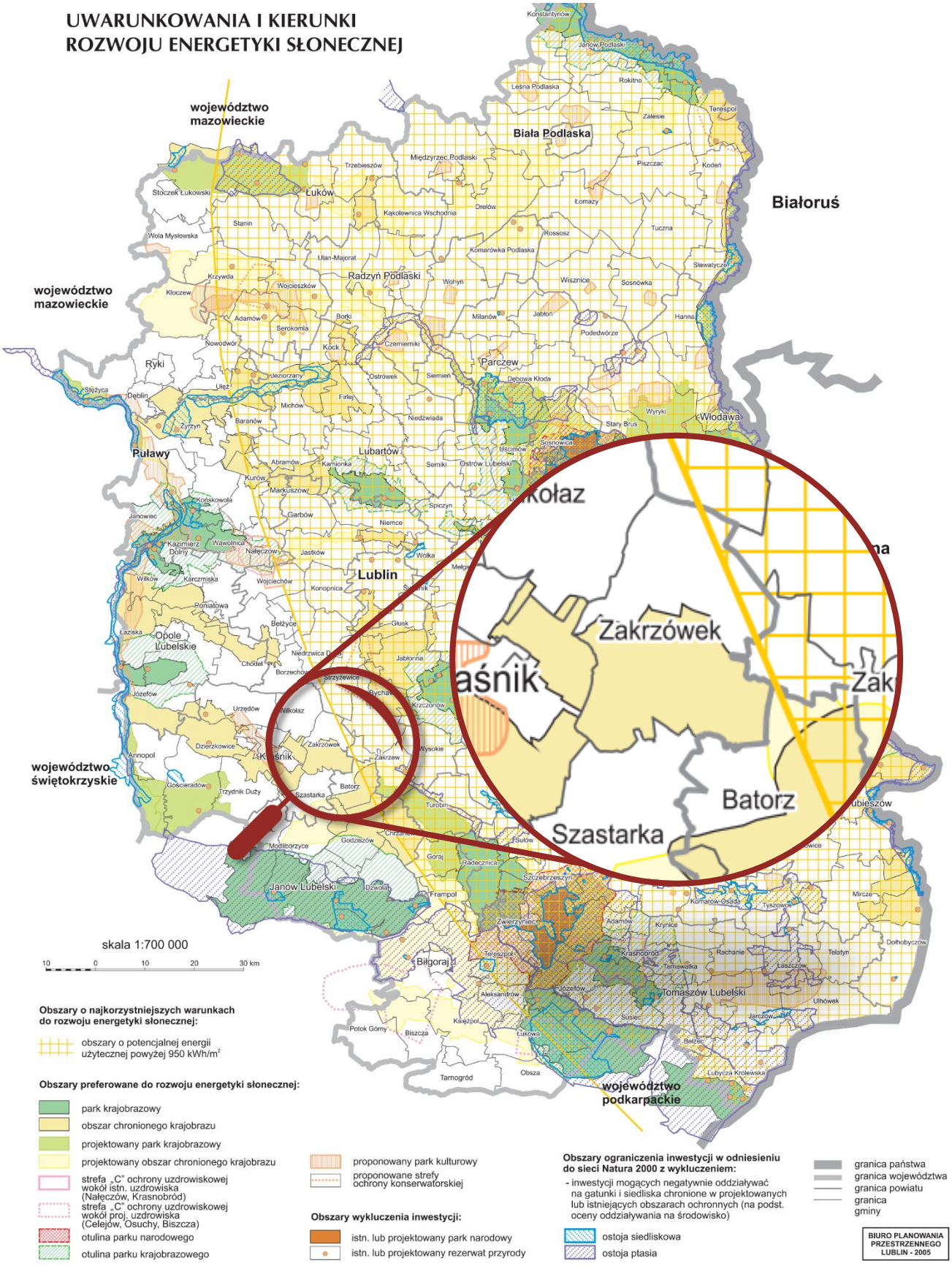
Źródło: R. Ney, J. Sokołowski, Energia geotermalna, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, PAN Kraków, [w:] Energia odnawialna. Polska. Zasoby i wykorzystanie, Wydawnictwo GEA, Warszawa 2001.

Ze względu na występowanie na terenie Gminy Zakrzówek obszarów prawnie chronionych, rozwój infrastruktury związanej z odnawialnymi źródłami energii jest utrudniony. Ograniczenia te są związane z położeniem na terenie Gminy Zakrzówek obszaru chronionego krajobrazu.

Gmina Zakrzówek posiada znaczący potencjał wykorzystania alternatywnych źródeł energii w zakresie energii wiatrowej. Jednakże ze względu na występowanie na terenie Gminy obszarów prawnie chronionych rozwój energetyki odnawialnej jest utrudniony.

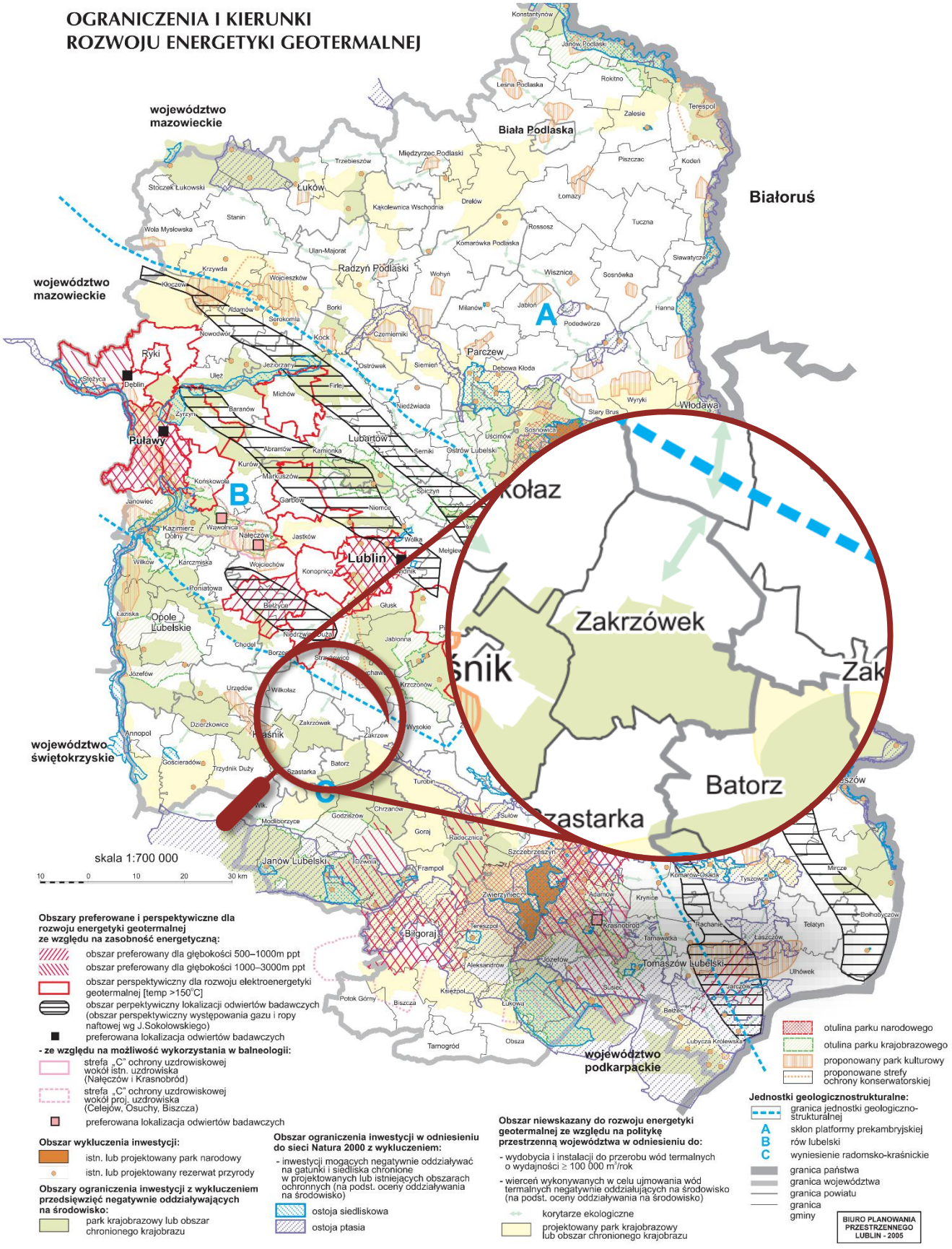
[12] Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, *Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego*, Lublin 2006.

Mapa 15. Uwarunkowanie i kierunki rozwoju energetyki słonecznej w woj. lubelskim.

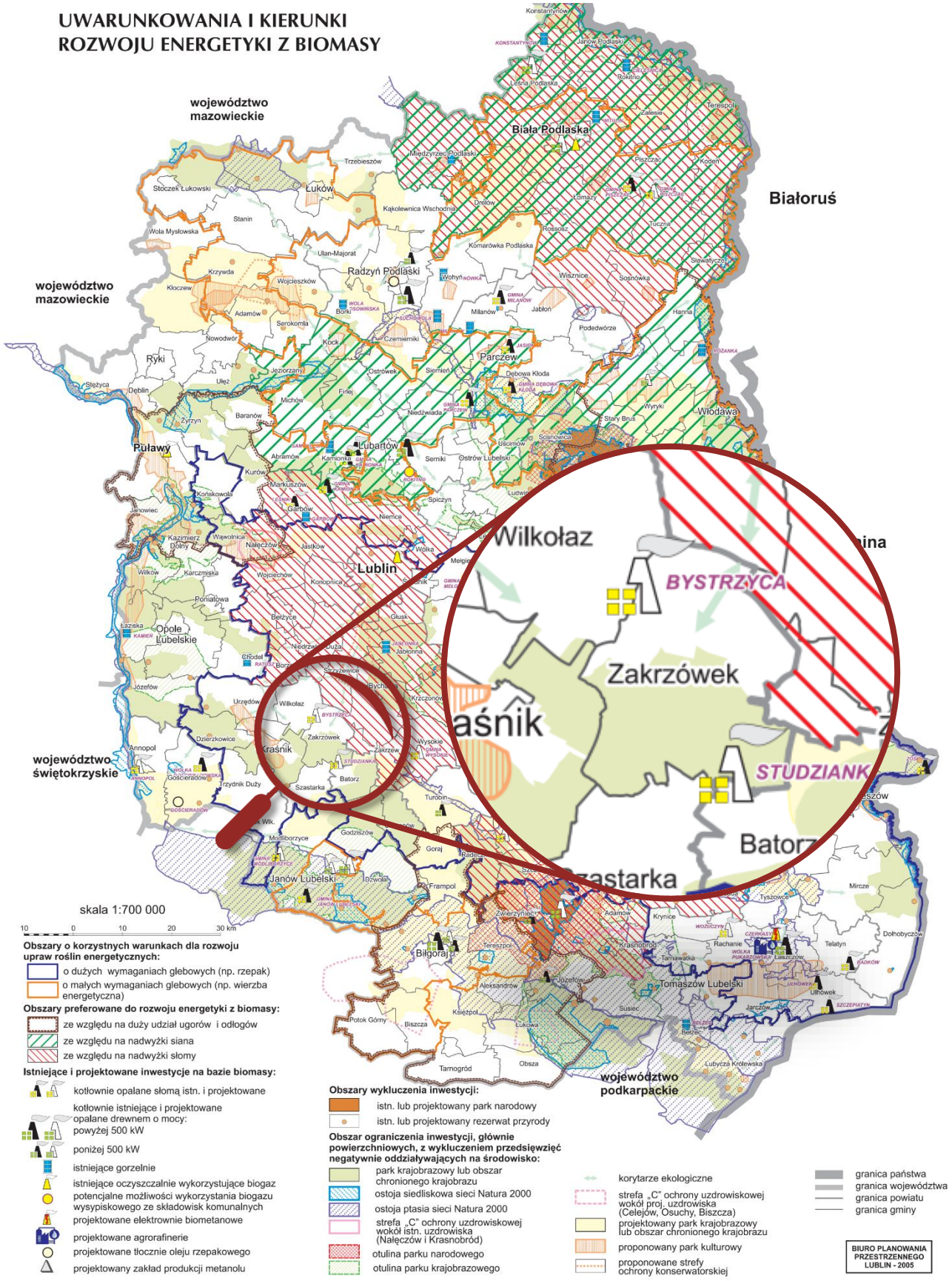
Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2006.

Mapa 16. Kierunki rozwoju energetyki geotermalnej w województwie lubelskim.

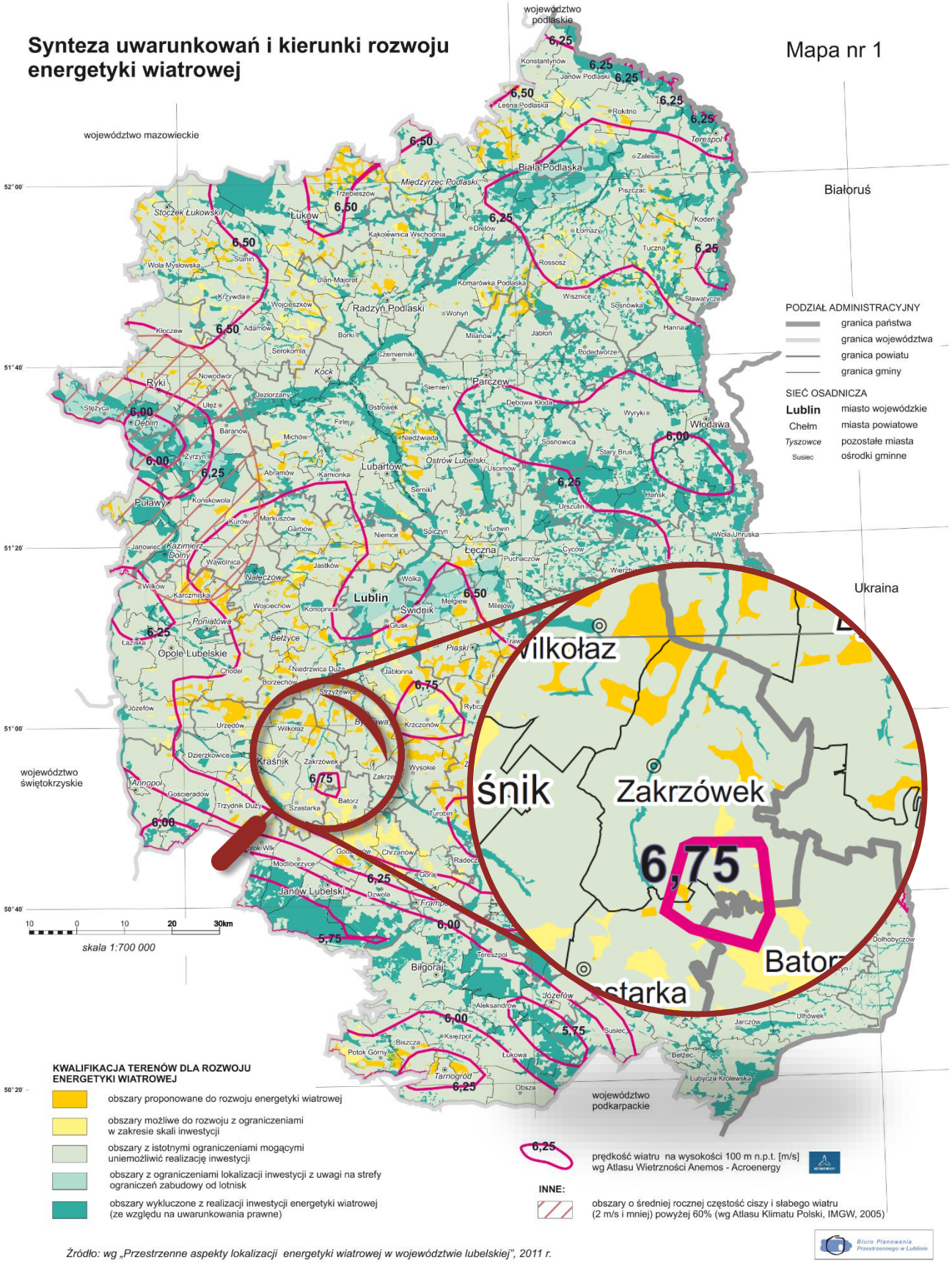
Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2006.

Mapa 17. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki z biomasy w woj. lubelskim.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2006.

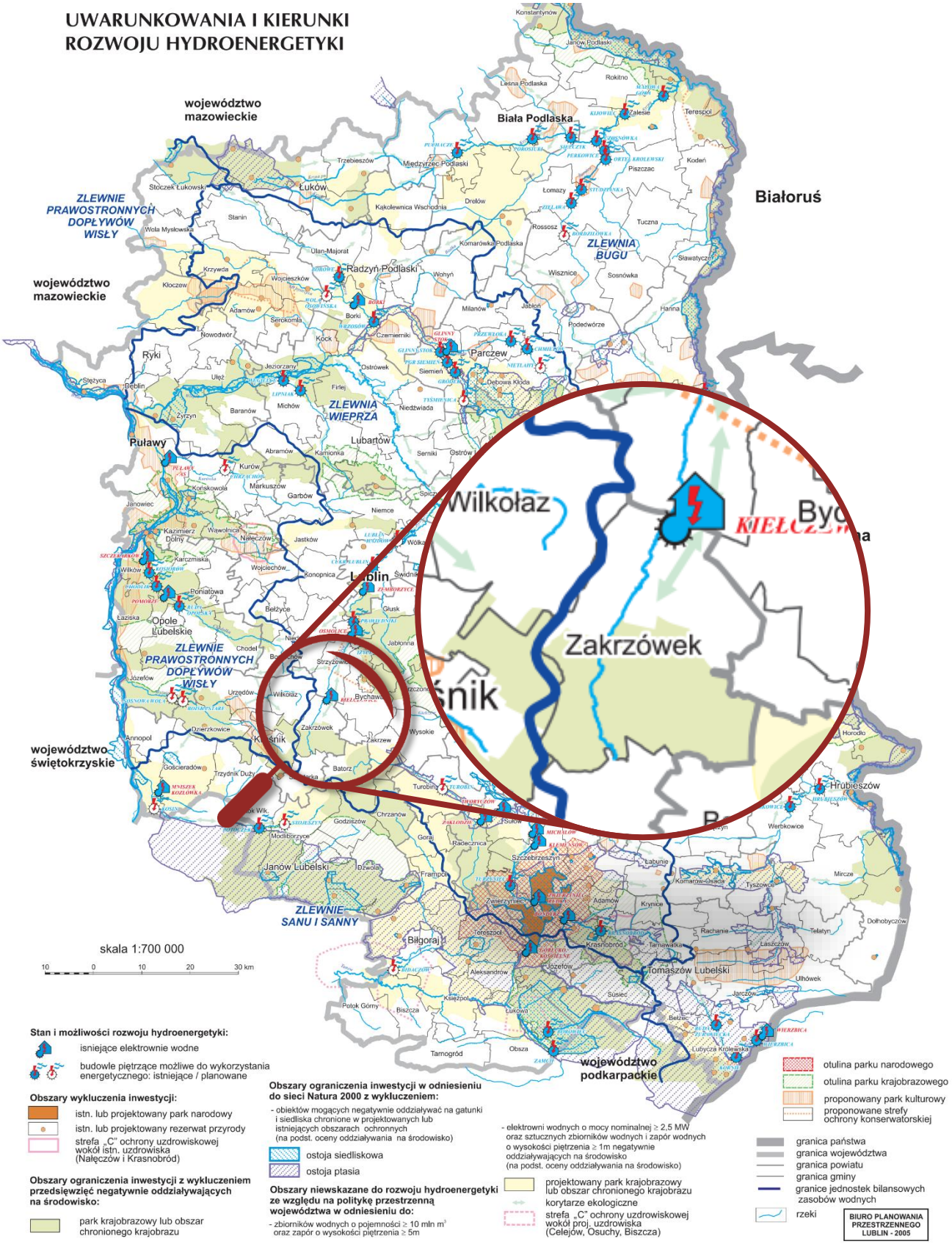
Mapa 18. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki wiatrowej w województwie lubelskim.

Źródło: wg „Przestrzenne aspekty lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie lubelskiej", 2011 r.

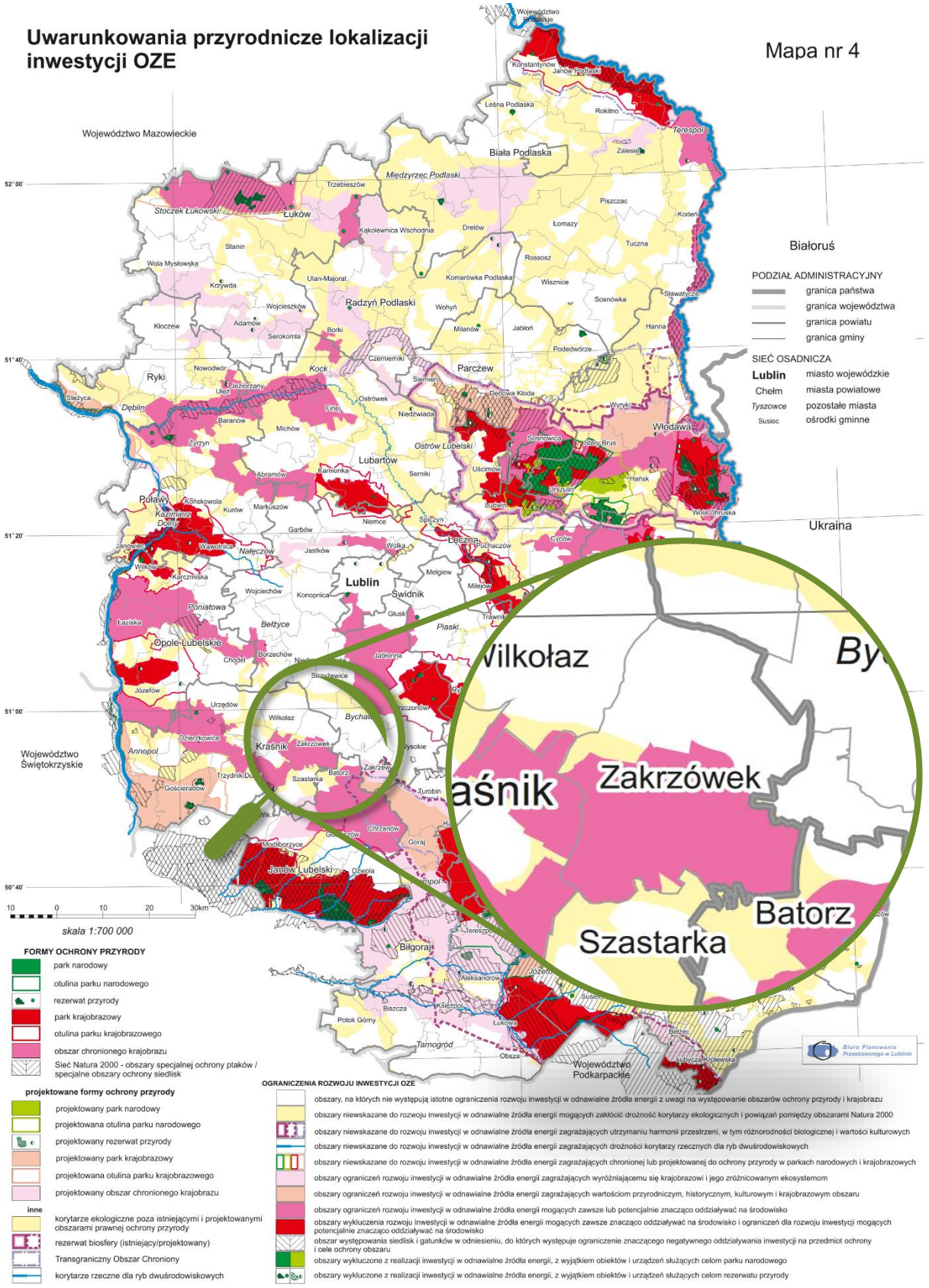
Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2013.

Mapa 19. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energii wodnej (hydroenergetyki) w województwie lubelskim.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2006.

Mapa 20. Ograniczenia rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych w woj. lubelskim.

Źródło: Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin 2013.

1.4. Walory kulturowe

Historia

Początki osadnictwa na terenie dzisiejszej Gminy Zakrzówek sięgają czasów prehistorycznych. Korzystne warunki przyrodnicze dorzecza górnej Bystrzycy przyciągały tu wędrownych łowców już w paleolicie (13 tysięcy lat temu), o czym świadczą odkryte na polach Majdanu Grabiny ślady obozowiska, zaliczane do tzw. kultury świderskiej. W młodszej epoce kamienia – neolicie (4500-1800 lat p.n.e.) – na pograniczu dzisiejszych miejscowości Majdan Grabina i Studzianki istniało zwarte skupisko osadnicze, reprezentujące kulturę lubelsko-wołyńską ceramiki malowanej.

Po załamaniu się procesów osadniczych w okresie od około 1200 r. p.n.e. do 700 r. n.e. ludność ponownie zaczęła zasiedlać tutejsze ziemie, zawiązując pierwsze wsie – Bystrzycę i Sulów, których istnienie odnotowują trzynastowieczne źródła pisane.

Zakrzówek założony został pierwotnie jako wieś na prawie polskim między rokiem 1284 a 1360, w dobrach ziemskich zakonu cystersów z Koprzywnicy (koło Sandomierza). Nieco później, w bezpośrednim sąsiedztwie, powstały kolejne wsie klasztorne – Rudnik i Rciszyn. W 1424 r. konwent koprzywnicki powierzył sołtysowi Janowi Siemi z Gołębiowa ponowną lokację Zakrzówka na prawie magdeburskim, co zapowiadało dominującą rolę tej miejscowości względem pozostałych przyległych wsi.

Poza kluczem koprzywnickim, w drugiej połowie XV stulecia po raz pierwszy odnotowana została w źródłach wieś Studzianki, która należała do możnowładczej rodziny Tęczyńskich.
Według dokumentów kościelnych, w drugiej połowie XVIII w. na gruntach dawnego Rciszyna istniała również duża wieś Majdan Skotnik.

W okresie staropolskim główny ośrodek lokalnego życia społecznego i religijnego stanowił kościół parafialny. Początkowo wsie Zakrzówek i Sulów podlegały parafii Kraśnik, natomiast Bystrzyca i Rudnik – parafii Kiełczewice. W XVI wieku opat koprzywnicki, Mikołaj Luboracki, ufundował drewnianą świątynię w Zakrzówku. Już 1592 r. kościół ten miał wydzielony okręg, obejmujący miejscowości Bystrzycę, Rudnik, Sulów i Zakrzówek, jednak nie posiadał jeszcze wtedy statusu parafii i podlegał Kraśnikowi. Pierwsze znane nam informacje o parafii w Zakrzówku pochodzą z 1603 r.

Po III rozbiorze Polski ziemie klucza zakrzóweckiego znalazły się pod panowaniem austriackim i posiadały status dóbr skarbowych. W roku 1807 Skarb austriacki zamienił z księciem Adamem Kazimierzem Czartoryskim dobra Zakrzówek oraz Puchaczów, Tarnogórę i Przybysławice na miasto i dobra Siedlce. Siedem lat później (w 1814 r.) posiadłości w Zakrzówku przejął po ojcu książę Adam Jerzy Czartoryski. Jednak nie na długo, bowiem w 1831 r. za udział księcia w powstaniu listopadowym władze carskie skonfiskowały tutejsze dobra i wciągnęły je w Sekwestr Rządowy.

Rok 1847 r. okazał się tragiczny dla tutejszej wspólnoty parafialnej. Podczas Świąt Bożego Narodzenia spłonął drewniany kościół pochodzący z 1793 r. Na jego miejscu w latach 1851-1853 wzniesiono nową – do dziś istniejącą - świątynię murowaną, nawiązującą do stylu neoklasycystycznego.

Postanowieniem carskim z dnia 5 lipca 1866 r. ziemie nie objęte uwłaszczeniem – należące do folwarków Zakrzówek, Rudnik i Sulów oraz folwarku Krzczonów (z dóbr Lublin) i część lasów leśnictwa lubelskiego – nazwane Majoratem Zakrzówek, otrzymał rosyjski generał-adiutant Teodor Trepow. Z donacji tej nowo założone

Towarzystwo Akcyjne Cukrowni „Zakrzówek" zakupiło 201 mórg i 12 prętów ziemi, na której w 1875 roku wybudowało pierwszą w guberni lubelskiej wielkoprzemysłową fabrykę cukru. Jednak z powodu zadłużenia i braku surowca w 1887 r. cukrownia upadła. Cztery lata później nabył ją od Banku Państwa kijowski kupiec żydowskiego pochodzenia Markus Sachs. Zakład funkcjonował do roku 1932 (z przerwą w latach 1915-1922). Cukrownia zatrudniała od 240 do 520 robotników.
Nieopodal cukrowni działalność produkcyjną prowadziły także mniejsze zakłady: browar, gorzelnia oraz fabryka mebli giętych.

Na przełomie XIX i XX w. ludność Gminy Zakrzówek była zróżnicowana pod względem narodowościowym i wyznaniowym. W 1902 r. na posiadłości właściciela cukrowni Markusa Sachsa wzniesiono dom modlitwy dla ludności żydowskiej, natomiast w 1906 r., z myślą o miejscowych kolonistach wyznania prawosławnego wybudowana została cerkiew. Istotną rolę w kształtowaniu się składu społecznego tutejszego środowiska odegrali przedstawiciele obcego kapitału.

W czasach pierwszej wojny światowej przez tereny nad górną Bystrzycą trzykrotnie przetoczył się front rosyjsko-austriacki, pozostawiając po sobie wiele żołnierskich mogił oraz duże zniszczenia materialne. Dwudziestolecie międzywojenne przyniosło odrodzenie lokalnego życia społeczno-politycznego, gospodarczego i kulturalnego. Rozbudowie uległa sieć szkolnictwa powszechnego w gminie. Po przejęciu w 1922 r. Cukrowni „Zakrzówek" przez Spółkę Akcyjną wybudowano tu bocznicę kolei normalnotorowej oraz trakcję wąskotorową, łączącą fabrykę z ziemiańskimi plantacjami buraków cukrowych w Józwowie oraz Woli Gałęzowskiej. Upadek cukrowni w 1932 r., spowodowany ogólnoświatowym kryzysem gospodarczym, zaważył na osłabieniu rozwoju gminy w okresie późniejszym.

Podczas II wojny światowej z zakrzóweckiej społeczności zniknęła niemal zupełnie ludność pochodzenia żydowskiego. Mieszkańcy gminy nie pogodzili się z niemiecką okupacją. Brali czynny udział w tajnym nauczaniu oraz w zbrojnym ruchu oporu, organizowanym przez AK, NSZ, BCH i GL/AL.
W czasach Polski Ludowej nastąpił silny rozwój szkolnictwa gminy. Wzrósł stopień organizacyjny szkół podstawowych. W 1944 r. powstało Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące w Zakrzówku, które w 1945 r. zostało przejęte przez Gminną Radę Narodową, a cztery lata później uległo upaństwowieniu. Kształcenie zawodowe zapewniały młodzieży miejscowe szkoły zawodowe, poczynając od Szkoły Przysposobienia Rolniczego i Zasadniczej Szkoły Rolniczej poprzez Zespół Szkół Rolniczych (od 1989 r.) do Zespołu Szkół Zawodowych.
Okres PRL zaznaczył się rozwojem sieci dróg, bazy spółdzielczych instytucji gospodarczych (Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska", Banku Spółdzielczego, Spółdzielni Kółek Rolniczych, Spółdzielni Mleczarskiej, Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskiej „Ogrodnik") oraz punktów skupu płodów rolnych (głównie buraków cukrowych). Wzniesiono nowe budynki szkolne (w Bystrzycy, Studziankach, Sulowie i w Zakrzówku), budynki ośrodków zdrowia (w Zakrzówku i Studziankach), Urzędu Gminy, Ochotniczych Straży Pożarnych, oddano do użytku stadion sportowy.

W okresie transformacji ustrojowej znacząco poprawiły się warunki życia mieszkańców za sprawą telefonizacji, budowy dróg, chodników, wodociągów, kanalizacji, oczyszczalni ścieków. Powstały zespoły szkół w Zakrzówku i Sulowie. Nastąpiła dalsza rozbudowa bazy lokalowej szkół w Bystrzycy, Majdanie Grabinie, Rudniku, Sulowie i Zakrzówku[13].

[13] http://www.zakrzowek.pl/strona-glowna/info-o-gminie/historia-i-zabytki

Zabytki

Kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Zakrzówku

Parafia powstała w XVI w. Opactwo cysterskie w Koprzywnicy było fundatorem parafii, a zakonnicy duszpasterzami aż do końca XVIII w. Już na początku XVII w. była tu szkoła parafialna, a z XVIII w. jest wzmianka o istnieniu szpitala dla biednych. Po kasacie klasztoru koprzywnickiego, majątek nabył w 1819 r. ks. Adam Czartoryski. W 1825 r. scalono grunty parafialne na podstawie umowy między proboszczem, ks. Olszańskim a księciem Czartoryskim. Pierwszą świątynię drewnianą wzniesiono dzięki fundacji opata koprzywnickiego Luborackiego, na początku XVI w. Po pożarze świątyni w 1847r. został wybudowany obecnie istniejący murowany kościół pw. św. Mikołaja, budowany w latach 1851-1853. Gruntownie odrestaurowany w roku 1935. Świątynia wybudowana jest z cegły i kamienia, otynkowana, 1- nawowa, późnoklasycystyczna. Przy prezbiterium są zakrystie, a na frontonie wieża czworoboczna. Wewnątrz znajduje się 5 ołtarzy drewnianych. Na chórze są 13 głosowe organy zainstalowane w 1916 r., wykonane przez Jagodzińskiego z Radomia. Obok kościoła w 1959r. wybudowano dzwonnicę z 3 dzwonami[14]. Zabytkowy jest także drzewostan w granicach cmentarza kościelnego.

Zdjęcie 2. Kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Zakrzówku.

Źródło: http://static.panoramio.com/photos/large/52394021.jpg.

W gminnej ewidencji zabytków ujęte zostały obiekty:

- plebania i organistówka przy kościele rzymsko-katolickim w Zakrzówku,
- cmentarz parafialny w Zakrzówku z 1805 r.,
- pozostałości zespołu dworsko-parkowego,
- budynek dawnego Urzędu Gminy z 1899 w Zakrzówku,
- młyn wodny i dom młynarza w Zakrzówku,
- przydrożne kapliczki,

[14] Na podstawie: Gmina Zakrzówek. U źródeł Bystrzycy. Przewodnik gminny.

- kilka domów mieszkalnych i zabudowań gospodarskich,
- studnie z początku XX wieku w Majdanie Grabina[15].

Zdjęcie 3. Studnia w Majdanie Grabina.

Źródło: http://atlaswsi.pl/index.php?option=com_town&task=gallery&act=img&id=1181&Itemid=6.

W miejscowości Zakrzówek znajdują się także miejsca pamięci:

- przy ulicy Wójtowicza w Zakrzówku – ku czci pomordowanych z rąk hitlerowców. Miejsce zbiorowej egzekucji dokonanej przez Niemców 25 października 1943 r. Zwłoki pomordowanych potajemnie odkopano i pochowano w ich rodzinnych miejscowościach.
- przy ulicy Kościuszki w Zakrzówku "W HOŁDZIE ŻOŁNIERZOM NARODOWEJ ORGANIZACJI WOJSKOWEJ NARODOWYCH SIŁ ZBROJNYCH"
- Teren dawnego cmentarza z mogiłami z czasów I wojny światowej żołnierzy armii austro-węgierskiej i rosyjskiej poległych w walkach w latach 1914-1915[16].

Zdjęcie 4. Miejsce egzekucji dokonanej przez hitlerowców oraz symboliczna mogiła.

[15] Na podstawie: http://v090118.home.net.pl/_www_portal_zakrzowek/strona-glowna/info-o-gminie/historia-i-zabytki/ewidencja-zabytkow.
[16] Na podstawie: http://v090118.home.net.pl/_www_portal_zakrzowek/strona-glowna/info-o-gminie/historia-i-zabytki/ewidencja-zabytkow oraz *Inwentaryzacja zasobów przyrodniczo-kulturowych gmin powiatu kraśnickiego*.

1.5. Produkty lokalne i kuchnia regionalna

Rolniczy charakter gminy wykorzystywany jest także poprzez zgłoszenie **lokalnych produktów kuchni regionalnej i tradycyjnej**. Jest to przede wszystkim:

- **Rudnicki pieróg jaglany –** jest to prostokątne, ciemnobrązowe ciasto o słodkim smaku i zapachu miodu i mięty. Od lat pierogi są lubelską specjalnością kulinarną. Jeden z nich to pieróg z nadzieniem z kaszy jaglanej. Receptura pieroga jaglanego od pokoleń nie uległa zmianie. Pierogi są nadal główną potrawą podawaną podczas festynów, spotkań, konkursów kulinarnych promujących regionalną kuchnię. Do dziś jeszcze funkcjonują w Rudniku dwie kaszarnie, które produkują kaszę na użytek własny i mieszkańców okolicznych miejscowości. [17].

Zdjęcie 5. Rudnicki pieróg jaglany.

Źródło: http://www.minrol.gov.pl/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne/Lista-produktow-tradycyjnych/woj.-lubelskie/Rudnicki-pierog-jaglany=

Środowisko naturalne i walory przyrodnicze sprawiają, że teren Gminy Zakrzówek jest atrakcyjny dla wypoczynku.

Występowanie obszarów chronionego krajobrazu stwarza szansę na rozwój funkcji wypoczynkowych i edukacyjnych. Potencjał ten w chwili obecnej nie jest jednak w sposób trwały i zintegrowany wykorzystywany w celu wzrostu gospodarczego Gminy Zakrzówek.

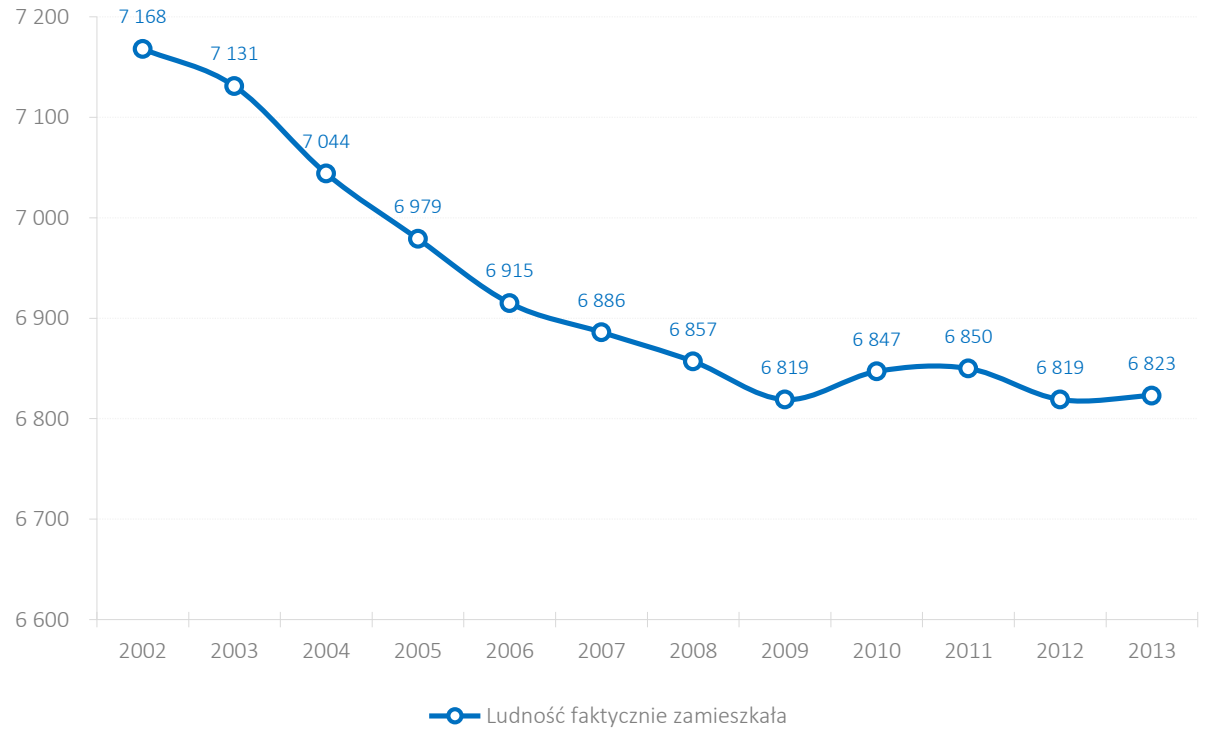
[17] *Bogactwo Turystyczne Krainy Trzech Ziem. Przewodnik Turystyczny*

2. SPOŁECZEŃSTWO

2.1. Demografia

Gminę Zakrzówek zamieszkuje **6 823 osoby**, co stanowi 6,9% ludności powiatu kraśnickiego (6 miejsce w powiecie) i 0,32% województwa lubelskiego (84 miejsce w województwie)[18]. Gęstość zaludnienia wynosi **69 osób na km²**. Analizując dane dotyczące liczby ludności faktycznie zamieszkałej w Gminie Zakrzówek należy zauważyć, że liczba ta **od 2002 roku ma wyraźną tendencję spadkową**. Szczególne zmniejszenie się liczby mieszkańców wzrost odnotowano w okresie lat 2002-2009 – o 349 osób (ok. 5%). W latach 2009-2013 liczba ludności utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W porównaniu z 2002 r., ilość mieszkańców w Gminie Zakrzówek **spadła** o 345 osób (z 7 168 do 6 823 osób), czyli ok. 5%. W stosunku do 2011 roku spadek ten wynosi 0,4%.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jedną z przyczyn, która wpłynęła na spadek liczby ludności faktycznie zamieszkałej był odnotowany w badanym okresie **ujemny przyrost naturalny**. Wskaźnik przyrostu naturalnego w perspektywie rocznej przyjmuje zmienne, wahające się wartości, jednak od 2002 roku pozostają one ujemne. Największą ujemną wartość zanotowano w 2010 roku – -9,1. W ostatnim badanym roku osiągnął on wartość -3,4, co było spadkiem w stosunku do roku poprzedniego o 0,5 punktu. Trendy w ruchu naturalnym, w ujęciu liczbowym na 1000 mieszkańców, przedstawiają dane w poniższej tabeli i wykresie.

[18] Dane wg BDL GUS na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Tabela 1. Ruch naturalny w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Rok	Liczba małżeństw	Liczba urodzeń żywych	Liczba zgonów
2002	7,2	11,3	13,6
2003	5,7	7,8	14,0
2004	4,6	9,2	12,6
2005	7	9,4	11,4
2006	6,2	8,9	12,4
2007	6,5	8,3	13,1
2008	6,4	10,7	11,9
2009	6	9,5	14,8
2010	7,1	8,1	17,3
2011	6,4	10,2	11,8
2012	6,4	9,7	12,6
2013	5,1	9,1	12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 2. Przyrost naturalny w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

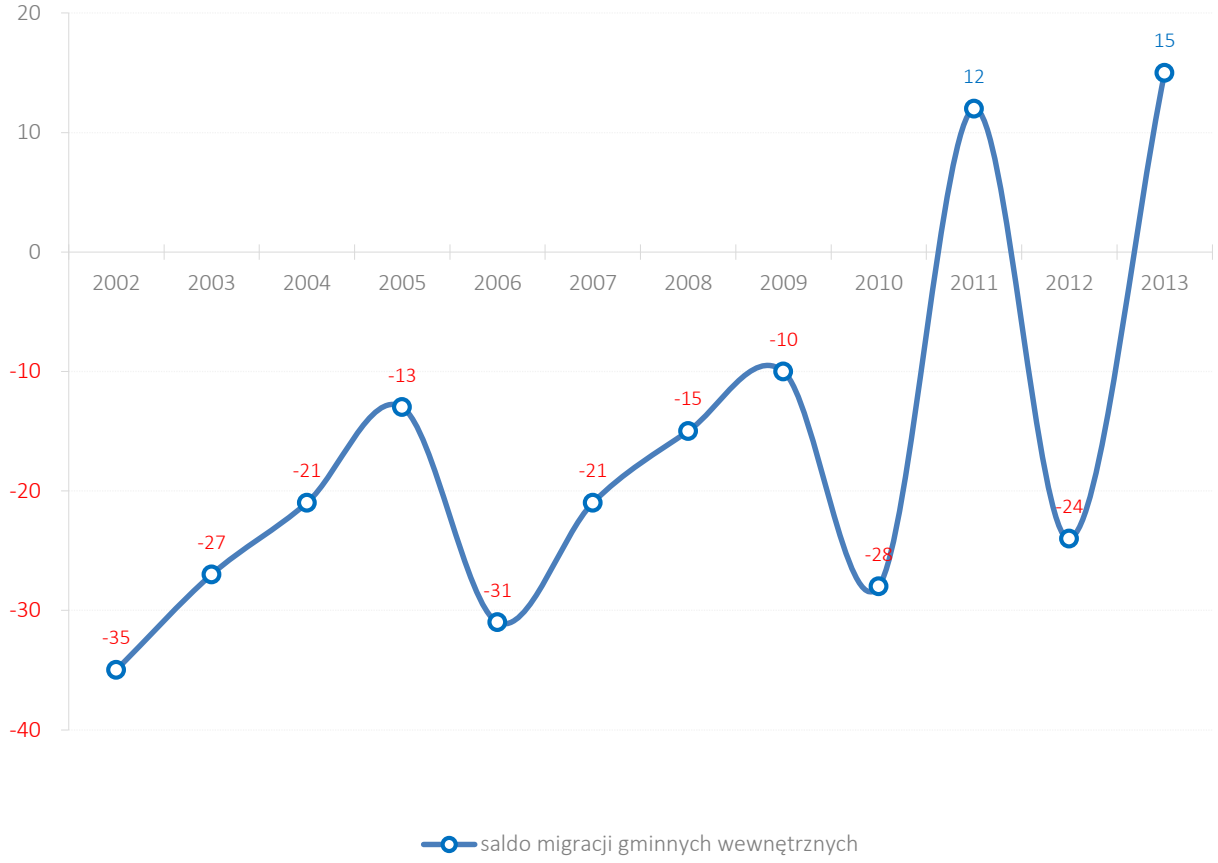

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym czynnikiem, który wpływa na liczbę ludności w gminie jest różnica między napływem a odpływem mieszkańców w danym roku. Negatywnym zjawiskiem jest fakt, że **saldo migracji** wewnętrznych w badanym okresie **notuje ujemne wskaźniki**. Dodatnie wartości osiągnięto w 2011 i 2013 roku – odpowiednio 12 oraz 15

osób. W latach 2010-2013 zauważalne jest wyraźnie wahanie się (sinusoida) wskaźnika salda migracji. Powyższe dane wskazują, że Gmina Zakrzówek **jest obszarem stałego odpływu mieszkańców**.

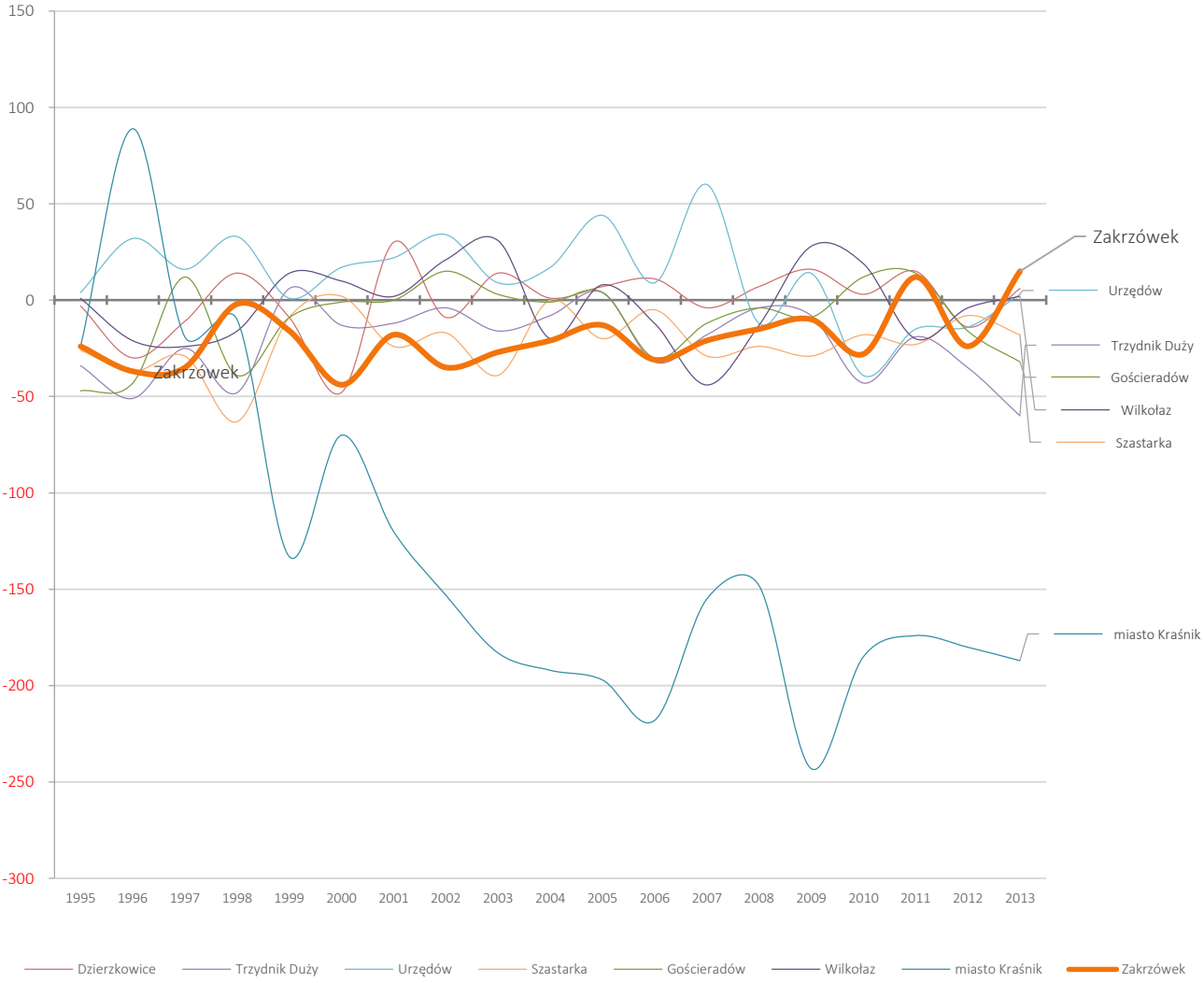
Wykres 3. Saldo migracji w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

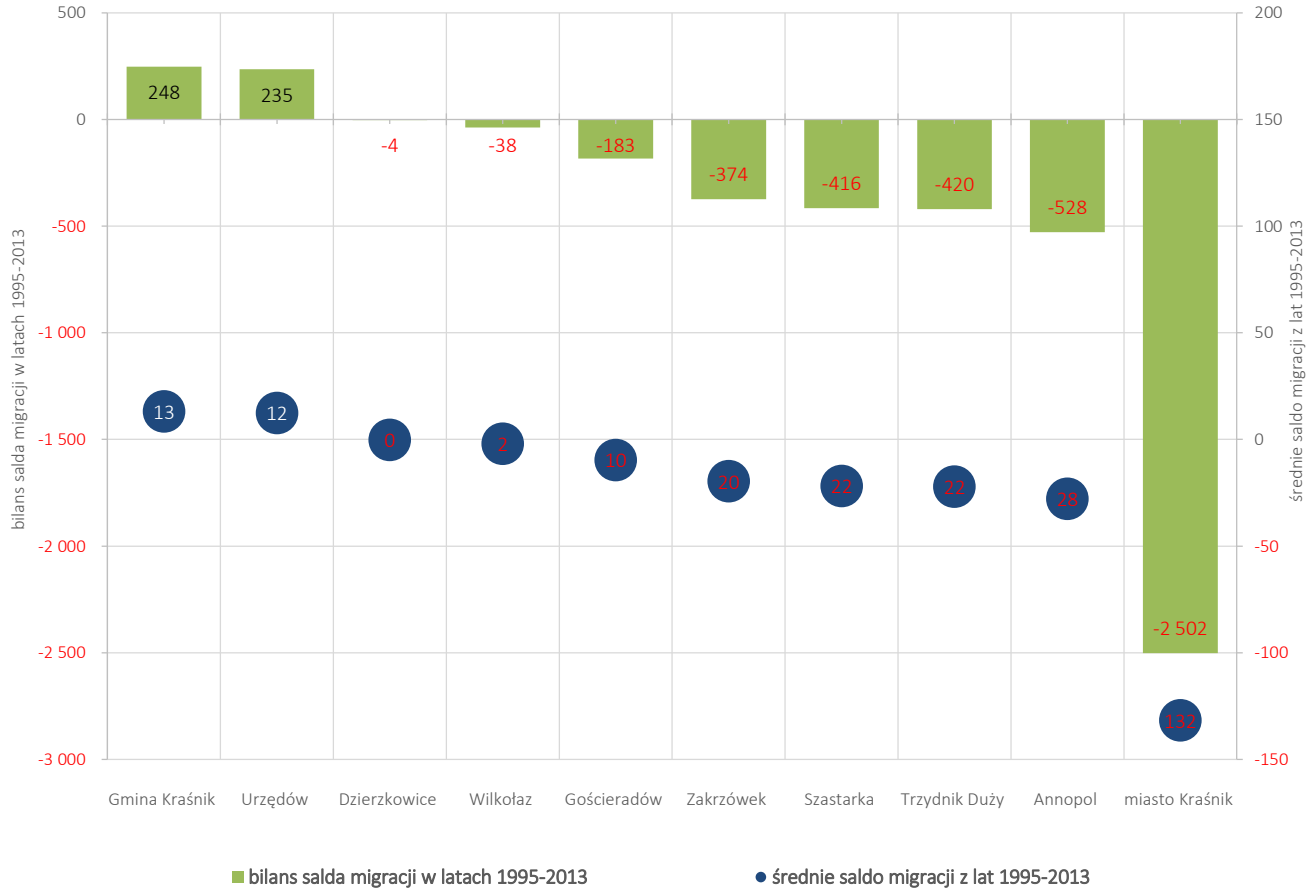
Analiza salda migracji wewnętrznych w gminach powiatu kraśnickiego wskazuje na ich nieznaczne zróżnicowanie. W porównaniu do roku 1995 aż w 8 na 10 gmin powiatu kraśnickiego zanotowano spadek liczby ludności. Tylko 2 gminy (Gmina Kraśnik i Urzędów) miały w tym okresie dodatnie saldo migracji. W Gminie Urzędów odnotowano jednak spadek liczby mieszkańców, co ma związek z tendencjami demograficznymi. Głównym obszarem odpływu mieszkańców jest miasto Kraśnik, Gmina Annopol i Trzydnik Duży. Największy procentowy spadek liczby ludności w latach 1995-2013 dotyczy Gminy Zakrzówek – 11,3%

Wykres 4. Saldo migracji w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego.

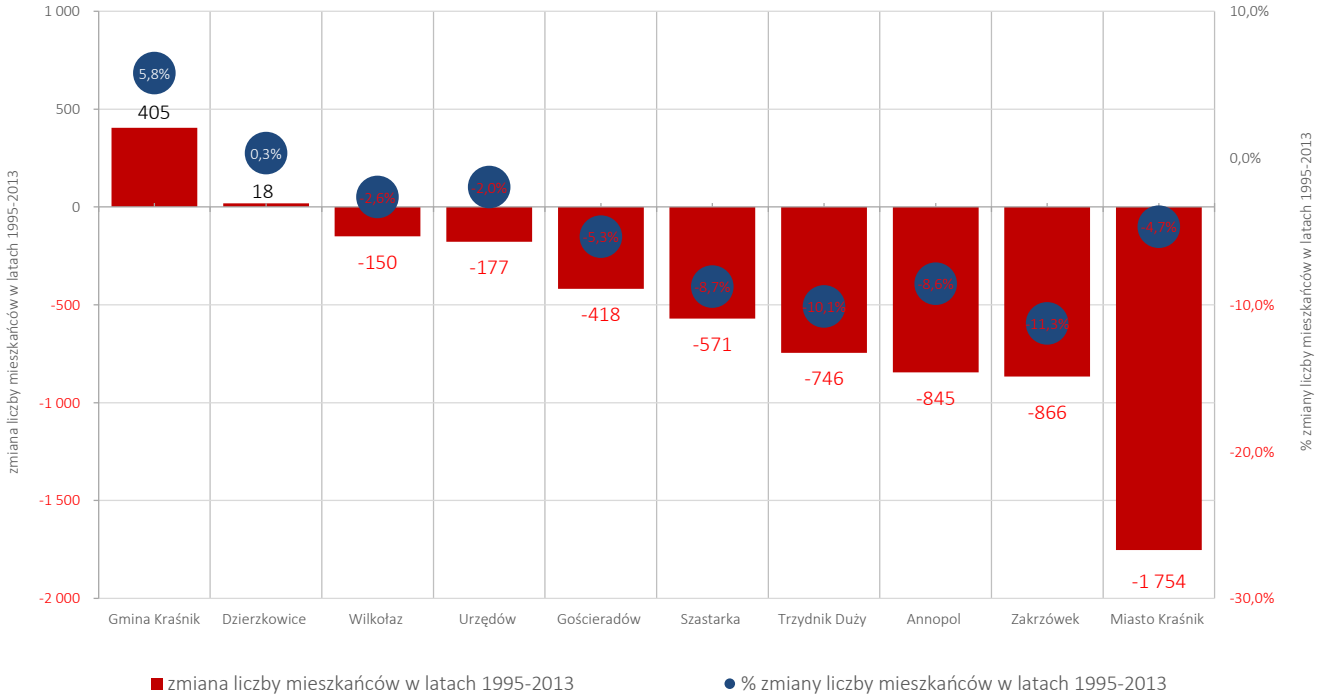
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 5. Łączne i średnie saldo migracji w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

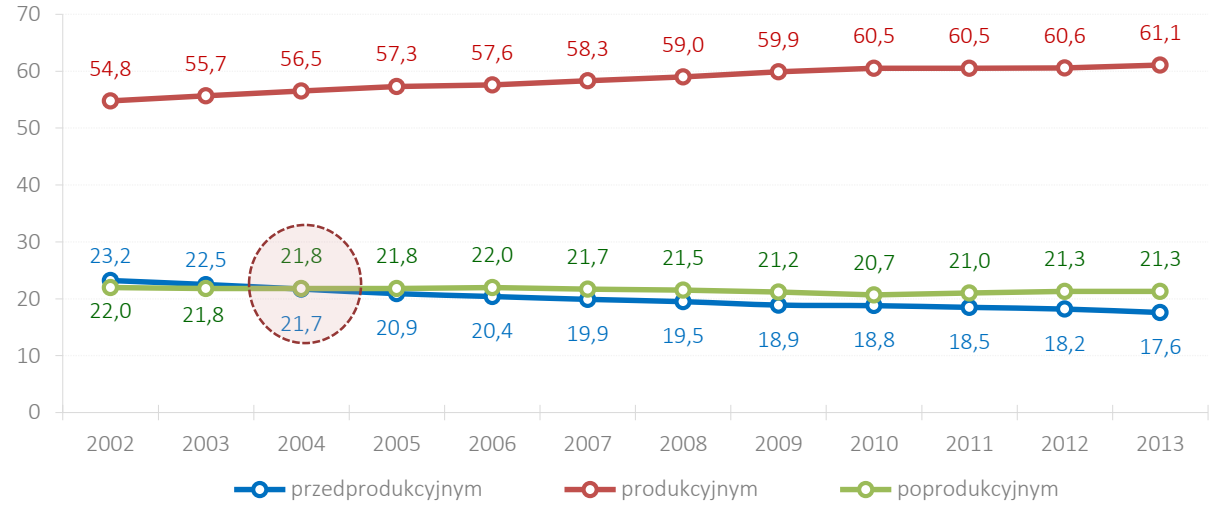
Wykres 6. Zmiana liczby mieszkańców i % zmiany liczby mieszkańców w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ważna dla przyszłej kondycji demograficznej jest struktura wiekowa mieszkańców gminy. Duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym będzie gwarancją rozwoju gminy w przyszłości. W badanym okresie zauważalny jest **stały wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym** oraz utrzymywanie się odsetka osób w wieku poprodukcyjnym na zbliżonym poziomie. Niezwykle niepokojącym zjawiskiem jest fakt wyraźnie mniejszego odsetka mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym. W 2013 roku różnica między tymi dwoma grupami wyniosła 3,7 punktu procentowego. W okresie lat 2002-2013 stale malał odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym – z 23,2% do 17,6%. Zjawisko to może mieć bardzo negatywne konsekwencje w przyszłości. Na sten ten w głównej mierze wpływa ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji.

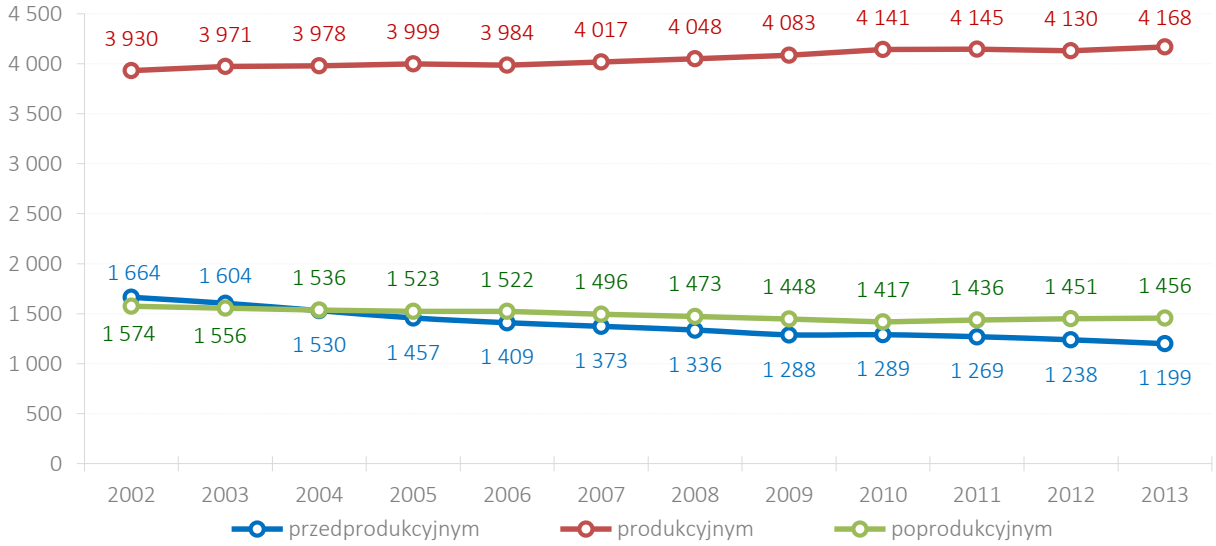
Wykres 7. Struktura wiekowa ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 w ujęciu procentowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Liczbowy rozkład udziału osób w poszczególnych grupach wiekowych przedstawia poniższy wykres, który potwierdza wspomniane poprzednio tendencje. W 2013 roku różnica pomiędzy grupą ludności w wieku poprodukcyjnym a przedprodukcyjnym wyniosła 257 osób.

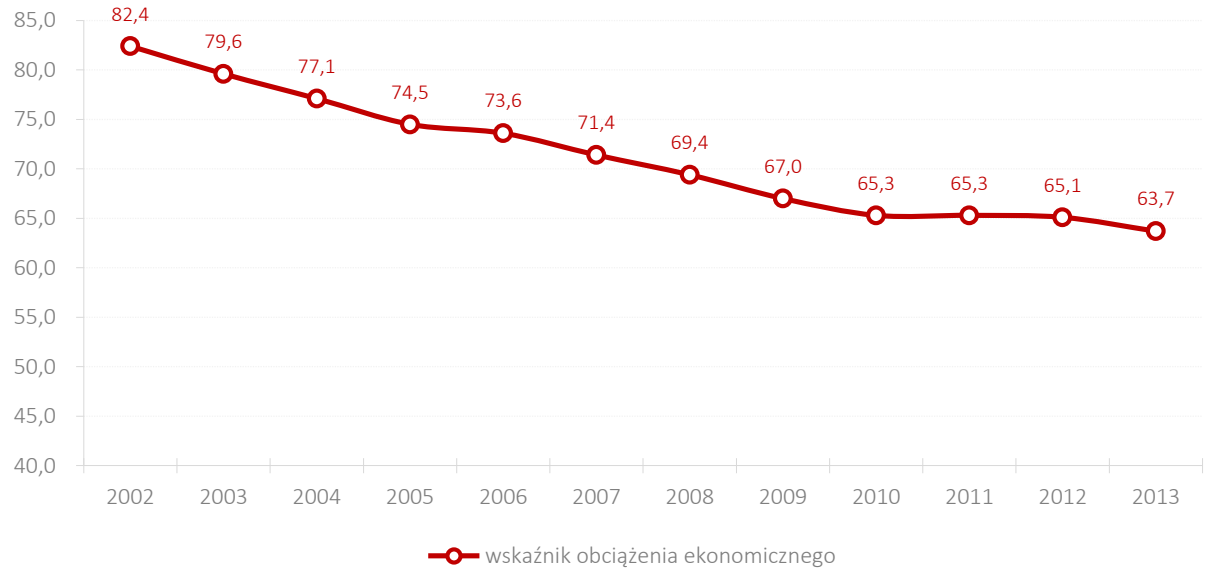
Wykres 8. Struktura wiekowa ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 w ujęciu liczbowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

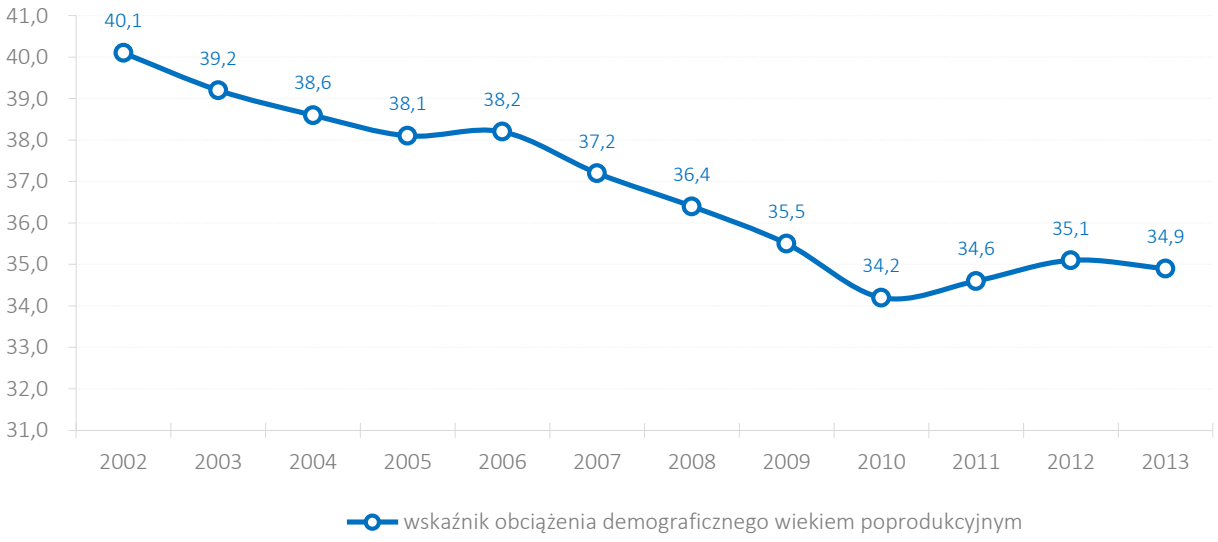
Po zsumowaniu liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (tzw. osoby w wieku nieprodukcyjnym) oraz porównaniu ich z liczbą w wieku produkcyjnym otrzymamy tzw. **wskaźnik obciążenia ekonomicznego**. Wskazuje on liczbę osób, które znajdują się „na utrzymaniu" osób będących w szczycie aktywności gospodarczej. Wskaźnik ten **przedstawia się dla gminy stosunkowo pozytywnie**, ponieważ obserwujemy jego stały spadek, jednakże jego wysokość może być powodem do niepokoju. **Niepokojącym zjawiskiem dla gminy są wahania wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym w latach 2010-2013.** Na wskaźnik ten składa się ilość osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. Jego wzrost oznacza większą dynamikę wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym niż osób w wieku produkcyjnym. W 2013 roku odnotowano co prawda nieznaczny spadek tej wartości w stosunku do roku poprzedniego, jednak od 2010 roku wysokość tego czynnika wzrasta. Opisane zjawiska prezentują poniższe wykresy.

Wykres 9. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

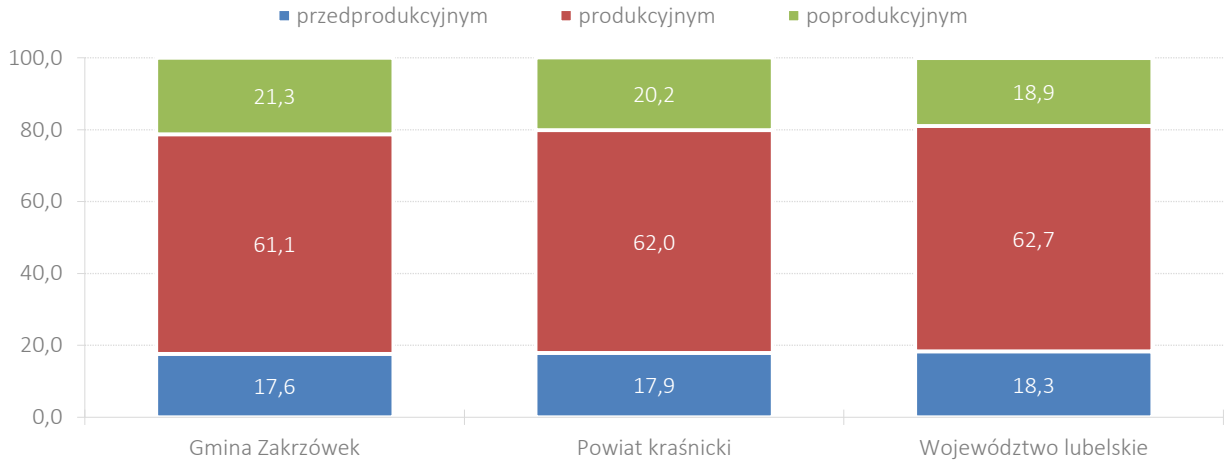
Wykres 10. Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura wiekowa Gminy Zakrzówek jest nieznacznie mniej korzystna niż powiecie kraśnickim i wyraźnie gorsza w porównaniu do województwa lubelskiego. Dla porównania udział osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie wynosi 17,6%, powiecie 17,9%, a w województwie 18,3%. Odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi odpowiednio 61,1% w gminie, 62% w powiecie oraz 62,7% w województwie. Natomiast wśród osób w wieku poprodukcyjnym – aż 21,3% w Gminie Zakrzówek, 20,2% w powiecie kraśnickim oraz 18,9% w województwie lubelskim. **W zestawieniu z powiatem kraśnickim i województwem lubelskim Gmina Zakrzówek posiada mniej korzystną strukturę we wszystkich grupach wiekowych.**

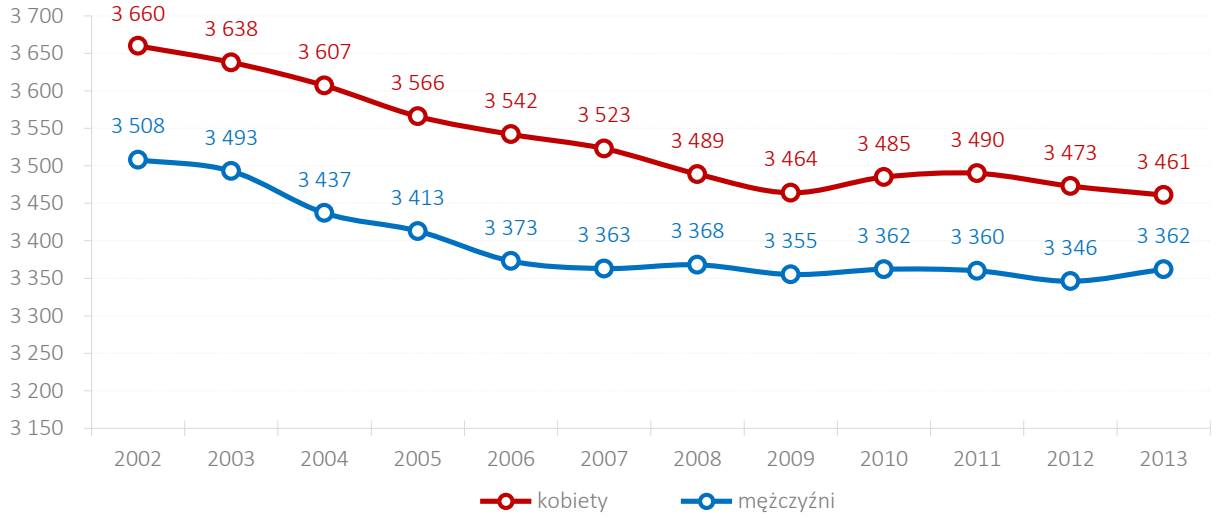
Wykres 11. Porównanie procentowej struktury ludności w podziale na główne grupy wiekowe w 2013 roku w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na dzień 31 grudnia 2013 r. spośród 6 823 osób zamieszkujących Gminę Zakrzówek 3 461 stanowiły kobiety – co wynosiło 50,7% ogółu mieszkańców gminy. W przeliczeniu na 100 mężczyzn wskaźnik feminizacji wynosi 103, przy czym w powiecie kraśnickim wynosi on 105, a województwie lubelskim 106[19].

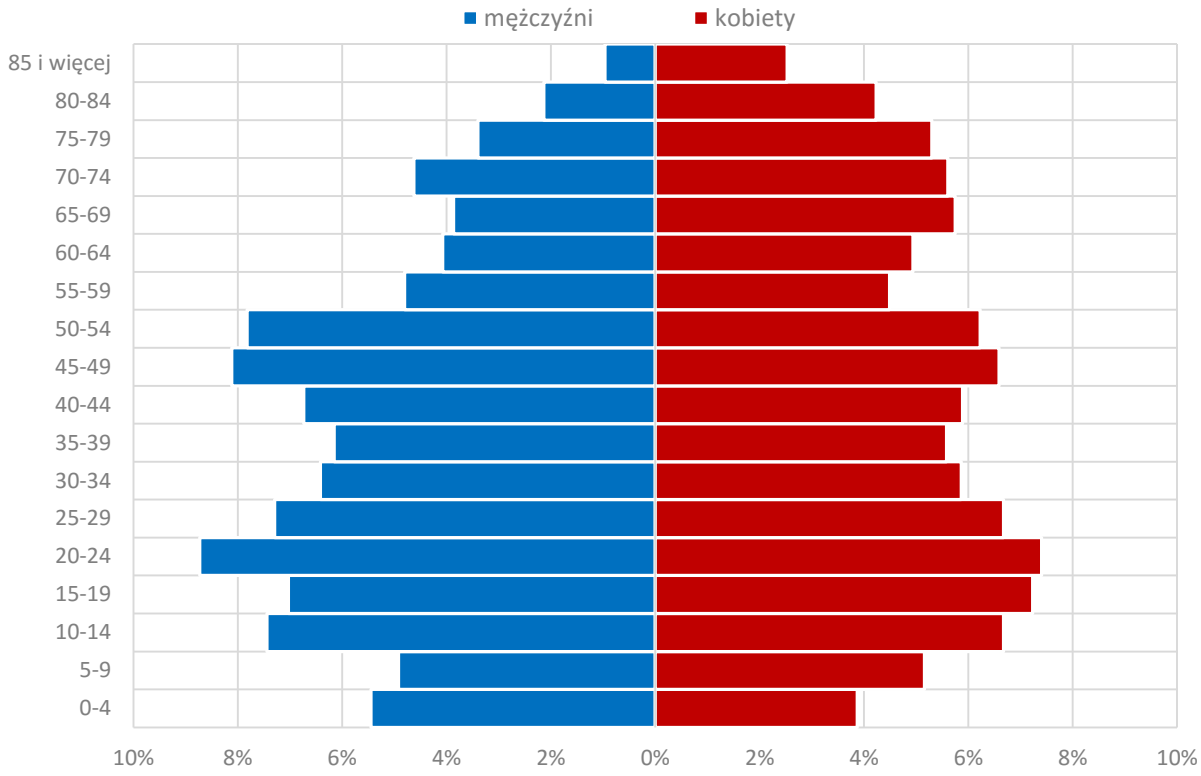
Wykres 12. Mieszkańcy Gminy Zakrzówek według płci w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

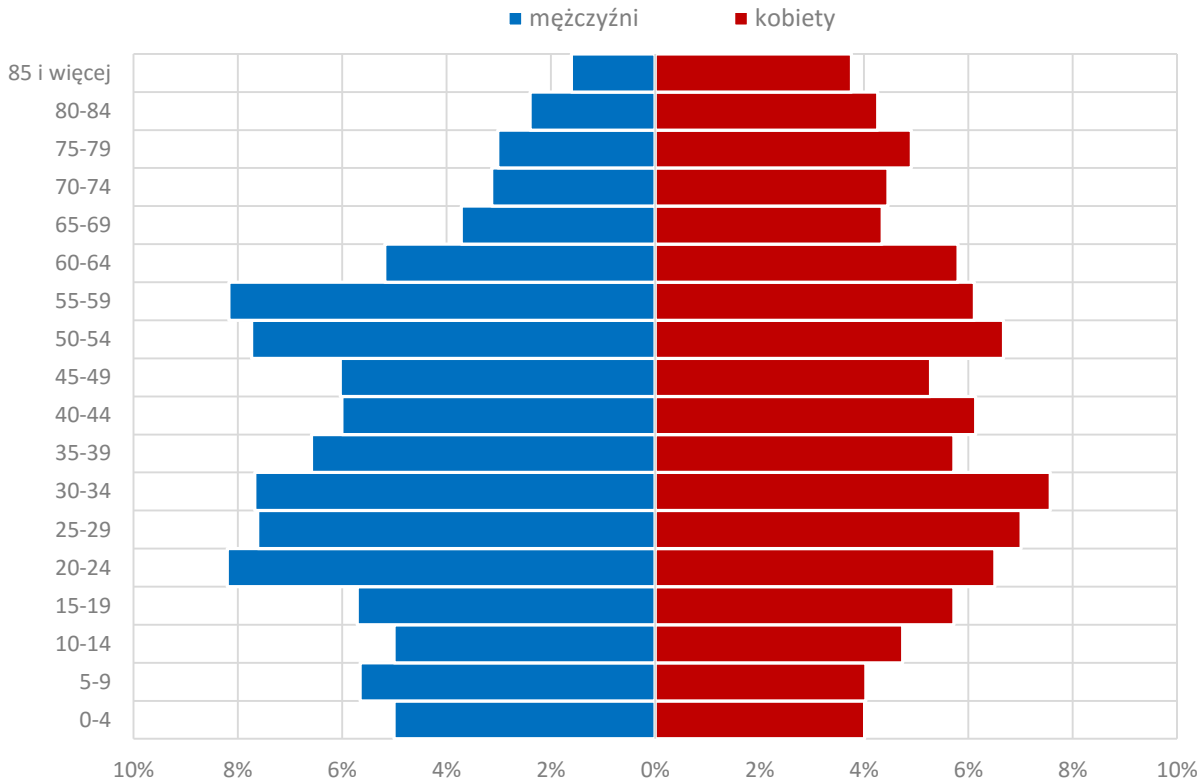
[19] Źródło: na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 13. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć (piramida wieku) w Gminie Zakrzówek w 2005 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 14. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć (piramida wieku) w Gminie Zakrzówek w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przy zastosowaniu podziału ogółu mieszkańców na grupy wiekowe obejmujące przedziały pięcioletnie, w 2005 roku dominowały grupy osób w wieku 20-24 oraz 45-49 lat. Natomiast w 2013 roku największy udział przypadł grupie w wieku 30-34 lata, przy czym znaczący odsetek dotyczył także grupy osób w wieku 20-24 oraz 25-29 lat. Ponadto, na przestrzeni lat 2005-2013 znacząco wzrosła liczba mieszkańców mających od 55 do 64 lat, a także zanotowano wzrost w najstarszych grupach wiekowych.

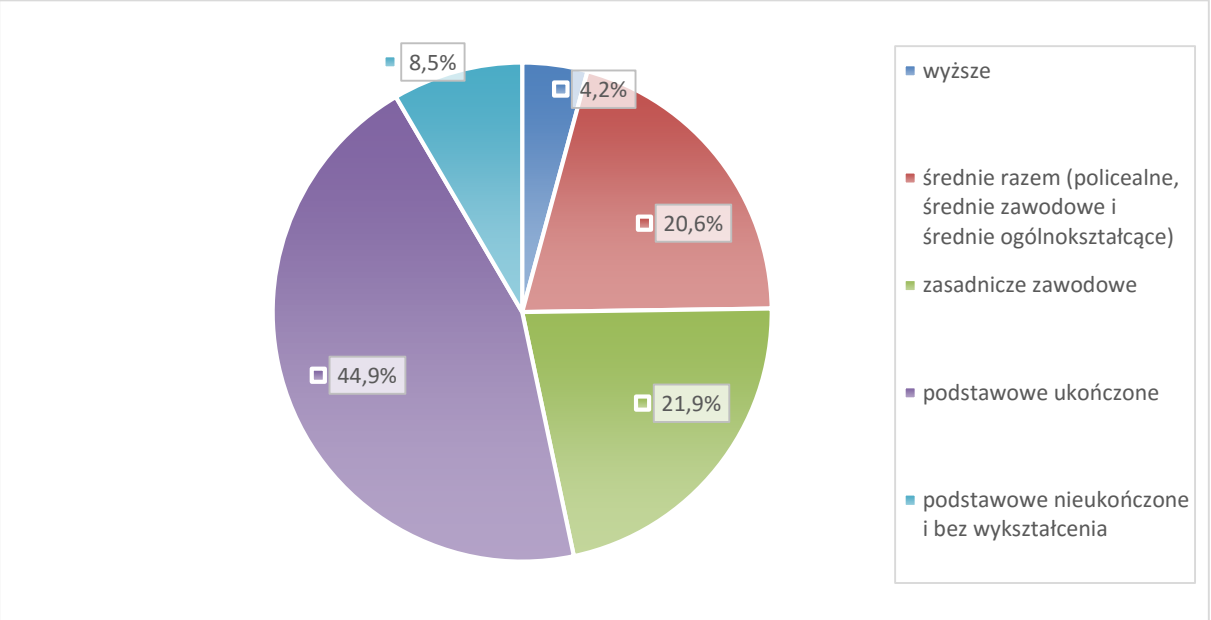
Zmiany te w połączeniu ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji, mogą przyczynić się w przyszłości do wzrostu wydatków na pomoc społeczną, zapewnienia opieki osobom starszym, a przy tym może wpłynąć na sferę oświatową i przyszłą podaż pracy.

Na powyższych wykresach, przedstawiających strukturę ludności ze względu na wiek i płeć (tzw. piramidach wieku), kolorem zielonym zaznaczona jest różnica w procentowym udziale ludności w danej grupie wiekowej w porównaniu do drugiej płci.

2.2. Wiek i struktura wykształcenia mieszkańców

Wykształcenie ludności jest wskaźnikiem w dużym stopniu obrazującym potencjał regionu do rozwoju, zmiany struktury społeczno-gospodarczej i aktywności ekonomicznej. Dane nt. wykształcenia zostały zaczerpnięte ze Spisu Powszechnego, który odbył się w roku 2002 i są najbardziej aktualne na poziomie gmin. W Gminie Zakrzówek **odsetek osób z wykształceniem podstawowym lub niższym wyniósł 53,4% osób**. Jest to efekt przestarzałej struktury gospodarczej opartej o niskoefektywną produkcję rolną. Zmiana systemu ekonomicznego na system oparty o przemysł i usługi postawiła mieszkańców związanych z rolnictwem w wyjątkowo niekorzystnej sytuacji na lokalnym rynku gospodarczym. O wiele **lepiej** prezentuje się sytuacja osób z **wykształceniem zawodowym**. Znaczący ich udział w strukturze mieszkańców gminy (21,9%) daje ewentualnym inwestorom czytelny sygnał o **istnieniu dużego zasobu wykwalifikowanej siły roboczej**. Dzięki temu o wiele łatwiej jest przyciągnąć do gminy nowe inwestycje. **4,2% mieszkańców legitymowało się wykształceniem wyższym**, jednakże biorąc pod uwagę ogólnopolską tendencję dynamicznego wzrostu liczby osób studiujących należy przyjąć bardzo prawdopodobne założenie, że odsetek absolwentów studiów wyższych będzie jeszcze wyższy. Związanym z tym zjawiskiem wyzwaniem dla władz gminy będzie dostosowanie lokalnego rynku pracy do spełnienia oczekiwań osób z wykształceniem wyższym. W przypadku nie podjęcia działań prorozwojowych istnieje realne zagrożenie odpływu najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.

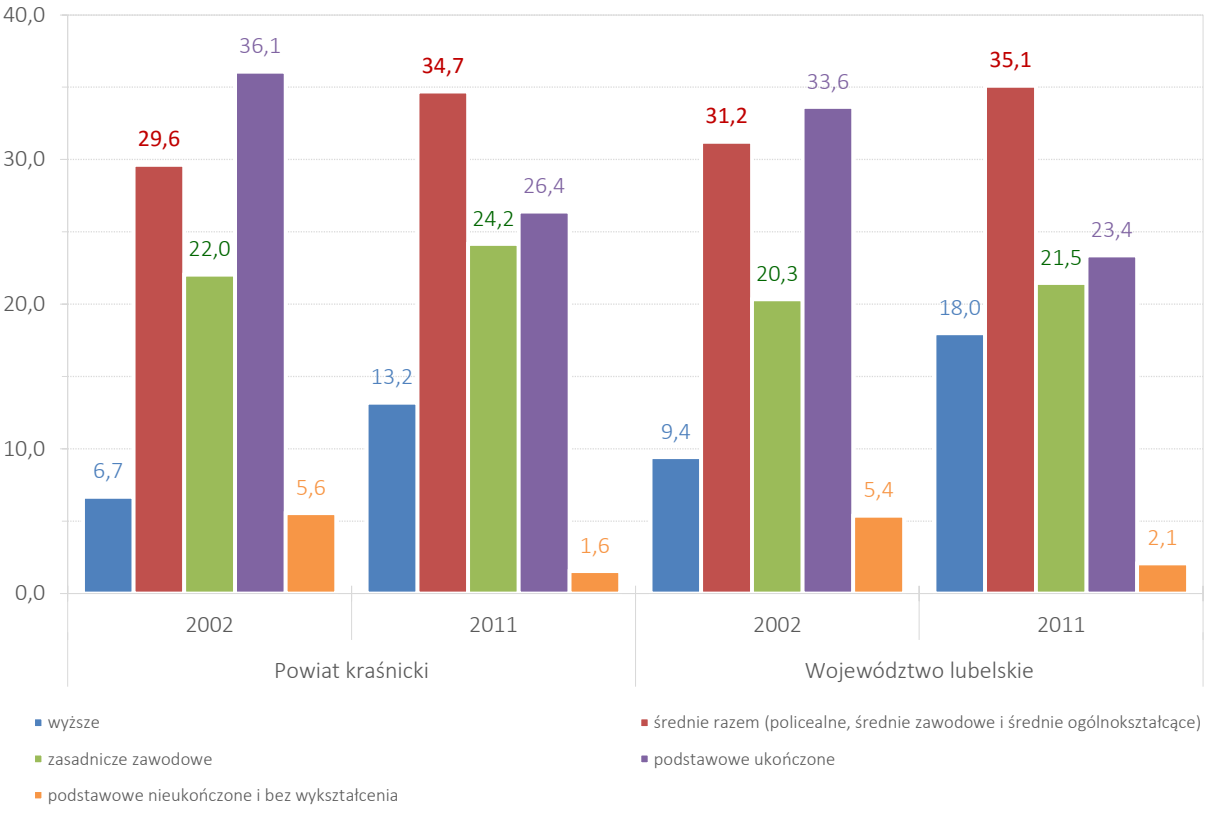
Wykres 15. Struktura wykształcenia w Gminie Zakrzówek w 2002 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym oraz spadek liczby ludności bez wykształcenia lub podstawowym nieukończonym potwierdzają dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku, które dotyczą powiatu kraśnickiego oraz województwa lubelskiego.

Wykres 16. Porównanie struktury wykształcenia w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 i 2011 roku.

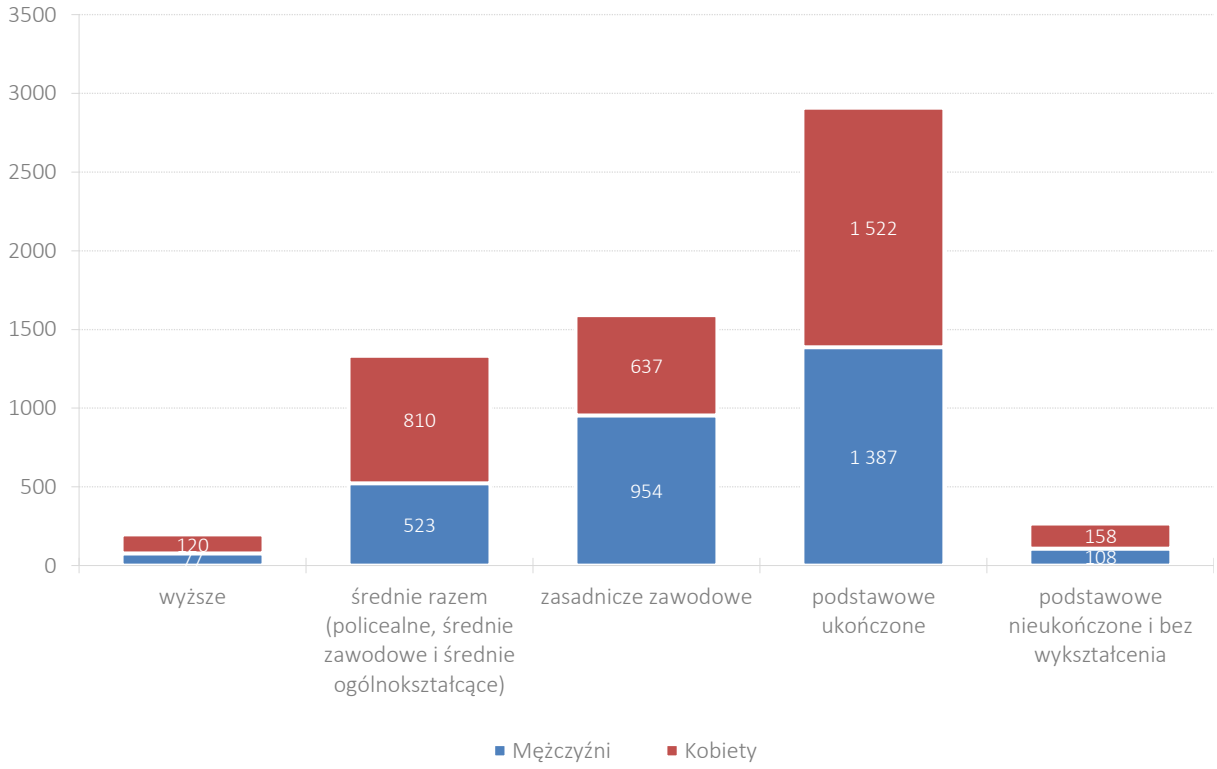

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wyraźnie zauważalny jest dynamiczny wzrost odsetka osób posiadających wykształcenie wyższe, zarówno w powiecie kraśnickim, jak i województwie lubelskim – odpowiednio wzrost o 6,5 punktu procentowego w powiecie i niemal 9 w województwie. Na zbliżonym poziomie utrzymuje się procent osób mających wykształcenie zasadnicze zawodowe i widoczny jest większy procent osób z wykształceniem średnim. Wyraźny spadek dotyczy odsetka osób posiadających wykształcenie podstawowe, podstawowe nieukończone lub bez wykształcenia.

Kolejna analiza dotyczy struktury wykształcenia mieszkańców gminy w rozbiciu na płeć. Na podstawie przedstawionych danych należy stwierdzić, że **kobiety w Gminie Zakrzówek legitymują się lepszym wykształceniem niż mężczyźni** (przewaga w wykształceniu wyższym i średnim). Wyjątek dotyczy sytuacji osób o wykształceniu podstawowym, niepełnym podstawowym oraz nieposiadających wykształcenia. Przyczyną tego stanu rzeczy jest niski poziom wykształcenia wśród najstarszych mieszkańców gminy. W tej grupie, z powodu większej długości życia przeważają kobiety, które dodatkowo ze względu na panujące ówcześnie wzorce społeczne nie przykładały wystarczającej troski do tematyki wykształcenia.

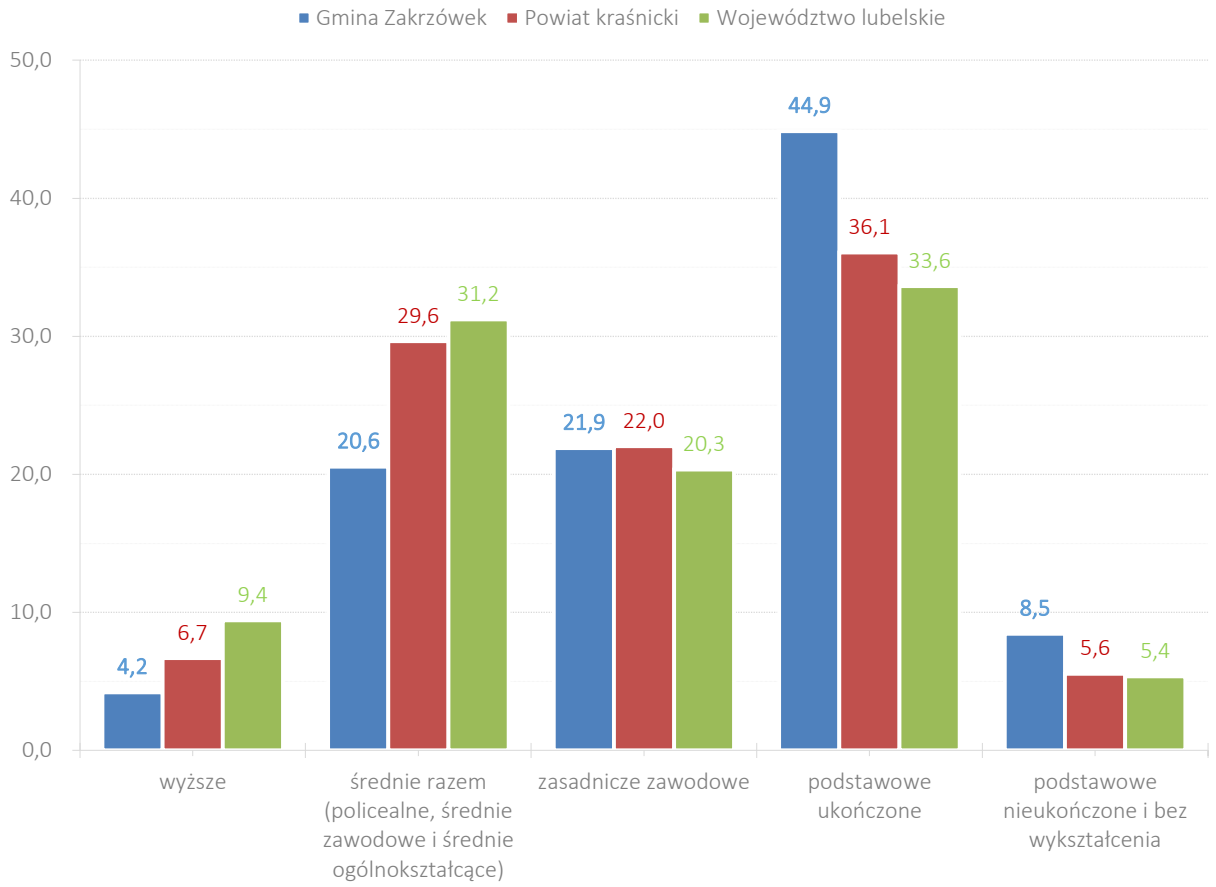
Wykres 17. Struktura wykształcenia w Gminie Zakrzówek w podziale na płeć w 2002 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Niepokojące zjawisko można zaobserwować po analizie poziomu wykształcenia w Gminie Zakrzówek w zestawieniu ze średnią w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim. W grupach dotyczących wykształcenia wyższego oraz średniego widać **przewagę powiatu i wyraźną przewagę województwa** (głównie ze względu na obecność Miasta Lublin – jednego z największych ośrodków akademickich w Polsce). Z punktu widzenia rynku pracy liczba osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe jest korzystna dla gminy. W grupach o wykształceniu podstawowym wskaźniki dla gminy są również gorsze niż w powiecie i województwie. Szczególnie wyraźna różnica pomiędzy gminą a powiatem występuje w przypadku odsetka absolwentów szkół wyższych, średnich i podstawowych.

Wykres 18. Porównanie struktury wykształcenia w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 roku.

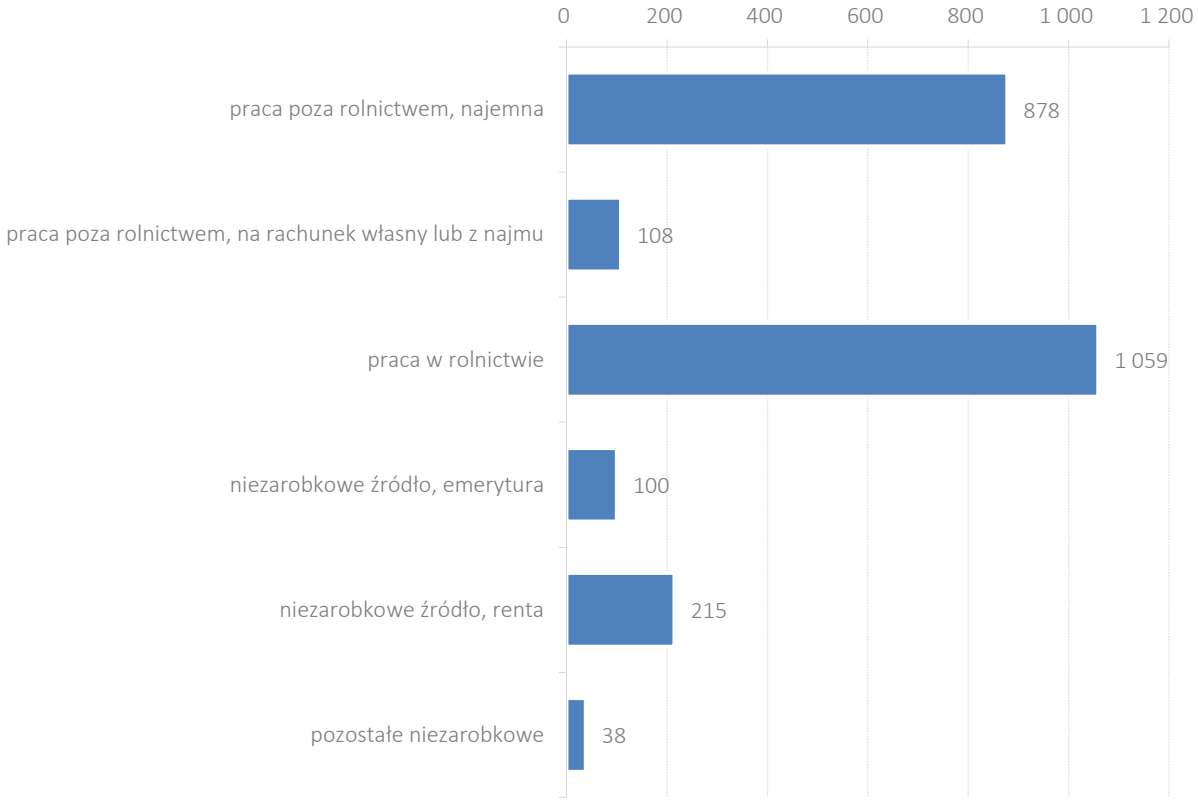
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.3. Źródła utrzymania ludności

Dane dotyczące źródeł utrzymania mieszkańców Gminy Zakrzówek zostały zaczerpnięte z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku.

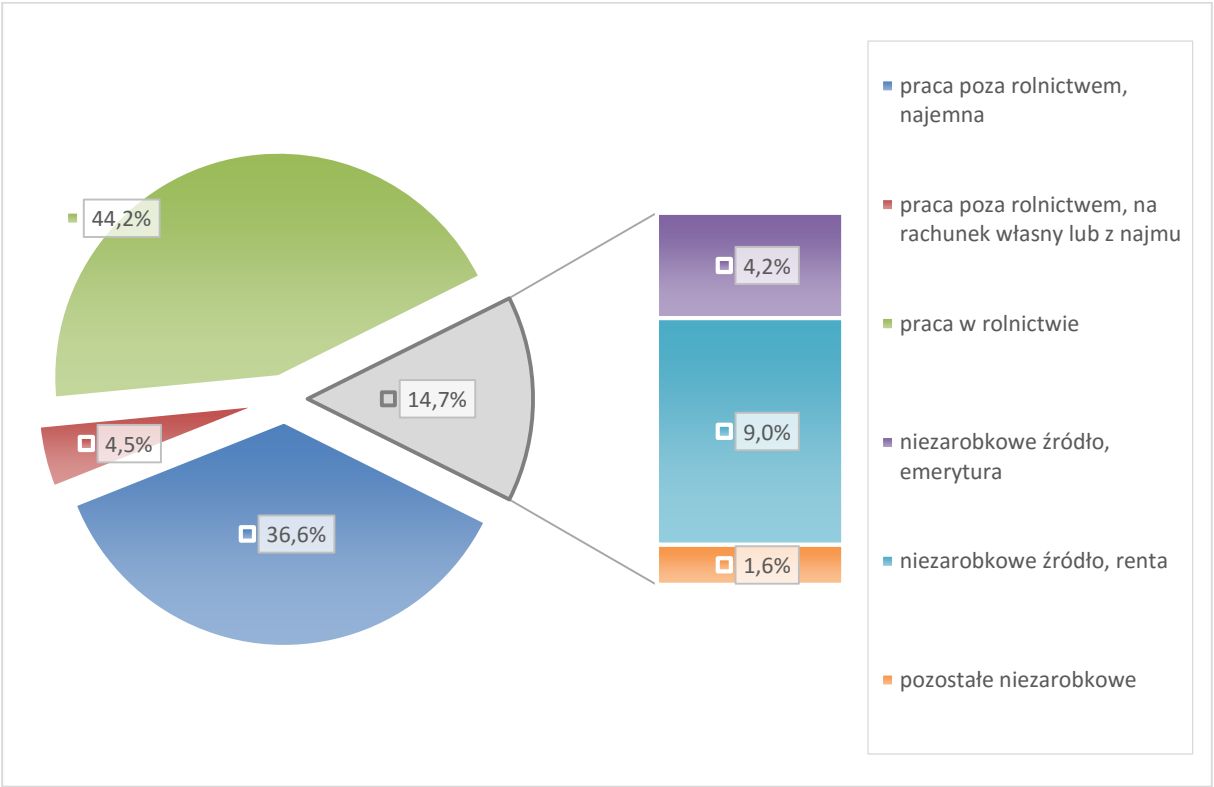
Najważniejszym źródłem utrzymania ludności w Gminie Zakrzówek była **praca w rolnictwie**. W 2002 były podstawią utrzymania dla **44,2% lokalnego społeczeństwa** – 1 059 osób. Z pracy poza rolnictwem i najemnej utrzymywało się 878 osób (36,6%). Znacznie mniejsza część społeczeństwa (108 osób, czyli 4,5% ludności) jako główne źródło utrzymania podało pracę poza rolnictwem, na rachunek własny lub z najmu. **Niezarobkowe źródła** (emerytury, renty i pozostałe) były **podstawą utrzymania dla 14,7% mieszkańców – 353 osób**.

Wykres 19. Źródła utrzymania ludności w Gminie Zakrzówek w 2002 roku w ujęciu liczbowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 20. Źródła utrzymania ludności w Gminie Zakrzówek w 2002 roku w ujęciu procentowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.4. Mieszkalnictwo

Warunki mieszkaniowe to jeden z ważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. W **zasobie mieszkaniowym Gminy Zakrzówek** w 2013 roku **było 9 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni 479 m²** [20]. Liczba mieszkań prywatnych od 2002 roku nieznacznie, ale stale rośnie i w 2013 roku osiągnęła wartość 2 019, co stanowi przyrost w stosunku do roku poprzedniego o 3 mieszkania. Od 2002 roku liczba lokali zwiększyła się o 20. Nieznaczna poprawa zauważalna jest także w kwestii dostępnej powierzchni, zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkanie, jak i na 1 osobę.

Tabela 2. Stan warunków mieszkaniowych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Gmina Zakrzówek	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania	1 999	2 002	2 005	2 009	2 012	2 014	2 018	2 022	2 004	2 009	2 016	2 019
Powierzchnia na 1 mieszkanie (m²)	91,0	91,1	91,2	91,2	91,3	91,2	91,3	91,4	94,6	94,7	94,7	94,7
Powierzchnia na 1 osobę (m²)	25,4	25,6	26,0	26,3	26,6	26,7	26,9	27,1	27,7	27,8	28,0	28,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne jest niezbędna przy ocenie stanu jakości zasobów mieszkaniowych. Dzięki temu możliwe jest określenie warunków socjalno-bytowych. W tym celu, na podstawie danych GUS bada się wyposażenie w: wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz z sieci.

Tabela 3. Stan wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2002-2013.

Gmina Zakrzówek	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	1 637	1 632	1 635	1 639	1 642	1 644	1 648	1 652	1 717	1 722	1 729	1 732
ustęp spłukiwany	1 110	1 111	1 114	1 118	1 121	1 123	1 127	1 131	1 403	1 408	1 415	1 418
łazienka	1 173	1 174	1 177	1 181	1 184	1 186	1 190	1 194	1 324	1 329	1 336	1 339
centralne ogrzewanie	1 185	1 185	1 188	1 192	1 195	1 197	1 201	1 205	1 262	1 267	1 274	1 277
gaz z sieci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

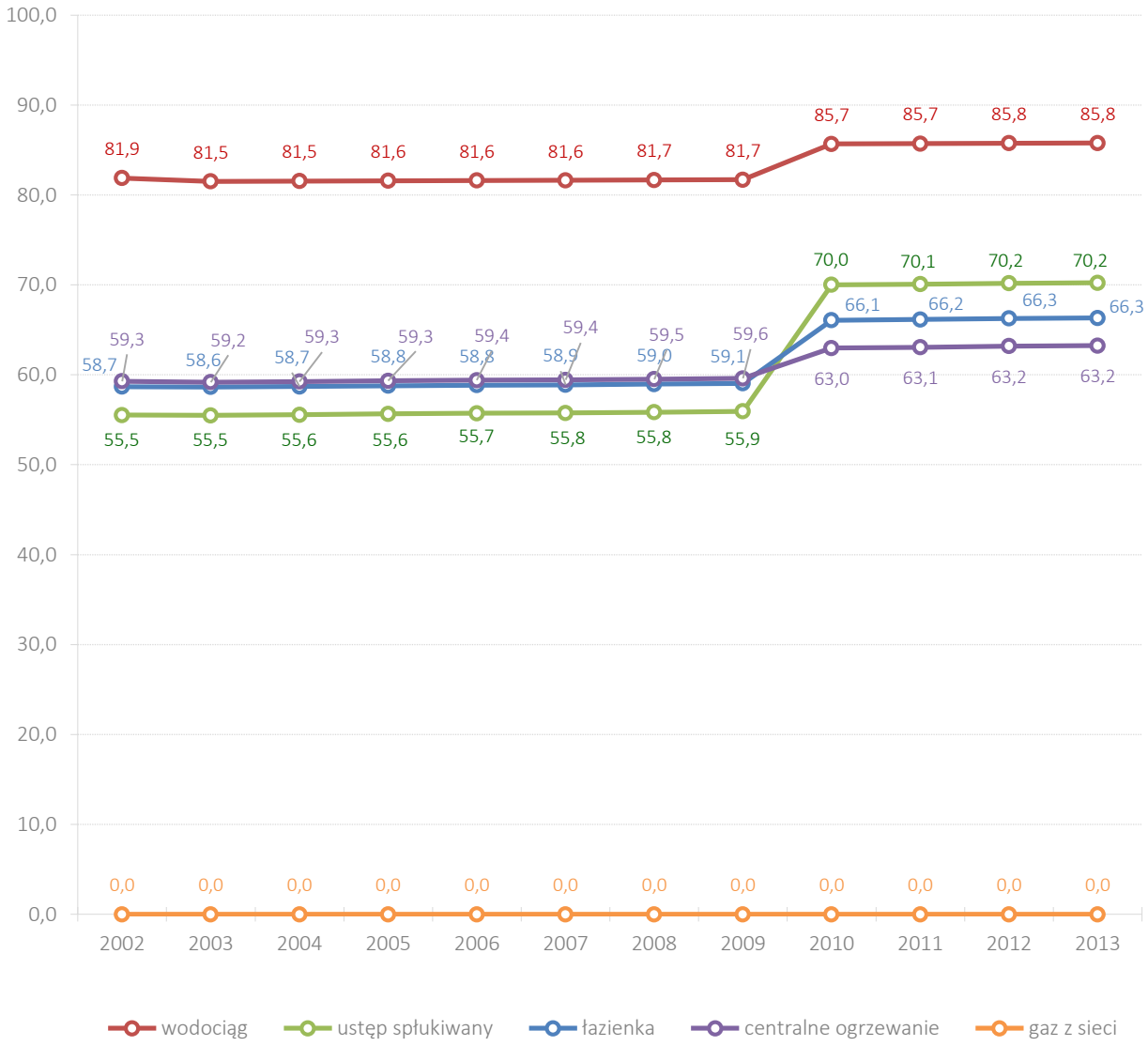
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że nie wszystkie mieszkania spełniają podstawowe warunki socjalno-bytowe, **odsetek lokali pozostających bez wyposażenia w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne wymaga poprawy**. Stosunkowo pozytywnym zjawiskiem jest ilość mieszkań wyposażonych w dostęp do wodociągu. W 2013 roku 85,8% mieszkań posiadało tego typu instalację. W latach 2009-2010 zauważalny

[20] Na podstawie danych z BDL GUS.

jest wzrost liczby poszczególnych urządzeń techniczno-sanitarnych. W 2013 powyżej 63% lokali mieszkalnych posiadało dostęp do wymienionych w tabeli instalacji, z wyjątkiem gazu z sieci. Infrastrukturę techniczną dotyczącą mieszkań należy ocenić zatem jako wymagającą inwestycji i poprawy.

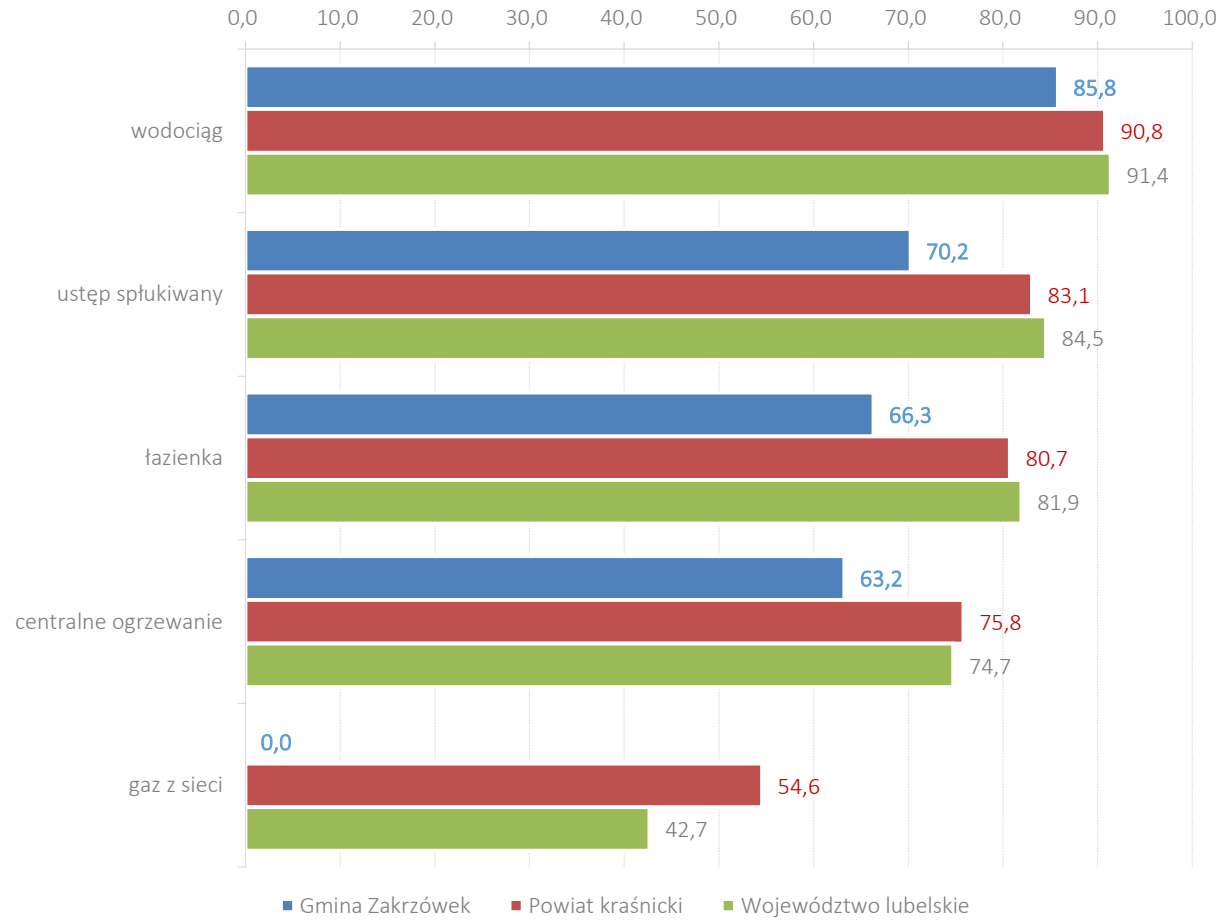
Wykres 21. Dynamika zmiany wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zestawienie **warunków wyposażenia techniczno-sanitarnego Gminy Zakrzówek z powiatem kraśnickim i średnią dla woj. lubelskiego wypada dla gminy mało korzystnie.** Wprawdzie w przypadku wodociągu Gmina Zakrzówek osiąga porównywalną wartość, jednak w pozostałych instalacjach **wskaźniki są wyraźnie niższe niż w przypadku średniej dla powiatu i województwa**. Zdecydowanie najsłabsza sytuacja dotyczy wyposażenia mieszkań w gaz z sieci – brak tego typu instalacji przy średniej w powiecie i województwie wynoszącej odpowiednio 54,6% i 42,7%. Warto zauważyć, że różnice w wyposażeniu techniczno-sanitarnym mieszkań w powiecie kraśnickim są bardzo porównywalne do średniej w województwie, co świadczy o słabszym wyposażeniu mieszkań na obszarach wiejskich powiatu.

Wykres 22. Porównanie poziomu wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w urządzenia techniczno-sanitarne w 2013 roku.

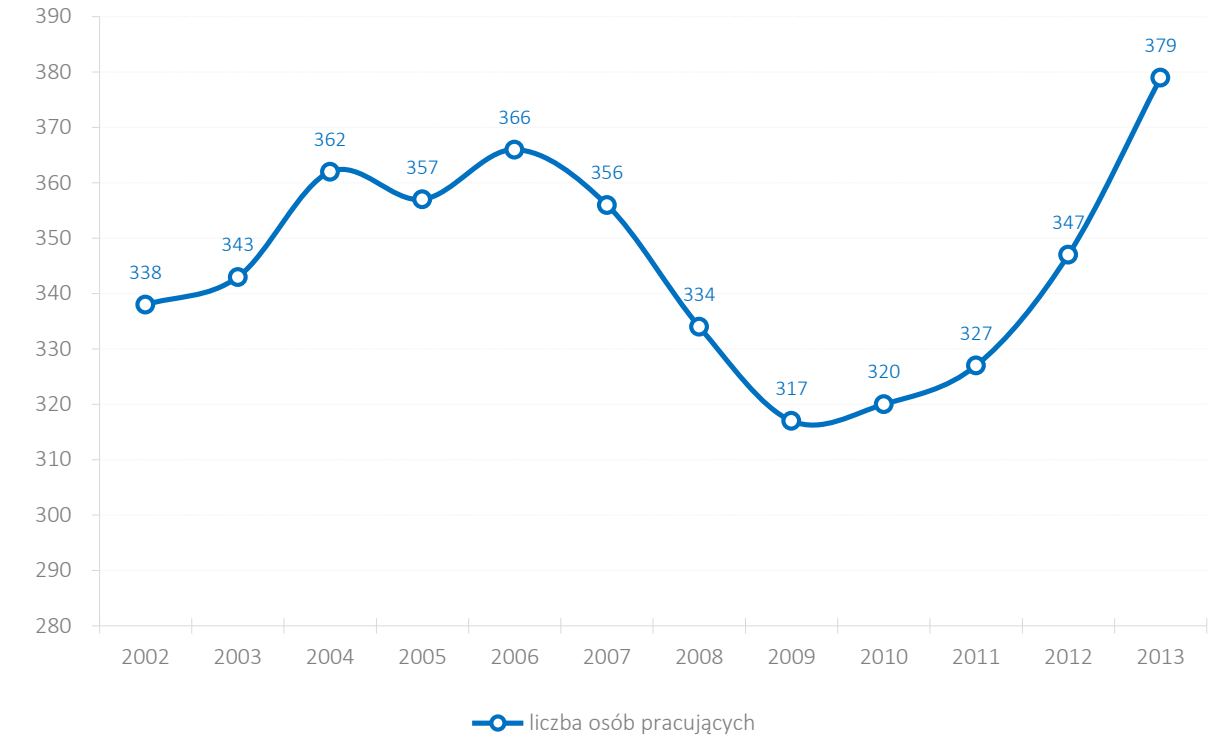

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.5. Struktura zatrudnienia i rynek pracy

Liczba osób pracujących w Gminie Zakrzówek na przestrzeni lat 2002-2013 **podlegała nieznacznym wahaniom, jednak przyjmuje tendencję wzrostową**. Od 2009 roku liczba pracujących **stale i dynamicznie rośnie**. W 2013 roku osiągnęła wartość **379 osób pracujących** (wzrost w stosunku do 2012 roku o 9,2%) – najwyższą od 2002 roku. W badanym okresie zanotowano wzrost liczby zatrudnionych o 41 osób – 12,1%.

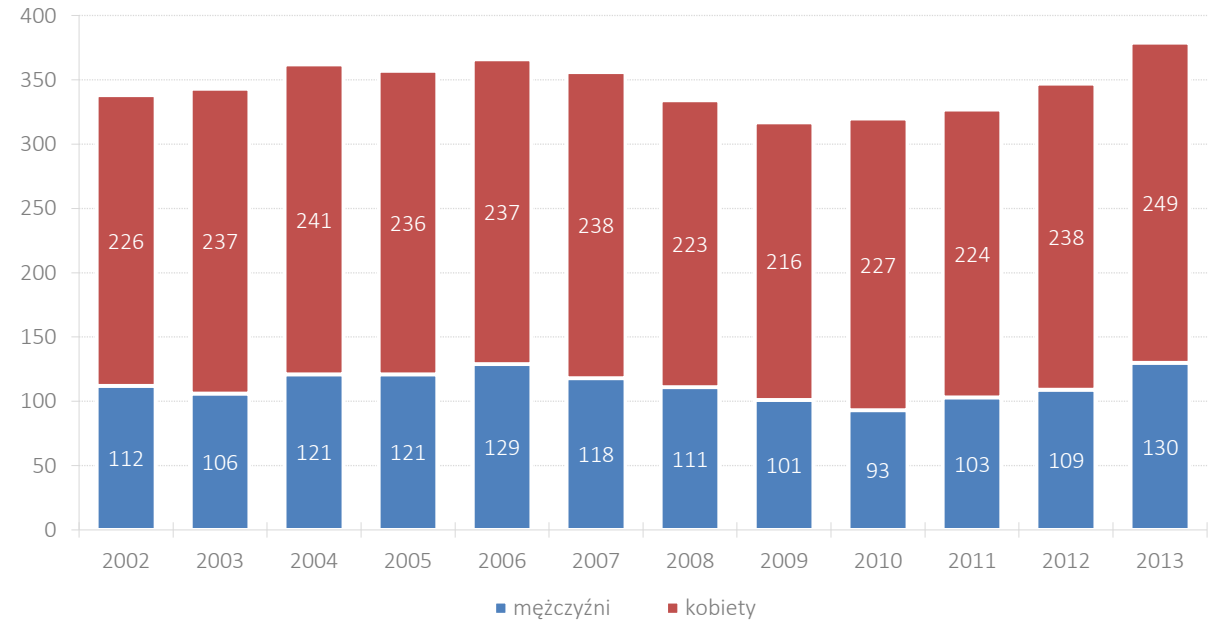
Wykres 23. Liczba osób pracujących w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dane dotyczące zatrudnienia w rozbiciu na płeć pokazują znacznie lepszą sytuację kobiet **na rynku pracy w Gminie Zakrzówek**. W obu grupach zauważalne są nieznaczne wahania w poziomie zatrudnienia. Od 2010 roku znacząco poprawiło się zatrudnienie mężczyzn, przy czym wzrosła też liczba pracujących kobiet.

Wykres 24. Liczba osób pracujących w Gminie Zakrzówek w podziale na płeć w latach 2002-2013.

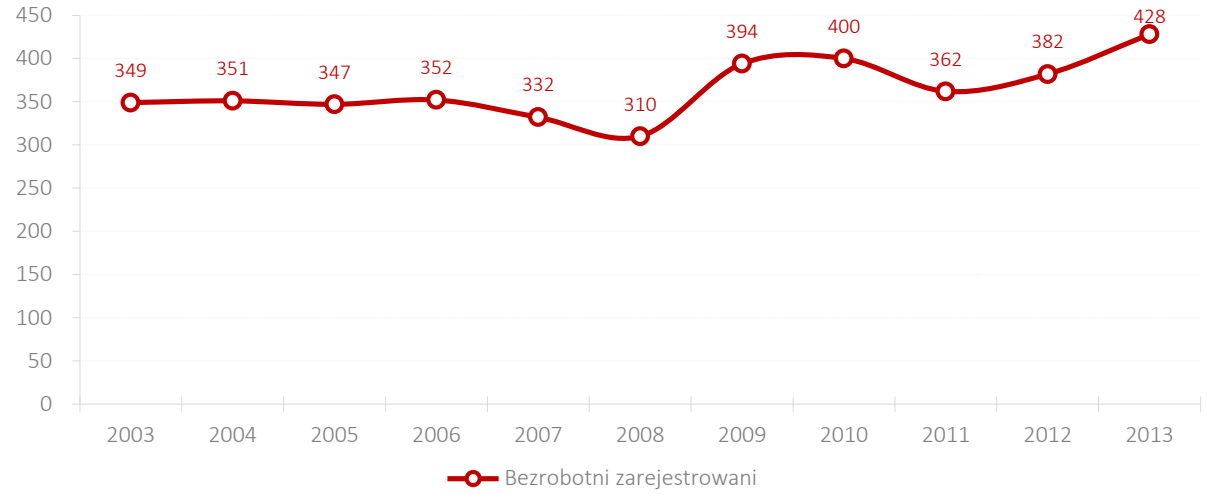

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.6. Bezrobocie

Wskaźnik bezrobocia mówi dużo o ogólnej kondycji gospodarczej na danym obszarze. Brak dochodów przekłada się również na życie całych rodzin. W latach 2011-2013 odnotowuje się stały **wzrost liczby osób bezrobotnych**. Liczba ta zwiększyła się w tym okresie **o 66 osób – 18,2%**.

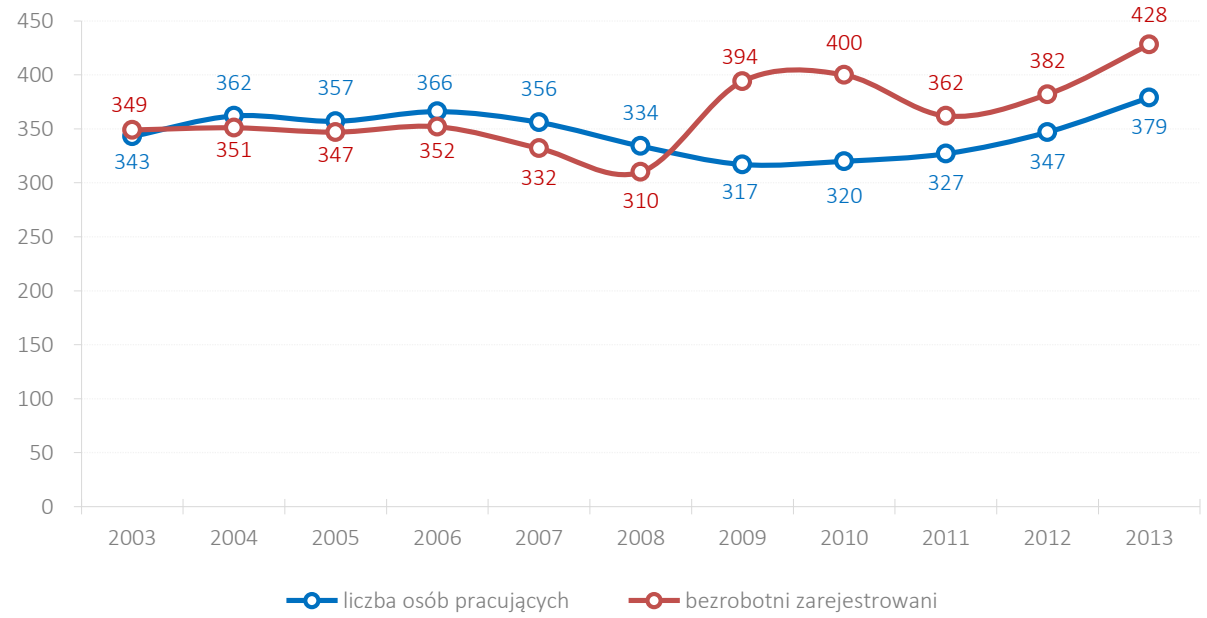
Wykres 25. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Porównując liczbę bezrobotnych zarejestrowanych i liczbę osób pracujących należy zauważyć negatywne zjawisko mniejszej liczby osób pracujących niż bezrobotnych. Powodem do niepokoju jest także utrzymywanie się wyraźnej różnicy między tymi dwoma grupami i stały wzrost liczby osób pozostających bez pracy. Istotny jest jednakże stały (od 2009) trend zwiększania się liczby pracujących.

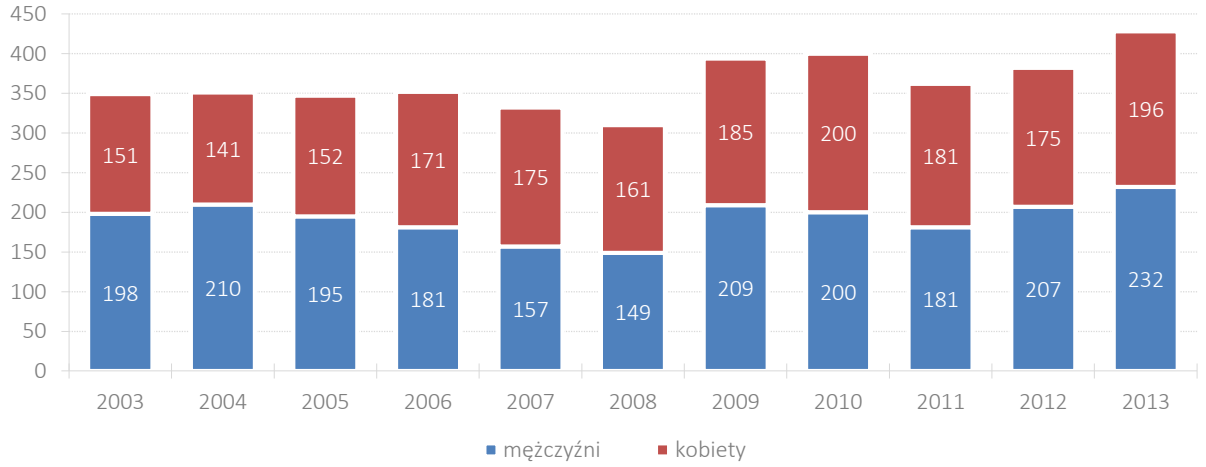
Wykres 26. Porównanie liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych i liczby osób pracujących w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W badanym okresie zauważalny jest **większy udział mężczyzn w liczbie bezrobotnych.** Po równym rozkładzie w obu grupach w latach 2010-2011 w ostatnich latach (2012-2013) widać ponownie wyraźnie słabszą pozycję mężczyzn na lokalnym rynku pracy. Związane jest to w głównej mierze ze strukturą wykształcenia (spadek zapotrzebowania na osoby z wykształceniem zawodowym oraz przewagą liczby kobiet z wykształceniem wyższym i średnim). W 2013 roku w grupie osób bezrobotnych zarejestrowanych było ponad 54,2% mężczyzn. Dane te potwierdzają, że sytuacja kobiet na lokalnym rynku pracy jest lepsza niż sytuacja mężczyzn.

Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2010-2011 **udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne w liczbie ludności w wieku produkcyjnym** zmniejszył się o 1 punkt procentowy, jednak **od 2011 roku nabrał tendencji wzrostowej** – do 2013 roku wzrósł do poziomu 10,3% – najwyższego od 2003 roku. W stosunku do 2003 roku, w 2013 roku udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne w liczbie ludności w wieku produkcyjnym **wzrósł o 1,5 punktu procentowego,** zaś w latach 2011-2013 – o 1,6 punktu procentowego.

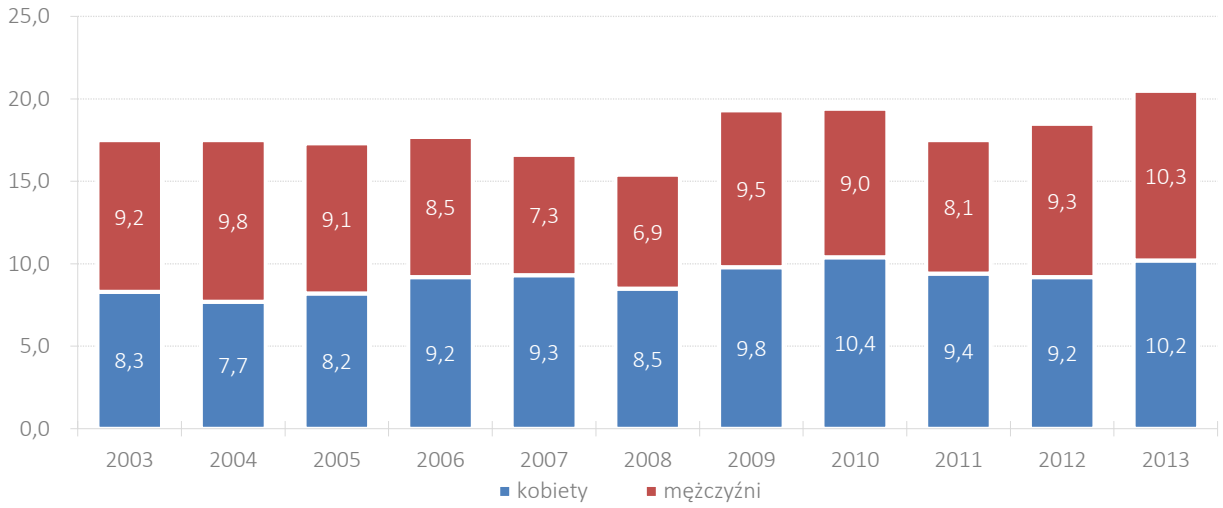
Wykres 28. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne, w podziale na płeć, w liczbie osób w wieku produkcyjnym wskazuje na ich stosunkowo równomierny rozkład. Przez większą część tego okresu większy udział wśród bezrobotnych miały kobiety, tendencja ta odwróciła się w 2012 roku. Różnica pomiędzy obiema grupami wyniosła 0,1 punktu procentowego.

Wykres 29. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Gminie Zakrzówek w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3. GOSPODARKA

3.1. Rolnictwo

Zgodnie z danymi z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 **użytki rolne stanowią ponad połowę powierzchni gminy** – 8 302,5 ha, tj. 83,7% powierzchni ogólnej i jest to wzrost o 6,2% w stosunku do obszaru zajmowanego przez użytki rolne w 2002 roku. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Zakrzówek w 2002 i 2010 roku przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Zakrzówek w 2002 i 2010 roku.

	powierzchnia (ha)			powierzchnia (%)		
	2002	2010	Różnica (ha)	2002	2010	różnica (pkt. proc)
Powierzchnia ogólna	9 908,0	9 917,0	9,0	100,0	100,0	-
Użytki rolne, w tym:	7 681,6	8 302,5	621,0	77,5	83,7	6,2
grunty orne i sady	7 297,9	7 948,4	650,6	73,7	80,1	6,5
łąki trwałe i pastwiska	383,7	354,1	-29,6	3,9	3,6	-0,302
Lasy i grunty leśne	366,5	391,4	24,9	3,7	3,9	0,2

	powierzchnia (ha)			powierzchnia (%)		
	2002	2010	Różnica (ha)	2002	2010	różnica (pkt. proc)
Pozostałe grunty ogółem	625,1	654,7	29,6	6,3	6,6	0,3
Ogółem:	**8 673,2**	**9 348,6**	**675,5**	**87,5**	**94,3**	**6,7**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W strukturze użytków rolnych około 80,1% stanowią **grunty orne i sady**. Wskaźnik użytków zielonych: łąk i pastwisk oraz lasów i gruntów leśnych jest stosunkowo niewielki, co ma duże znaczenie dla gospodarki gminnej i wskazuje jej charakter. Warte odnotowania jest zjawisko bardzo niewielkich różnic w strukturze gruntów w 2010 roku w stosunku do roku 2002.

Gospodarstwa rolne w gminie charakteryzują się **niekorzystną strukturą agrarną**. Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, **ponad 62,7% stanowią gospodarstwa o powierzchni mniejszej niż 5 ha i 4,6% większe niż 15 ha**. Najwięcej gospodarstw posiada powierzchnię od 1 do 5 ha. Ilość gospodarstw w gminie w 2010 roku w stosunku do roku 2002 zmniejszyła się o 91, zaś ich ogólna powierzchnia zmalała o 281 ha. Warte odnotowania jest pozytywne zjawisko wzrostu powierzchni (pomimo spadku ich liczby) zajmowanej przez duże gospodarstwa (pow. 15 ha) – większe w stosunku do 2002 o ponad 1 110 ha. Duże rozdrobnienie rolnictwa prowadzi do jego **małej efektywności**. Niezwykle ważna jest racjonalność upraw w oparciu o uwarunkowania rynkowe (np. **produkcja ekologiczna lub związana z odnawialnymi źródłami energii**).

Tabela 5. Gospodarstwa rolne według powierzchni w Gminie Zakrzówek w 2002 i 2010 roku.

grupy obszarowe użytków rolnych	liczba gospodarstw			powierzchnia w ha		
	2002	2010	Różnica	2002	2010	Różnica
do 1 ha	246	241	-5	142	172	30
od 1 do 5 ha	695	660	-35	2 390	2 273	-117
od 5 do 10 ha	403	362	-41	3 133	2 813	-320
od 10 do 20 (w 2002 r.) / 15 (w 2010 r.) ha	115	109	-6	2 450	1 460	-990
20 (w 2002 r.) / 15 (w 2010 r.) ha i więcej	70	66	-4	556	1 673	1 116
Ogółem	1 529	1 438	-91	8 671	8 390	-281

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Do najważniejszych upraw na terenie gminy należą zboża, których powierzchnia zasiewów, według danych zaczerpniętych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, wyniosła ok. 79,8% ogólnej powierzchni zasiewów. Ok. 6,5% stanowią także uprawy przemysłowe[21]. W ostatnich latach obserwuje się stały wzrost powierzchni upraw owoców miękkich. Odbiorcami owoców i warzyw są głównie Zakłady Przetwórstwa Owocowo - Warzywnego w Rykach i Osmolicach.

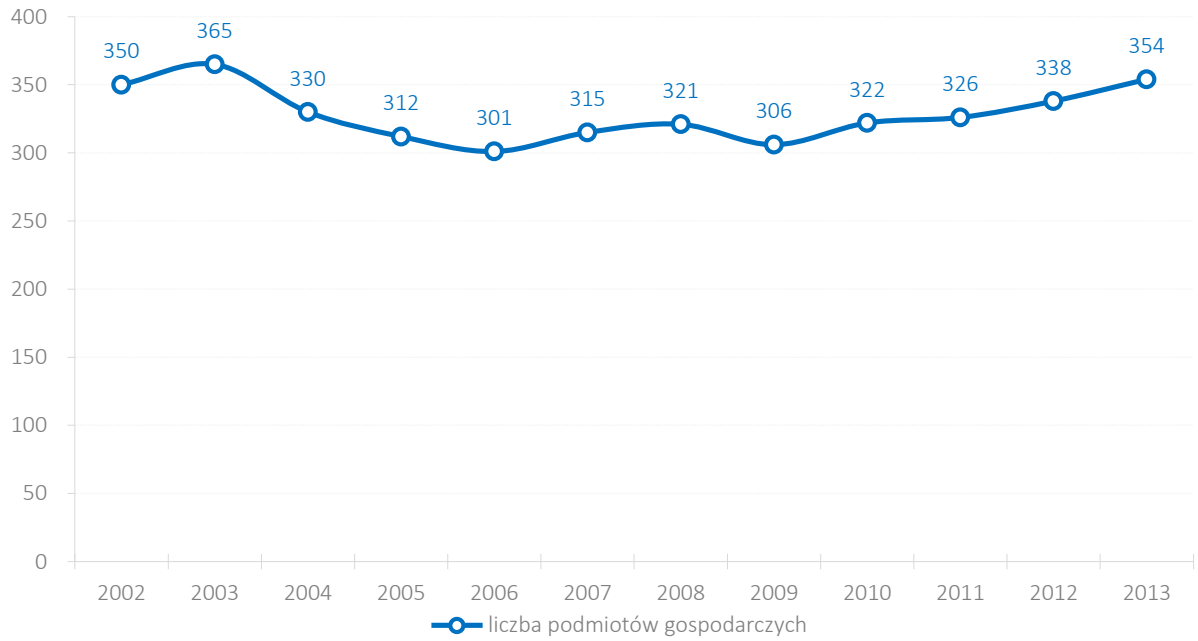
[21] *Na podstawie danych BDL GUS.*

W Gminie Zakrzówek panują korzystne warunki przyrodniczo-rolnicze. Do głównych upraw należą zboża podstawowe – pszenica jęczmień i mieszanki zbożowe. Nieznaczny udział mają także uprawy przemysłowe[22]. Z racji korzystnych warunków, rozbudowie powinny podlegać zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego oraz obsługa rolnictwa. Ze względu na aspekty przyrodnicze ciekawą alternatywą dla Gminy Zakrzówek może być rolnictwo ekologiczne, a także uprawy nastawione na odnawialne źródła energii.

3.2. Przedsiębiorczość

Gmina Zakrzówek jest gminą wiejską o charakterze rolniczym, a zatem ilość występujących podmiotów gospodarczych jest niższa w porównaniu z gminami miejskimi i miejsko-wiejskimi. Istotnym faktem jest wzrost liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy w latach 2009-2013. W okresie 2002-2013 ilość funkcjonujących podmiotów gospodarczych podlegała okresowym wahaniom i wzrosła o zaledwie 4 przedsiębiorstwa – w 2013 roku wyniosła 354. Poprawa tej sytuacji w ostatnich latach świadczy to o rosnącej przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy oraz o tym, że podmioty te są w stanie utrzymać się na lokalnym rynku, bez konieczności zamykania działalności gospodarczej.

Wykres 30. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

[22] *Na podstawie danych BDL GUS, Powszechny Spis Rolny 2010.*

Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych **przekłada się na pozycję Gminy Zakrzówek** wśród gmin powiatu kraśnickiego pod względem **wysokości wskaźnika przedsiębiorczości** oraz liczby prywatnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W zestawieniu liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (84,9) oraz wskaźnika przedsiębiorczości (519) Gmina Zakrzówek plasuje się na 3 miejscu wśród wszystkich gmin powiatu kraśnickiego. Dla porównania średnia w powiecie kraśnickim to 99,5 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz wskaźnik przedsiębiorczości o wartości 616,3. **Rozbieżności te wynikają z ulokowania dużej liczby podmiotów gospodarczych w gminie miejskiej – Mieście Kraśnik**, która znacznie zawyża średnią.

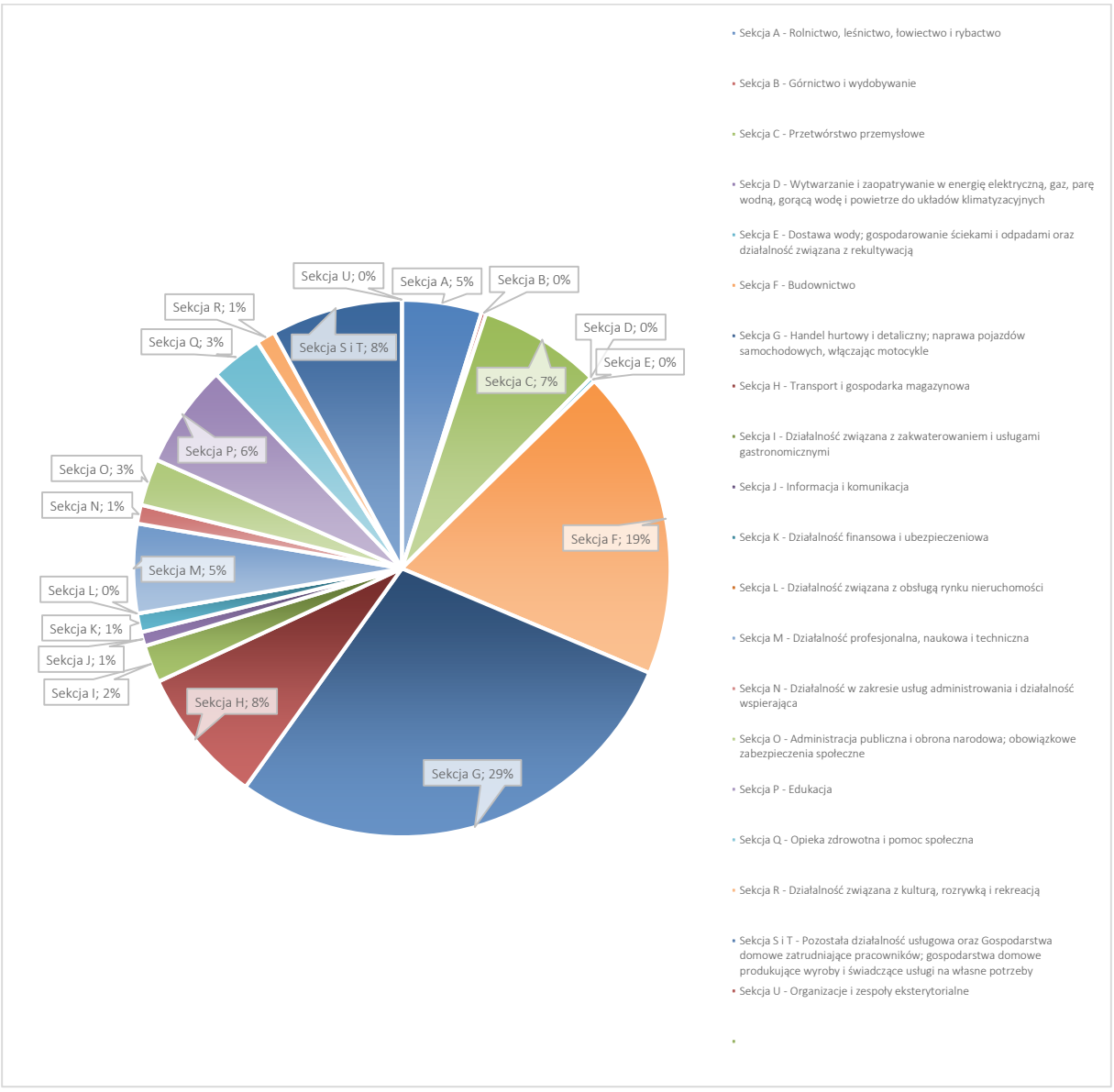
Tabela 6. Ranking powiatów woj. lubelskiego w zakresie wskaźników dotyczących rozwoju przedsiębiorczości.

powiat	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Powiat bialski	20	18	23	20	17
Powiat parczewski	13	10	12	13	10
Powiat radzyński	18	15	14	18	15
Powiat włodawski	12	9	9	11	9
Powiat m. Biała Podlaska	3	3	4	3	4
Powiat biłgorajski	10	10	14	10	11
Powiat chełmski	24	23	17	24	23
Powiat hrubieszowski	15	17	24	15	16
Powiat krasnostawski	23	14	20	22	14
Powiat tomaszowski	6	24	14	6	24
Powiat zamojski	21	21	21	20	20
Powiat m. Chełm	4	3	2	4	3
Powiat m. Zamość	2	2	3	2	2
Powiat lubartowski	15	12	9	15	12
Powiat lubelski	8	6	9	8	6
Powiat łęczyński	22	15	12	22	20
Powiat świdnicki	7	5	5	6	5
Powiat m. Lublin	1	1	1	1	1
Powiat janowski	11	20	21	11	19
Powiat kraśnicki	**19**	**18**	**19**	**18**	**18**
Powiat łukowski	9	7	7	9	7
Powiat opolski	17	12	18	15	12
Powiat puławski	5	8	6	5	8
Powiat rycki	13	21	7	13	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

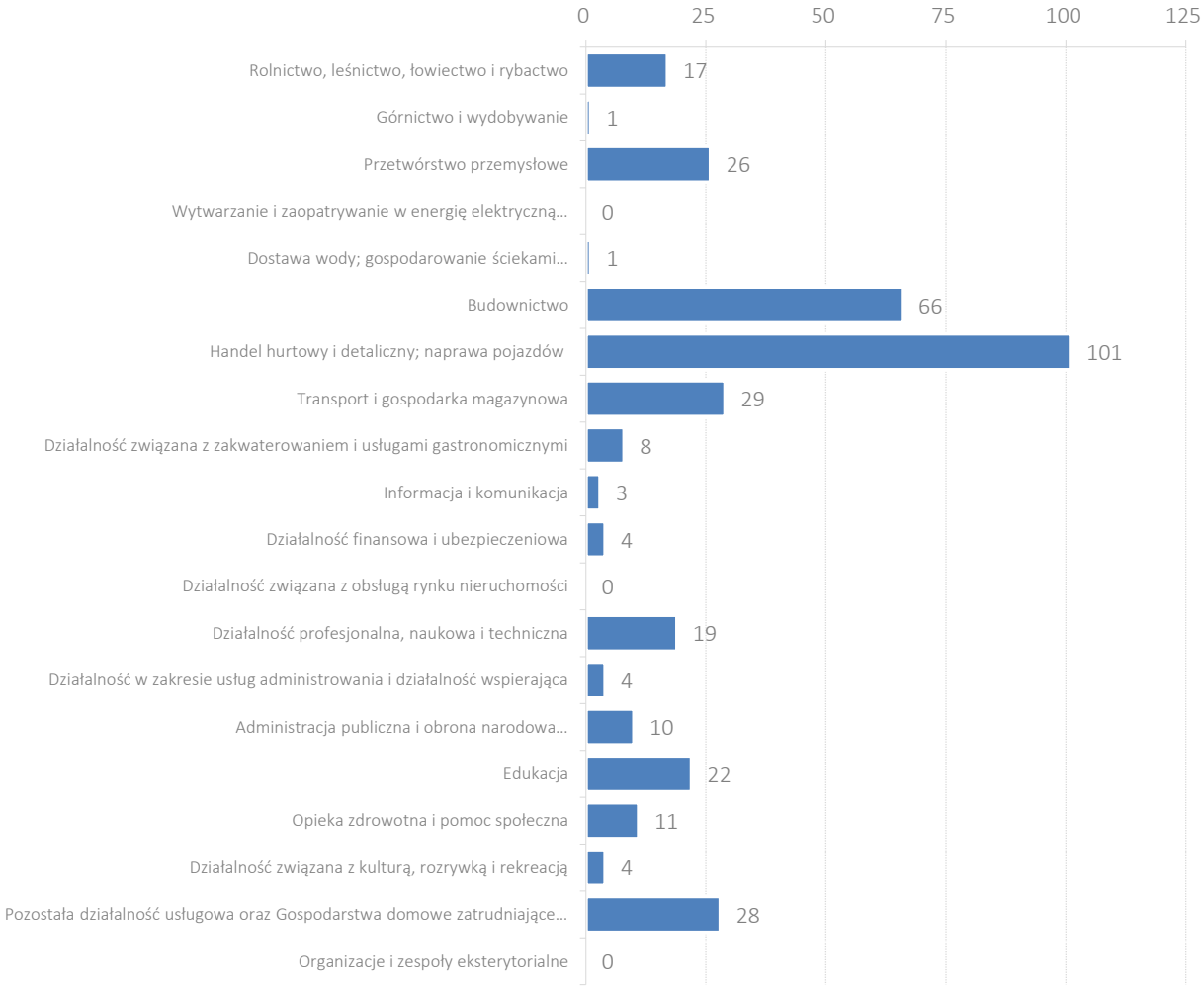
Analizując podmioty gospodarcze z terenu Gminy Zakrzówek według sekcji PKD 2007 należy stwierdzić, że **podstawową dziedziną działalności przedsiębiorstw jest handel**. Ważną rolę odgrywają także firmy związane z budownictwem. Istotny odsetek dotyczy także podmiotów gospodarczych zajmujących się przetwórstwem przemysłowym, transportem i gospodarką magazynową oraz pozostałą działalnością usługową (w tym gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników). Pomimo występujących walorów przyrodniczych gminy oraz wiejskiego charakteru obszaru, **ilość podmiotów gospodarczych nastawionych na świadczenie usług agroturystycznych** oraz firm oferujących **usługi hotelowe i rekreacyjno-turystyczne jest stosunkowo niewielka**. Pełne zestawienie podmiotów gospodarczych w gminie obrazuje poniższy wykres:

Wykres 31. % rozkład podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg klasyfikacji PKD 2007.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 32. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg klasyfikacji PKD 2007.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując dane z głównych sekcji w zakresie ilości podmiotów w latach 2009-2013 można zaobserwować niewielką dynamikę zmian. W omawianym przedziale czasowym widać wzrost liczby podmiotów zajmujących się handlem, budownictwem, transportem, działalnością profesjonalną oraz pozostałą działalnością usługową. Wśród pozostałych podmiotów zauważalne jest utrzymywanie się lub nieznaczny wzrost liczby firm w poszczególnych sekcjach. Na wykresie zaznaczono sekcje charakteryzujące się największą dynamiką zmian (pozytywną i negatywną):

Wykres 33. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Porównanie procentowego udziału podmiotów działających w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 ze wszystkimi podmiotami na terenie Gminy Zakrzówek, powiatu kraśnickiego i województwa lubelskiego wskazuje na dominujące dziedziny wśród podmiotów gospodarczych występujących w gminie, w zestawieniu z charakterystyką obszaru powiatu i województwa.

W Gminie Zakrzówek, w porównaniu z powiatem kraśnickim i województwem lubelskim, wyraźnie zauważalna jest **przewaga procentowego udziału** podmiotów związanych z **handlem, transportem i gospodarką magazynową, przetwórstwem przemysłowym** oraz **pozostałą działalnością usługową.** Nieznaczna **przewaga** występuje także w przypadku **rolnictwa, działalności profesjonalnej i opiece zdrowotnej**. Natomiast mniejszy procent występuje w największym stopniu w przypadku podmiotów zajmujących się budownictwem, dostawą wody i gospodarowania ściekami, działalnością związaną z obsługą rynku nieruchomości, związanej z kulturą rozrywką i rekreacją oraz górnictwem i wydobywaniem.

Tabela 7. Porównanie procentowego udziału podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2013 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007.

Sekcje PKD 2007	Gmina Zakrzówek		Powiat kraśnicki		Województwo lubelskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	17	4,8	6	0,1	228	0,1
Górnictwo i wydobywanie	1	0,3	540	9,1	13 570	8,2
Przetwórstwo przemysłowe	26	7,3	16	0,3	326	0,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz...	0	0,0	27	0,5	548	0,3
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami...	1	0,3	853	14,4	20 202	12,2
Budownictwo	66	18,6	1 790	30,2	49 297	29,8
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych...	101	28,5	367	6,2	11 497	7,0
Transport i gospodarka magazynowa	29	8,2	142	2,4	4 504	2,7
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8	2,3	77	1,3	3 437	2,1
Informacja i komunikacja	3	0,8	207	3,5	5 377	3,3
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	1,1	198	3,3	5 025	3,0
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	0,0	342	5,8	12 772	7,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	19	5,4	93	1,6	3 629	2,2
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4	1,1	112	1,9	2 468	1,5
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10	2,8	287	4,8	7 127	4,3
Edukacja	22	6,2	331	5,6	10 103	6,1
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11	3,1	117	2,0	3 238	2,0
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	1,1	414	7,0	11 930	7,2
Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników...	28	7,9	0	0,0	4	0,002
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Ogółem	**354**	**100**	**5 919**	**100**	**165 282**	**100**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Różnice oraz ich wysokość, występujące w poszczególnych sekcjach pomiędzy gminą, powiatem a województwem zostały zaprezentowane na poniższym wykresie. Wartość minusowa oznacza większy procentowy udział podmiotów z danej sekcji w gminie, natomiast wartość dodatnia wskazuje przewagę podmiotów z poszczególnych grup w powiecie bądź województwie. Poniższy wykres potwierdza opisane poprzednio tendencje. Analizując podane dane, należy stwierdzić, że ze względu na liczne i wyraźne różnice procentowe, **struktura podmiotów gospodarczych występujących w Gminie Zakrzówek** jest **inna** niż analogiczna struktura w **powiecie kraśnickim** i **województwie lubelskim**.

Wykres 34. Różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2013 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 w porównaniu z Gminą Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura własnościowa podmiotów gospodarczych pokazuje znaczną przewagę sektora prywatnego nad publicznym. Należy stwierdzić, że zarówno sektor publiczny, jak i prywatny cechuje się **stosunkową stabilnością**, przy czym warte odnotowania jest pozytywne zjawisko wzrostu liczby podmiotów w sektorze prywatnym od 2009 roku. W stosunku do roku 2012, liczba podmiotów w sektorze prywatnym, na koniec 2013 roku wzrosła o 2,2%, zaś dynamika zmian w obu sektorach w stosunku do roku 2002 wyniosła 1,1%.

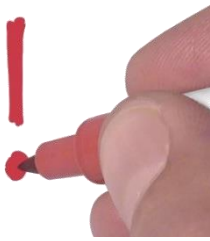
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 z uwzględnieniem struktury właścicielskiej.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych (% zmiany w stosunku do 2002 roku)
Sektor publiczny	25	27	26	25	25	25	25	24	24	24	22	22	-12,0
Sektor prywatny	325	338	304	287	276	290	296	282	298	302	316	332	2,2
Ogółem:	***350***	***365***	***330***	***312***	***301***	***315***	***321***	***306***	***322***	***326***	***338***	***354***	***1,1***

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza profilu działalności najważniejszych firm z terenu Gminy Zakrzówek wskazuje na ich małe zróżnicowane i ograniczoną innowacyjność. Głównie przedsiębiorstwa związane są z przetwórstwem produktów żywnościowych oraz usługami i handlem.

Do głównych przedsiębiorstw (zatrudniających najwięcej osób oraz płacących najwyższe podatki od nieruchomości) działających (niekoniecznie posiadających swoją siedzibę) na terenie Gminy Zakrzówek należą firmy[23]:

- PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin,
- Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S. A.,
- Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa „Jutrzenka" w Zakrzówku,
- „Zakrzowiak" Spółka z o.o.,
- TP Invest Sp. z o.o.,
- POLKOMTEL Spółka Akcyjna Warszawa,
- Zakład ślusarski usługowo-produkcyjny Wiktor Kajda,
- FHU Bug Wed Lucjan Michalski,
- Bank Spółdzielczy Ziemi Kraśnickiej – Oddział w Zakrzówku,
- DCS-SEZAM Wojciech i Konrad Ślusarz,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Opolu Lubelskim,
- PHU Opał Jadwiga i Zbigniew Gierak,
- STOK NARCIARSKI SULÓW S.C. J. Gryta, W. Piasecki, Z. Toporowski,
- Polski Koncern Naftowy ORLEN Spółka Akcyjna Płock,
- ORANGE POLSKA S.A.,
- FX „Tomex" Tomasz Hyz,

[23] Na podstawie danych dostarczonych przez Urząd Gminy Zakrzówek.

- Sklep spożywczy Ludwik Kunikowski,
- Apteka Elżbieta Trześniewska,
- Bumerang Sklep Wielobranżowy – Bar Piotr Kunikowski,
- Art Biuro FHU Henryk Pietraszek,
- Poczta Polska – DOP Lublin,
- Zakład Stolarski Stanisław Gryta,
- AS PRO Grażyna Sagan,
- Domi-Met Dominik Bielak,
- Sklep Spożywczo Przemysłowy i Wielobranżowy Maria Baran ,
- PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami w Krakowie,
- Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu,
- Zakład Wytwarzania Artykułów z Gumy, Ślusarstwo, Usługi Transportowe Maria Sadowska,
- Gabinet Weterynaryjny A.Woźniak, J.Pielaszkiewicz.

Aktywność przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków z UE

Przedsiębiorstwa z Gminy Zakrzówek odznaczają się **niską skutecznością w pozyskiwaniu środków z Unii Europejskiej.** Zgodnie z informacjami dostępnymi na stronie Mapa projektów dofinansowanych z RPO Woj. Lubelskiego w perspektywie finansowej 2007-2013 jedynie **2 przedsiębiorstwa z Gminy Zakrzówek** uzyskały dofinansowanie ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007-2013 na realizację **2 projektów**. **Kwota zrealizowanych projektów to 1,63 mln zł, a wartość dofinansowania to zaledwie 0,57 mln zł.**

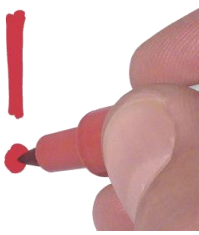
Tabela 9. Wykaz środków z UE pozyskanych przez firmy z Gminy Zakrzówek z RPO WL 2007-2013.

Nazwa projektu	Beneficjent	Wartość projektu w PLN	Wartość dofinansowania UE w PLN
Innowacje i nowoczesne urządzenia w produkcji piekarskiej Spółdzielni Jutrzenka	Spółdzielnia Rolniczo Handlowa „Jutrzenka”	353 186	146 472
Zakup wyposażenia niezbędnego do rozpoczęcia działalności gospodarczej MARMIX Sp. z o.o.	MARMIX Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	1 277 355	424 742,66
	razem:	***1 630 541***	***571 214,66***

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapa projektów dofinansowanych z RPO WL na lata 2007-2013, www.mapa.rpo.lubelskie.pl.

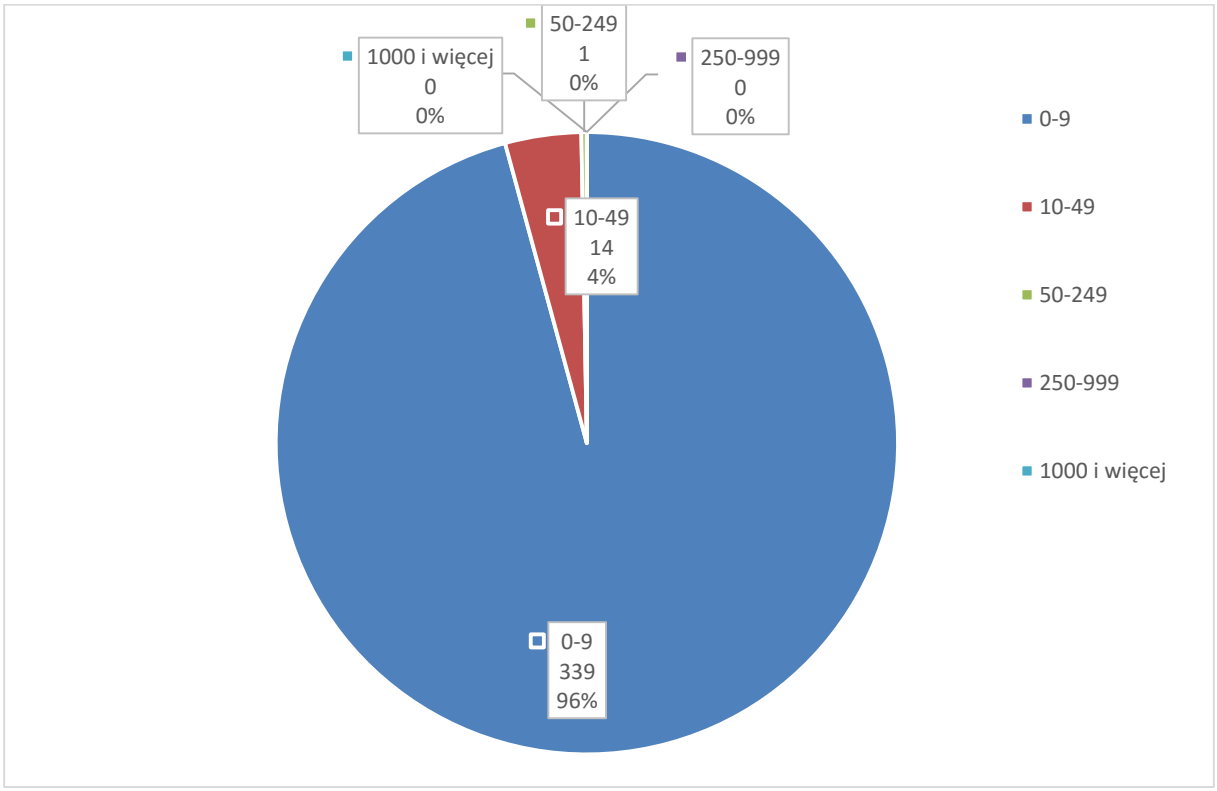
Władze Gminy Zakrzówek powinny podjąć wzmożony wysiłek zmierzający do zachęcania środowisk biznesowych do aplikowania o środki z UE w okresie 2014-2020. Zasadnym wydaje się stworzenie systemowych mechanizmów informujących o konkursach i wspierających przedsiębiorców w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie.

Struktura podmiotów gospodarczych

W Gminie Zakrzówek działają w przede wszystkim **mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób** – stanowiły one na koniec 2013 roku 96% wszystkich firm. Na terenie gminy funkcjonowało w tym okresie 14 firm (4%) zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz 1 firma zatrudniająca od 50 do 249 osób. Struktura podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek według kryterium liczby pracowników wyraźnie odbiega od uwarunkowań zarówno powiatowych, jak i wojewódzkich oraz ogólnopolskich.

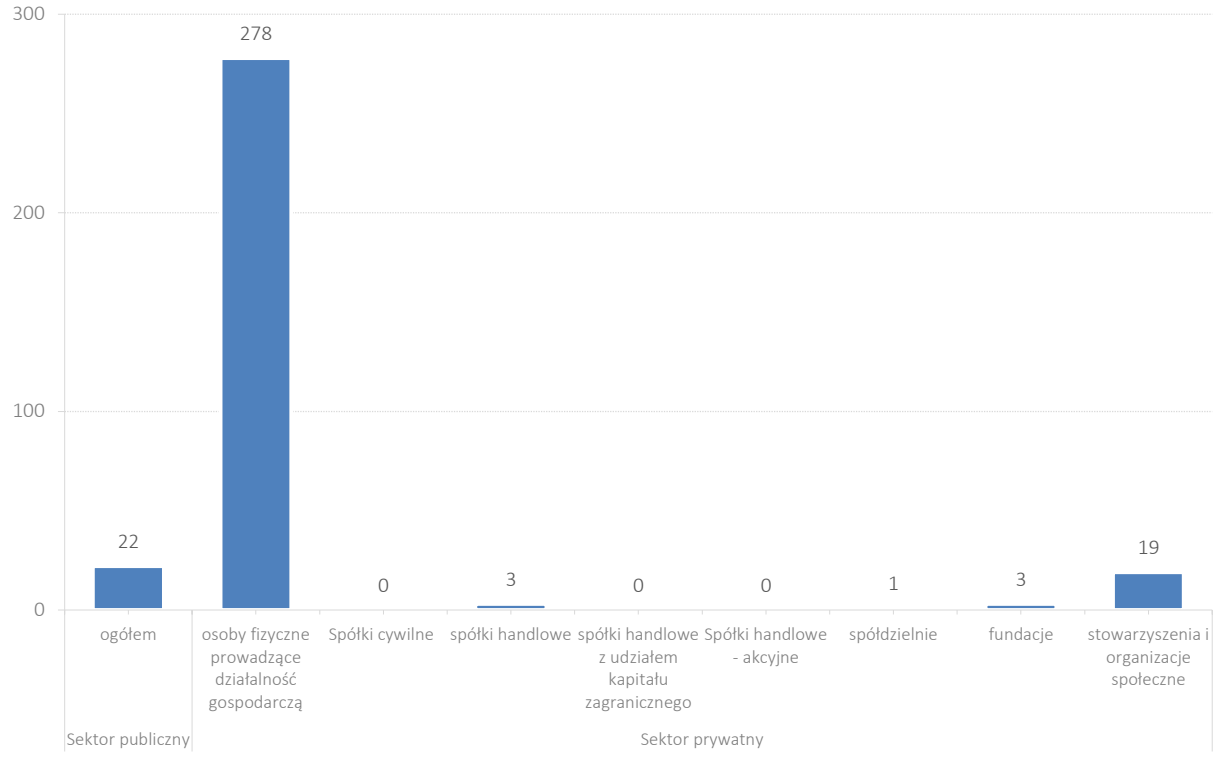
Wykres 35. Podmioty gospodarcze w Gminie Zakrzówek klasyfikowane w 2013 roku według kryterium liczby pracujących.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wśród form prawnych firm działających w Gminie Zakrzówek zdecydowanie dominują podstawowe w postaci jednoosobowych działalności gospodarczych – ponad 85% ogółu wszystkich podmiotów z Gminy Zakrzówek w rejestrze REGON. Spółek handlowych jest 1% – w Gminie Zakrzówek w 2013 roku działały 3 spółki handlowe, z czego żadna nie miała udziału kapitału zagranicznego. Spółdzielnie, fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne stanowiły 7% wszystkich podmiotów gospodarczych.

Wykres 36. Podmioty gospodarcze w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg sektorów własnościowych.

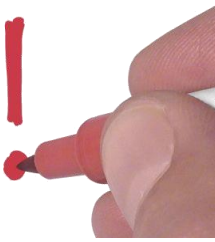

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

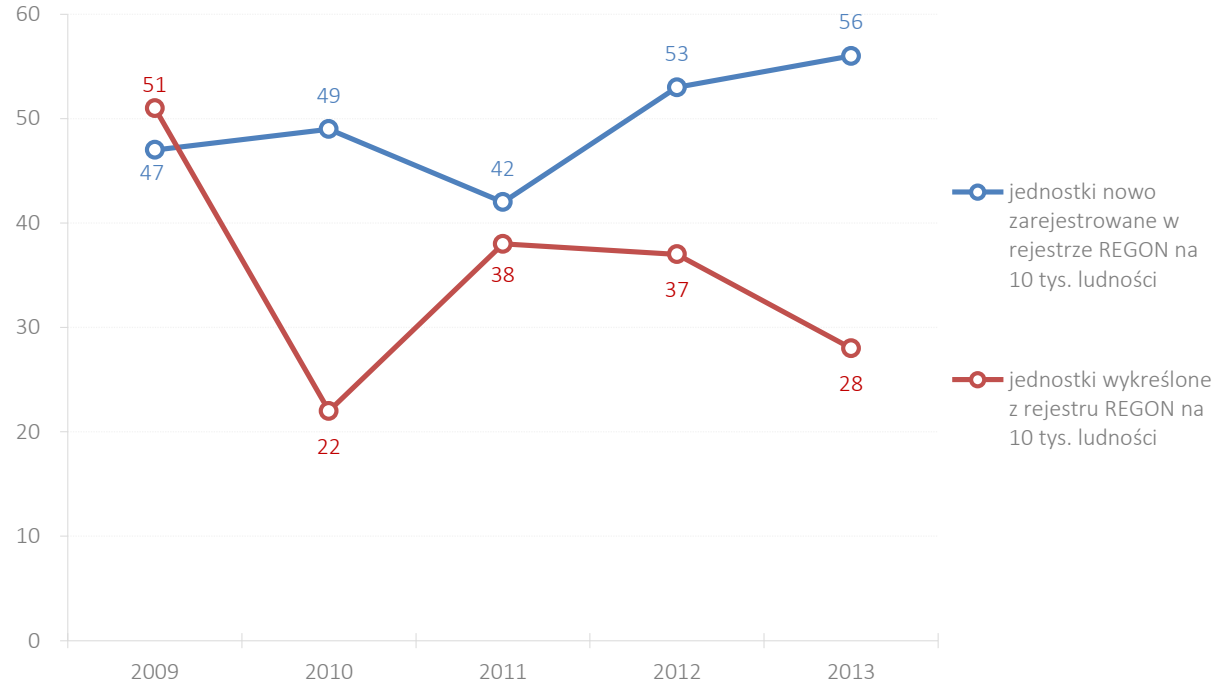
Pozytywną tendencją w ostatnich 5 latach jest to, że od 2010 roku **powstawało więcej podmiotów niż upadało**. Istotne jest jednak to, że różnice pomiędzy nowopowstającymi a podmiotami wykreślonymi z rejestru REGON są wyraźne, przy czym w ostatnich dwóch latach różnica ta znacząco wzrosła. Porównanie podstawowych wskaźników obrazujących liczbę podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim z średnią dla Polski w 2013 roku ukazuje **słaby stan rozwoju przedsiębiorczości w Gminie Zakrzówek**. Wartością *in plus* jest to, że rynek firm z Gminy Zakrzówek jest bardziej stabilny i liczba podmiotów upadających jest niższa niż w Polsce, województwie i powiecie. Należy podkreślić jednakże pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy, co jest zauważalne poprzez większy odsetek nowych firm w stosunku do średniej w powiecie. Dalsze pobudzanie przedsiębiorczości i uświadomienie mieszkańcom opłacalności prowadzenia działalności gospodarczej będzie ważnym działaniem i wyzwaniem stojącym przed władzami Gminy.

Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców i uświadomienie im korzyści płynących z prowadzenia działalności gospodarczej będzie ważnym zadaniem i wyzwaniem, stojącym przed władzami Gminy. Istotne będzie także podjęcie działań mających na celu zwiększenie dynamiki liczby powstających firm.

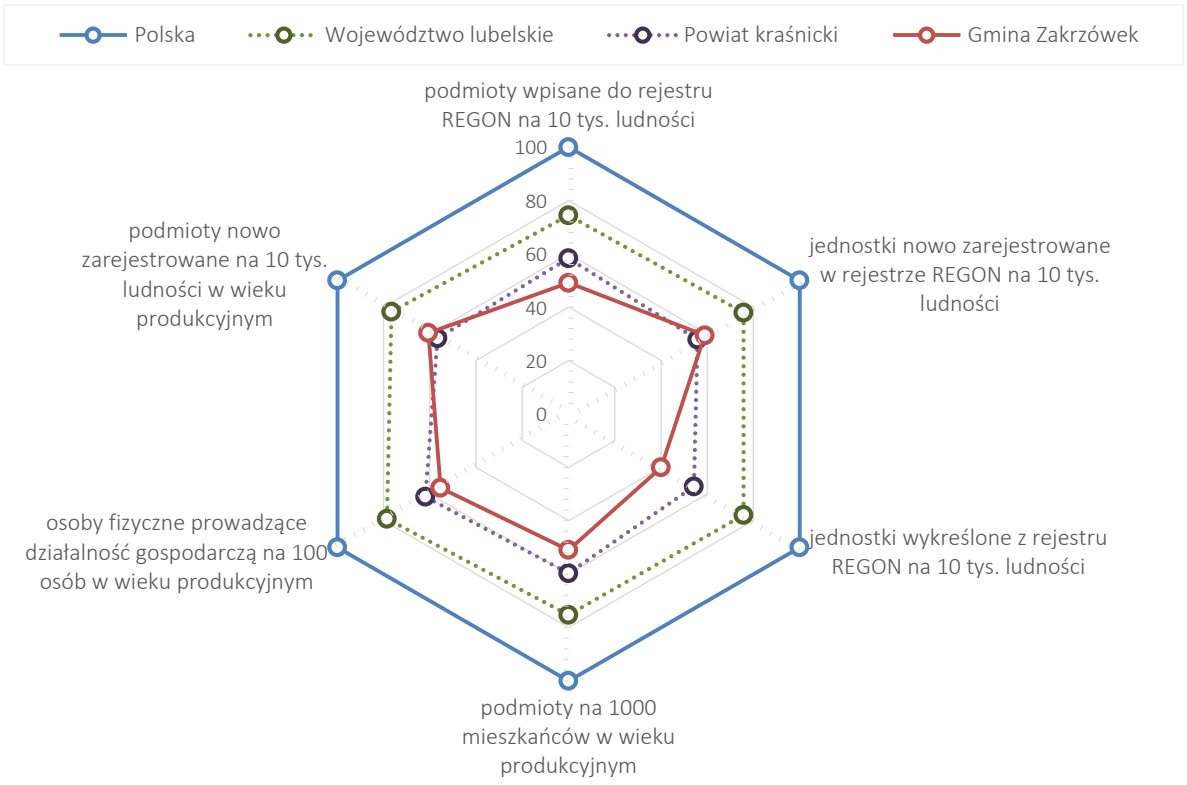

Wykres 37. Porównanie jednostek nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 38. Porównanie stopnia odchyleń podstawowych wskaźników obrazujących liczbę podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim ze średnią dla Polski w 2013 roku (Polska = 100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.3. Struktura sektorów biznesowych

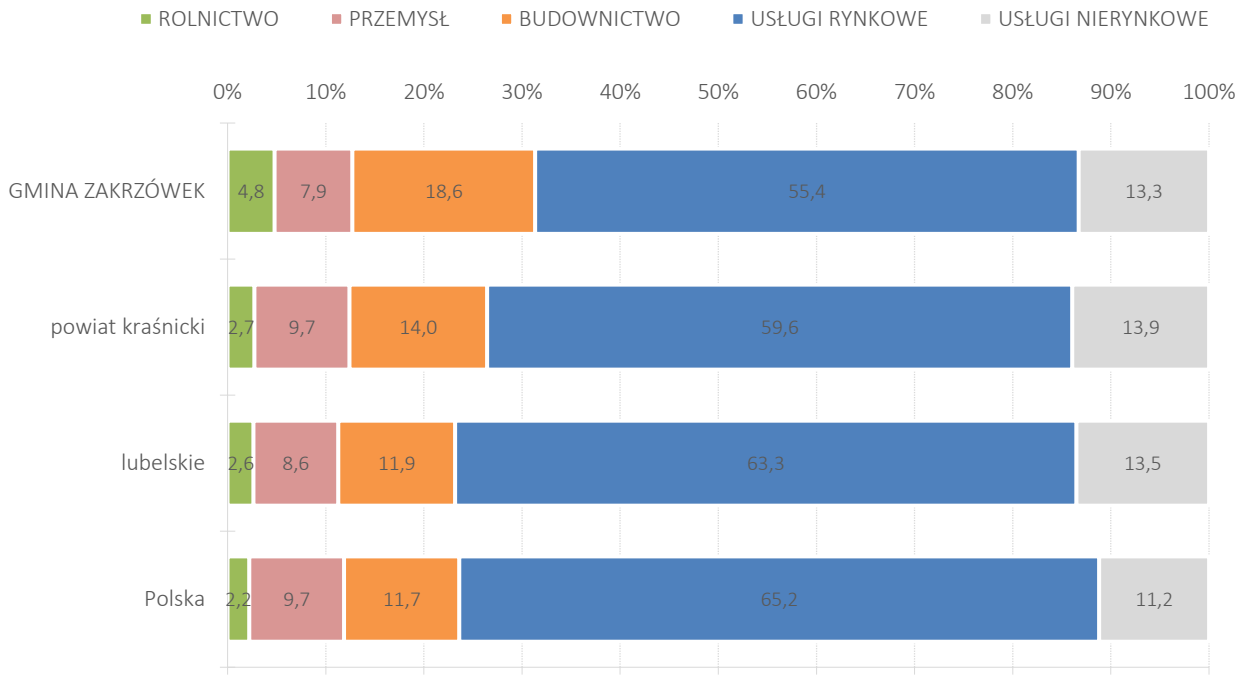
Analizując strukturę sektorów biznesowych w Gminie Zakrzówek można zaobserwować stabilną sytuację. Zmalał % podmiotów w ogóle działających firm w sektorze przemysłu oraz usług nierynkowych, ale wzrósł w sektorze rolnictwa oraz usług rynkowych. W porównaniu do struktury sektorów biznesowych w Polsce, województwie lubelskim i powiecie kraśnickim to **w Gminie Zakrzówek jest dużo wyższe znacznie firm sektora budownictwa** – 18,6% w sektorze budownictwa 2013 roku w Gminie Zakrzówek w porównaniu z 14% w powiecie kraśnickim, 11,9% w woj. lubelskim i 11,7% w Polsce. W Gminie Zakrzówek wyższy niż w powiecie kraśnickim i woj. lubelskim jest udział firm z sektora rolnictwa. **Stosunkowo pozytywnie** należy ocenić odsetek firm w sektorze usług, natomiast **mniej korzystna** jest struktura firm działających w sektorze przemysłu.

Wykres 39. Sektory biznesowe w Gminie Zakrzówek – dynamika zmian w latach 2009-2013.

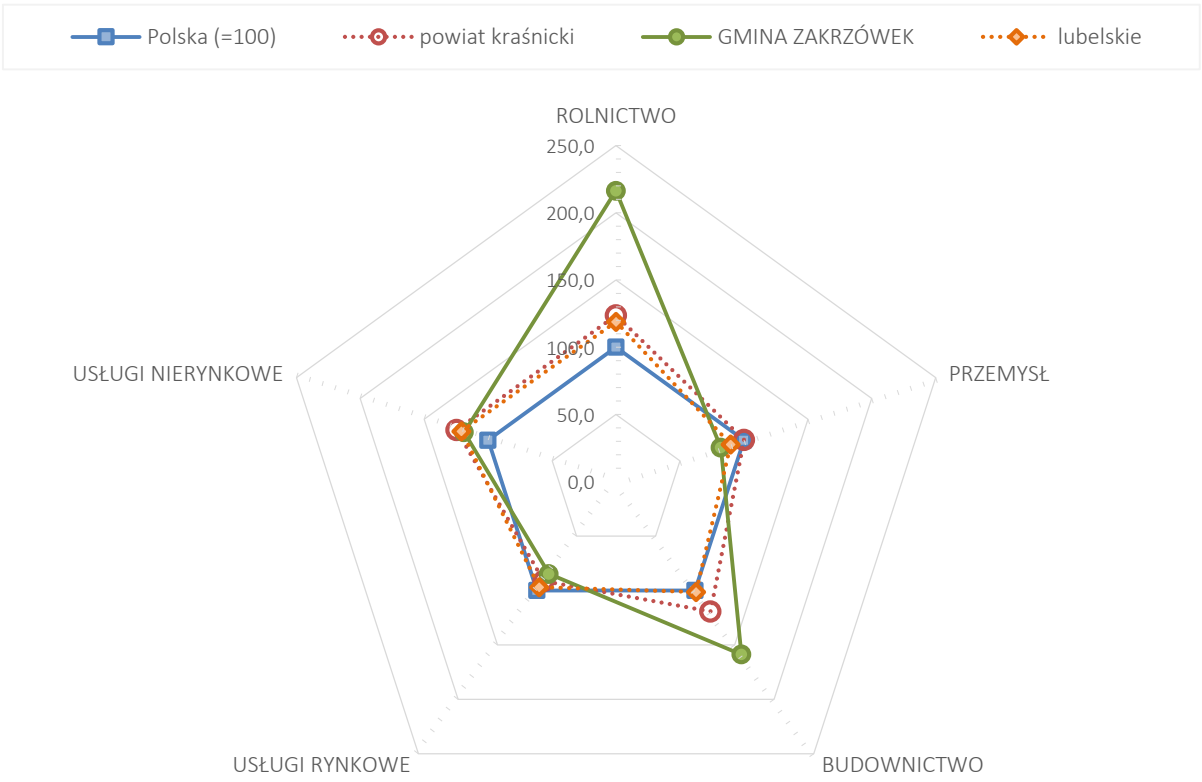
Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie danych z BDL GUS.

Wykres 40. Porównanie sektorów biznesowych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim ze strukturą ogólnopolską w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie danych z BDL GUS.

Wykres 41. Porównanie stopnia odchyleń sektorów biznesowych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim z średnią dla Polski w 2013 roku (Polska = 100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.4. Ocena możliwości rozwojowych branż lokalnej gospodarki z wykorzystaniem wskaźnika lokalizacji (LQ)

3.4.1. Metodologia

Metodyka obliczania wskaźnika lokalizacji

Wskaźnik lokalizacji (*location quotient* – LQ) jest powszechnie wykorzystywanym w geografii ekonomicznej oraz analizie ekonomicznej regionów wskaźnikiem, który służy określaniu poziomu natężenia badanego zjawiska w danym regionie, w relacji do całej gospodarki. Jest on często stosowany w ekonomii w analizie przestrzennego zróżnicowania regionów.

Dla potrzeb niniejszym dokumencie określono, iż wskaźnik LQ jest miarą koncentracji działalności gospodarczej (liczby firm) na obszarze Gminy Zakrzówek – wskaźnik gęstości firm – w odniesieniu do obszaru referencyjnego, który stanowią powiat kraśnicki, województwo lubelskie i Polska.

Wychodząc z założenia, że jedną z miar rozwoju gospodarczego jest liczba podmiotów gospodarczych, tą zmienną przyjęto jako zasadniczy wskaźnik na potrzeby niniejszej analizy. Istniejące i powstające przedsiębiorstwa stanowią bowiem dla inwestorów wskaźnik informujący o sprzyjających warunkach dla potencjalnych inwestycji. Koncentracja podmiotów reprezentujących różne branże gospodarki sprzyja integracji pionowej i poziomej, zaś dywersyfikacja działalności uodparnia regionalną gospodarkę na szoki wewnętrzne i zewnętrzne. Funkcjonujące przedsiębiorstwa zachęcają innych do naśladowania, zaś wysoki poziom przedsiębiorczości jest skorelowany z rozwojem społecznym i ekonomicznym.

Dzięki analizie metodą *input-output* – opartej na badaniu powiązań pomiędzy sektorami – możliwe jest wskazanie branż, w których potencjał Gminy Zakrzówek jest największy, a także zaobserwowanie różnic w dynamice rozwoju poszczególnych branż lokalnej gospodarki.

Wskaźnik lokalizacji LQ obliczono według wzoru:

$$LQ\ (\text{Location Quotient}) = \frac{E_{ib}}{E_b} : \frac{E_{ir}}{E_r}$$

gdzie:

- LQ – wskaźnik lokalizacji/specjalizacji,
- E_{ib} – zmienna w sektorze i, w obszarze badanym b w okresie t,
- E^b – zmienna we wszystkich sektorach w badanym obszarze b w okresie t,
- E^{ir} – zmienna w sektorze i, w obszarze referencyjnym r w okresie t,
- E^r – zmienna we wszystkich sektorach w obszarze referencyjnym r w okresie t.

Wskaźnik LQ bazujący na liczbie firm można przedstawić za pomocą schematu:

$$\left(\frac{\text{liczba firm w sektorze}}{\text{całkowita liczba firm}}\right)_{\text{Gmina Zakrzówek}} > 1{,}25 \times \left(\frac{\text{liczba firm w sektorze}}{\text{całkowita liczba firm}}\right)_{\substack{\text{powiat}\\ \text{województwo}}}$$

Wartość wskaźnika LQ należy interpretować następująco :

- **LQ<1** oznacza, że na obszarze Gminy Zakrzówek koncentracja firm jest mniejsza niż w obszarze referencyjnym – obszarze, z którym dokonywane jest porównanie co do struktury podmiotów gospodarczych (w tym wypadku powiat kraśnicki, województwo lubelskie i Polska). Wartość ta oznacza potencjalny niedobór pewnych rodzajów działalności, które aby zaspokoić lokalny popyt muszą być sprowadzane z zewnątrz;
- **LQ=1** (dopuszcza się standardowe odchylenie +/- 0,15) oznacza, że rozkład na obszarze Gminy Zakrzówek jest bardzo zbliżony względem rozkładu tej zmiennej w obszarze;
- **LQ>1** oznacza, że na obszarze Gminy Zakrzówek koncentracja firm zarejestrowanych w danej sekcji / specjalizacji jest wyższa niż średnio w obszarze referencyjnym. Może to powodować powstawanie nadwyżek określonych dóbr i usług, które po zaspokojeniu popytu lokalnego mogą być eksportowane poza granice Gminy Zakrzówek;
- Wartość wskaźnika **LQ>1,25** świadczy o lokalnej specjalizacji Gminy Zakrzówek w danej branży, bowiem istnieje wyraźnie większe skupisko podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w danej sekcji / specjalizacji, niż średnio w obszarze referencyjnym. Należy jednakże porównać wartość wskaźnika LQ z faktyczną liczbą firm na danym obszarze i dokonać urealnienia, bowiem w niektórych przypadkach wysoka wartość LQ jest dla branży, w której działa zaledwie kilka podmiotów i z punktu widzenia skali całej gminy nie odgrywają one w danym momencie istotnego znaczenia.

Analizie wskaźnikiem LQ opartym na gęstości firm poddano 20 sekcji PKD 2007 oraz 17 branż:

1. drzewno-meblarska
2. rolno-spożywcza
3. budowlana
4. wodno-kanalizacyjna
5. technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)
6. logistyczna
7. turystyczna
8. odzieżowa (tekstylna)
9. produkcji maszyn i środków transportu
10. medyczna
11. metalowa
12. finansowo-ubezpieczeniowa
13. chemiczno-farmaceutyczna
14. badawcza
15. kreatywna
16. energetyczna
17. wydobywczo-górnicza.

Tabela 10. Wykaz sekcji PKD 2007, które poddano analizie wskaźnikiem LQ.

Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcje S i T	Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: opracowanie własne PARR.

Dynamiczna analiza zmian wskaźnika lokalizacji ($_{\Delta}LQ$)

Wartościowe wyniki dotyczące zmian regionalnej specjalizacji można dodatkowo wzbogacić o analizę dynamiczną wskaźników lokalizacji. Dynamikę wskaźnika lokalizacji można obliczyć według następującego wzoru:

$$_{\Delta}LQ = \left(LQ_{t+1} - LQ_{t}\right) / LQ_{t}$$

gdzie:

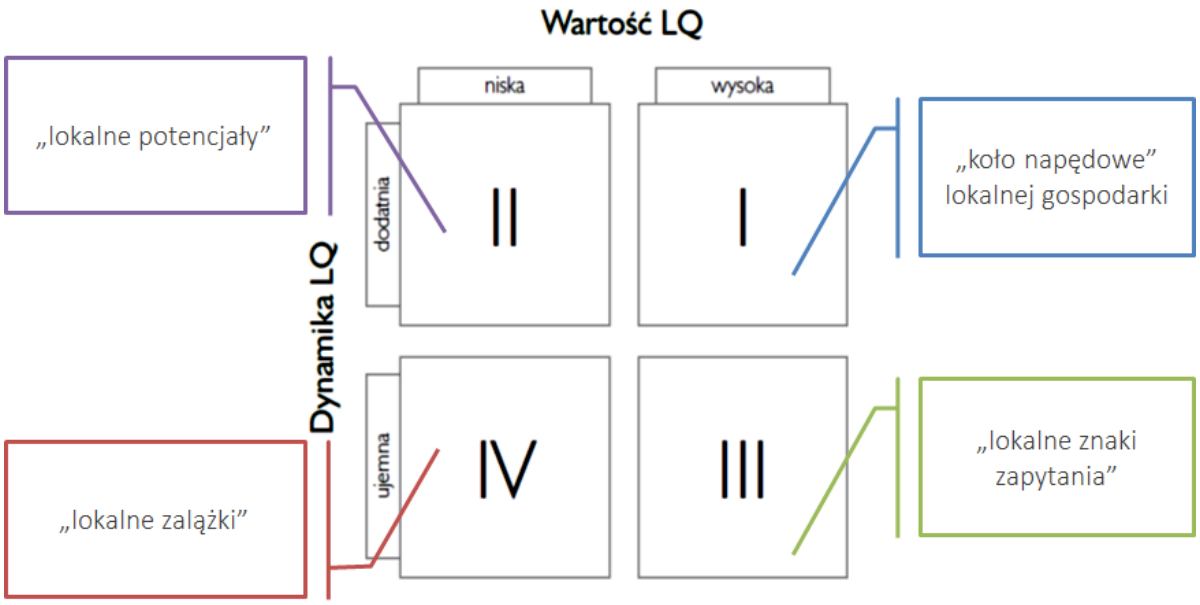
LQ_{t+1} – ostatni rok analizowanego okresu,

LQ_{t} – pierwszy rok analizowanego okresu.

Kwalifikacja rozwojowa branż lokalnej gospodarki

Celem klasyfikacji poszczególnych branż w Gminie Zakrzówek dokonano ich rozbicia na cztery obszary, które przedstawia poniższy rysunek. Schemat klasyfikowania działalności został przeprowadzony ze względu na wartość i dynamikę wskaźnika lokalizacji.

Tabela 11. Macierz rozwoju branż.

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie: A. Kowalski, Aktywność gospodarcza przedsiębiorców w ujęciu lokalnym (na przykładzie powiatu giżyckiego), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2006.

Najbardziej pożądaną sytuację przedstawia grupa I obejmująca sekcje, które posiadały wysoki wskaźnik LQ (LQ>1,25) oraz dodatnią dynamikę rozwoju (ΔLQ>0). Podmioty zarejestrowane w sekcjach zakwalifikowanych do tej grupy są „kołem napędowym" lokalnej gospodarki.

„Koło napędowe" lokalnej gospodarki – branże w I sekcji o wskaźniku specjalizacji LQ>1,25 oraz dodatniej dynamice rozwoju ΔLQ>0

Grupa II – „lokalne potencjały" – obejmuje sekcje, które charakteryzowały się niskim poziomem lokalnej koncentracji (LQ<1), ale wykazały dodatnią dynamikę rozwoju. Sekcje grupy II mogą stać się potencjalnym źródłem rozwoju.

„Lokalne potencjały" – branże w II sekcji o wskaźniku specjalizacji LQ<1 oraz dodatniej dynamice rozwoju ΔLQ>0

Do grupy III – „lokalne znaki zapytania" – zaliczono branże gospodarcze, które na początku analizowanego okresu wykazywały wysoki wskaźnik koncentracji, ale ich znaczenie gospodarcze zmniejszyło się i zanotowały ujemną dynamikę rozwoju (ΔLQ<0). W przypadku tej grupy podmiotów należy przeanalizować przyczyny spadku potencjału gospodarczego. Ważne może być również ich wsparcie, jeśli są to sekcje o znaczeniu strategicznym dla rozwoju lokalnego, w celu poprawienia ich sytuacji ekonomicznej i zahamowania odpływu kapitału z regionu.

„Lokalne znaki zapytania" – branże w III sekcji o wskaźniku specjalizacji LQ>1 oraz ujemnej dynamice rozwoju ΔLQ<0

Najmniejsze znaczenie dla ekonomicznego rozwoju gospodarki lokalnej posiadają sekcje PKD zaliczane do grupy IV – „lokalne zalążki", tj. o niskiej wartości wskaźnika lokalizacji i ujemnej jego dynamice.

„Lokalne zalążki" – branże w IV sekcji o wskaźniku specjalizacji LQ<1 oraz ujemnej dynamice rozwoju ΔLQ<0

3.4.2. Analiza specjalizacji gospodarczej Gminy Zakrzówek

Na podstawie analizy Gminy Zakrzówek wskaźnikiem LQ można stwierdzić, że struktura działających podmiotów gospodarczych opera się przede wszystkim na branżach „tradycyjnych", ale można zaobserwować rozwój specjalizacji opartych na konkurencyjności. **Analiza dynamicznych zmian ukazuje 4 tendencje:** (1) w Gminie Zakrzówek nie istnieją branże o wysokim nasyceniu (LQ > 3), (2) w porównaniu z 2009 rokiem główne specjalizacje branżowe w 2014 roku zachowują się umiarkowanie stabilnie, choć można zaobserwować wzrost znaczenia branży logistycznej i rolno-spożywczej (3) następuje powolna dywersyfikacja branż gospodarczych (pojawiają się nowe kierunki rozwoju) oraz (4) wysoka dodatnia dynamika wzrostu specjalizacji dotyczy przede wszystkim branż opartych na konkurencyjności, ale te specjalizacje w chwili obecnej w dalszym ciągu są słabo rozwinięte.

Tabela 12. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja ogólnopolska).

obszar referencyjny dla Gminy Zakrzówek: POLSKA					
Wskaźnik LQ >1,25 w 2009 roku dla branż		*Wskaźnik LQ >1,25 w 2014 roku dla branż*		*Dodatnia dynamika wskaźnika LQ dla branż*	
wodno-kanalizacyjna	6,27	rolno-spożywcza	2,56	odzieżowa (tekstylna)	1,02
wydobywczo-górnicza	4,17	wodno-kanalizacyjna	2,47	produkcja maszyn i środków transportu	0,98
chemiczno-farmaceutyczna	2,50	wydobywczo-górnicza	2,45	badawcza	0,84
rolno-spożywcza	1,99	chemiczno-farmaceutyczna	1,89	technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)	0,51
budowlana	1,55	budowlana	1,60	logistyczna	0,32
drzewno-meblarska	1,38	logistyczna	1,49	rolno-spożywcza	0,29
				turystyczna	0,11
				metalowa	0,03
				budowlana	0,01

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 13. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja wojewódzka).

obszar referencyjny dla Gminy Zakrzówek: LUBELSKIE					
Wskaźnik LQ >1,25 w 2009 roku dla branż		*Wskaźnik LQ >1,25 w 2014 roku dla branż*		*Dodatnia dynamika wskaźnika LQ dla branż*	
wodno-kanalizacyjna	4,93	chemiczno-farmaceutyczna	2,19	odzieżowa (tekstylna)	0,90
chemiczno-farmaceutyczna	3,50	wodno-kanalizacyjna	2,06	produkcja maszyn i środków transportu	0,90
wydobywczo-górnicza	2,98	wydobywczo-górnicza	2,01	badawcza	0,88
rolno-spożywcza	1,74	rolno-spożywcza	1,95	technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)	0,49
budowlana	1,61	budowlana	1,56	logistyczna	0,26
		produkcja maszyn i środków transportu	1,42	turystyczna	0,15
		logistyczna	1,39	rolno-spożywcza	0,12
				metalowa	0,07
				kreatywna	0,01

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 14. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja powiatowa).

obszar referencyjny dla Gminy Zakrzówek: POWIAT KRAŚNICKI					
Wskaźnik LQ >1,25 w 2009 roku dla branż		*Wskaźnik LQ >1,25 w 2014 roku dla branż*		*Dodatnia dynamika wskaźnika LQ dla branż*	
wydobywczo-górnicza	8,99	wydobywczo-górnicza	2,85	produkcja maszyn i środków transportu	1,08
wodno-kanalizacyjna	3,00	chemiczno-farmaceutyczna	1,90	badawcza	0,94
chemiczno-farmaceutyczna	2,57	produkcja maszyn i środków transportu	1,78	technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)	0,85
rolno-spożywcza	1,45	rolno-spożywcza	1,67	odzieżowa (tekstylna)	0,82
budowlana	1,43	logistyczna	1,56	turystyczna	0,25
drzewno-meblarska	1,37			logistyczna	0,22
logistyczna	1,28			rolno-spożywcza	0,15
				metalowa	0,09
				kreatywna	0,07
				medyczna	0,07

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 15. Branże w o wysokiej specjalizacji w 2014 roku.

specjalizacja	*Ilość występowań w obszarach referencyjnych w 2014*
rolno-spożywcza	*3*
logistyczna	*3*
chemiczno-farmaceutyczna	*3*
wydobywczo-górnicza	*3*
budowlana	*2*
wodno-kanalizacyjna	*2*
produkcja maszyn i środków transportu	*2*

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 16. Branże o dodatniej dynamice zmian w Gminie Zakrzówek w okresie 2009-2014.

specjalizacja	*Ilość występowań w obszarach referencyjnych w 2014*
rolno-spożywcza	*3*
logistyczna	*3*
produkcja maszyn i środków transportu	*3*
technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)	*3*
turystyczna	*3*
odzieżowa (tekstylna)	*3*
metalowa	*3*
badawcza	*3*
kreatywna	*2*
budowlana	*1*
medyczna	*1*

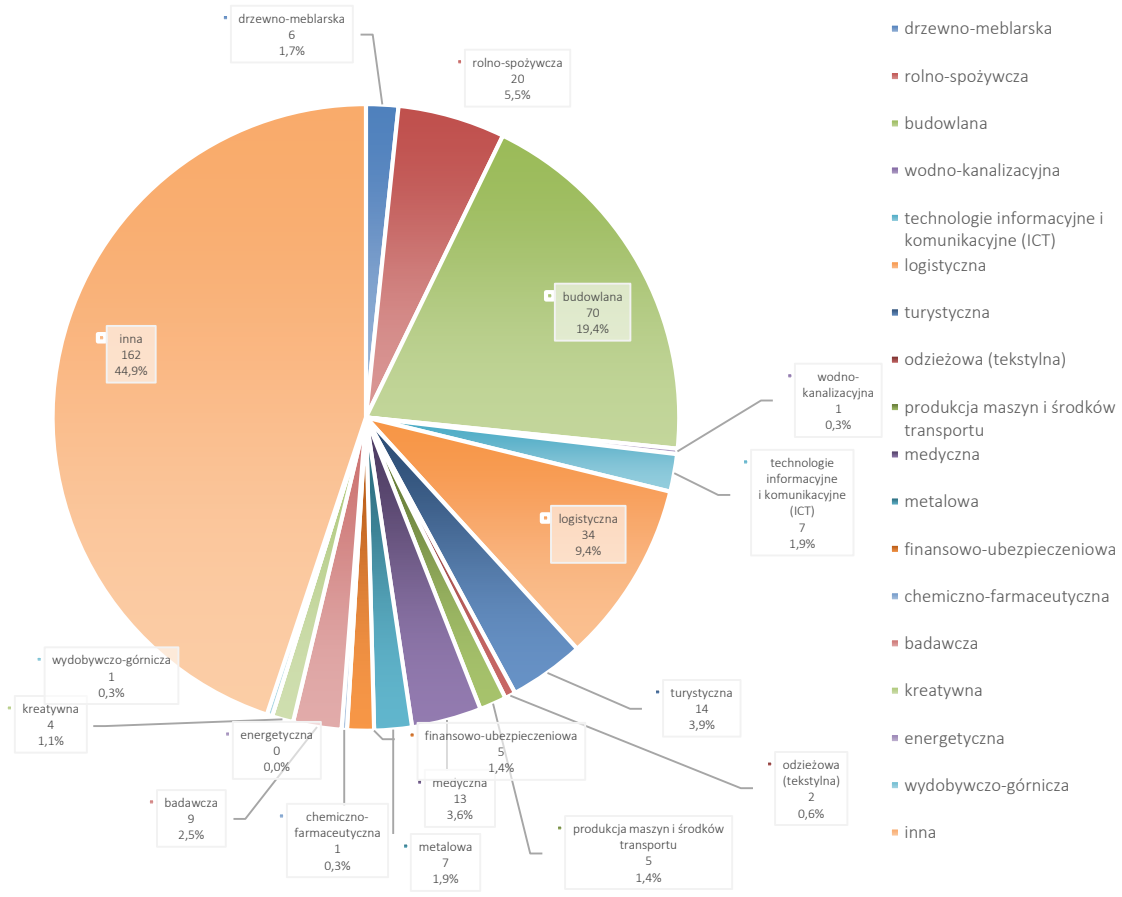
Źródło: opracowanie własne PARR.

Analizując zmianę wskaźnika gęstości firm w ujęciu dynamicznym (ΔLQ > 0) w latach 2009-2014 można zaobserwować, że **największe znaczenie uzyskały firmy z branż**:

- produkcja maszyn i środków transportu
- badawcza
- technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)
- odzieżowa (tekstylna)
- turystyczna
- logistyczna
- rolno-spożywcza.

Jednakże aby realnie ocenić znaczenie poszczególnych specjalizacji dla gospodarki Zakrzówka, należy wskaźnik LQ porównać z liczbą firm działających w poszczególnych branżach.

Wykres 42. Liczba i % udział firm działających w wybranych specjalizacjach w Gminie Zakrzówek w 2014 roku.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Porównanie liczby podmiotów i wartości wskaźnika specjalizacji LQ w wybranych branżach umożliwiło określenie, które specjalizacje są charakterystyczne dla gospodarki Gminy Zakrzówek. Są to branże:

- rolno-spożywcza,

- budowlana,
- logistyczna.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można także określić specjalizacje „wschodzące" / „wyłaniające się" dla Gminy Zakrzówek, którymi są branże:

- drzewno-meblarska,
- turystyczna,
- metalowa,
- medyczna.

Natomiast specjalizacje przyszłości to branże:

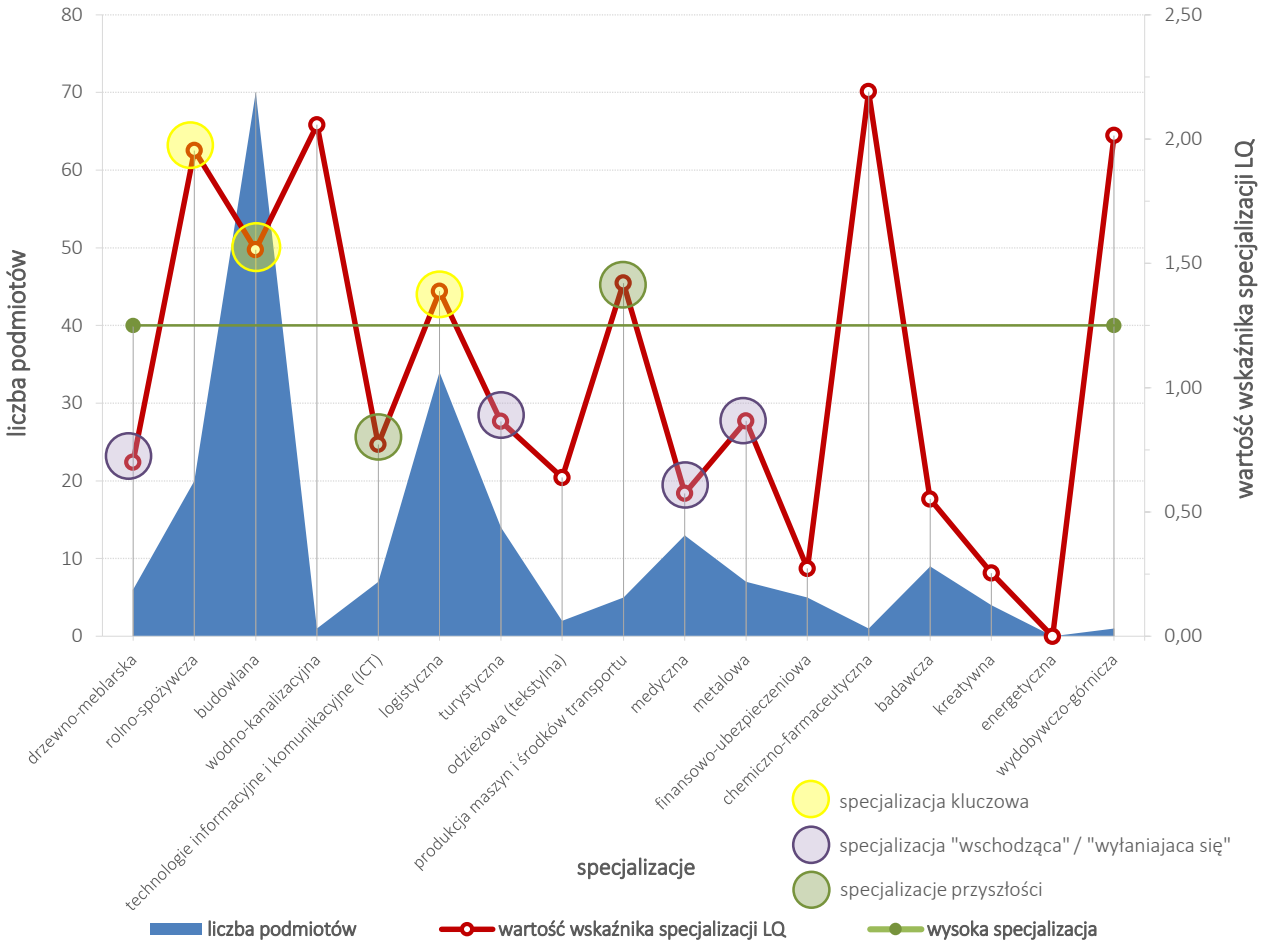
- technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT),
- produkcja maszyn i środków transportu.

Tabela 17. Porównanie liczby podmiotów działających w specjalizacjach z wartością wskaźnika LQ.

specjalizacja	liczba podmiotów	% w ogólnej liczbie podmiotów	Wartość wskaźnika specjalizacji LQ		
			obszar referencyjny: POLSKA	obszar referencyjny: LUBELSKIE	obszar referencyjny: POWIAT KRAŚNICKI
drzewno-meblarska	6	1,7%	0,82	0,70	0,70
rolno-spożywcza	**20**	**5,5%**	**2,56**	**1,95**	**1,95**
budowlana	**70**	**19,4%**	**1,60**	**1,56**	**1,56**
wodno-kanalizacyjna	1	0,3%	2,47	2,06	2,06
technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)	7	1,9%	0,55	0,77	0,77
logistyczna	**34**	**9,4%**	**1,49**	**1,39**	**1,39**
turystyczna	14	3,9%	0,81	0,86	0,86
odzieżowa (tekstylna)	2	0,6%	0,48	0,64	0,64
produkcja maszyn i środków transportu	5	1,4%	1,02	1,42	1,42
medyczna	13	3,6%	0,65	0,57	0,57
metalowa	7	1,9%	0,62	0,87	0,87
finansowo-ubezpieczeniowa	5	1,4%	0,25	0,27	0,27
chemiczno-farmaceutyczna	1	0,3%	1,89	2,19	2,19
badawcza	9	2,5%	0,47	0,55	0,55
kreatywna	4	1,1%	0,19	0,25	0,25
energetyczna	0	0,0%	0,00	0,00	0,00
wydobywczo-górnicza	1	0,3%	2,45	2,01	2,01
inna	162	44,9%			

Źródło: opracowanie własne PARR.

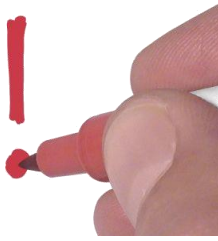
Wykres 43. Porównanie liczby podmiotów działających w specjalizacjach z wartością wskaźnika LQ

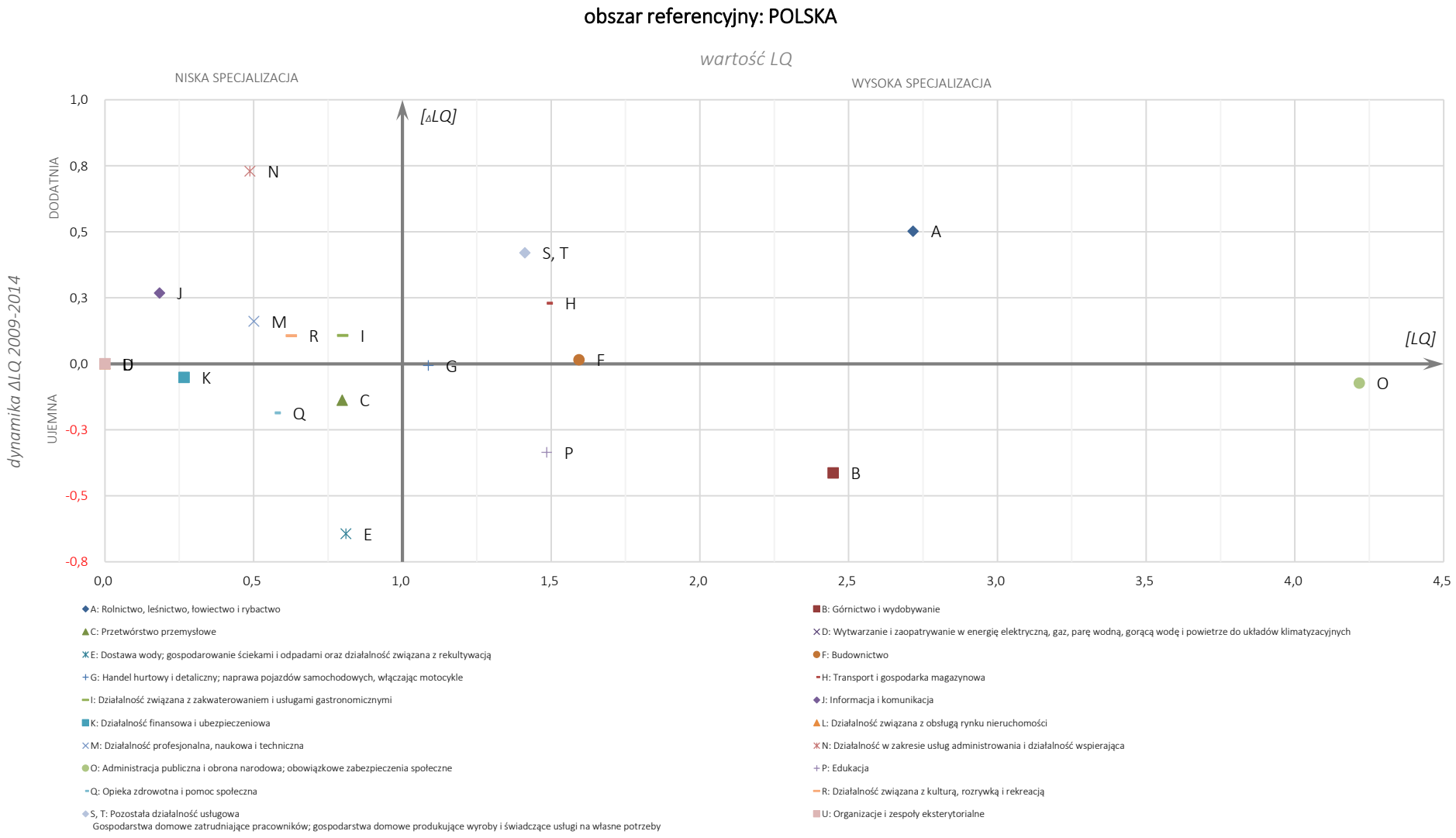
Źródło: opracowanie własne PARR.

Analiza specjalizacji gospodarczej Gminy Zakrzówek wykazała, że priorytetowo powinny być wspierane specjalizacje z obecnej struktury branżowej, tj.: rolno-spożywcza, budowlana i logistyczna. Jednakże, należy podejmować działania zmierzające do dywersyfikacji gospodarczej opartej na branżach konkurencyjnych – głównie powiązanych z sektorem produkcji i przemysłu, m.in.. drzewno-meblarska, odzieżowa (tekstylna) i metalowa.

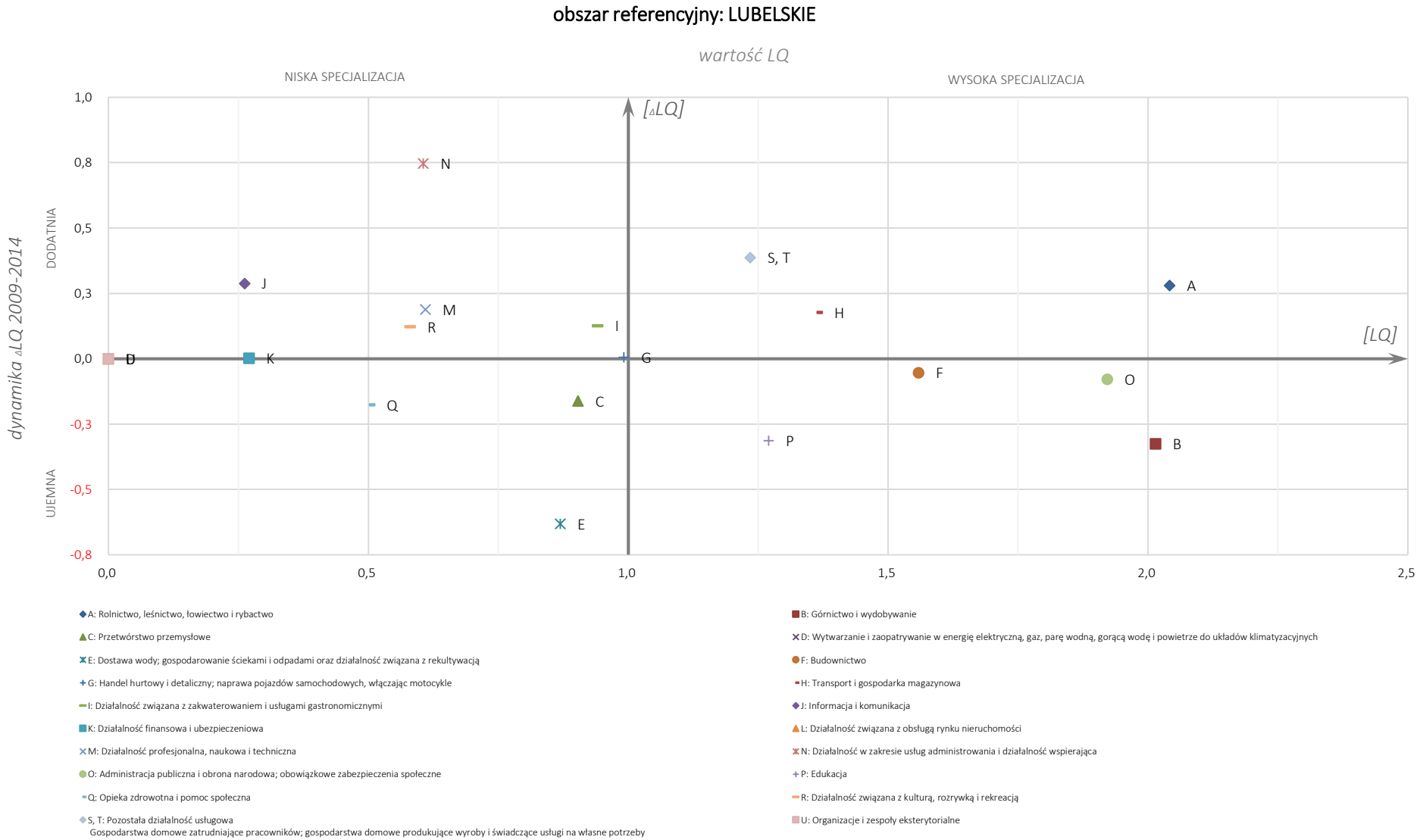

Wykres 44. Wskaźnik lokalizacji w 2013 roku oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja ogólnopolska).

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 45. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja wojewódzka).

Źródło: opracowanie własne PARR.

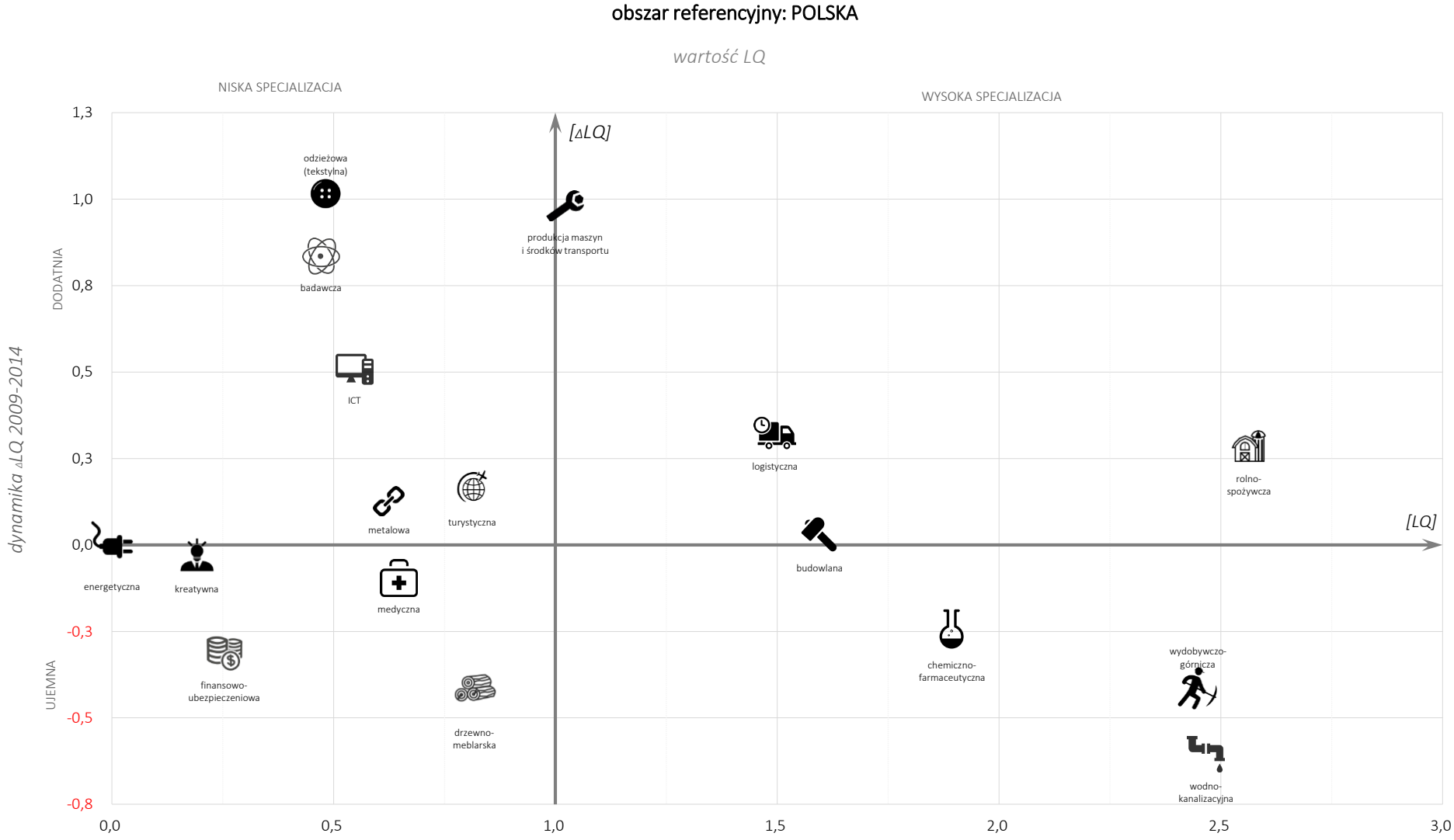
Wykres 46. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja powiatowa).

obszar referencyjny: POWIAT KRAŚNICKI

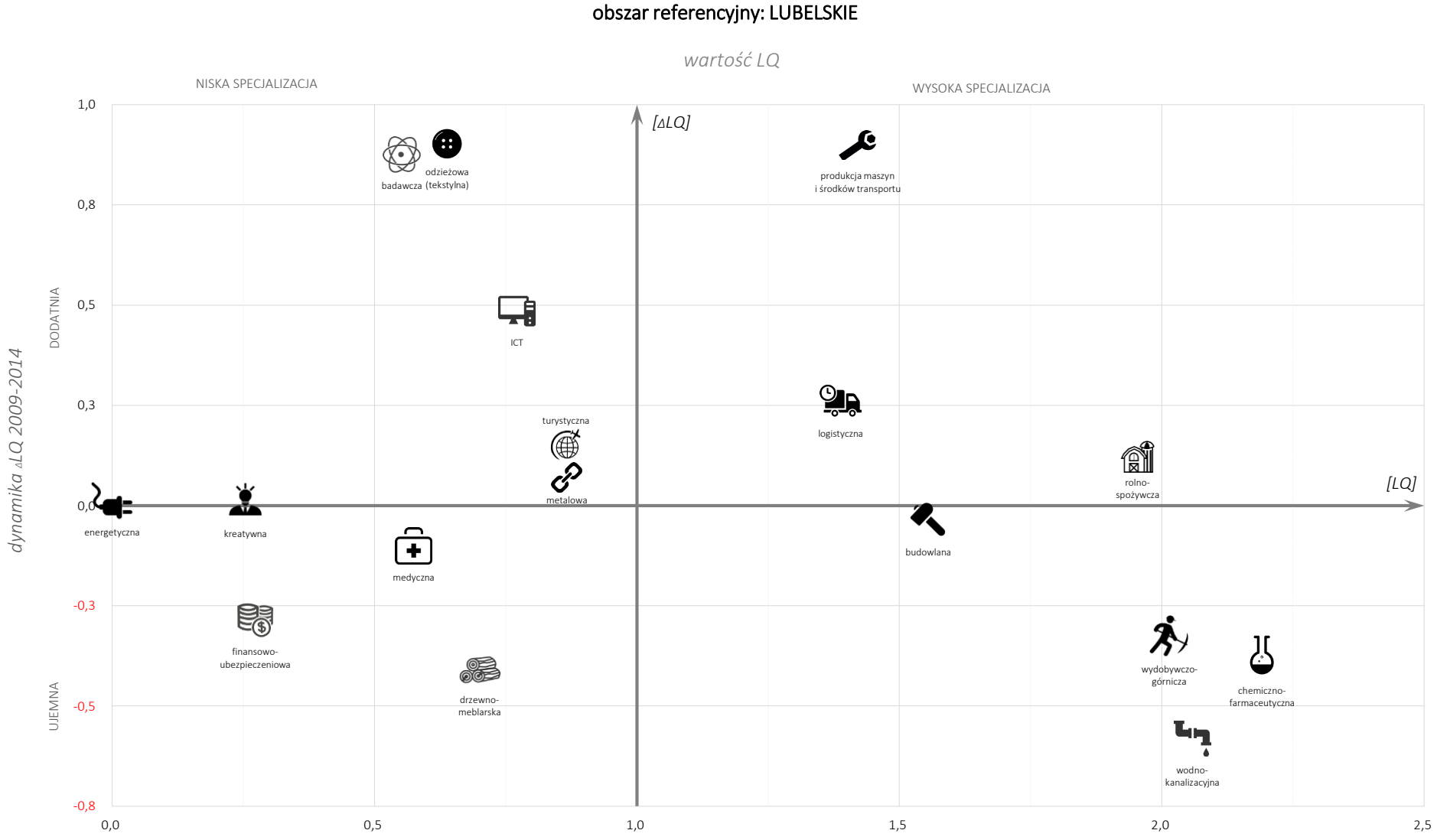
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 47. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja ogólnopolska).

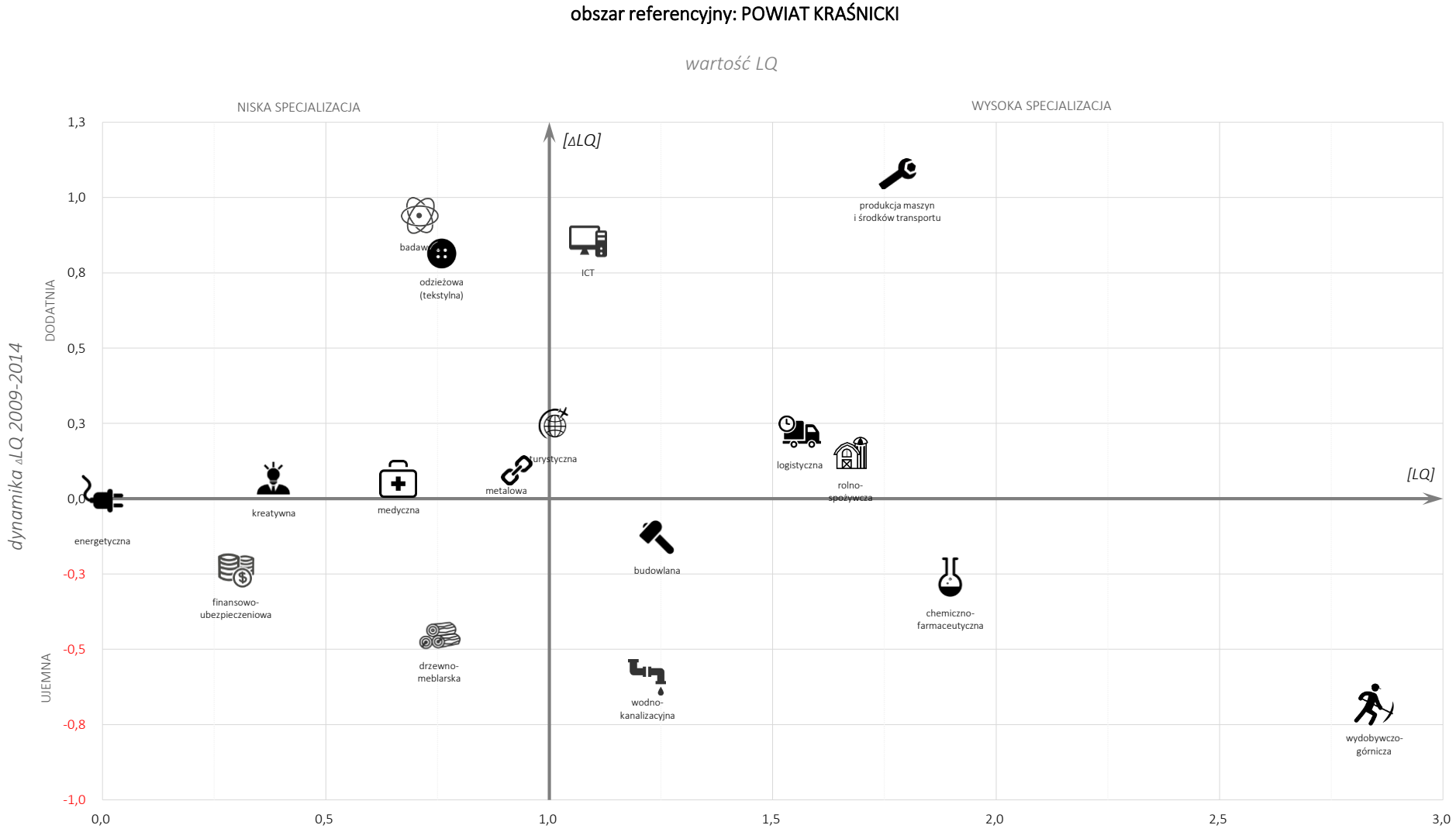
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 48. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja wojewódzka).

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 49. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja powiatowa).

Źródło: opracowanie własne PARR.

3.5. Chłonność rynku

W przypadku Gminy Zakrzówek potencjalną chłonność rynku należy rozpatrywać w **skali powiatu**. Obszar Miasta Kraśnik w sposób naturalny jest atrakcyjniejszym obszarem do przyciągnięcia mieszkańców z okolicznych miejscowości. Gmina Zakrzówek, ze względu położenie i stosunkowo dobry system komunikacji charakteryzuje się dość **łatwym sposobem dotarcia** na jej obszar. A zatem do gminy są w stanie dotrzeć klienci z innych miejscowości i miast, którzy będą poszukiwać nie tylko dóbr specjalistycznych, ale także klienci przypadkowi. Im większa odległość od granic gminy, tym większa specjalizacja dobra/usługi, większa potrzeba kupna danego produktu lub skorzystania z usługi.

Dla potencjalnych inwestorów liczba osób mogąca kupić ich produkty (chłonność) jest niezwykle istotna, w szczególności dla oferujących dobra masowe. Generalnie pod względem mieszkańców **powiat kraśnicki** plasuje się na **wysokim**, **8 miejscu** wśród wszystkich lubelskich powiatów. Ponad 98 700 mieszkańców stanowi **atrakcyjny obszar** z punktu widzenia chłonności rynku, szczególnie biorąc pod uwagę stosunkowo niewielką ilość gmin należących do powiatu (10 jednostek). Średnie wynagrodzenie na obszarze powiatu kraśnickiego w 2013 roku wynosiło 2 953,64 zł, co stanowi 76,2% w relacji do średniej krajowej (20 miejsce w województwie).

Tabela 18. Liczba osób zamieszkujących powiaty województwa lubelskiego w 2013 roku.

miejsce	powiat	liczba mieszkańców
1	Powiat m. Lublin	343 598
2	Powiat lubelski	149 481
3	Powiat puławski	116 206
4	Powiat bialski	113 336
5	Powiat łukowski	109 325
6	Powiat zamojski	109 198
7	Powiat biłgorajski	103 366
8	**Powiat kraśnicki**	**98 749**
9	Powiat lubartowski	90 065
10	Powiat tomaszowski	86 936
11	Powiat chełmski	79 573
12	Powiat świdnicki	72 960
13	Powiat hrubieszowski	67 157
14	Powiat krasnostawski	66 559
15	Powiat m. Chełm	65 481
16	Powiat m. Zamość	65 255
17	Powiat opolski	61 803
18	Powiat radzyński	60 870
19	Powiat rycki	58 080

miejsce	powiat	liczba mieszkańców
20	Powiat m. Biała Podlaska	57 658
21	Powiat łęczyński	57 587
22	Powiat janowski	47 296
23	Powiat włodawski	39 567
24	Powiat parczewski	36 044

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 19. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w powiatach województwa lubelskiego w 2013 roku.

Miejsce	Powiat	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto	przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)
		zł	%
1	Powiat łęczyński	5 138,84	132,5
2	Powiat m. Lublin	3 820,91	98,5
3	Powiat puławski	3 785,23	97,6
4	Powiat świdnicki	3 620,47	93,4
5	Powiat m. Biała Podlaska	3 461,96	89,3
6	Powiat m. Zamość	3 410,42	88,0
7	Powiat m. Chełm	3 184,22	82,1
8	Powiat radzyński	3 169,19	81,7
9	Powiat krasnostawski	3 128,85	80,7
10	Powiat hrubieszowski	3 116,46	80,4
11	Powiat janowski	3 100,51	80,0
12	Powiat biłgorajski	3 088,20	79,6
13	Powiat włodawski	3 073,43	79,3
14	Powiat rycki	3 050,99	78,7
15	Powiat parczewski	3 037,61	78,3
16	Powiat lubelski	3 029,43	78,1
17	Powiat chełmski	3 021,08	77,9
18	Powiat opolski	3 020,99	77,9
19	Powiat lubartowski	2 993,79	77,2
20	**Powiat kraśnicki**	**2 953,64**	**76,2**
21	Powiat bialski	2 949,52	76,1
22	Powiat tomaszowski	2 931,59	75,6
23	Powiat łukowski	2 883,30	74,4
24	Powiat zamojski	2 870,16	74,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.6. Tereny inwestycyjne

Obszaru Gminy Zakrzówek **nie obejmuje** **żadna specjalna strefa ekonomiczna** (w Kraśniku istnieje Podstrefa Kraśnik Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN). Gmina **nie prowadzi** **systemu zachęt** w postaci zwolnień podatkowych dla inwestorów tworzących nowe miejsca pracy.

W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zakrzówek **wyznaczone są tereny inwestycyjne dla potencjalnych przedsiębiorców** o łącznej powierzchni 1,568 ha. Wśród nich znajdują się[24]:

» **działka nr ew. 1231/2 – obręb Zakrzówek**

pow. 0,4028 ha
O 12 RU – teren urządzeń obsługi rolnictwa
Przeznaczenie:

- adaptacja obiektów lecznicy dla zwierząt
- dopuszcza się modernizację budynków oraz uzupełnianie zabudowy
- urządzenie zieleni i miejsc parkingowych

Stan uzbrojenia działki: woda, energia elektryczna, kanalizacja.

» **działka nr ew. 1279 – obręb Zakrzówek**

pow. 0,4231 ha
O4 KS, ZP – teren urządzeń obsługi komunikacji i zieleni publicznej
Przeznaczenie:

- kształtowanie przestrzeni publicznej jako placu, z miejscami parkingowymi, zielenią ozdobną,
- aranżacja placu obiektami małej architektury (oświetlenie, ławki, urządzenia do gier i zabaw); wyklucza się lokalizację zabudowy
- dopuszcza się urządzenie na części terenu targowiska koszyczkowego
- ochrona starodrzewu (drzewa proponowane do objęcia statusem pomników przyrody)

Stan uzbrojenia działki: możliwość doprowadzenia podstawowych mediów.

» **działka nr ew. 1278 – obręb Zakrzówek**

pow. 0,2621 ha
O5UP, UCm – teren usług publicznych z dopuszczeniem funkcji mieszkalnych i usług komercyjnych
Przeznaczenie:

- lokalizacja urzędu gminy (zamiennie ośrodka kultury) w narożu ul. Żeromskiego i ciągu pieszo jezdnego, ukształtowanie dominanty architektonicznej
- lokalizacja uzupełniających funkcji usługowych z ukształtowaniem pierzei placu (04KS,ZP); zabudowa zwarta, sytuowanie budynków w odległości min. 6 m od krawędzi projektowanego ciągu pieszo-jezdnego, dopuszcza się usługi nieuciążliwe (handel, gastronomia, usługi bytowe itp., kształtowanie ujednoliconego zespołu zabudowy w zakresie stylu architektury, formy dachu, detalu architektonicznego i kolorystyki,
- dopuszcza się tymczasowe przystosowanie terenu dla potrzeb targowiska koszyczkowego

Stan uzbrojenia działki: możliwość doprowadzenia podstawowych mediów.

» **działka nr ew. 696 – obręb Studzianki**

pow. 0,48 ha

[24] Na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzówek oraz http://portalgospodarczy.eurzad.eu/?page_id=14.

I1UP, UC – teren usług publicznych lub komercyjnych
Przeznaczenie:

- teren lokalizacji usług ochrony zdrowia (np. dom opieki społecznej, ośrodek rehabilitacji dla dzieci) lub oświaty (np. zakład szkolno-wychowawczy) lub usług turystyki,
- maksymalna wysokość obiektu do III kondygnacji, ostatnia w poddaszu użytkowym,
- możliwość powiększenia działki w kierunku zachodnim o ok. 0,50 ha),
- zagospodarowanie części terenu zielenią rekreacyjną.

Stan uzbrojenia działki: brak podstawowych mediów.

Tabela 20. Tereny inwestycyjne w Gminie Zakrzówek.

Źródło: Zdjęcia dostarczone przez Urząd Gminy Zakrzówek

Powiat kraśnicki zrealizował projekt pn. „Działania marketingowe Powiatu Kraśnickiego szansą na rozwój i promocję na arenie międzynarodowej", złożonego w ramach Osi Priorytetowej II, Infrastruktura ekonomiczna, Działanie 2.4 Schemat B, Regionalnego Programu operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 (wartość projektu to 429 399,90 zł). Celem projektu była organizacja kampanii promocyjnych, mających na celu stworzenie i promocję powiatu kraśnickiego, a dzięki temu również promocję województwa w kraju i za granicą. Promocja ta służyła przede wszystkim poprawie możliwości inwestycyjnych, współpracy i kooperacji. W trakcie realizacji projektu powstało m.in. Forum Gospodarcze, a także Centrum Obsługi Inwestora, którego zadaniem była stała promocja regionu, a także kojarzenie partnerów biznesowych[25]. **Centrum Obsługi Inwestora** funkcjonowało także w Gminie Zakrzówek –w budynku Urzędu Gminy przy ul. Żeromskiego 24. Do głównych zadań Centrum Obsługi Inwestora należało:

[25] Na podstawie: http://portalgospodarczy.eurzad.eu/?page_id=78

- Dostarczanie zainteresowanym inwestorom zagranicznym informacji gospodarczych o gminie Zakrzówek:
  - potencjale gospodarczym Gminy i bieżącej sytuacji gospodarczej,
  - zasadach prowadzenia działalności gospodarczej w gminie Zakrzówek
  - instrumentach wspierających rozwój przedsiębiorczości,
  - zachętach inwestycyjnych oferowanych na poziomie gminy, regionu i kraju oraz o instytucjach właściwych dla poszczególnych instrumentów (dane kontaktowe),
  - dostępnych lokalizacjach inwestycyjnych,
  - podmiotach gospodarczych z regionu poszukujących inwestora,
  - potencjalnych poddostawcach wg sektorów,
- Udostępnianie baz danych gromadzących ww. informacje,
- Inicjowanie kontaktów pomiędzy przedsiębiorcami i podmiotami wspierającym rozwój gospodarczy w gminie i regionie, właściwymi dla struktury potrzeb potencjalnego inwestora,
- Promocja za granicą oferty inwestycyjnej poszczególnych gmin i powiatów z regionu,
- Współpraca z zagranicą, w tym przygotowywanie i obsługę misji gospodarczych z/do gminy Zakrzówek[26].

Na obszarze Gminy Zakrzówek nie występują żadne przeszkody mogące utrudnić lokalizowanie przyszłych inwestycji: nie występują tu ograniczenia ekologiczne, nie ma zanieczyszczeń gruntu oraz wód gruntowych i powierzchniowych, nie występują żadne odpady, przeszkody terenowe i podziemne, nie ma też ryzyka zalań czy obsunięć terenu. Ziemia charakteryzuje się dobrą jakością. 2/3 użytków rolnych stanowią gleby klasy III.

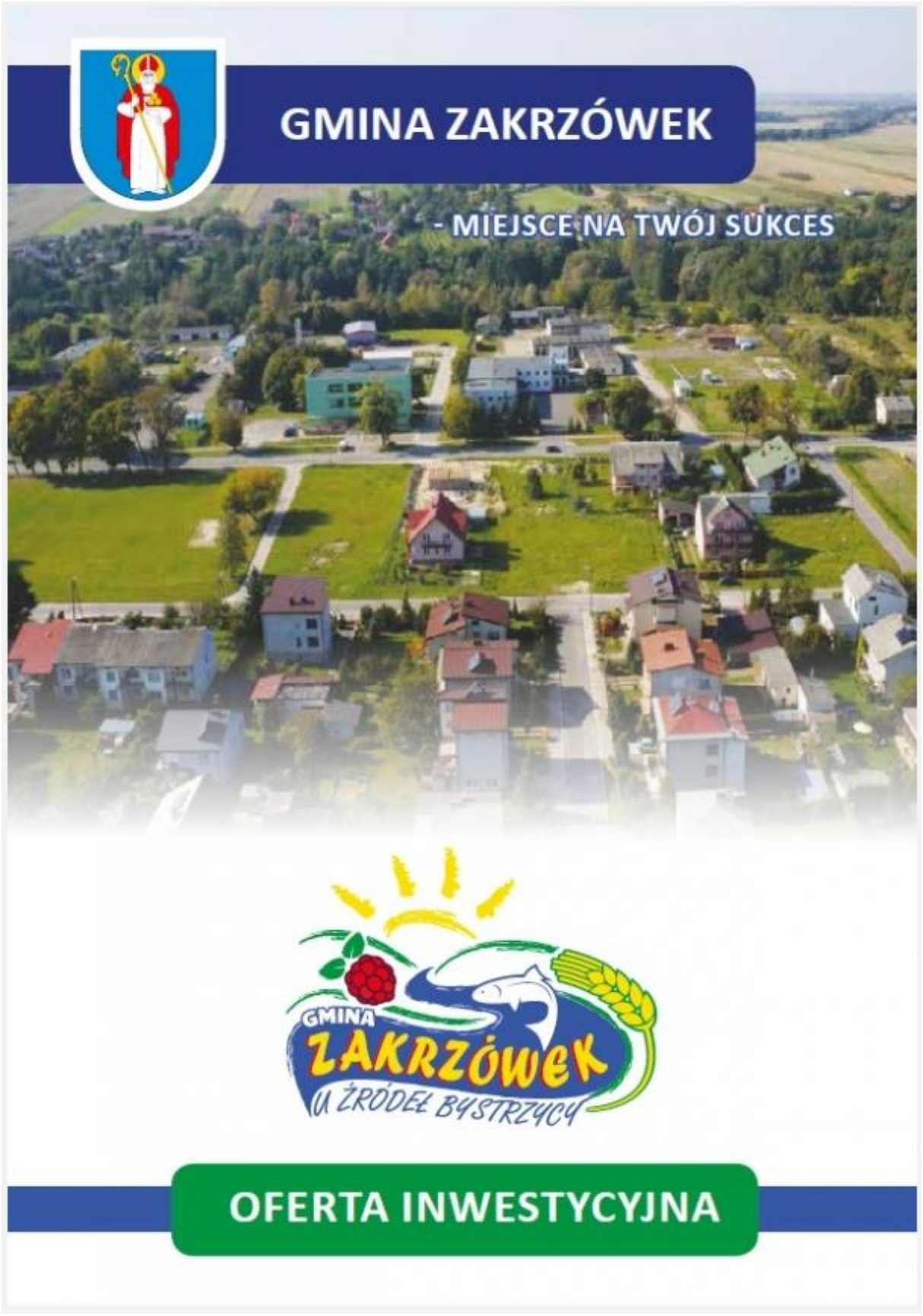
Gmina Zakrzówek poszukuje inwestorów o profilu działalności związanej z:

- przetwórstwem rolno-spożywczym,
- nieuciążliwym przemysłem,
- branżami nieszkodliwymi dla środowiska,
- ekologią,
- odnawialnymi źródłami energii,
- ponadto poszukiwani są inwestorzy z branży turystycznej związanej z obsługą ruchu turystycznego, a także rozrywki, rekreacji i wypoczynku. Rozwojowi turystyki sprzyja atrakcyjne otoczenie przyrodnicze doskonale nadające się na spacery, wycieczki piesze, konne, rowerowe, operatywne instytucje kultury oraz bogata infrastruktura sportowa[27].

W ramach działalności promocyjnej oferty inwestycyjnej w Gminie Zakrzówek, wydany został folder promocyjny, który zawiera informacje o najważniejszych atutach gminy.

[26] Na podstawie: http://coi.zakrzowek.pl/index.php/oferty-2/uslugi-transgraniczne.html
[27] Na podstawie: http://coi.zakrzowek.pl/index.php/pomoc/edukacja.html

Tabela 20. Folder promocyjny oferty inwestycyjnej w Gminie Zakrzówek

Źródło: Gmina Zakrzówek - miejsce na Twój sukces. Oferta inwestycyjna.

3.7. Podatki lokalne

Wysokość ustalonych przez władze Gminy Zakrzówek podatków lokalnych przedstawia poniższa tabela:

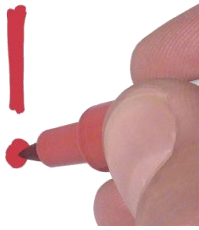
Tabela 21. Wysokość stawek podatków w 2014 i 2015 roku w Gminie Zakrzówek.

Rodzaj podatku	Wysokość podatku	
	2014	2015
Od nieruchomości		
Od gruntów związanych z działalnością gospodarczą	0,44 zł/m²	0,44 zł/m²
Od gruntów pod jeziorami	2,00 zł/m²	2,00 zł/m²
Od pozostałych gruntów	0,12 zł/m²	0,12 zł/m²
Od budynków mieszkalnych	0,32 zł/m²	0,32 zł/m²
Od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej	11,00 zł/m²	11,00 zł/m²
Od budynków zajętych na prowadzenie działalności w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym	5,00 zł/m²	5,00 zł/m²
Od budynków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń	2,50 zł/m²	2,50 zł/m²
Od pozostałych budynków	3,00 zł/m²	3,00 zł/m²
Od budowli	2%	2%
Podatek rolny		
Podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego dla gruntów gospodarstw rolnych	80 zł	80 zł
Podatek rolny od 1 ha gruntów dla pozostałych gruntów	160 zł	160 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Zakrzówek.

Uśrednione stawki wszystkich podatków w Gminie Zakrzówek w 2015 roku stanowią 50% maksymalnych stawek w Polsce, które są ustawowo są dopuszczalne – 1 miejsce w powiecie kraśnickim.

W przypadku Gminy Zakrzówek w 2015 roku łącznie stawki **podatków od nieruchomości** stanowią średnio **49,6% maksymalnych stawek** w Polsce (**1 miejsce** na 10 gmin w powiecie kraśnickim), łącznie **podatki rolne** stanowią średnio **51,2% maksymalnych** stawek w Polsce (**3 miejsce** w powiecie kraśnickim).

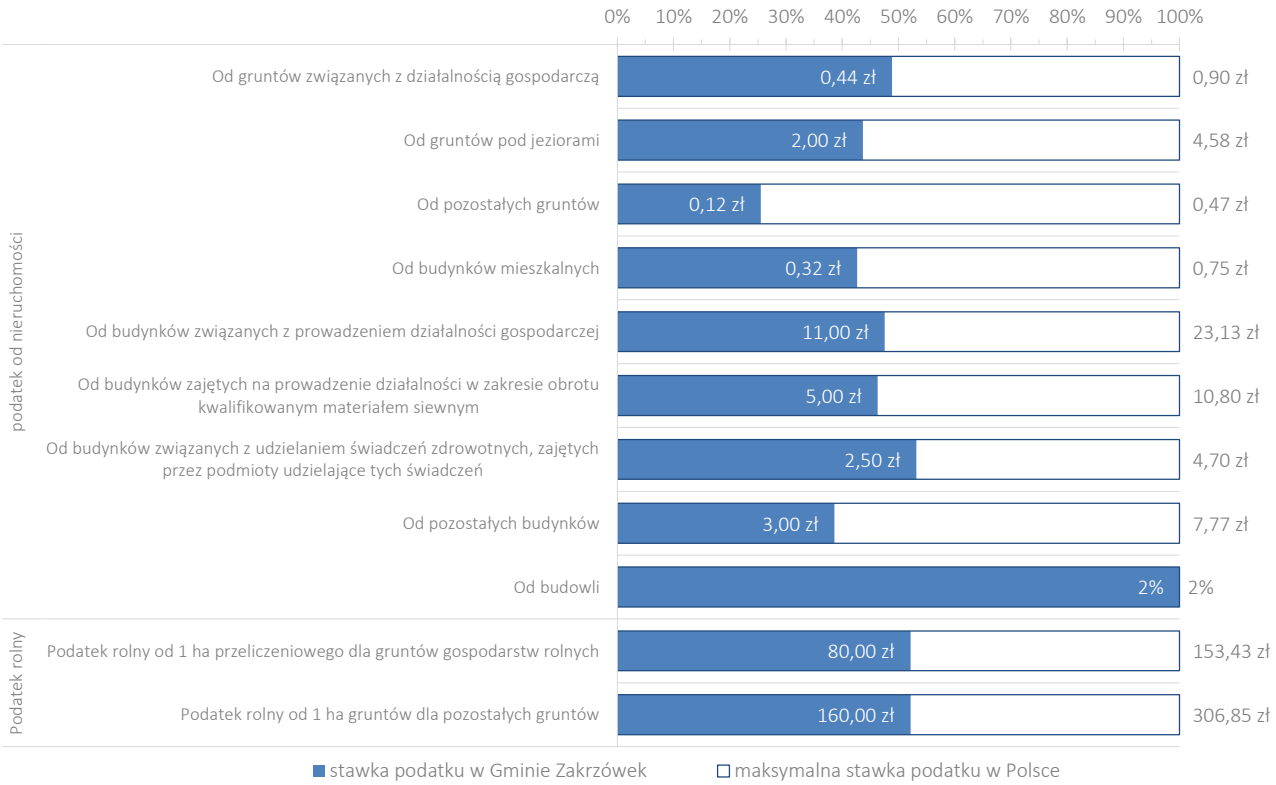
Najwyższe lokalne podatki w powiecie kraśnickim w 2015 roku są w Gminie Kraśnik – średnio łącznie 83,9% maksymalnych stawek w Polsce.

Tabela 22. Porównanie stawek podatków w Gminie Zakrzówek z maksymalnymi stawkami w Polsce w 2015 roku.

Rodzaj podatku	Wysokość podatku w 2015 roku	
	Gmina Zakrzówek	Polska
Od nieruchomości		
Od gruntów związanych z działalnością gospodarczą	0,44 zł/m²	0,90 zł/m²
Od gruntów pod jeziorami	2,00 zł/m²	4,58 zł/m²
Od pozostałych gruntów	0,12 zł/m²	0,47 zł/m²
Od budynków mieszkalnych	0,32 zł/m²	0,75 zł/m²
Od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej	11,00 zł/m²	23,13 zł/m²
Od budynków zajętych na prowadzenie działalności w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym	5,00 zł/m²	10,80 zł/m²
Od budynków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń	2,50 zł/m²	4,70 zł/m²
Od pozostałych budynków	3,00 zł/m²	7,77 zł/m²
Od budowli	2,0%	2,0 %
Podatek rolny		
Podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego dla gruntów gospodarstw rolnych	80 zł	153,43 zł
Podatek rolny od 1 ha gruntów dla pozostałych gruntów	160 zł	306,85 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Zakrzówek.

Wykres 50. Barometr porównujący stawki podatków w 2015 roku w Gminie Zakrzówek z maksymalnymi stawkami w Polsce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Zakrzówek.

Tabela 23. Stawki podatków lokalnych w gminach powiatu kraśnickiego w 2015 roku.

Rodzaj podatku	Gmina Zakrzówek	Gmina Annopol	Gmina Dzierzkowice	Gmina Gościeradów	Miasto Kraśnik	Gmina Kraśnik	Gmina Szastarka	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Urzędów	Gmina Wilkołaz	Gmina Zakrzówek	Polska
Od gruntów związanych z działalnością gospodarczą	**0,44**	0,7	0,5	0,7	0,6	0,6	0,74	0,79	0,45	0,4	0,44	**0,9**
Od gruntów pod jeziorami	**2**	2,63	3,35	3	3,9	4,58	4,58	4,56	2,28	4,02	2	**4,58**
Od pozostałych gruntów	**0,12**	0,15	0,23	0,18	0,2	0,35	0,35	0,31	0,07	0,05	0,12	**0,47**
Od budynków mieszkalnych	**0,32**	0,65	0,39	0,55	0,5	0,75	0,4	0,62	0,37	0,31	0,32	**0,75**
Od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej	**11**	15	12,2	16	18	16,5	17	18	11,52	14,92	11	**23,13**
Od budynków zajętych na prowadzenie działalności w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym	**5**	4,4	5,56	7	8	10,8	10,8	10,75	5,38	4,7	5	**10,8**
Od budynków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń	**2,5**	4	2,56	4,4	4,4	4,7	4,7	3,93	4,68	4,1	2,5	**4,7**
Od pozostałych budynków	**3**	5,5	3,9	3,8	6	7,77	3,3	4,6	3,87	3,43	3	**7,77**
Od budowli	**2%**	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	**2%**
Podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego dla gruntów gospodarstw rolnych	**80,00 zł**	100,00 zł	80,00 zł	80,00 zł	95,00 zł	85,00 zł	75,00 zł	80,00 zł	80,00 zł	62,50 zł	80,00 zł	**153,43**
Podatek rolny od 1 ha gruntów dla pozostałych gruntów	**160,00 zł**	200,00 zł	160,00 zł	160,00 zł	190,00 zł	170,00 zł	150,00 zł	160,00 zł	160,00 zł	125,00 zł	160,00 zł	**306,85**

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwał rad gmin powiatu kraśnickiego.

Tabela 24. Porównanie stawek podatków w gminach powiatu kraśnickiego z maksymalnymi stawkami w Polsce w 2015 roku.

	Gmina Zakrzówek	Gmina Annopol	Gmina Dzierzkowice	Gmina Gościeradów	Miasto Kraśnik	Gmina Kraśnik	Gmina Szastarka	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Urzędów	Gmina Wilkołaz
Od gruntów związanych z działalnością gospodarczą	48,9%	77,8%	55,6%	77,8%	66,7%	66,7%	82,2%	87,8%	50,0%	44,4%
Od gruntów pod jeziorami	43,7%	57,4%	73,1%	65,5%	85,2%	100,0%	100,0%	99,6%	49,8%	87,8%
Od pozostałych gruntów	25,5%	31,9%	48,9%	38,3%	42,6%	74,5%	74,5%	66,0%	14,9%	10,6%
Od budynków mieszkalnych	42,7%	86,7%	52,0%	73,3%	66,7%	100,0%	53,3%	82,7%	49,3%	41,3%
Od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej	47,6%	64,9%	52,7%	69,2%	77,8%	71,3%	73,5%	77,8%	49,8%	64,5%
Od budynków zajętych na prowadzenie działalności w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym	46,3%	40,7%	51,5%	64,8%	74,1%	100,0%	100,0%	99,5%	49,8%	43,5%
Od budynków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń	53,2%	85,1%	54,5%	93,6%	93,6%	100,0%	100,0%	83,6%	99,6%	87,2%
Od pozostałych budynków	38,6%	70,8%	50,2%	48,9%	77,2%	100,0%	42,5%	59,2%	49,8%	44,1%
Od budowli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego dla gruntów gospodarstw rolnych	61,9%	65,2%	58,7%	53,8%	63,5%	65,2%	58,7%	61,9%	63,5%	60,3%
Podatek rolny od 1 ha gruntów dla pozostałych gruntów	61,9%	65,2%	58,7%	53,8%	63,5%	65,2%	58,7%	61,9%	63,5%	60,3%
podatek od nieruchomości	49,6%	68,4%	59,8%	70,2%	76,0%	90,3%	80,7%	84,0%	57,0%	58,2%
podatek rolny	52,1%	65,2%	52,1%	52,1%	61,9%	55,4%	48,9%	52,1%	52,1%	40,7%
podatki razem	50,1%	67,8%	58,4%	66,9%	73,4%	83,9%	74,9%	78,2%	56,1%	55,0%

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 25. Ranking: miejsca zajmowane przez poszczególne gminy powiatu kraśnickiego pod względem wysokości podatków lokalnych w 2015 roku.

	Gmina Zakrzówek	Gmina Annopol	Gmina Dzierzkowice	Gmina Gościeradów	Miasto Kraśnik	Gmina Kraśnik	Gmina Szastarka	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Urzędów	Gmina Wilkołaz
Od gruntów związanych z działalnością gospodarczą	2	7	4	7	5	5	9	10	3	1
Od gruntów pod jeziorami	1	3	5	4	6	9	9	8	2	7
Od pozostałych gruntów	3	4	7	5	6	9	9	8	2	1
Od budynków mieszkalnych	2	9	4	7	6	10	5	8	3	1
Od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej	1	5	3	6	9	7	8	9	2	4
Od budynków zajętych na prowadzenie działalności w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym	3	1	5	6	7	9	9	8	4	2
Od budynków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń	1	4	2	6	6	9	9	3	8	5
Od pozostałych budynków	1	8	6	4	9	10	2	7	5	3
Od budowli	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Podatek rolny										
Podatek rolny od 1 ha przeliczeniowego dla gruntów gospodarstw rolnych	3	10	3	3	9	8	2	3	3	1
Podatek rolny od 1 ha gruntów dla pozostałych gruntów	3	10	3	3	9	8	2	3	3	1
podatek od nieruchomości	1	5	4	6	7	10	8	9	2	3
podatek rolny	3	10	3	3	9	8	2	3	3	1
podatki razem	1	6	4	5	7	10	8	9	3	2

Źródło: opracowanie własne.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

4.1. Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

Na aktualny układ drogowy gminy składają się **drogi wojewódzkie oraz sieć dróg powiatowych i gminnych**. Przez teren Gminy przebiega **droga wojewódzka nr 842** – trasa ta stanowi istotne połączenie Kraśnika z Krasnymstawem. Jest jednym z głównych szlaków łączących drogę krajową nr 19 (przyszłą S19) z drogą krajową nr 17 (przyszłą S17).

Zasadniczą rolę w obsłudze komunikacyjnej Gminy spełniają drogi powiatowe 13 relacji. Lokalny układ komunikacyjny uzupełnia 27 dróg gminnych, o łącznej długości ponad 65 km, w tym ponad 28 km o nawierzchni utwardzonej (bitumicznej)[28]. Sieć dróg na terenie Gminy Zakrzówek jest wystarczająca, ich stan jest natomiast zróżnicowany i wymaga ciągłych remontów. Część dróg wymaga modernizacji oraz przebudowy.

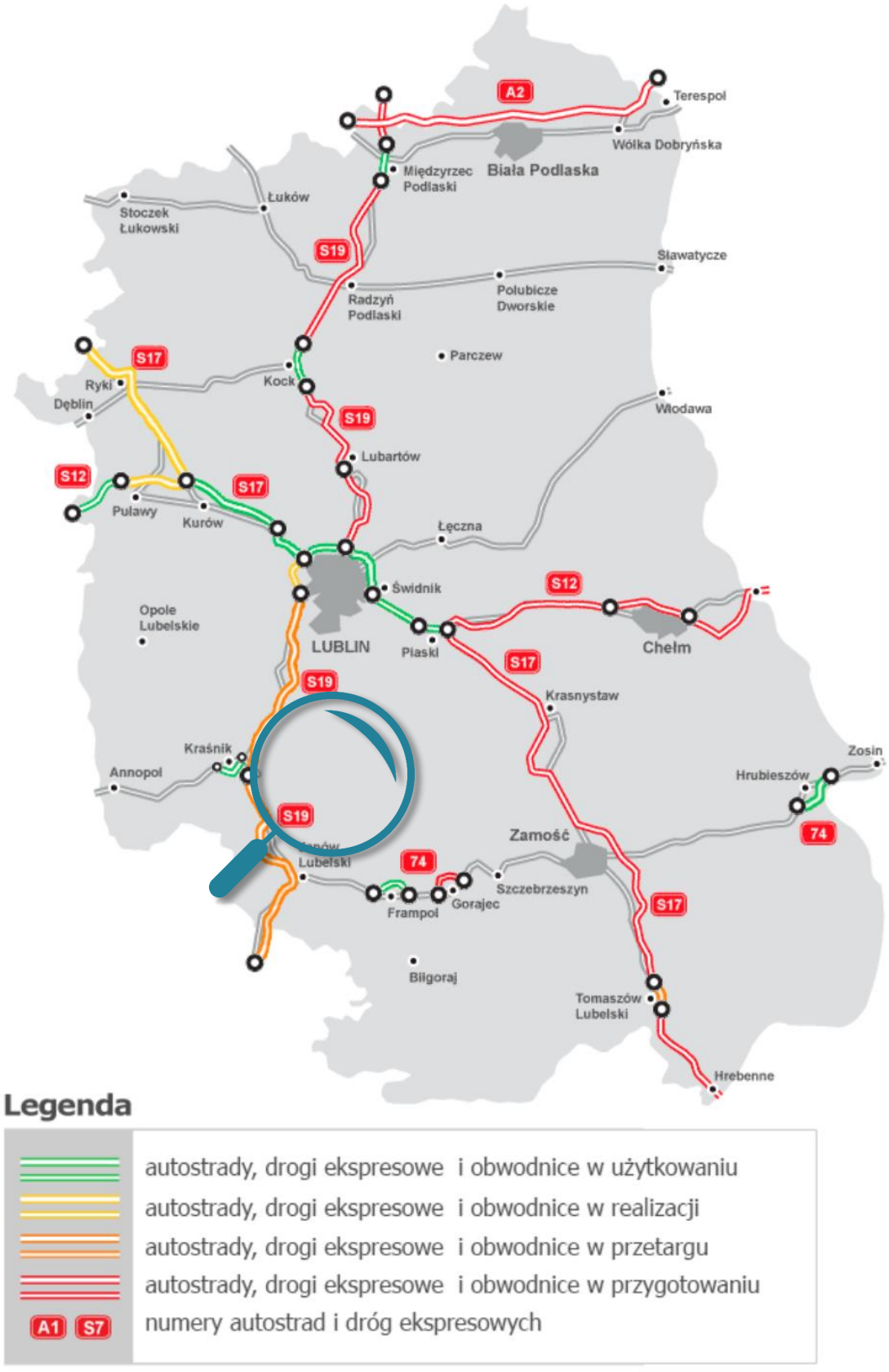
Mapa 21. Mapa dróg w Gminie Zakrzówek

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openstreetmap.org.

[28] Na podstawie danych dostarczonych przez Urząd Gminy Zakrzówek.

Mapa 22. Mapa stanu budowy dróg szybkiego ruchu w województwie lubelskim (stan na grudzień 2015).

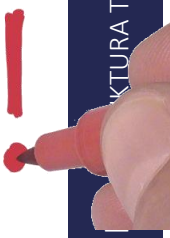
Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.gddkia.gov.pl/mapa-stanu-budowy-drog_lubelskie.

Obciążenie sieci drogowej, szybki wzrost motoryzacji indywidualnej i znaczny wzrost ruchu, a także niedoinwestowanie sieci drogowej **ograniczyły możliwość utrzymania odpowiedniego standardu technicznego** poszczególnych kategorii dróg. Dotyczy to zarówno dróg wojewódzkich, jak i powiatowych oraz gminnych. Ponadto, w większości przypadków brakuje oddzielnie wydzielonych ciągów pieszych i rowerowych, co wpływa na pogorszenie użytkowania dróg.

Planowana dobra jakościowo droga szybkiego ruchu S19 może wpłynąć na zwiększone zainteresowanie inwestorów terenami należącymi do gmin położonych w okolicach tej trasy, zwiększając ich konkurencyjność

Konieczne jest jednak opracowanie koncepcji rozwoju przestrzennego i gospodarczego Gminy w oparciu o nowe uwarunkowania. W szczególności dotyczy to ukształtowania układu komunikacyjnego i wyznaczenia atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, a także opracowania systemu wsparcia inwestorów.

Gmina Zakrzówek obsługiwana jest przez komunikację autobusową. Realizowane są połączenia z Kraśnikiem, Lublinem (dojazd do dworca PKP), Bychawą, gminami sąsiednimi oraz powiązania wewnątrz gminy. Busy firm prywatnych oraz autobusy PKS Wschód odjeżdżają z regionalnego dworca przy ul. Żeromskiego. Na terenie gminy znajduje się kilka przystanków autobusowych, które pozwalają na **sprawną komunikację** pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, a także z Miastem Kraśnik oraz Lublin.

Przez teren Gminy Zakrzówek przebiega linia kolejowa relacji Lublin-Rzeszów Główny. W miejscowości Góra koło Sulowa mieści się peron. Dzięki publicznej komunikacji kolejowej oraz samochodowej, możliwe jest łatwe dotarcie do Dworca Głównego PKP w Lublinie (podróż z peronu w gminie do dworca trwa około 55 minut), skąd możliwe są liczne połączenia kolejowe.

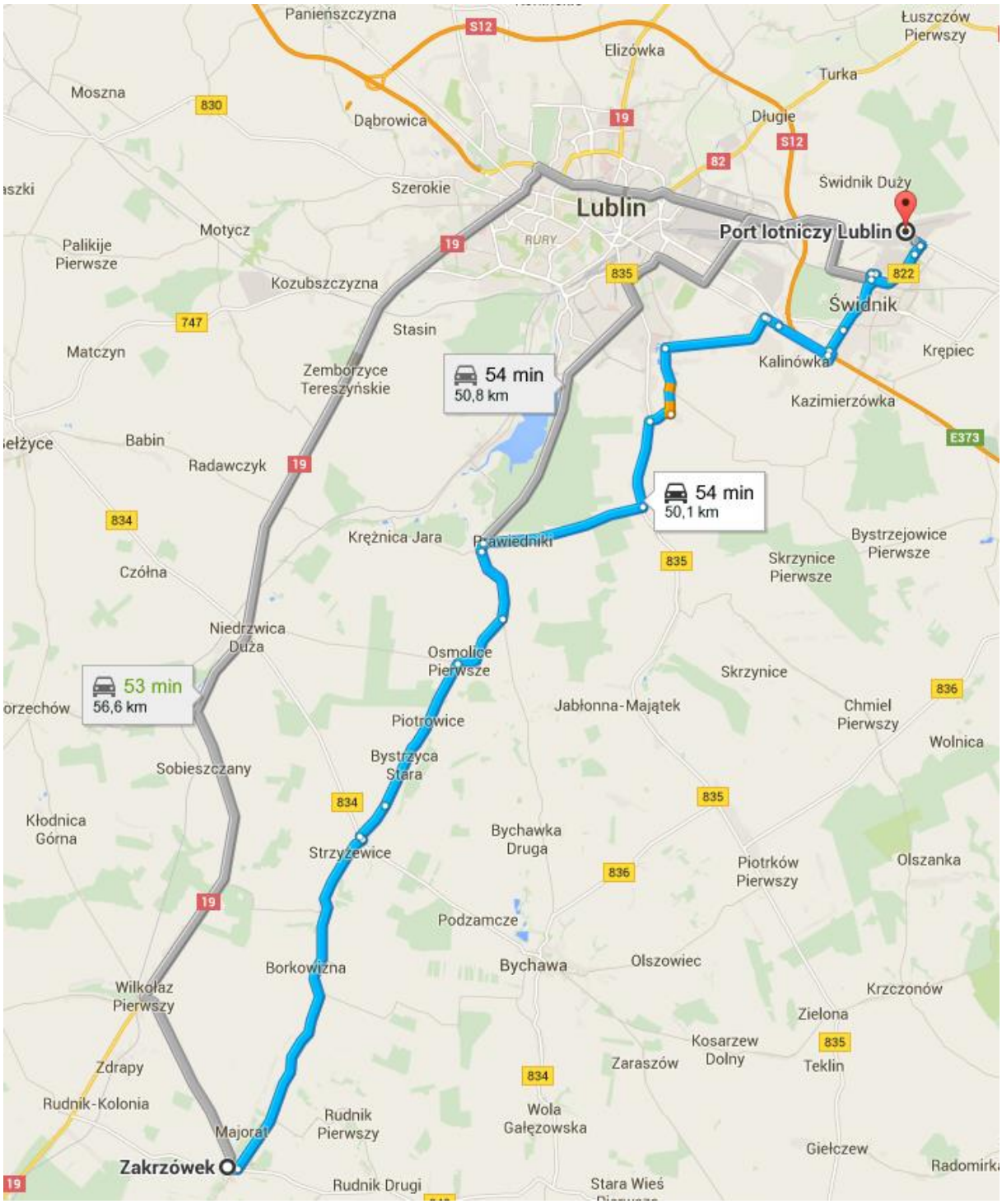
Mapa 23. Mapa połączeń kolejowych w otoczeniu Gminy Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://rozklad-pkp.pl/pl/map.

Najbliższym lotniskiem cywilnym jest znajdujący się oddalony o około 50 km **Port Lotniczy Lublin-Świdnik**. Odległość od lotniska w Rzeszowie – **Lotniska Rzeszów-Jasionka,** obsługującego także linię cargo, wynosi ok. 115 km. Z lubelskiego lotniska możliwe są bezpośrednie połączenia z Frankfurtem, Londynem, Oslo, Dublinem, Brukselą, Glasgow i Sztokholmem. Lotnisko Chopina oferuje ponad 10 połączeń z Warszawą, miastami z Europy oraz Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej.

Mapa 24. Połączenia drogowe Zakrzówka z Portem Lotniczym Lublin.

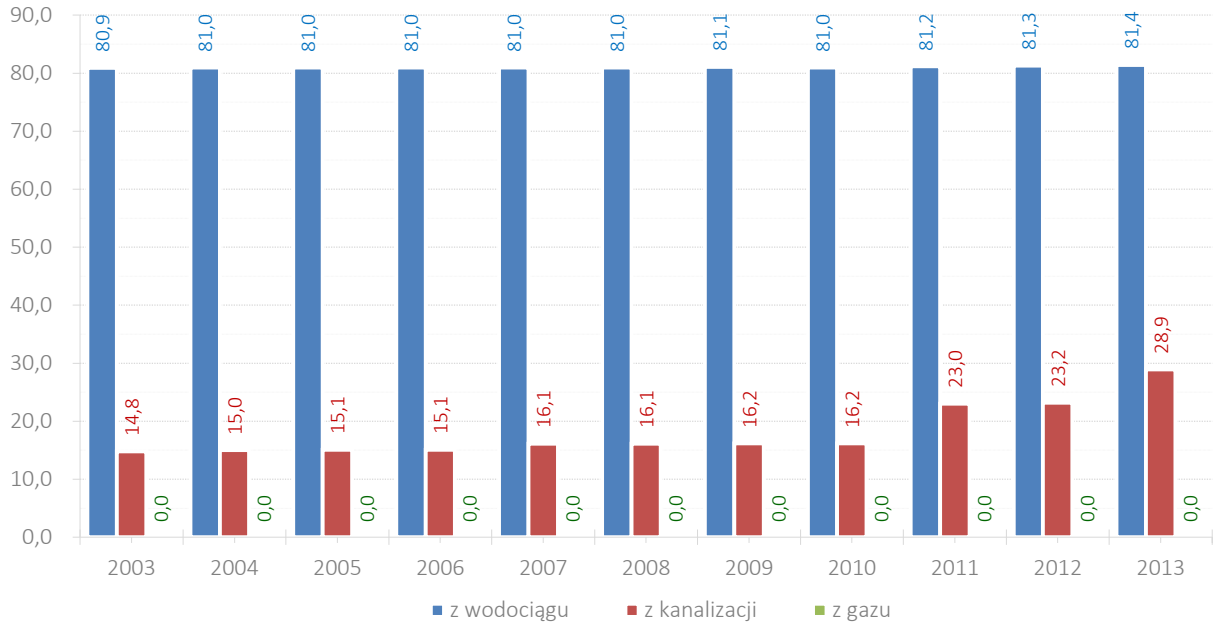

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.maps.google.com.

4.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Odpowiednia gospodarka wodna jest jednym z podstawowych działań mających na celu zachowanie stosunków ekologicznych na danym terenie. Jednocześnie niezbędne jest dostarczenie mieszkańcom podstawowych usług komunalnych.

Wykres 51. Procent mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

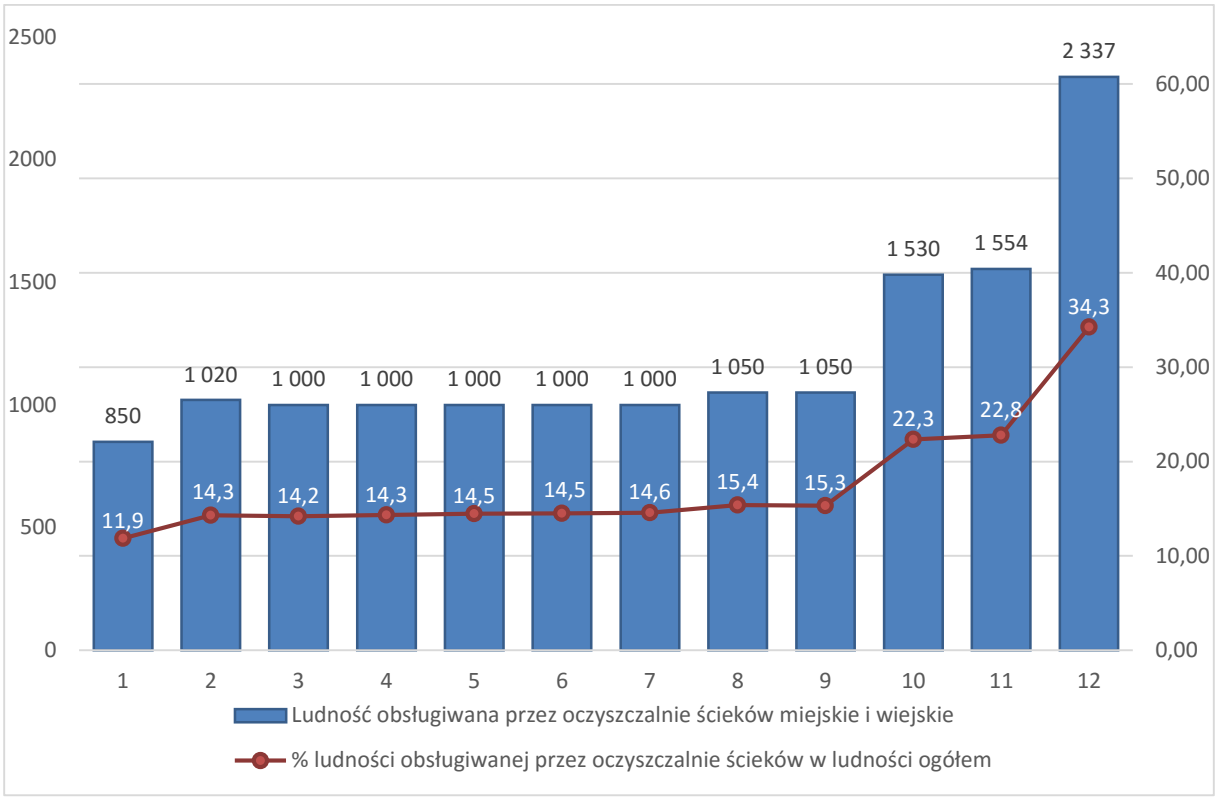
W 2013 roku do instalacji wodociągowej podłączonych było **81,4% mieszańców** Gminy Zakrzówek. W tym samym roku **28,9% mieszkańców miał dostęp do kanalizacji** oraz **nie było podłączeń do gazu z sieci**. Dostęp mieszkańców Gminy Zakrzówek do infrastruktury wodociągowej **jest na stosunkowo wysokim poziomie. Zdecydowana większość gminy jest pokryta siecią wodociągową.**

Gmina Zakrzówek posiada komunalną oczyszczalnię ścieków, z której w 2013 roku korzystało 2 337 mieszkańców[29]. Gmina ma zaopatrzenie w wodę z 3 ujęć wody w Zakrzówku-Wsi, Majdanie-Grabinie oraz Studziankach (poza gminą).

Oczyszczalnie ścieków na koniec 2013 roku były w stanie obsłużyć 2 337 mieszkańców Gminy Zakrzówek – 34,3% ogółu mieszkańców. Korzystało z tej możliwości jednak tylko 28,9% osób.

[29] Na podstawie danych BDL GUS.

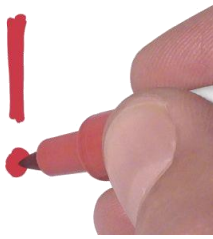
Wykres 52. Ludność w Gminie Zakrzówek obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w latach 2002-2013.

Dokończenie budowy wodociągu i kanalizacji, będących częścią spójnego planu rozwoju Gminy, ma nie tylko być częścią powstającej infrastruktury technicznej, ale przede wszystkim przyczynkiem do dalszego rozwoju regionu. W miejscowościach, w których budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest ekonomicznie nieuzasadniona, powinno budować się przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Dalsza poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej jest konieczna z punktu widzenia podnoszenia jakości życia mieszkańców Gminy Zakrzówek, a także wzrostu atrakcyjności mieszkalniczej Gminy.

4.3. Gospodarka odpadami

W odniesieniu do prowadzenia gospodarki odpadami komunalnymi, to zgodnie z *„Planem gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017”*, Gmina Zakrzówek została zaliczona do **Regionu Południowo-Zachodniego.** Na terenie Gminy znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Przyjęcie odpadów do PSZOK jest bezpłatne. Odpady komunalne przekazywane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Kraśniku.

4.4. Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa

Gmina Zakrzówek jest w 100% zelektryfikowana. Sieć średniego napięcia jest zasilana z Głównego Punktu Zasilania (GPZ) Budzyń. Ponadto przez gminę przebiegają sieci wysokiego napięcia 220 kV Stalowa Wola-Abramowice (Lublin) i 110 kV Budzyń-Bychawa.

Gmina Zakrzówek nie jest, w odróżnieniu od niektórych sąsiednich gmin, zaopatrzona w gazociąg.

4.5. Infrastruktura telekomunikacyjna

Powszechny dostęp do Internetu na terenie gminy należy uznać jako będący na **dobrym poziomie**. Obecnie większość szkół gminnych i gimnazjum wyposażonych jest w komputery z dostępem do Internetu. Według danych GUS z 2012 roku, Gmina Zakrzówek osiąga bardzo dobry wskaźnik (3,7 ucznia na 1 komputer – **1 miejsce w powiecie**) pod względem ilości uczniów szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów. Nieznacznie słabsza sytuacja jest w kontekście uczniów gimnazjum. W tym przypadku wskaźnik ma wartość 8 – **3 miejsce w powiecie**. Samorząd realizuje ustawowe obowiązki związane z udostępnianiem informacji przez Internet (Biuletyn Informacji Publicznej, ogłoszenia o przetargach, informacje o urzędzie, sposobie i trybie załatwiania spraw, archiwizacja danych). Poziom komputeryzacji i informatyzacji oraz dostęp do Internetu odgrywa zatem istotną rolę w sferze edukacji, rozwoju, przepływie informacji i znacząco wpływa na rozwój gminy.

Gmina Zakrzówek jest w całości stelefonizowana. Osoby nieposiadające telefonów stacjonarnych mogą korzystać z zasięgu telefonii komórkowej.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

5.1. Infrastruktura edukacyjna

Według danych GUS na 2013 rok, na terenie Gminy Zakrzówek funkcjonowało 1 przedszkole, 5 oddziałów wychowania przedszkolnego przy szkołach podstawowych oraz 1 punkt przedszkolny. Na obszarze Gminy funkcjonuje również **6 publicznych szkół podstawowych, 2 gimnazja** oraz **Zespół Szkół – liceum ogólnokształcące, technikum, szkoła policealna i zasadnicza szkoła zawodowa**. Uczniowie szkół mogą rozwijać swoje zainteresowania w rożnych kółkach zainteresowań, udział w programach wspierających rozwój dziecka, konkursach czy gimnastykę korekcyjną. Klasopracownie przedmiotowe, w których odbywają się zajęcia są sukcesywnie wyposażane w pomoce naukowe i środki audiowizualne. Funkcjonują także pracownie komputerowe z dostępem do Internetu. Istotną zaletą Gminy Zakrzówek, w porównaniu z innymi gminami

wiejskimi, jest **funkcjonowanie na jej terenie szkoły ponadgimnazjalnej**, w której młodzież po ukończeniu gimnazjum może kontynuować naukę, wzmacniając tym samym więź z gminą.

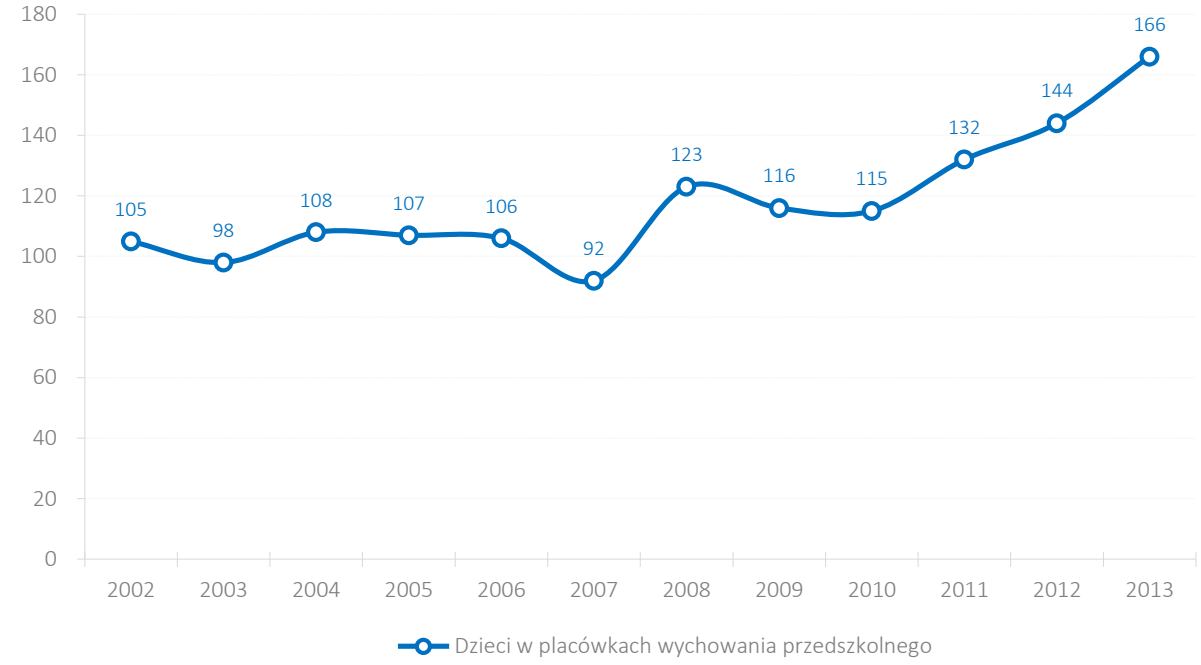
Tabela 26. Lista publicznych szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Zakrzówek.

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rudniku Drugim
Szkoła Podstawowa im. Jana Matejki w Majdanie Grabina
Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Studziankach
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Sulowie
Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Zakrzówku
Gimnazjum im. ks. Jerzego Popiełuszki w Sulowie
Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Zakrzówku

Opracowanie własne na podstawie na podstawie BIP Urzędu Gminy Zakrzówek.

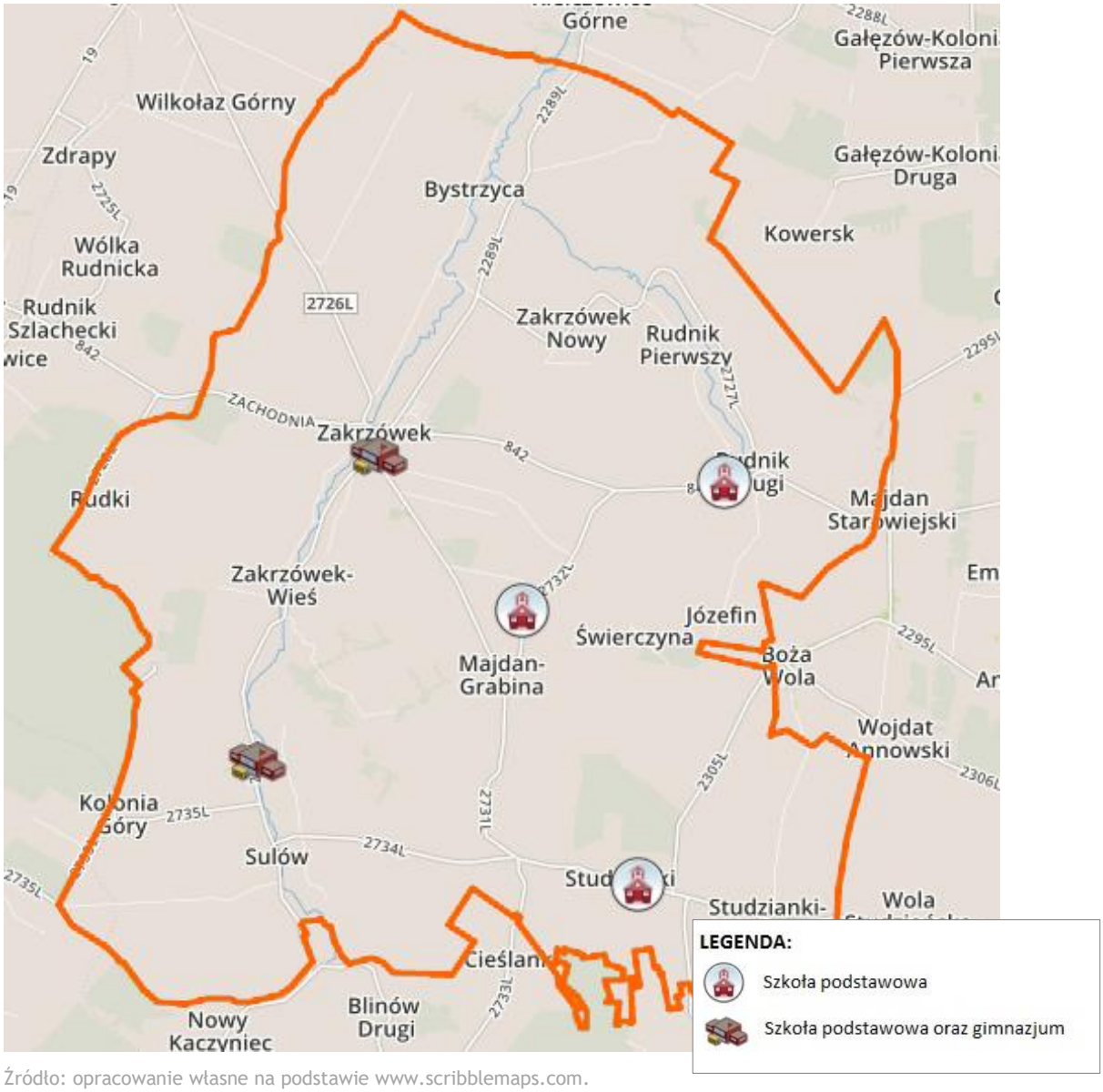
Liczba dzieci w placówkach przedszkolnych podlega okresowym, nieznacznym wahaniom. Znaczący wzrost odnotowano w latach 2010-2013, kiedy liczba dzieci w tego typu placówkach wzrosła z 115 do 166. Rozwój dostępności do edukacji przedszkolnej jest jednym z wyzwań czekających każdą gminę, szczególnie w kontekście przyciągnięcia w przyszłości młodych małżeństw.

Wykres 53. Liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Mapa 25. Mapa poglądowa rozlokowania szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.scribblemaps.com.

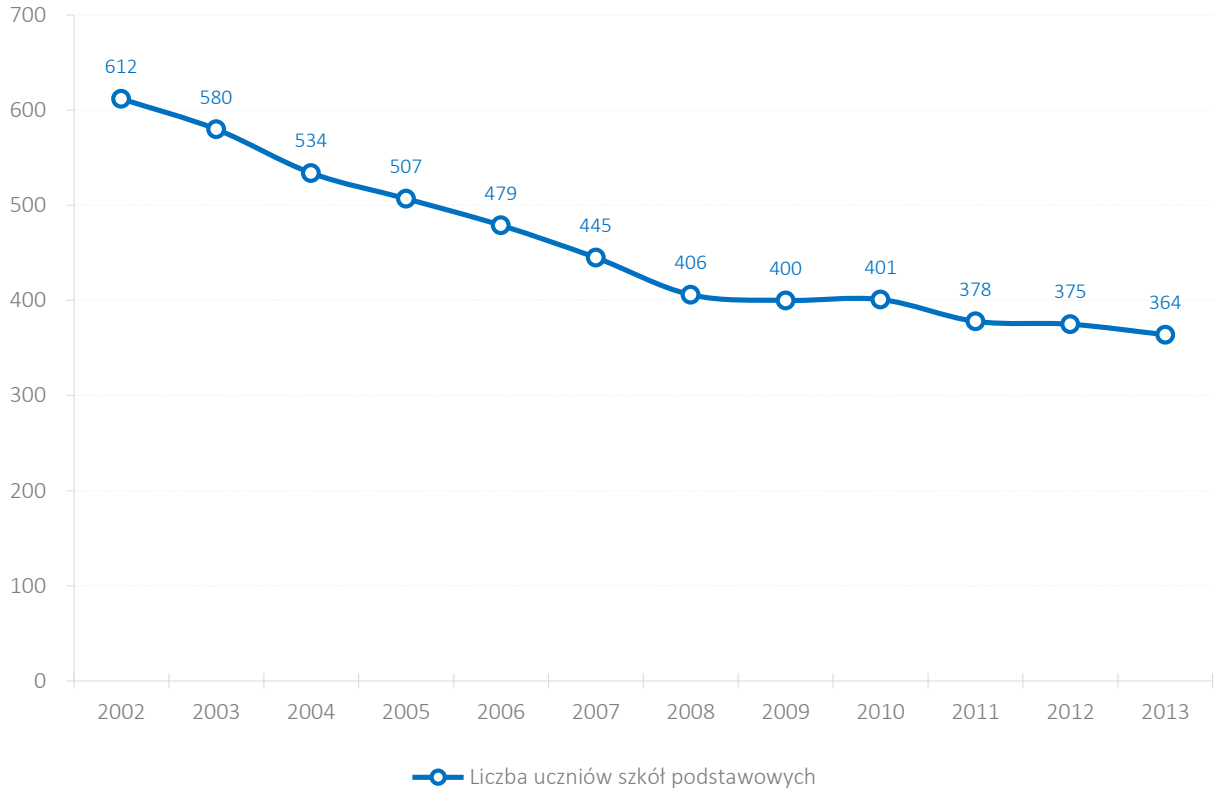
Problemem placówek oświatowych w Gminie Zakrzówek są **rosnące koszty utrzymania przy zmniejszającej się liczbie uczniów**. Liczba dzieci przekłada się na wysokość subwencji otrzymywanej z budżetu państwa na utrzymanie szkół. Przyczynia się to do wzrostu kosztów związanych z funkcjonowaniem danej placówki. Różnicę pomiędzy wysokością otrzymanej subwencji a wydatkami na oświatę i wychowanie gmina musi pokryć z własnych środków. Może to spowodować zmniejszenie lub zatrzymanie wydatków przeznaczanych na cele inwestycyjne. W związku ze znaczącą różnicą pomiędzy wydatkami na oświatę i wychowaniem a otrzymywaną subwencją, **niezbędne może okazać się zreformowanie systemu oświaty poprzez łącznie lub zamykanie placówek** tak, aby był przystosowany do wciąż zmniejszającej się liczby dzieci.

Tabela 27. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w Gminie Zakrzówek w latach 2008-2013.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Razem
Subwencja na cele oświatowe	4 428 493,0	4 582 055,0	4 571 587,0	4 648 139,0	4 712 797,0	4 750 026,0	27 693 097,0
Wydatki na oświatę i wychowanie	6 156 545,0	6 578 978,8	6 513 345,0	6 621 659,0	6 996 150,1	7 939 273,1	40 805 950,9
Różnica:	-1 728 052,0	-1 996 923,8	-1 941 758,0	-1 973 520,0	-2 283 353,1	-3 189 247,1	-13 112 853,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

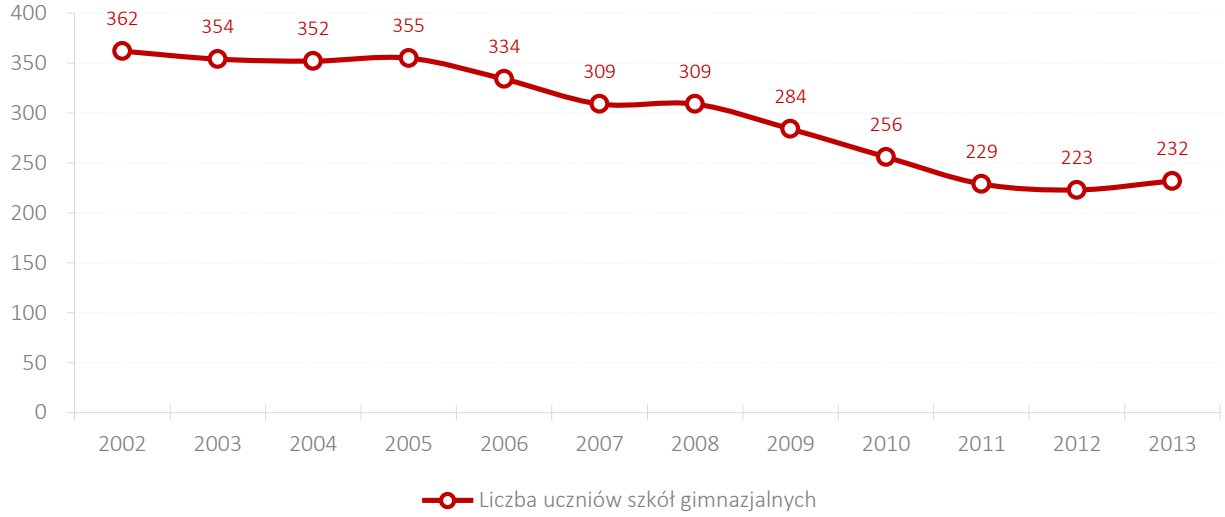
Wykres 54. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Problem malejącej liczby uczniów dotyczy także szkół gimnazjalnych w Gminie Zakrzówek, choć w 2013 roku odnotowano nieznaczny wzrost tej liczby. **Spadająca liczba uczęszczających do szkół dzieci powodować będzie konieczność szukania oszczędności w najbliższych latach.**

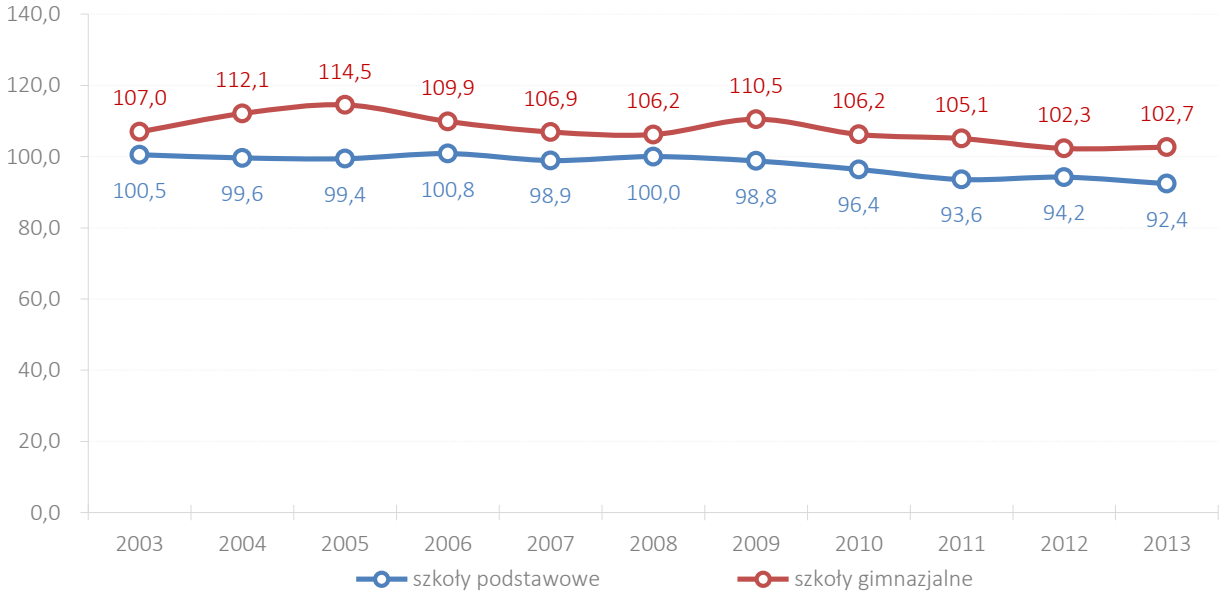
Wykres 55. Liczba uczniów uczęszczających do szkoły gimnazjalnej w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wysokość **współczynnika skolaryzacji** brutto na poziomie edukacji podstawowej powinna być powodem do niepokoju, gdyż od 2008 roku przybiera wyraźną tendencję spadkową. W latach 2003-2008 na poziomie szkół podstawowych widoczne było pozytywne zjawisko utrzymywania się wartości tego wskaźnika w okolicach 100, co oznacza, że do gminnych szkół podstawowych uczęszczały wszystkie dzieci z terenu Gminy oraz dzieci z innych jednostek samorządowych (przy wartości współczynnika powyżej 100). Wartość poniżej 100, którą obserwuje się od 2009 roku sugeruje, że część dzieci obowiązek szkolny realizuje w placówkach znajdujących się poza Gminą Zakrzówek. Znacznie bardziej **pozytywna sytuacja dotyczy obowiązku szkolnego na poziomie gimnazjalnym**. Wysoka wartość współczynnika świadczy o wysokiej konkurencyjności gimnazjów z terenu Gminy Zakrzówek, które przyciągają także uczniów z innych gmin. Jest to istotna zaleta , ponieważ może potencjalnie wpłynąć na **polepszenie więzi młodych mieszkańców Gminy Zakrzówek z lokalną społecznością i zatrzymać migrację poza teren Gminy lub przyciągnąć mieszkańców.**

Wykres 56. Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.2. Infrastruktura sportowa

Wśród klubów sportowych działających na terenie Gminy Zakrzówek znajduje się grający w lubelskiej A-Klasie Ludowy Klub Sportowy „Stok" Zakrzew. Według danych GUS w 2014 roku w gminie funkcjonowały także 2 pozaszkolne sekcje sportowa.

Przy wsparciu funduszy unijnych przy Zespole Szkół w Zakrzówku w 2012 r. powstało wielofunkcyjne boisko sportowe. LKS Stok rozgrywa mecze na pełnowymiarowym boisku trawiastym. I etap budowy kompleksu boisk sportowych, wraz z bieżnią, rzutnią kul oraz skocznią w dal – także przy wsparciu funduszy europejskich – rozpoczęto w Sulowie. Z funduszy PRWO powstał plac zabaw dla dzieci w Zakrzówku. Ponadto, na terenie Gminy Zakrzówek działa stajnia koni – Stajnia Rola w Bystrzycy, która oferuje przejażdżki konne oraz trening koni.

5.3. Wypoczynek

W Gminie Zakrzówek istnieją możliwości zorganizowanego aktywnego wypoczynku. Wśród wyznaczonych szlaków i ścieżek rowerowych znajdują się m.in.:

- Fragment szlaku „Czarna Perła", biegnącego od Janowa Lubelskiego do Frampola (w miejscowości Sulów),
- Fragmenty tras przebiegających na terenie powiatu,
- Ruch rowerowy możliwy jest także po koronie grobli zalewu w Zakrzówku.

Przez Gminę Zakrzówek przebiega 5 tras rowerowych, o łącznej długości ponad 250 kilometrów, prowadzących tak drogami gruntowymi, jak i szosami przez malownicze okolice[30].

Wyznaczona jest także ścieżka dydaktyczna pt. „Osobliwości przyrodnicze Zakrzówka", która liczy ok. 11 km i podzielona została na 8 przystanków. Trasę ścieżki można przebyć rowerem lub pieszo.

[30] Na Podstawie: Gmina Zakrzówek. Informator Przyrodniczo-Turystyczny.

Mapa 26. Trasa ścieżki dydaktycznej w Gminie Zakrzówek

Źródło: Gmina Zakrzówek. Informator Przyrodniczo-Turystyczny.

Istnieje także możliwość aktywnego wypoczynku na szlaku wodnym – w Zakrzówku firma „Kaj-Rejs" prowadzi wypożyczalnię kajaków i sprzętu wodnego oraz organizuje indywidualne i grupowe spływy kajakowe.

Dzięki wspomnianej wcześniej Stajni Rola, możliwe są przejażdżki konne.

Niewątpliwą zaletą Gminy Zakrzówek jest funkcjonowanie stoku narciarskiego w Sulowie. W okresie zimowym przygotowane są tam 3 trasy zjazdowe o długości 300, 100 metrów i 70 m (ośla łączka). Istnieje możliwość skorzystania z wypożyczalni sprzętu, usług instruktorów jazdy, gastronomii oraz malowniczych miejsc spacerowych. Ponadto w pobliżu znajdują się tereny dla miłośników narciarstwa biegowego. Wszystkie trasy są naśnieżane, ratrakowane, oświetlone, przestronne, bezpieczne, z profesjonalnym nagłośnieniem i monitoringiem.

Brak jest wyznaczonych tras nordic walking oraz ścieżek spacerowych. Gmina Zakrzówek konkuruje z innymi jednostkami samorządowymi powiatu kraśnickiego jako miejsce wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców miasta Kraśnik oraz Lublin.

Mapa 27. Stok narciarski w Sulowie.

Źródło: http://studencki.lublin.pl/wordpress/wp-content/uploads/2014/12/sulow.jpg.

„Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013” wskazuje Gminę jako element turystycznego produktu liniowego, w tym w oparciu o szlaki turystyczne:

- **Szlak Renesansu Lubelskiego** – produkt markowy typowo krajoznawczy, zbudowany na bazie charakterystycznych walorów i detali architektonicznych stylu reprezentatywnego dla miejscowych budowli sakralnych w: Lublinie, Bełżycach, Bobrownikach, Bychawie, Czemiernikach, **Czerniejowie**, Dąbrownicy, Dysie, Gardzienicach, Gołębiu, Janowcu, Kazimierzu Dolnym, Końskowoli, Łęcznej, Zamościu i Uchaniach – produkt przeznaczony przede wszystkim na rynek krajowy[31].

Natomiast „*Koncepcja programowo-przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji. Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji w województwie lubelskim*” ukazuje na terenie Gminy Zakrzówek następujące **perspektywy i potrzeby rozwoju turystyki**:

- występowanie obszarów przyrodniczych o bardzo wysokich i wysokich walorach krajoznawczych i wypoczynkowych
- sprzyjające warunki klimatyczne dla rozwoju turystyki w okresie zimowym (długi okres zalegania pokrywy śnieżnej)
- sprzyjające warunki hipsometryczne dla uprawiania sportów zimowych (znaczne różnice wysokości, znaczne nachylenia stoków)
- obszar predestynowany do uprawiania turystyki krajoznawczej, kwalifikowanej aktywnej (wodnej, pieszej, rowerowej), turystyki zimowej (narciarstwo biegowe, zjazdowe, saneczkarstwo), wędkarstwa oraz agroturystyki

[31] Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, *Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013*, Lublin wrzesień 2007 (aktualizacja maj 2009), s. 28.

- wysokie walory krajobrazowe wzgórz i głęboko wciętych dolin rzecznych oraz stref krawędziowych
- rozwój turystyki kwalifikowalnej aktywnej (pobyty w celach rekreacji ruchowej, turystyka piesza, rowerowa, konna), aktywny wypoczynek na stokach narciarskich
- Wypoczynek indywidualny realizowany w bazie prywatnej, gospodarstwach agroturystycznych[32].

Mapa 28. Centrum Zakrzówka z zalewem na rzece Bystrzycy.

Źródło: Inwentaryzacja zasobów przyrodniczo-kulturowych gmin powiatu kraśnickiego.

5.4. Infrastruktura kultury

W Gminie Zakrzówek działalność z zakresu kultury prowadzi **Gminny Dom Kultury w Zakrzówku**. Do podstawowych zadań GOK należy: edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę; tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie sztuką, tworzenie warunków dla rozwoju rękodzieła ludowego i artystycznego oraz rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych. GOK swoje zadania realizuje poprzez zespołowe uczestnictwo w kulturze i upowszechnianiu różnych dziedzin kultury i sztuki, formy indywidualnej aktywności, prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej oraz współpracę ze szkołami i innymi placówkami kultury z terenu województwa.

Gminny Dom Kultury w Zakrzówku mieści się w nowym, wielofunkcyjnym budynku, ulokowanym w centrum miejscowości. Dotychczasowa aktywność mieszkańców Zakrzówka i okolicznych miejscowości w obszarze szeroko pojętej kultury skupiała się wokół Gminnej Biblioteki Publicznej, działających Kół Gospodyń Wiejskich oraz w szkołach z terenu gminy. Gminny Dom Kultury, ze względu na szeroką ofertę programową, dogodną lokalizację oraz dobre warunki lokalowe staje się nowym miejscem spotkań i rozrywki dla lokalnych **starszych (działa Klub Seniora). W budynku swoją siedzibę ma także Galeria Jednej Ściany, a także Gminna Biblioteka Publiczna**. Gminna Biblioteka ma filie w miejscowościach: Sulów, Studzianki i Rudnik Drugi.

Przy Liceum Ogólnokształcącym w Zakrzówku funkcjonuje Izba Pamięci i Tradycji Regionalnej. Eksponaty muzealne zajmują trzy sale i są uporządkowane w działach: numizmatyka, etnografia, militaria, dzieje szkoły, źródła pisane. W Izbie znajdują się wystawy fotograficzne pt. "Ginący świat", "Piękno naszej małej ojczyzny",

[32] Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, *Koncepcja programowo-przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji. Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji w województwie lubelskim*, Lublin sierpień 2008, s. 114-115.

"Gmina Zakrzówek w fotografii". Wśród licznych zbiorów można obejrzeć m.in. stare wagi, pierwsze żelazka, maszyny do pisania, sztylety bagnety, elementy uzbrojenia, ordery, mundury czy kroniki szkoły. Należy zaznaczyć, że do Izby przychodzą na lekcje historii uczniowie różnych szkół, co pozwala na zapoznanie się młodzieży z tradycją, historią, przedmiotami codziennego użytku z przeszłości, a przede wszystkim z regionem, w którym mieszkają[33].

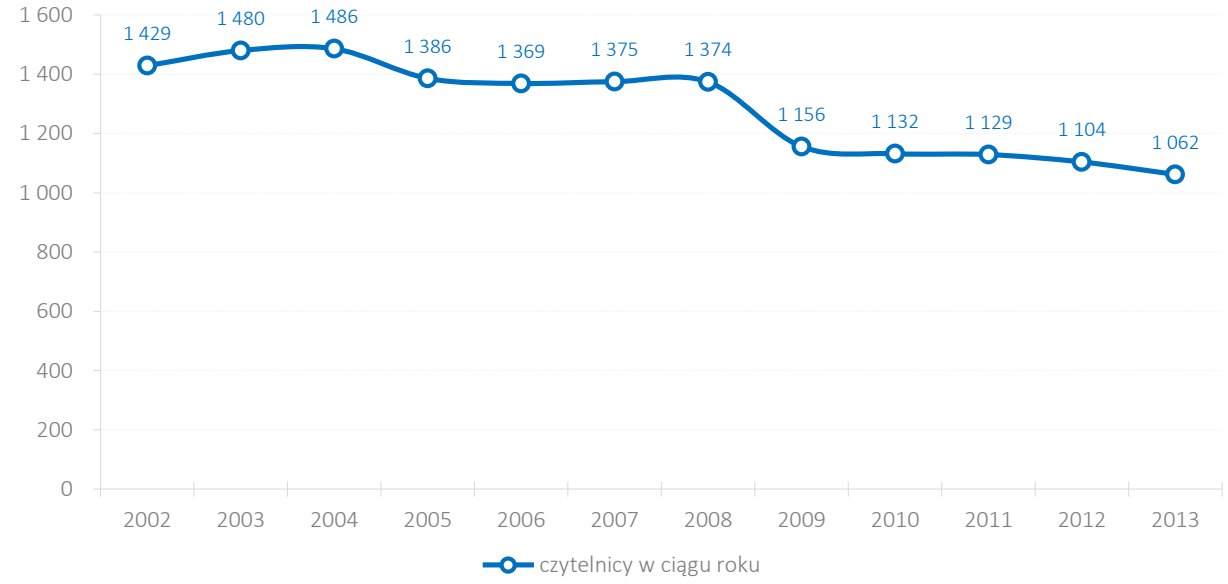
Zdjęcie 6. Ekspozycja w Izbie Tradycji Regionalnych w Zakrzówku

Źródło: Inwentaryzacja zasobów przyrodniczo-kulturowych gmin powiatu kraśnickiego.

Poziom czytelnictwa na terenie gminy, po spadku na przełomie lat 2008-2009, utrzymuje niemal stałą tendencję z nieznacznym spadkiem. W porównaniu do 2002 roku, liczba czytelników w 2013 roku spadła o 367 osób i osiągnęła najniższą wartość w tym okresie. Natomiast wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w Gminie Zakrzówek podlega okresowym wahaniom, przy czym po okresie wzrostu w latach 2010-2012, w 2013 roku odnotowano spadek o niemal 2 punkty procentowe w stosunku do roku poprzedniego.

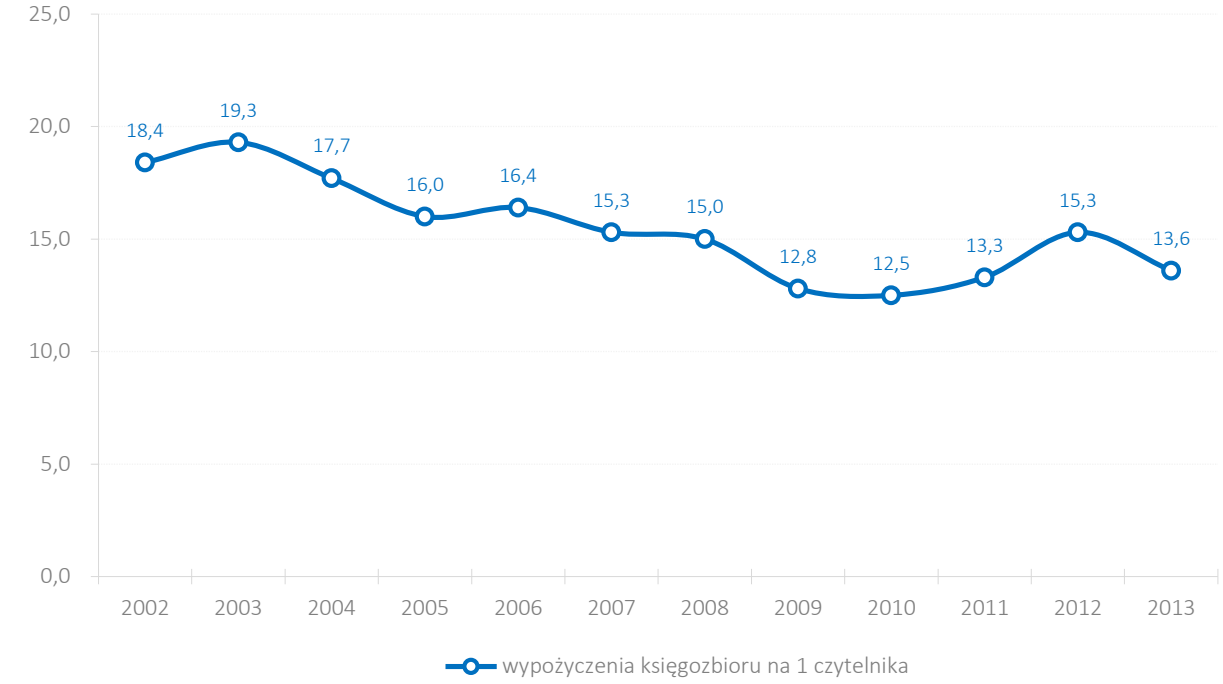
Wykres 57. Poziom czytelnictwa w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

[33] http://www.powiatkrasnicki.pl/strona,izba-pamici-i-tradycji-regionalnej-przy-lo-w-zakrzwku

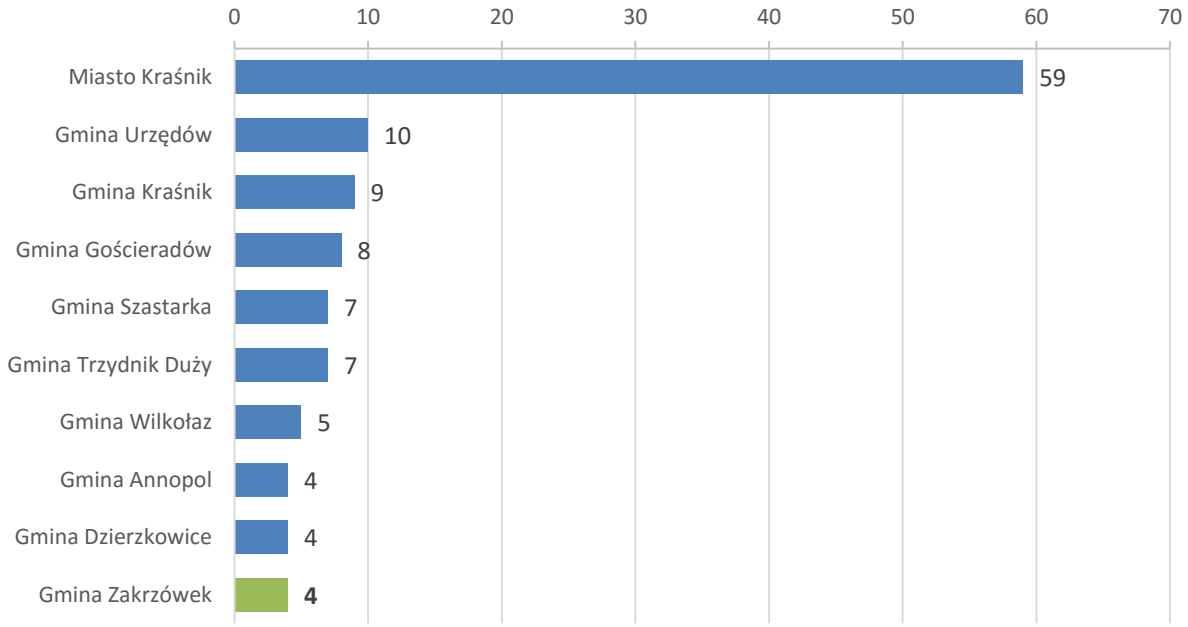
Wykres 58. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na terenie gminy w 2013 roku funkcjonowało **4 instytucje zajmujące się działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją** (jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007). Jest to jeden z ostatnich wyników w klasyfikacji wszystkich gmin powiatu kraśnickiego, na równi z Gminami Annopol i Dzierzkowice. Zdecydowanym liderem klasyfikacji jest Miasto Kraśnik – 59 podmiotów.

Wykres 59. Liczba podmiotów zajmujących się działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (wg sekcji PDK 2007) w gminach powiatu lubelskiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dopełnieniem życia kulturalnego w Gminie Zakrzówek są **cykliczne imprezy** i **wydarzenia okolicznościowe**:

1. Święto Mleka i Miodu – cykliczna impreza kulturalno-rozrywkowa, podczas której oprócz występów artystycznych istnieje możliwość prezentacji wyrobów lokalnych, rękodzieła i sztuki ludowej.
2. Dożynki gminne
3. Dzień Seniora.
4. Dzień Dziecka
5. Spotkanie opłatkowe
6. Spotkanie Wielkanocne[34]

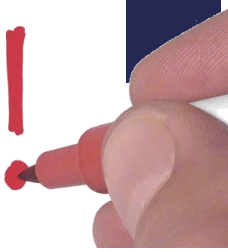
Oprócz powyższych, głównych wydarzeń kulturalnych, w Gminie Zakrzówek odbywają się liczne imprezy i spotkania organizowane okazjonalnie przez inne jednostki publiczne, w tym przede wszystkim szkoły.

Oprócz powyższych, głównych wydarzeń kulturalnych, w Gminie Zakrzówek odbywają się liczne imprezy i spotkania organizowane okazjonalnie przez inne jednostki publiczne, w tym przede wszystkim szkoły.

W Gminie Zakrzówek zauważalna jest przeciętnie rozwinięta infrastruktura kulturalna i sportowa oraz niewielka ilość bogatych w ofertę wydarzeń kulturalno-rozrywkowych. Zainteresowanie wydarzeniami kulturalnymi, zarówno ze strony mieszkańców, jak i przyjezdnych, w szczególności mieszkańców miasta Kraśnik oraz innych pobliskich ośrodków miejskich, powinno skłaniać władze Gminy do poszerzenia oferty kulturalno-rozrywkowej.

Należy dążyć do dalszej profesjonalizacji i szerszej promocji najważniejszych działań. Zwiększenia wymaga także ilość klubów oraz kół kulturalnych i sportowych. Zasadnym wydaje się również dalsza rozbudowa infrastruktury sportowej (w szczególności dywersyfikująca uprawiane dyscypliny sportowe), a także infrastruktury służącej rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi.

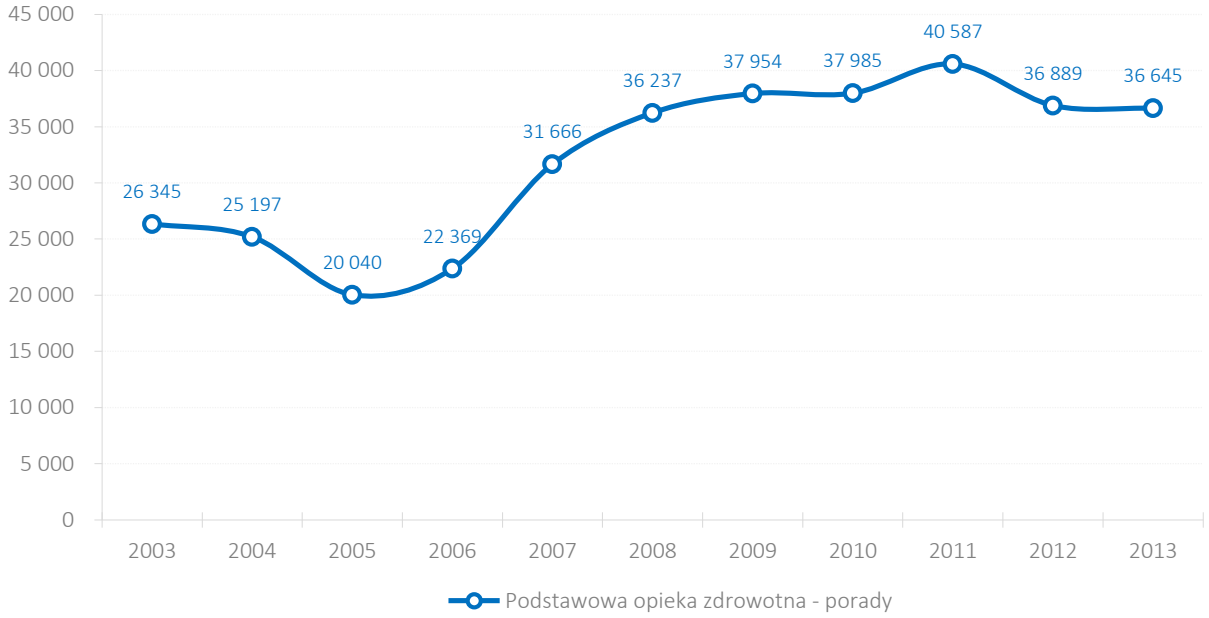

5.5. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Jednym z głównych aspektów jakości opieki zdrowotnej, który należy mierzyć, jest dostęp pacjentów do świadczeń. Jest on bardzo istotny, zwłaszcza dla najstarszych mieszkańców gminy.

[34] Na podstawie: http://jablonna.sulimo.pl/kultura-i-sport/gminne-centrum-kultury-w-piotrkowie.html

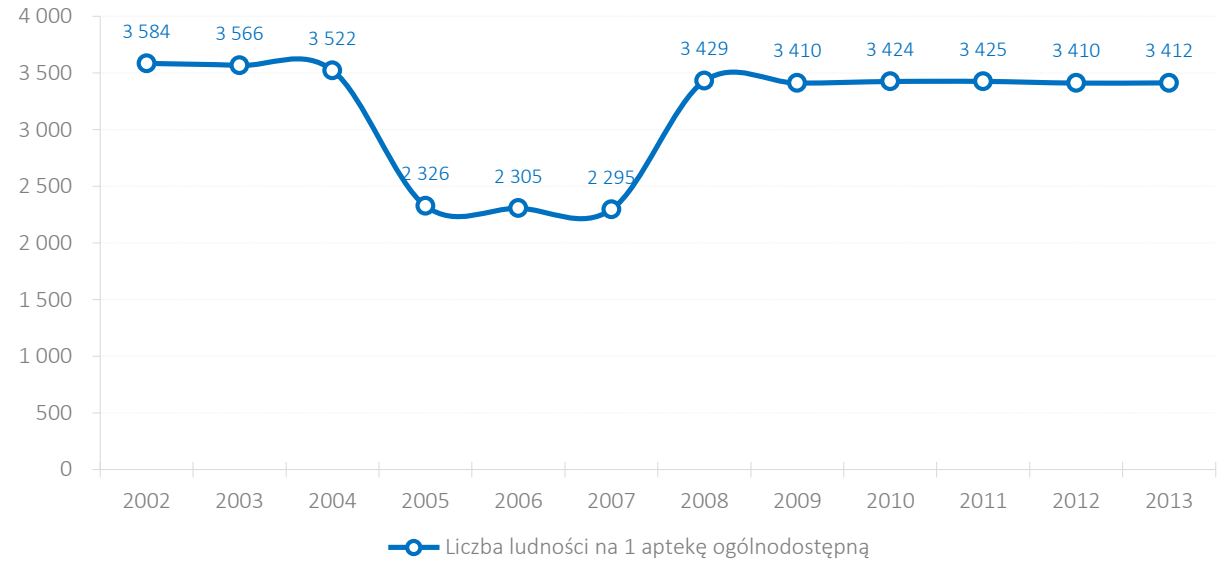
Wykres 60. Podstawowa opieka zdrowotna – porady w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według danych GUS na terenie Gminy Zakrzówek w 2013 roku funkcjonowały 3 zakłady opieki zdrowotnej oraz 2 apteki ogólnodostępne. W Zakładach Opieki Zdrowotnej w Zakrzówku (Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zakrzówku) mieszkańcy mają dostęp do **podstawowej opieki zdrowotnej** (medycyna rodzinna), gabinetu ginekologicznego, gabinetu medycyny szkolnej, gabinetu pediatrycznego, gabinetów lekarskich, pracowni fizjoterapii, laboratorium – punktu pobrań, gabinetu zabiegowego, gabinetu pielęgniarki i położnej środowiskowej. Ośrodki zdrowia funkcjonują także w Studziankach i Zakrzówku (niepubliczny zakład). Ze specjalistycznej opieki medycznej mieszkańcy korzystają poza terenem gminy – w Kraśniku, Lublinie i Bychawie. Również w Zakrzówku mieszczą się 2 apteki ogólnodostępne.

Wykres 61. Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

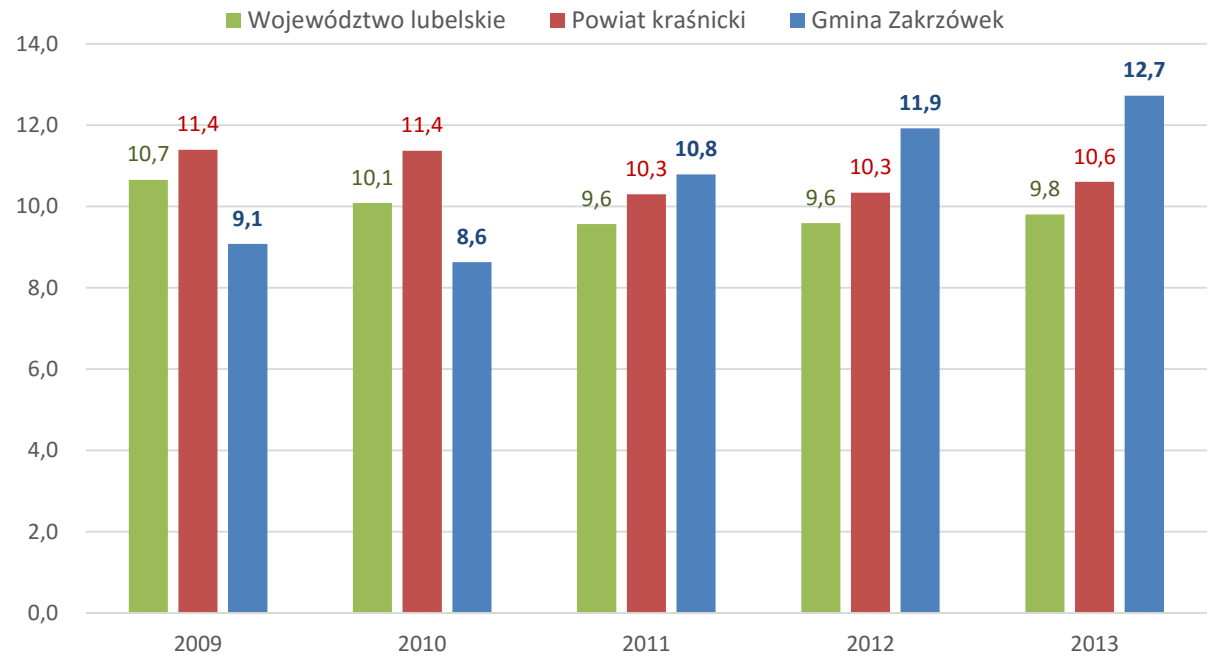
Zadania zlecone i zadania własne w zakresie pomocy społecznej w Gminie Zakrzówek realizowane są przez **Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS)** z siedzibą w Zakrzówku. Realizuje zadania polegające m.in. na udzielaniu pomocy finansowej mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, także z przyczyn losowych. Ośrodek realizuje również zadania związane z przyznawaniem i wypłatą zasiłków rodzinnych i dodatków oraz zaliczek alimentacyjnych. Pracownicy placówki udzielają także zainteresowanym fachowych porad dotyczących sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych i wychodzenia z kryzysu.

W 2013 roku na świadczenia z zakresu pomocy społecznej Urząd Gminy Zakrzówek **przeznaczył kwotę w wysokości ponad 3,52 mln zł (około 17% wszystkich wydatków budżetowych).**

Porównując udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w Gminie Zakrzówek z adekwatnymi wskaźnikami na poziomie powiatu kraśnickiego i województwa lubelskiego w latach 2008-2013 zauważalna jest **niekorzystna sytuacja dla gminy**. Powodem do niepokoju jest negatywne zjawisko stałego wzrostu odsetka osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2009-2013 – z 9,1% do 12,7%. Procentowy wskaźnik ma wartość wyższą w odniesieniu do średniej w powiecie kraśnickim oraz wyraźnie gorszą w stosunku do województwa lubelskiego. W 2013 roku różnice, liczone w punktach procentowych, w stosunku do powiatu wyniosły 2,1 punktu na korzyść powiatu, zaś w przypadku województwa 2,9 punktu na korzyść gminy. Negatywnym zjawiskiem jest dynamika **wzrostu odsetka osób korzystających z tego typu pomocy.**

Gmina Zakrzówek wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zakrzówku realizowała projekt „Czas na aktywność w gminie Zakrzówek" o całkowitej wartości ponad 446 000 zł, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet VII Promocja integracji społecznej, działanie 7.1 rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, poddziałanie 7.1.1 rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji społecznej przez ośrodki pomocy społecznej.

Wykres 62. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w Gminie Zakrzówek w porównaniu z powiatem kraśnickim i województwem lubelskim w latach 2008-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.6. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego

Nad bezpieczeństwem na terenie Gminy Zakrzówek czuwa **Komenda Powiatowa Policji w Kraśniku**, do której należą dzielnicowi odpowiadający za obszar gminy.

O sprawnie działający system ratowniczo-gaśniczy dba przede wszystkim Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kraśniku oraz 8 jednostek **Ochotniczych Straży Pożarnych**. OSP zajmują się także propagowaniem kultury i działaniami na rzecz ochrony środowiska.

5.7. Urzędy

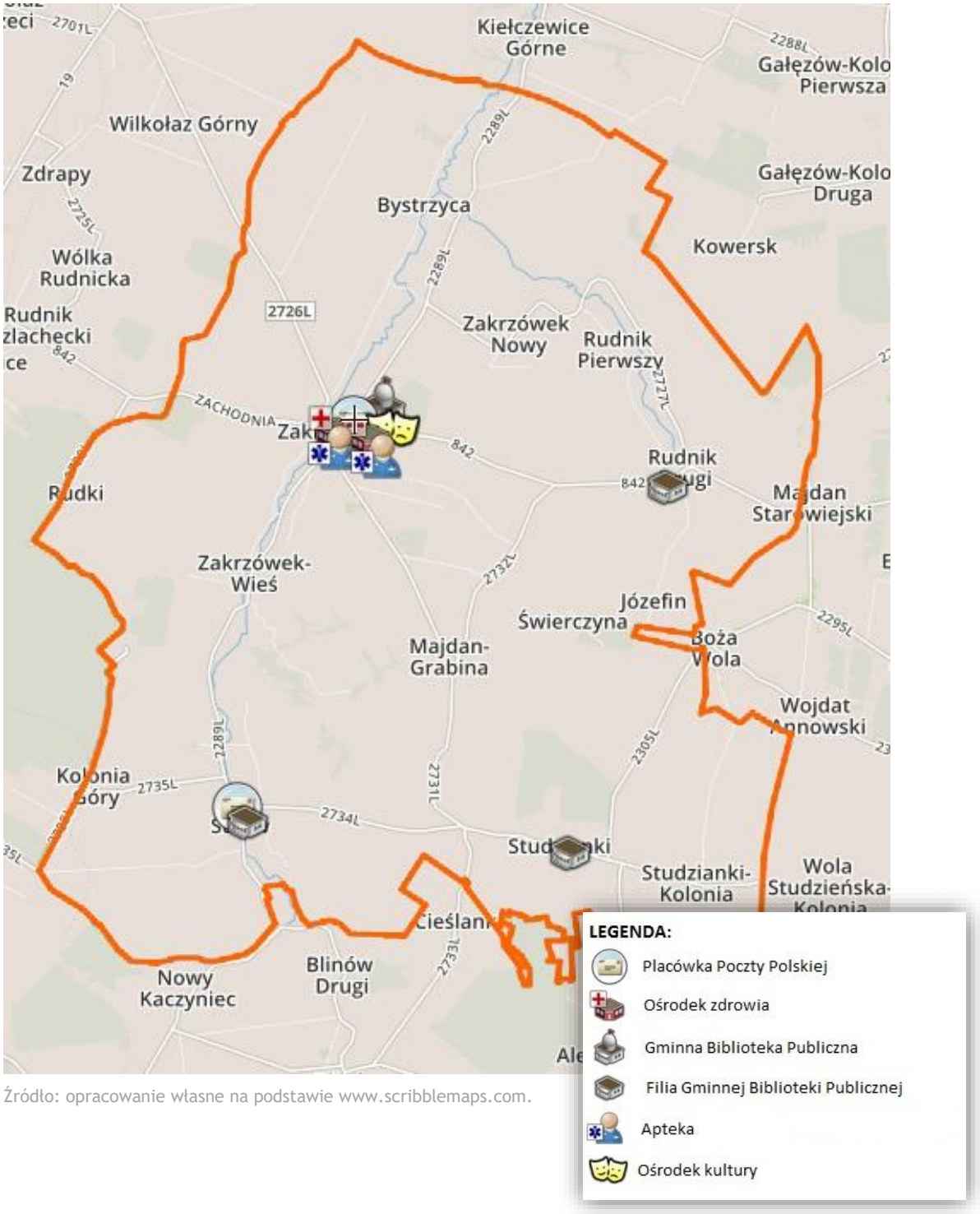
Urząd Gminy Zakrzówek mieści się w Zakrzówku przy ul. Żeromskiego 24 i w skład jego struktury organizacyjnej wchodzą:

- Wójt,
- Zastępca Wójta,
- Sekretarz,
- Skarbnik,
- Referat Obsługi i Spraw Obywatelskich,
- Referat Gospodarki i Rozwoju,
- Urząd Stanu Cywilnego,
- Pełnomocnik ds. ochrony informacji niejawnych.[35]

Na terenie Gminy Zakrzówek funkcjonują także **2 placówki Poczty Polskiej** – w Zakrzówku i Sulowie.

[35] Na podstawie: http://ugzakrzowek.bip.lubelskie.pl/index.php?id=26

Mapa 29. Mapa poglądowa rozlokowania obiektów użyteczności publicznej w Gminie Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.scribblemaps.com.

Analizując rozlokowanie obiektów, w których mieszczą się instytucje o charakterze publicznym (biblioteka i jej filie, ośrodki kultury, przychodnie zdrowia, apteki, poczta polska) wyraźnie widać potwierdzenie roli miejscowości Zakrzówek jako głównego ośrodka usług.

5.8. Baza noclegowa

Walory przyrodnicze panujące w Gminie Zakrzówek oraz jej stosunkowo dogodne położenie **sprzyja powstawaniu** podmiotów gospodarczych nastawionych na **świadczenie usług agroturystycznych** oraz firm oferujących usługi noclegowe i rekreacyjno-turystyczne (turystyki i rekreacji pobytowej). W Gminie Zakrzówek według danych GUS na koniec 2013 r. **nie było** jednak **obiektu oferującego całoroczne zbiorowe zakwaterowanie**. Jednakże, zgłoszeniu do Głównego Urzędu Statystycznego nie podlegają gospodarstwa agroturystyczne. Poniżej zamieszczona jest **lista** tego typu gospodarstw funkcjonujących na terenie Gminy:

Tabela 28. Lista obiektów noclegowych i agroturystycznych w Gminie Zakrzówek

Lp.	Nazwa obiektu	Rodzaj obiektu	Adres	
1	**Wiejska Zagroda Turystyczna „Zacisze u Marysi"**	Agroturystyka	Ul. Partyzantów 49, Zakrzówek	2 pokoje 2-osobowe
2	**Pole biwakowe „Beata"**	-	Ul. Żeromskiego 61, Zakrzówek	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy dostarczonej przez Urząd Gminy Zakrzówek.

Bez infrastruktury noclegowej praktycznie niemożliwy jest rozwój turystyki, nawet w przypadku występowania wybitnych walorów turystycznych. Zauważalnym problemem jest **brak rozbudowanej bazy gastronomicznej**. Poniższe wykresy przedstawiają ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania w gminach powiatu kraśnickiego oraz ilość oferowanych miejsc noclegowych. Liderem jest Gmina Wilkołaz, jednak jej przewaga konkurencyjna jest niewielka, co umożliwia Gminie Zakrzówek dążenie do konkurowania z innymi gminami powiatu w zakresie turystyki i rywalizowania o turystów. Jednakże, efektywność działań nastawionych jedynie na konkurowanie w zakresie turystyki, może okazać się całkowicie nieefektywna. **Głównym celem Gminy Zakrzówek powinna być próba zaprezentowania wyróżniającej się oferty w zakresie turystyki aktywnej, aby starać się „przyciągnąć" chociaż na kilka godzin turystów z obszaru Miasta Kraśnik, okolicznych ośrodków miejskich oraz mieszkańców gmin sąsiednich powiatów, którzy na co dzień preferują miejski styl życia**. Powinna być to jednak oferta krótkich, kilkugodzinnych bądź weekendowych wyjazdów.

Głównym celem Gminy Zakrzówek powinna być próba zaprezentowania wyróżniającej się oferty w zakresie turystyki aktywnej aby starać się „przyciągnąć" chociaż na kilka godzin mieszkańców Miasta Kraśnik, powiatu kraśnickiego oraz sąsiednich powiatów.

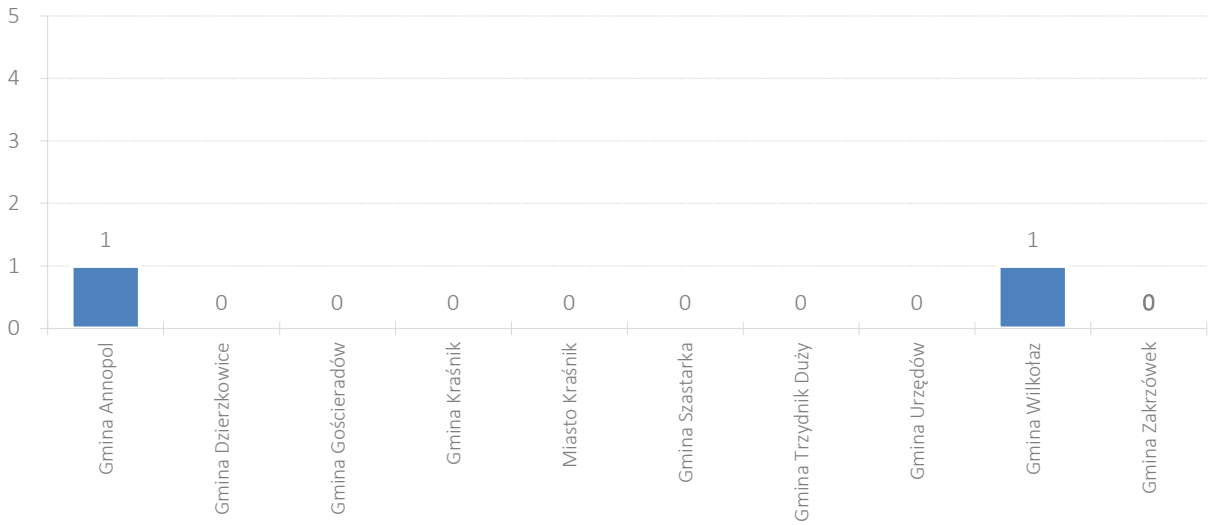
Być może w dłuższej perspektywie czasu część osób będzie zainteresowana pozostaniem na terenie Gminy na dłużej, ale wiąże się to z koniecznością **rozbudowy bazy oferującej usługi noclegowe oraz gastronomicznej.**

Tabela 29. Baza gastronomiczna w Gminie Zakrzówek.

Nazwa lokalu	Adres
Głodny Koyot	ul. Kościuszki 18, Zakrżówek
Bar u Jana	ul. Kościuszki 23, Zakrzówek
Bar „RaBarBar”	Zakrzówek-Wieś 167

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy dostarczonej przez Urząd Gminy Zakrzówek.

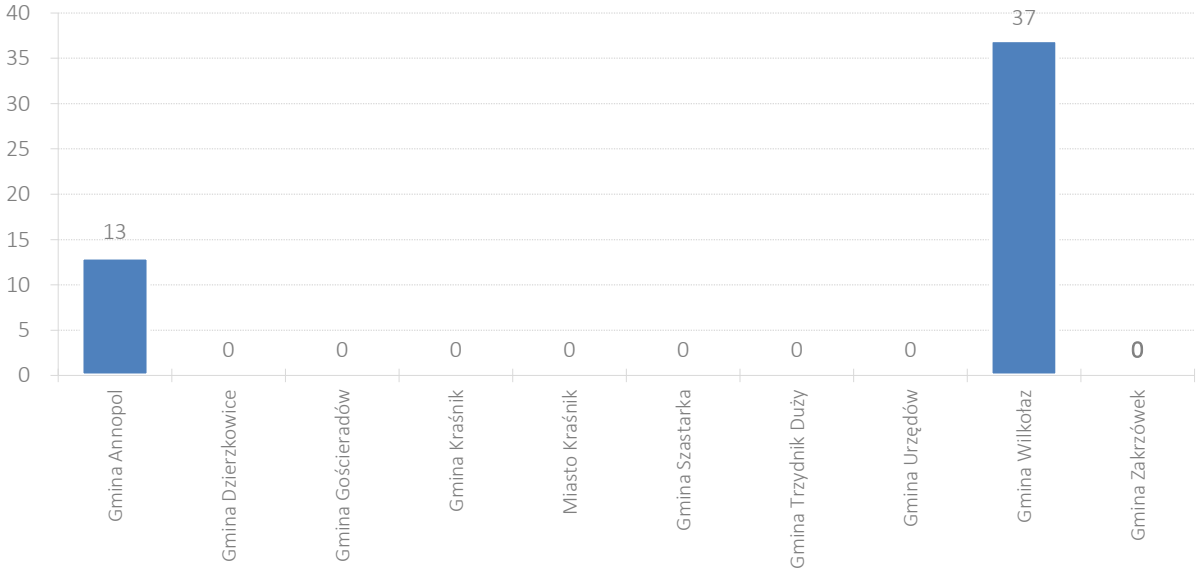
Wykres 63. Liczba całorocznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

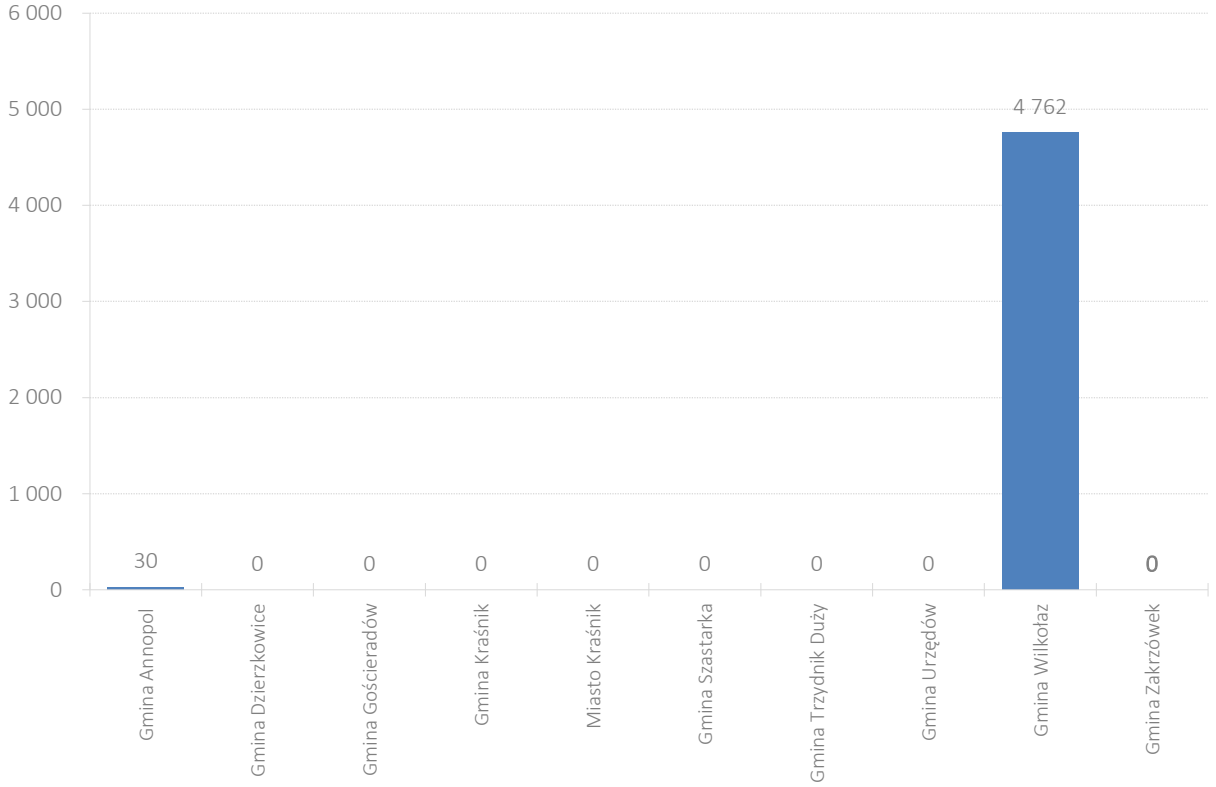
Liczbę miejsc noclegowych w całorocznych obiektach noclegowych oraz liczbę udzielonych noclegów w gminach powiatu kraśnickiego przedstawiają poniższe wykresy:

Wykres 64. Liczba miejsc noclegowych w całorocznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 65. Udzielone noclegi w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Powyższe dane wskazują na silną pozycję i stosunkową popularność Gminy Wilkołaz w zakresie regularnej turystyki, jednak jest to spowodowane funkcjonowaniem tylko jednego obiektu oferującego całoroczne zakwaterowanie na terenie całego powiatu.

5.9. Analiza funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek

Analiza funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek została przeprowadzona w oparciu o 5 wskaźników funkcji turystycznej (1) Baretje'a-Deferta, (2) Schneidera, (3) Charvata, (4) wykorzystania miejsc noclegowych oraz (5) logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej A. Szromka. Ich porównanie umożliwia ocenę rozwoju turystycznego i analizę poziomu rozwoju turystycznego Gminy Zakrzówek i powiatu kraśnickiego na tle innych gmin i powiatów województwa lubelskiego. Poniżej zaprezentowano opisy wskaźników funkcji turystycznej[36].

Wskaźnik Baretje'a-Deferta (W_{BD})

Wyraża się on **liczbą turystycznych miejsc noclegowych** przypadających na **100 mieszkańców** miejscowości turystycznej. W literaturze jest on również nazywany wprost *wskaźnikiem funkcji turystycznej miejscowości*.

[36] Opis wskaźników funkcji turystycznych na podstawie: A. Szromek, *Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej*, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 2012, s. 60-75.

Interpretacja wartości, jakie przyjmuje wskaźnik W_{BD} , często jest zależna od kryteriów przyjętych przez badacza, a zatem jest arbitralna. Jedni autorzy podają, iż wartość wskaźnika powyżej 100 wskazuje na dobrze rozwiniętą funkcję turystyczną, z kolei inni obniżają to kryterium dla obszarów Polski do 50.

$$W_{BD} = \frac{liczba\ miejsc\ noclegowych}{liczba\ stałych\ mieszkańców} * 100$$

D. Pearce proponuje aby do interpretacji wskaźnika W_{BD} stosować sześciostopniową skalę wartości M. Boyer, którą zaprezentowano w poniższej tabeli :

Tabela 30. Interpretacja wskaźnika Baretje'a-Deferta w skali M. Boyer.

Wartość wskaźnika W_{BD}	Interpretacja
< 4	Aktywność turystyczna praktycznie nie istnieje
4-10	Mały ruch turystyczny
10-40	Gmina z istotną, ale nie dominującą funkcją turystyczną
40-100	Gmina z dominującą funkcją turystyczną
100-500	Duży ośrodek turystyczny
500 <	Nowoczesny i bardzo dobrze rozwinięty ośrodek turystyczny

A. Szromek, Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 2012, s. 65.

Wskaźnik Schneidera (W_S)

Wyraża on liczbę turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców obszaru. R.J. Schneider połączył niektóre cechy wskaźnika Baretje'a-Deferta W_{BD} i Deferta W_D, tworząc własną miarę. Jest to, zatem wskaźnik porównujący proporcję turystów w relacji do stałych mieszkańców obszaru. Uznaje się, iż obszar jest dobrze rozwinięty turystycznie, jeśli jego osiągająca poziom 500 i więcej.

$$W_S = \frac{\text{korzystających z noclegów}}{\text{liczba stałych mieszkańców}} * 100$$

Wskaźnik Charvata (W_{CH})

Jest miarą określającą liczbę udzielonych noclegów przypadających na 100 mieszkańców obszaru, a zatem jak poprzedni wskaźnik (W_S), pozwala ocenić intensywność ruchu turystycznego, jaka występuje na badanym obszarze. L. Charvat nie określił jednak wartości progowej wskaźnika, po przekroczeniu, której obszar zostanie uznany za dobrze rozwinięty pod względem funkcji turystycznej.

$$W_{CH} = \frac{udzielone\ noclegi}{liczba\ stałych\ mieszkańców} * 100$$

Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych (W_{WPM})

Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych W_{WPM} to iloraz udzielonych noclegów przez iloczyn miejsc noclegowych i liczby dni w roku w których przyjmowano gości (np. dla całego roku będzie to 365 dni).

Wskaźnik W_{WPM} prezentuje stopień wykorzystania miejsc w ujęciu procentowym, w skali od 0% do 100%, co jest również przydatne w opisie efektywności świadczenia usług w obszarze eksploatacji bazy noclegowej. Wskaźnik ten nie powinien pełnić roli miernika rozwoju funkcji turystycznej samodzielnie, gdyż nie jest on *stricte* miernikiem funkcji turystycznej, a raczej wskaźnikiem sprawności operacyjnej obiektu lub grupy obiektów noclegowych na określonym obszarze. Jeśli zastosuje się go wraz z innymi miarami, może być przydatnym narzędziem analitycznym, pełniąc rolę wskaźnika uzupełniającego inne wyniki.

$$W_{WPM} = \frac{udzielone\ noclegi}{liczba\ miejsc\ noclegowych\ *\ liczba\ dni\ w\ okresie\ obrachunkowym} * 100\%$$

Logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej $W_{L\beta}$

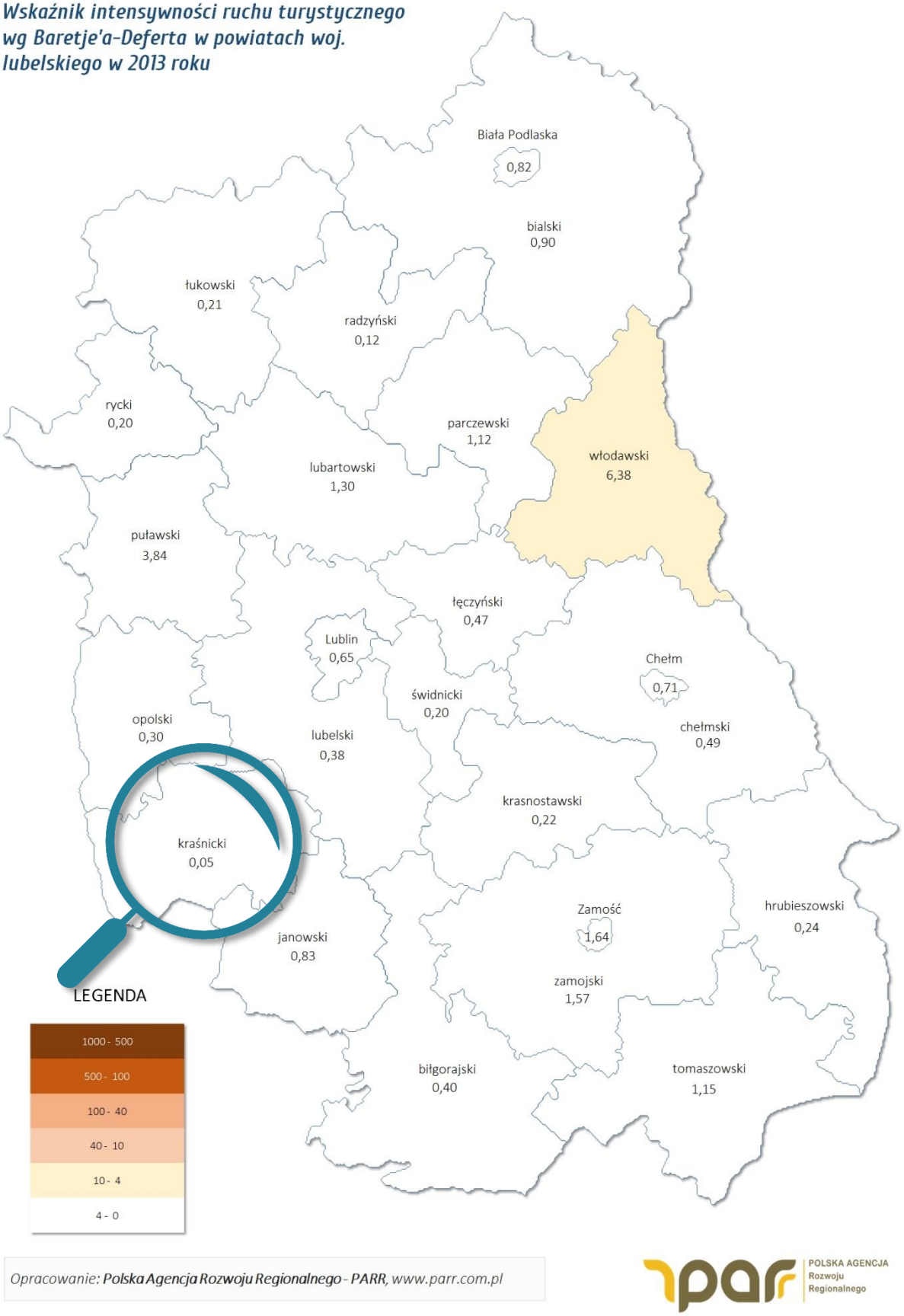
Miary syntetyczne określają rozwój turystyczny obszaru w kilku analizowanych aspektach jednocześnie. Jedną z takich miar jest właśnie logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej $W_{L\beta}$, opracowany przez prof. Adama Szromka, który określa współzależność pomiędzy liczbą udzielonych noclegów, liczbą turystycznych miejsc noclegowych, liczbą stałych mieszkańców obszaru, liczbą turystów korzystających z noclegów i powierzchnią badanego obszaru w km^2. Wskaźnik określa się na podstawie wzoru:

$$W_{L\beta} = \frac{U_n^{1,47} \cdot e^{-21,18+0,11\frac{T}{p\cdot\sqrt{Msc}}+0,71\left(\frac{\log U_n}{R}\right)^3}}{1+U_n^{1,47} \cdot e^{-21,18+0,11\frac{T}{p\cdot\sqrt{Msc}}+0,71\left(\frac{\log U_n}{R}\right)^3}}$$

gdzie:
U_n – liczba udzielonych noclegów,
Msc – liczba turystycznych miejsc noclegowych,
R – liczba stałych mieszkańców obszaru,
T – liczba turystów korzystających z noclegów,
p – powierzchnia badanego obszaru w km^2.

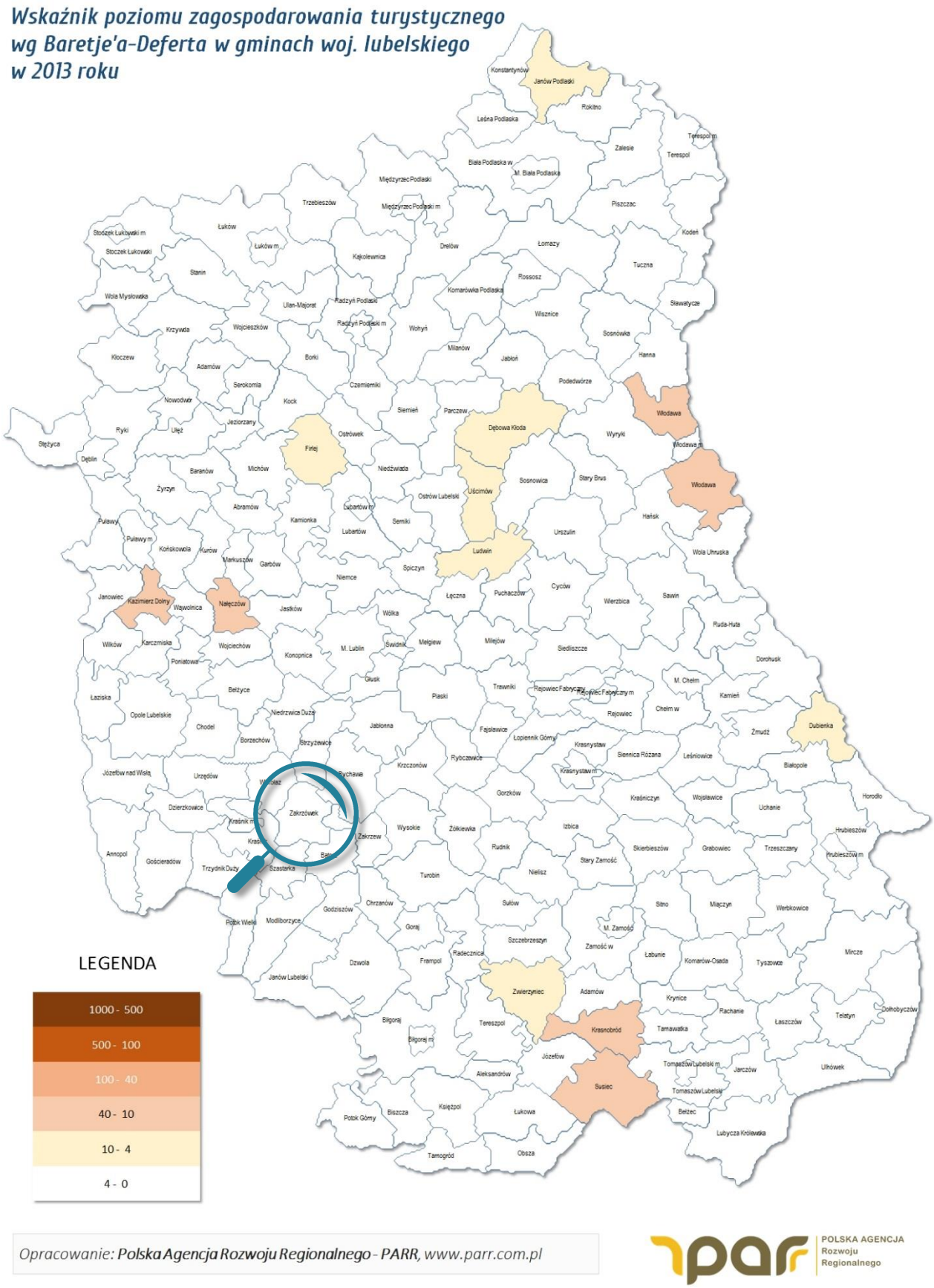
Poniżej zaprezentowano mapy powiatów i gmin województwa lubelskiego prezentujące poziom rozwoju turystycznego w oparciu o 5 wskaźników funkcji turystycznej. Umożliwiają one wizualizację porównawczą poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Mapa 30. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Baretje'a-Deferta w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.

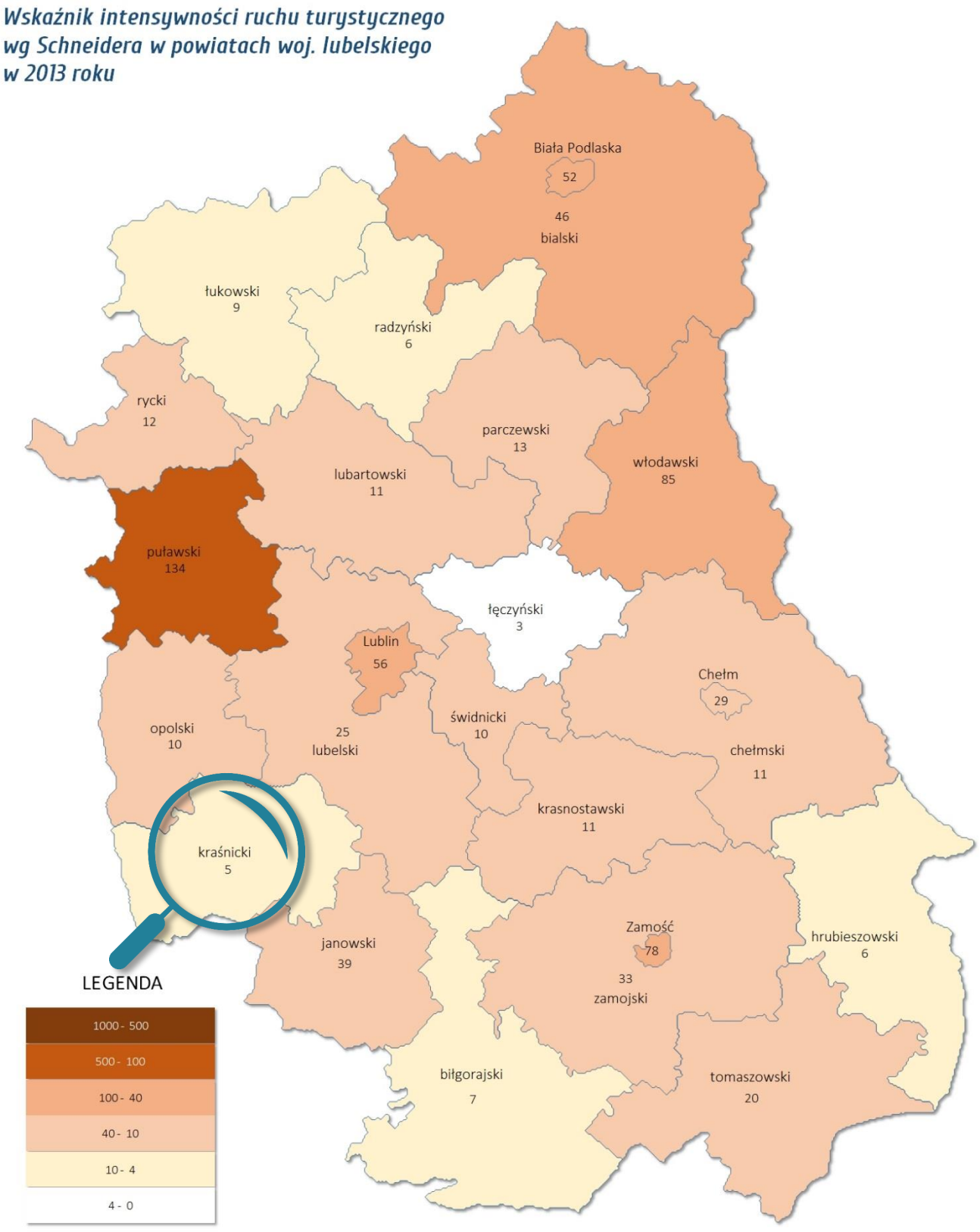

*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR**, www.parr.com.pl*

Mapa 31. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Baretje'a-Deferta w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.

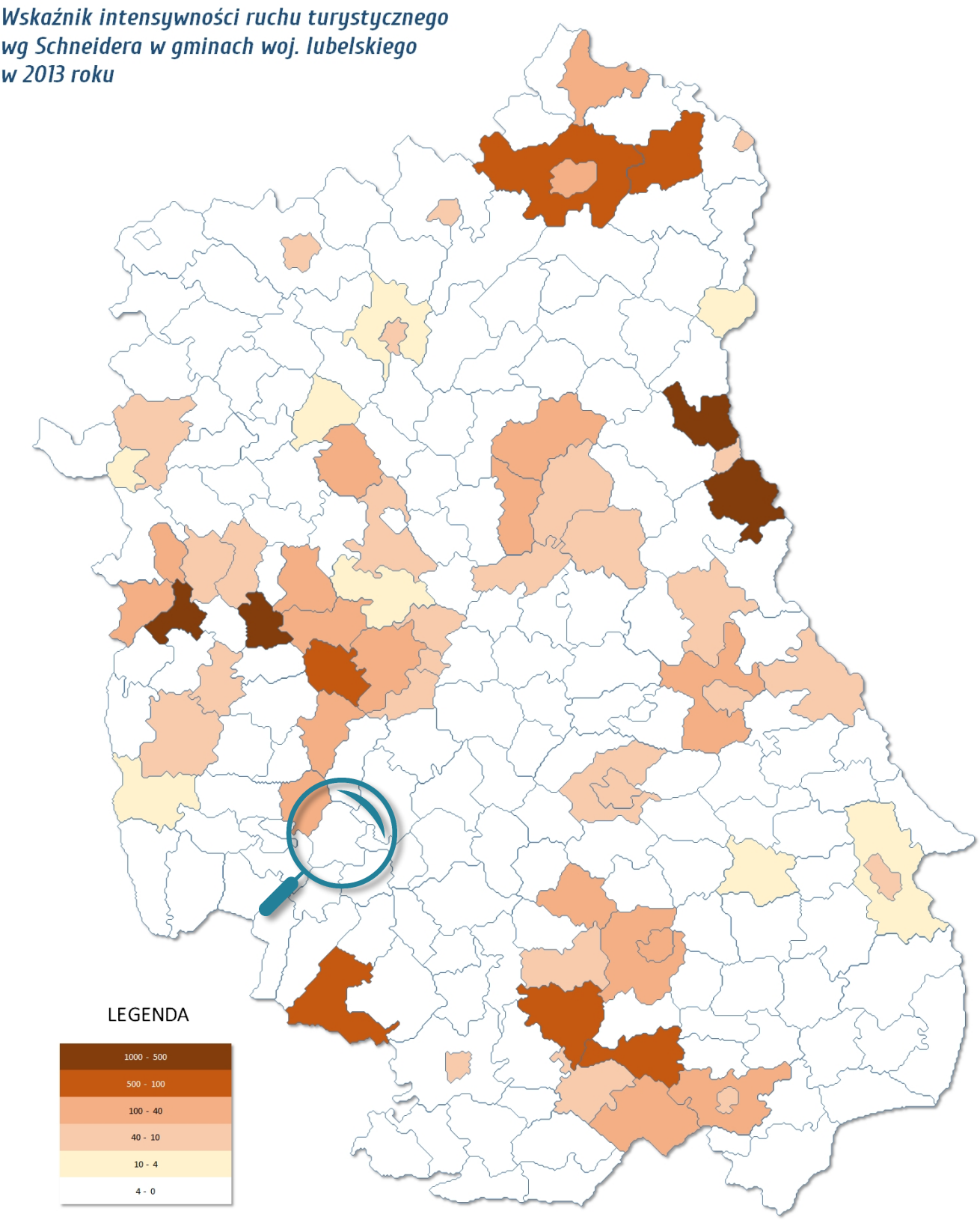

Mapa 32. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Schneidera w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.

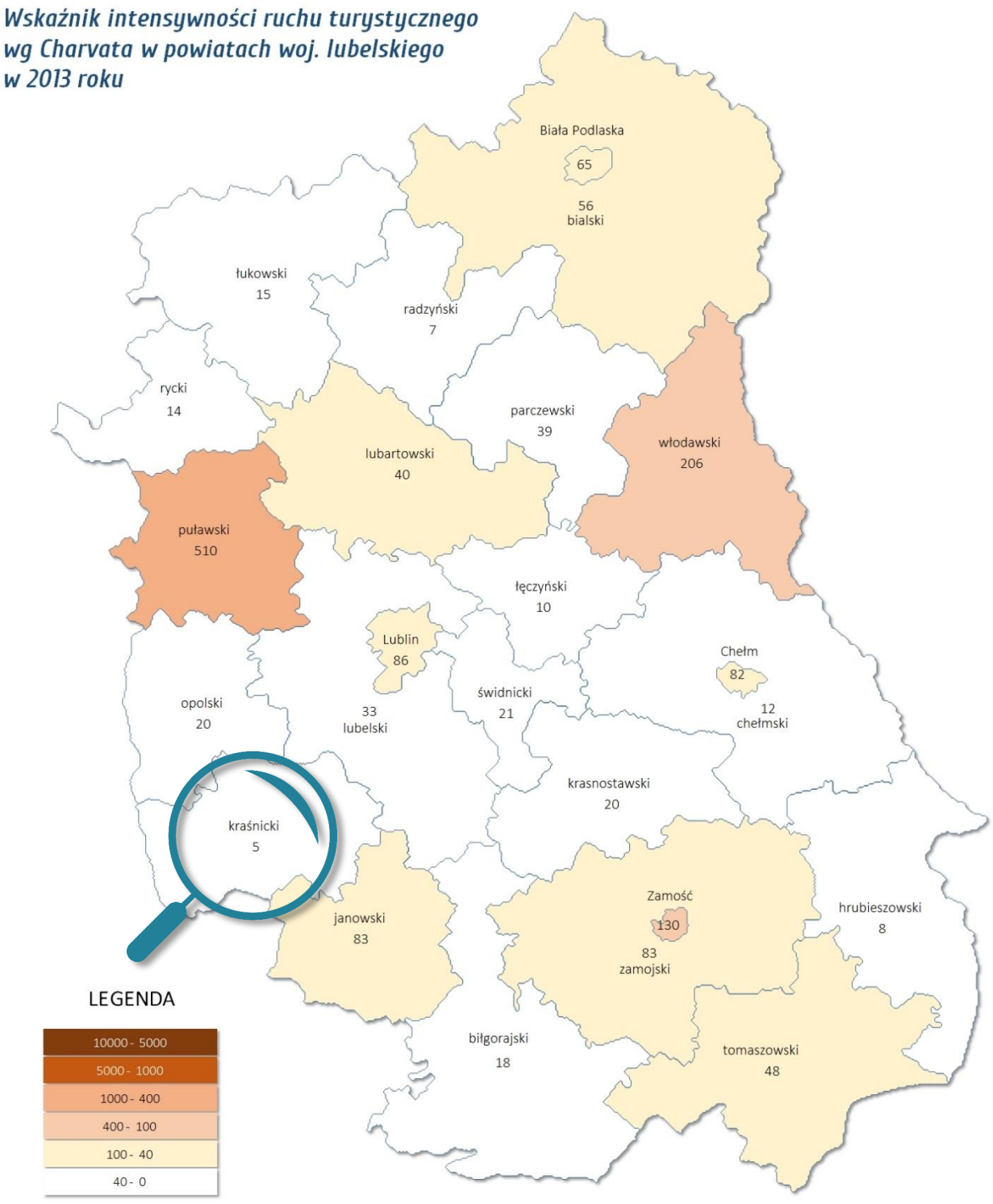
*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR**, www.parr.com.pl*

Mapa 33. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Schneidera w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku

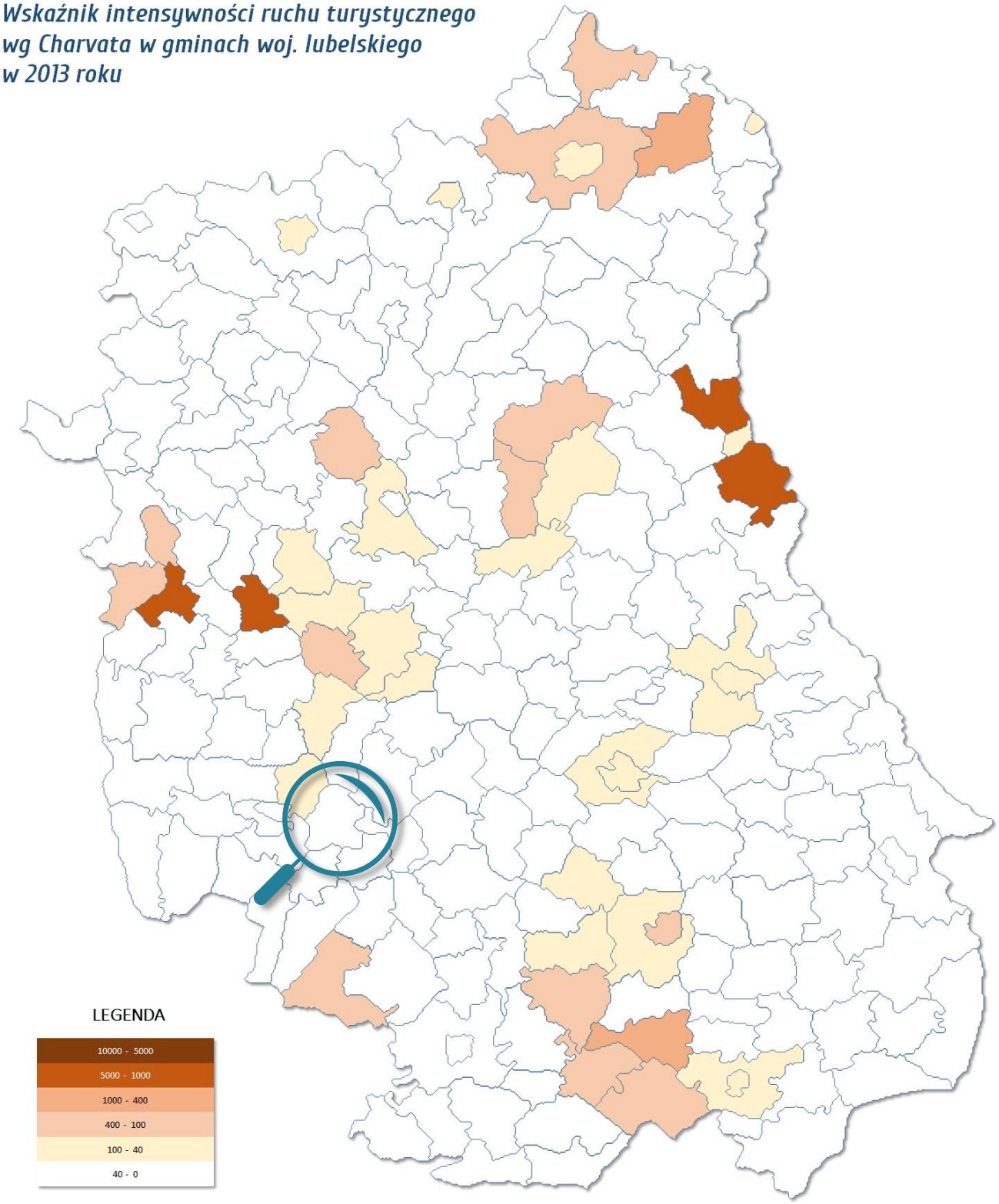
*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR**, www.parr.com.pl*

Mapa 34. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Charvata w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku

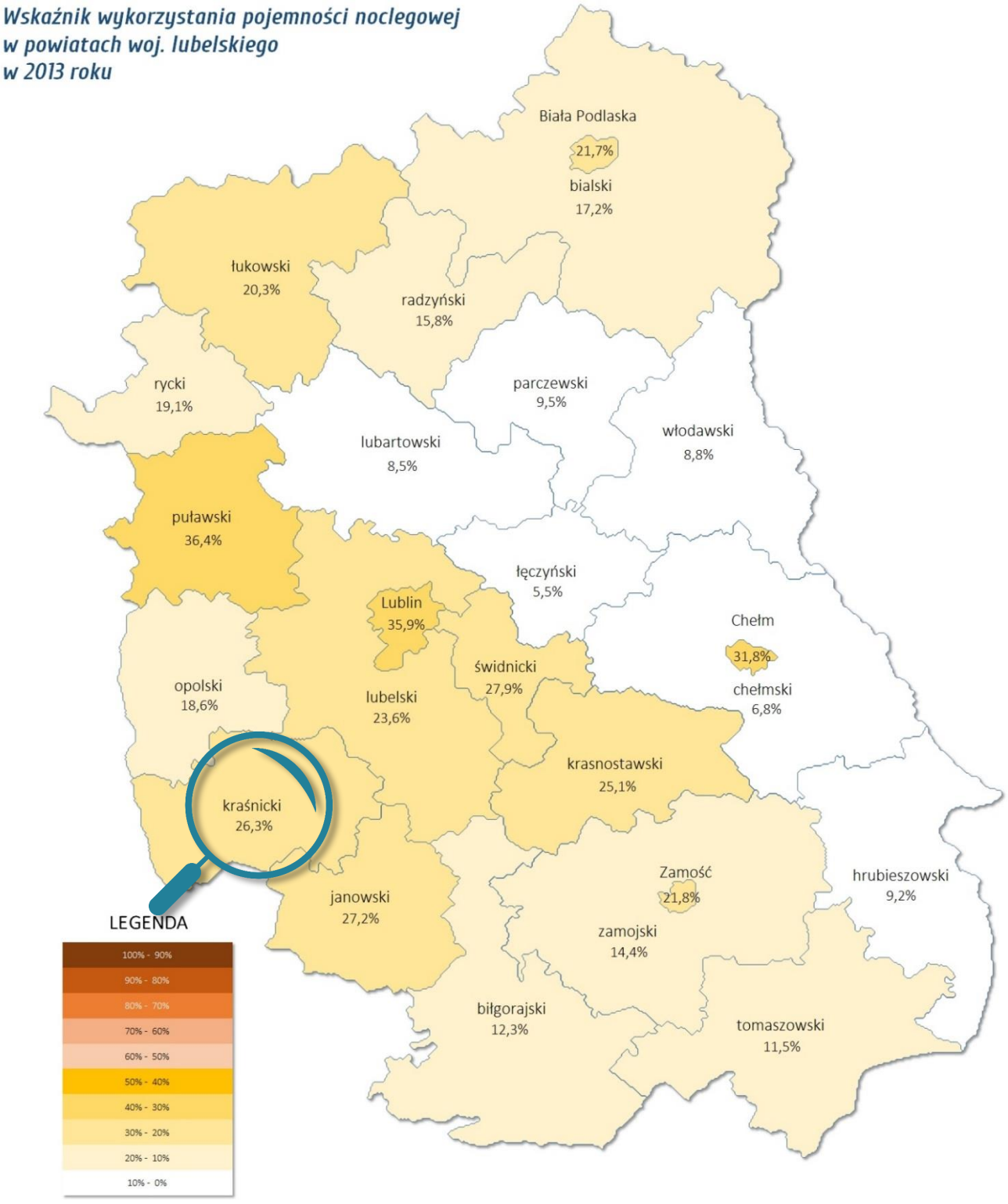
*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR**, www.parr.com.pl*

Mapa 35. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Charvata w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.

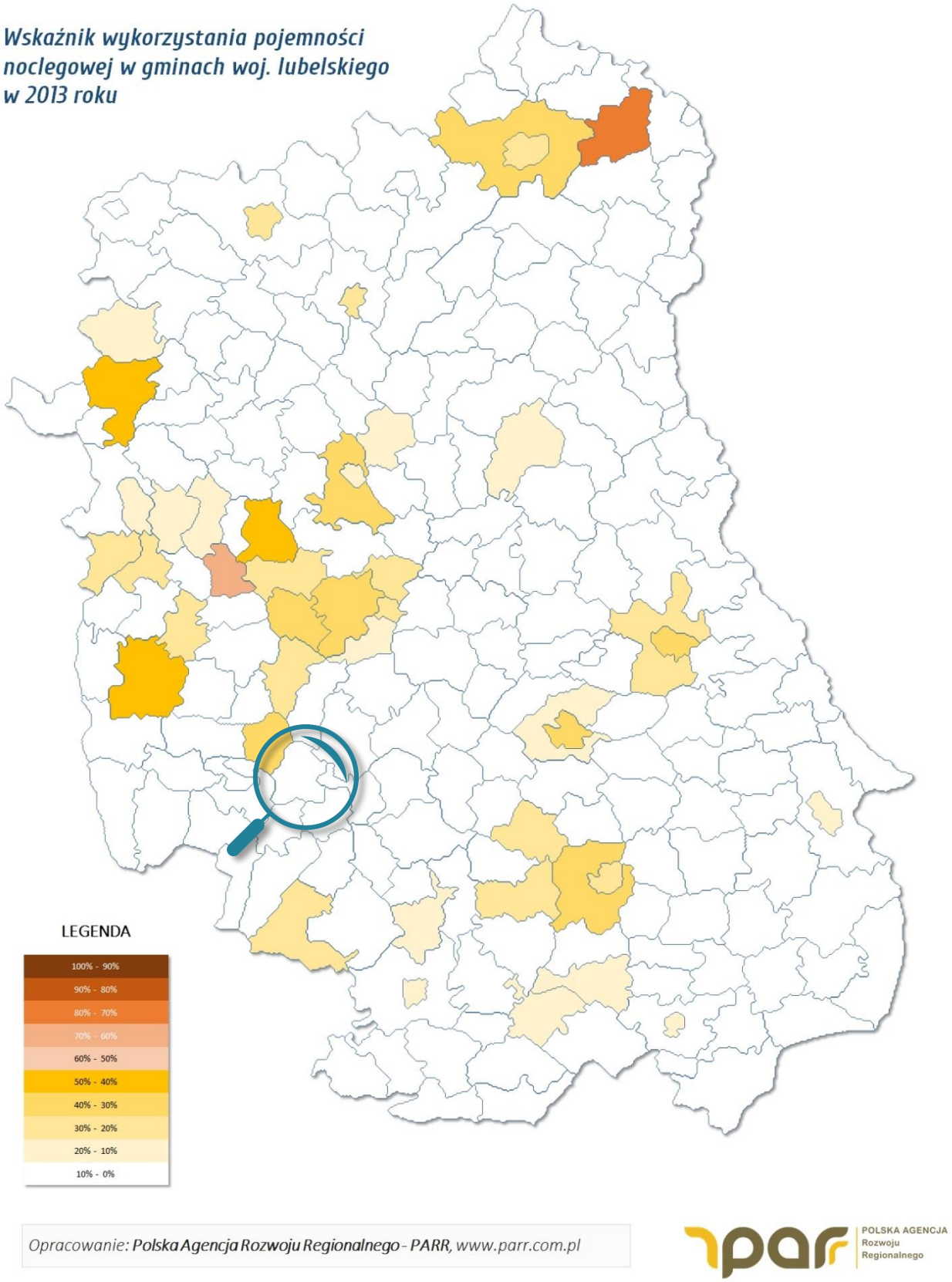
*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego** - **PARR**, www.parr.com.pl*

Mapa 36. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.

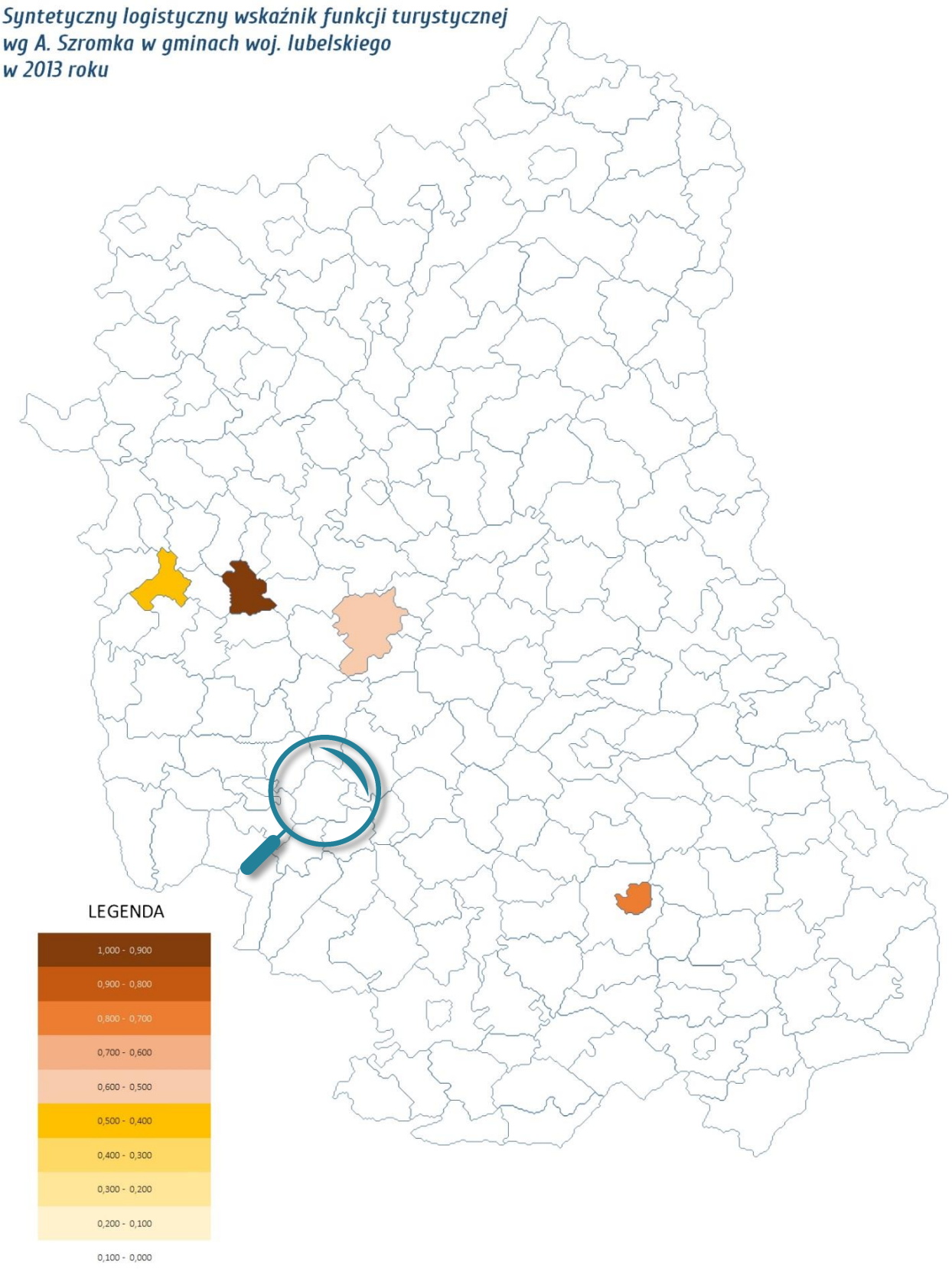

*Opracowanie: **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego** - PARR, www.parr.com.pl*

Mapa 37. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.

Mapa 38. Syntetyczny logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej wg A. Szromka w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.

Przyjęte skale do poszczególnych wskaźników funkcji turystycznych (z wyjątkiem logistycznego wskaźnika A. Szromka $W_{Lβ}$, gdzie przyjęto skalę o interwale 0,1 i wskaźnika wykorzystania miejsc noclegowych, w którym zastosowano interwał co 10%) są interpretacją skali M. Boyer [patrz: skala M. Boyer], poddaną ewentualnej modyfikacji wynikającej z kryteriów definiowania obszaru turystycznego dla poszczególnych wskaźników:

Tabela 31. Kryteria wybranych wskaźników funkcji turystycznej.

Lp.	Wybrane wskaźniki	Kryterium definiowania obszaru turystycznego
1.	**wskaźnik Schneidera**	500
2.	**wskaźnik Charvata**	5 000
3.	**wskaźnik Baretje'a-Deferta**	50
4.	**wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych**	50%

Źródło: A. Szromek, Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice 2011, s 12.

Modyfikacja skali polega na pomnożeniu wartość poszczególnych przedziałów wskaźnika W_{BD} przez iloraz, w którym dzielną jest kryterium definiowania obszaru turystycznego dla danego wskaźnika (np. Charvata lub Schneidera) a dzielnikiem wartość kryterium definiowania obszaru turystycznego dla wskaźnika Baretje'a-Deferta. Tym samym skala M. Boyer dla wskaźnik Baretje'a-Deferta w przypadku wskaźnika Charvata została pomnożona x 100, a w przypadku wskaźnika Schneidera x 10. Wyniki tych obliczeń prezentuje poniższa tabela:

Tabela 32. Analiza funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek w oparciu o wybrane wskaźniki.

Lp.	Wybrane wskaźniki	Kryterium definiowania obszaru turystycznego	Wartość dla Gminy Zakrzówek	Opis funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek
1.	**wskaźnik Baretje'a-Deferta**	50	**0,00**	***Aktywność turystyczna nie istnieje***
2.	**wskaźnik Schneidera**	500	**0**	***Aktywność turystyczna nie istnieje***
3.	**wskaźnik Charvata**	5 000	**0**	***Aktywność turystyczna nie istnieje***
4.	**wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych**	50%	**0,00%**	***Aktywność turystyczna nie istnieje***

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Szromek, Przegląd wskaźników funkcji turystycznej…, s .12.

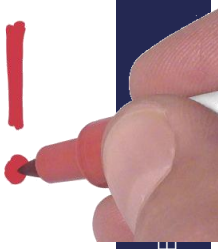
Wartość dla Gminy Zakrzówek syntetycznego logistycznego wskaźnika funkcji turystycznej A. Szromka **$W_{Lβ}$ wynosi 0,0000** (w skali 0,00 – 1,00). Dla porównania można dodać, że $W_{Lβ}$ dla Gminy Kazimierz Dolny wynosi 0,479, dla Nałęczowa 0,941, a dla całego województwa lubelskiego: 0,459.

Analiza funkcji turystycznej gmin i powiatów województwa lubelskiego generalnie ukazuje **bardzo słabą kondycję lubelskich samorządów w zakresie turystyki**. Poza Nałęczowem, Kazimierzem Dolnym, Zamościem, Lublinem, Gminą Włodawa, Zwierzyńcem, Krasnobrodem, Suścem, Janowem Podlaskim, Ludwinem i Firlejem w zasadzie nie można mówić w przypadku pozostałych gmin o rozwoju funkcji turystycznych, przy czym w przypadku powyższych gmin (oprócz Nałęczowa i Kazimierza Dolnego) stan rozwoju turystyki jest i tak na niewysokim poziomie.

*Powyższa analiza wykazuje, że Gmina Zakrzówek **nie ma** wykształconych żadnych funkcji turystycznych. Również perspektywy rozwojowe w tym zakresie są niewielkie.*

*Tym samym próba opierania rozwoju obszaru w oparciu o szeroko rozumiany sektor regularnej, kilkudniowej turystyki jest w przypadku Gminy Zakrzówek **nieuzasadniona**.*

6. JAKOŚĆ RZĄDZENIA

Zdolność gminy do skutecznego rządzenia i przezwyciężania problemów rozwojowych stanowi obecnie jedno z głównych wyzwań samorządów lokalnych w Polsce. W niniejszej analizie skoncentrowano się na krótkim omówieniu następujących czynników decydujących o jakości rządzenia w gminie, tj.: zdolności inwestycyjnej, podejmowanych inwestycjach, zagospodarowaniu przestrzennym i wizerunku gminy.

6.1. Analiza zdolności inwestycyjnej

Zdolność gminy do inwestowania uzależniona jest głównie od wielkości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie gminy.

Budżet gminy jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów uchwalany w formie uchwały budżetowej, przyjmowanej na podstawie zapisów ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o finansach publicznych. Na jego podstawie gmina może prowadzić swoją gospodarkę finansową w sposób jawny i samodzielny.

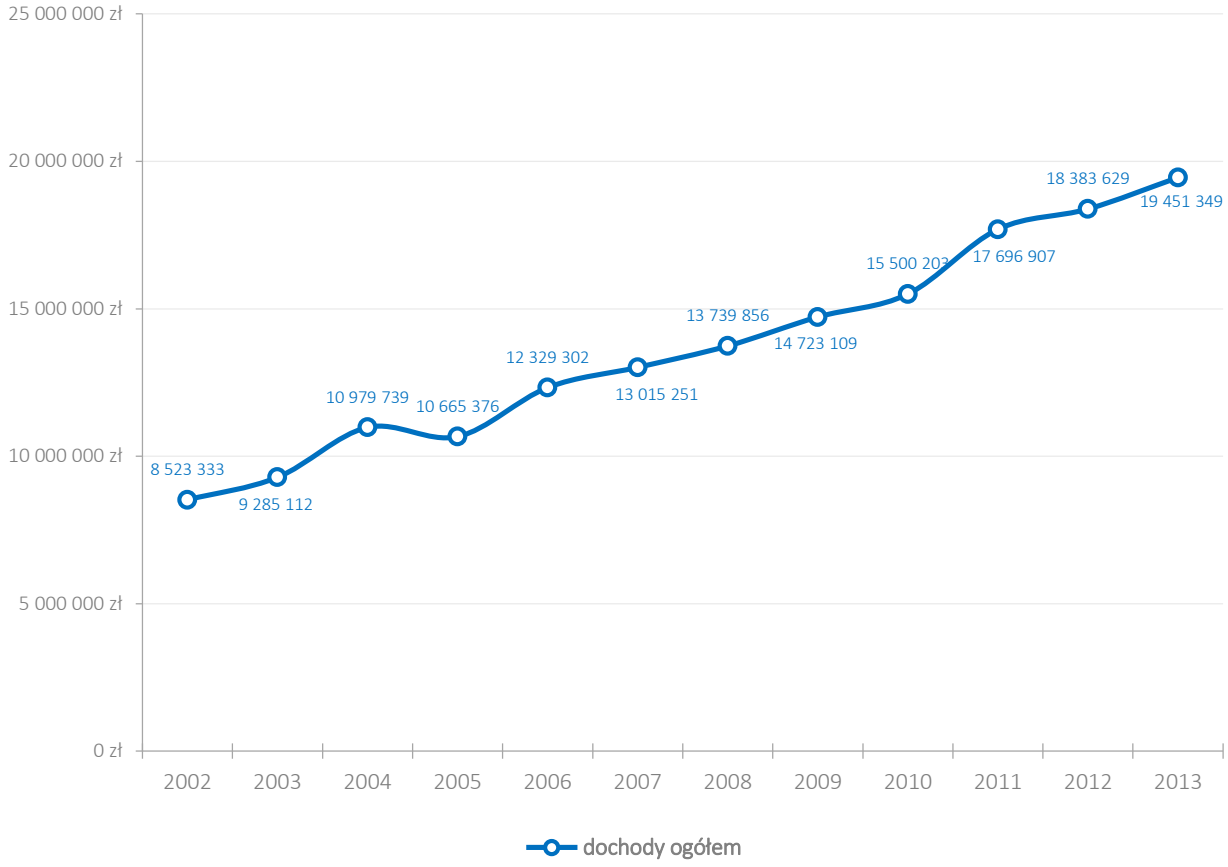
Zasadniczo na możliwości i potencjał rozwojowy gminy wpływa ilość dochodów budżetowych, w skład których wchodzą: dochody własne, subwencja ogólna oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Dochodami gminy mogą być również środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, w tym środki z budżetu Unii Europejskiej oraz innych zagranicznych mechanizmów finansowych. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego dzieli dochody gminy na następujące grupy:

- wpływy ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw podatkowych (np. podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek leśny czy podatek od środków transportu),
- wpływy z opłat (opłata skarbowa, opłata targowa, opłata miejscowa, opłata eksploatacyjna),

- udział w wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (zamieszkałych lub posiadających siedzibę na terenie gminy),
- dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe gmin, wpłaty od zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych, odsetki od środków finansowych gminy gromadzonych na rachunkach bankowych, dochody z majątku gminy.

Analizując **dochód Gminy Zakrzówek** należy stwierdzić, iż posiada on ogólną tendencję wzrostową, zaś pomiędzy rokiem 2002 a 2013 **został on podwojony.**

Wykres 66. Dochody Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013.

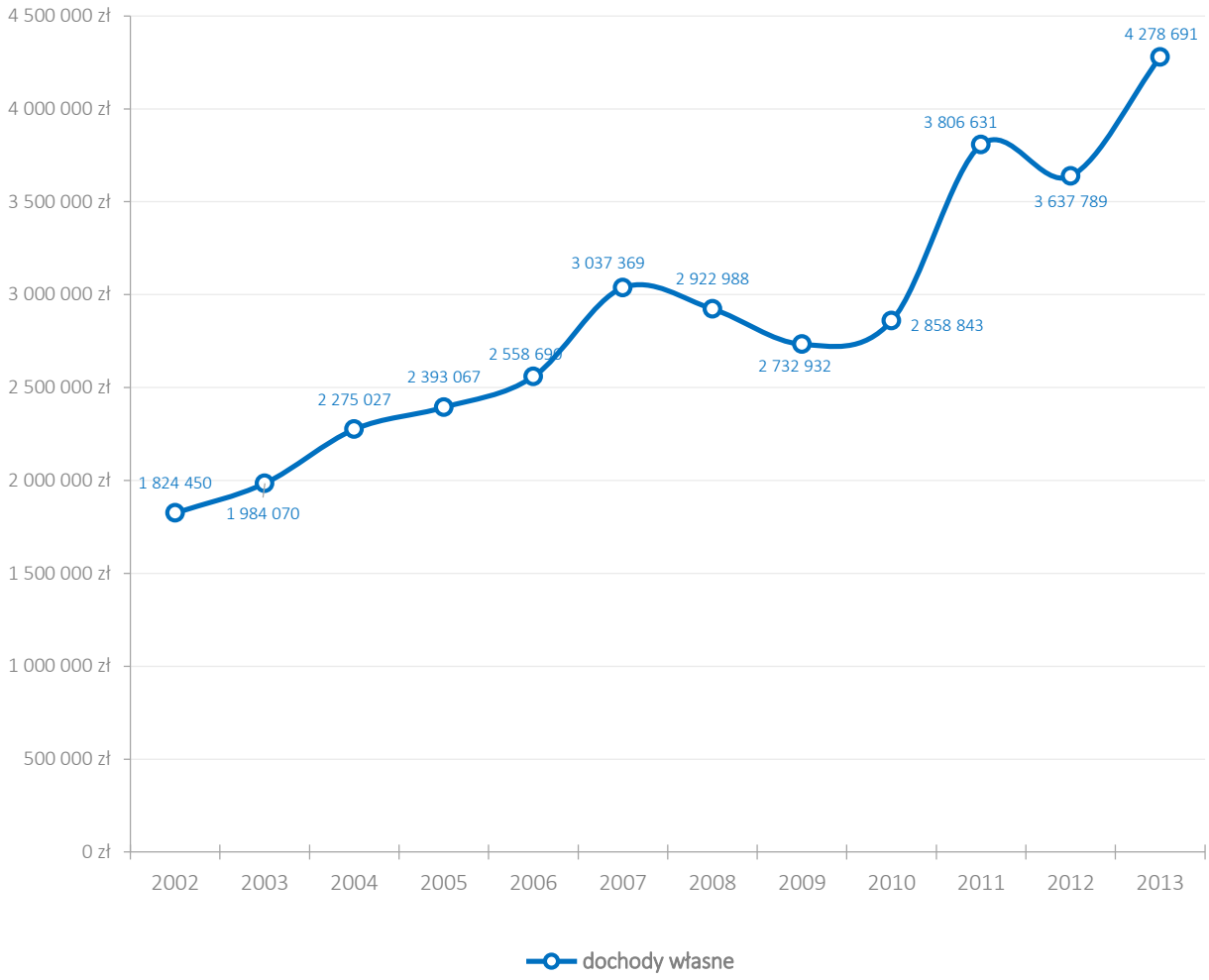
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Stały i systematyczny wzrost dochodów wynika ze wzrostu gospodarczego całego kraju, ale przede wszystkim pojawienia się możliwości finansowania działań ze środków zewnętrznych.

Jednym z czynników świadczących o stopniu rozwoju danego obszaru i przyszłych perspektywach jest wysokość dochodów własnych gminy. W ich skład, oprócz podatków lokalnych wchodzą także opłaty. Jednak zdecydowaną większość udziału stanowi podatek od nieruchomości, szczególnie tych przeznaczonych pod prowadzenie działalności gospodarczej. Pozostałe, takie jak podatek rolny lub leśny, mają zdecydowanie mniejszy wpływ na wysokość budżetu. W latach 2002-2013 w gminie **stale zwiększała się** wysokość zbieranych podatków lokalnych, a co za tym idzie **dochód własny**. W 2013 roku wysokość dochodów własnych osiągnęła **największą wartość** od 2002 roku – 4 278 691 zł, co stanowi wzrost o 17,6% w stosunku do roku 2012. Co ciekawe, ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, zauważalna w wielu polskich gminach niska dynamika wzrostu wpływów z podatku od nieruchomości oraz zmiany w konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych

nie wpłynęły w sposób negatywny na wysokość dochodów własnych gminy. **W latach 2009-2013, z wyjątkiem nieznacznego spadku w 2012 roku, poziom dochodów własnych Gminy Zakrzówek ma wyraźną tendencję wzrostową.**

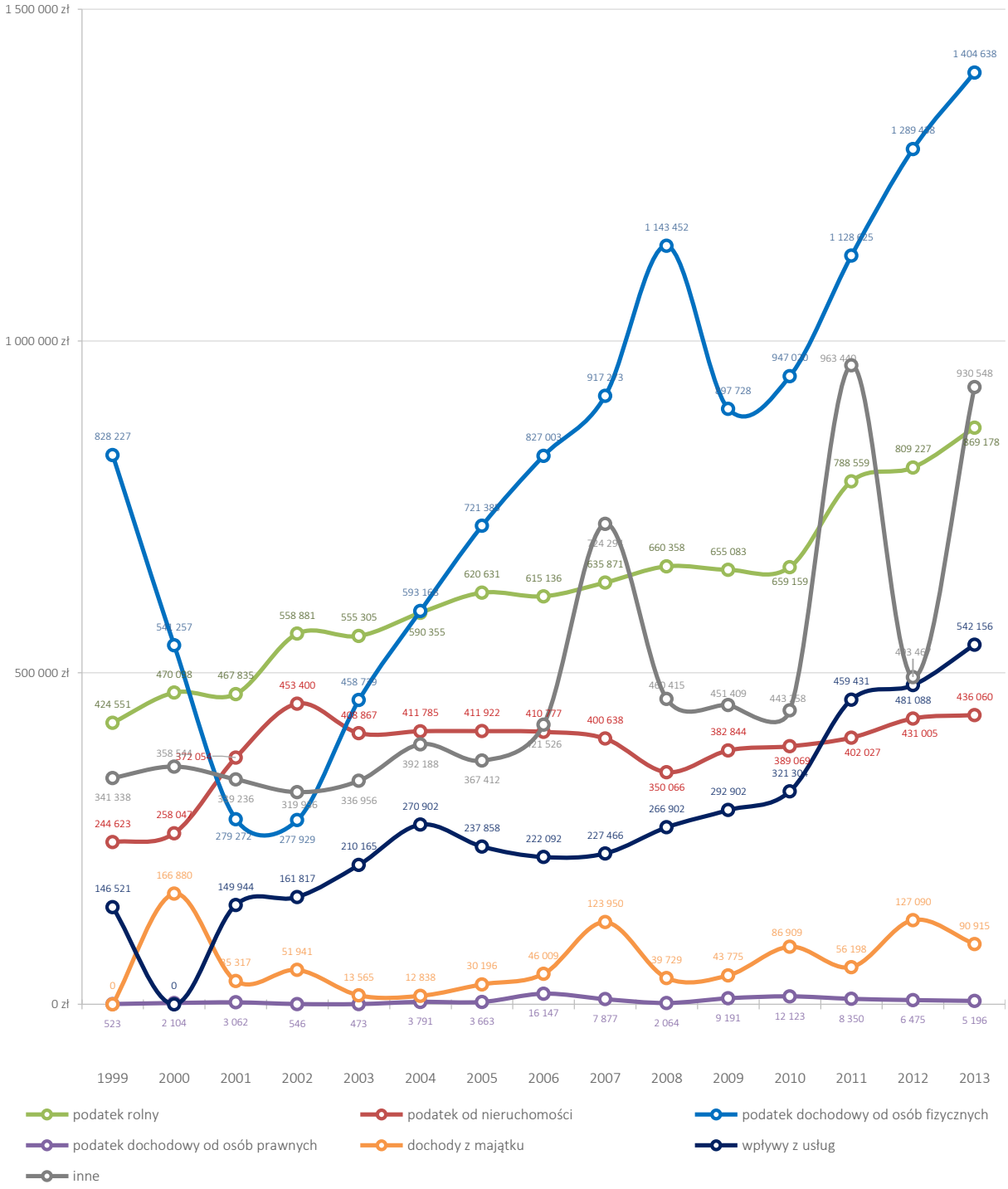
Wykres 67. Dochody własne Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura dochodów własnych w 2013 roku kształtowała się w następujący sposób:

Wykres 68. Struktura dochodów własnych w Gminie Zakrzówek w latach 1999-2013.

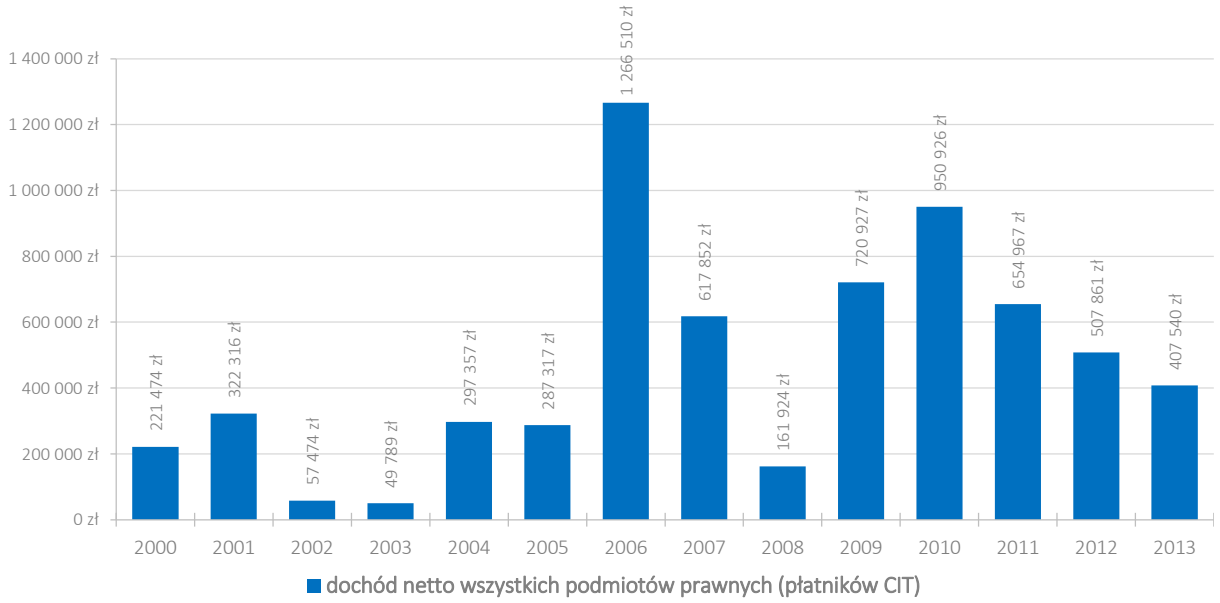

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wyraźnie zauważalny jest wzrost dochodów pochodzących z podatku od osób fizycznych (PIT) i rolnego oraz nieznaczny, ale systematyczny wzrost podatku od nieruchomości oraz wpływów z usług. Istotne, choć podlegające wahaniom, są także wpływy z kategorii „inne", na które składają się opłaty skarbowe, podatek transportowy itp. Wysokie wpływy z PIT świadczą o rosnącej zamożności mieszkańców Gminy i poprawiającej się kondycji firm zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej. Powodem do niepokoju mogą być niskie wpływy do budżetu pochodzące od osób prawnych (CIT), ale w strukturze dochodów własnych JST wpływy z CIT są generalnie małe ze względu na niewielki procent trafiający do

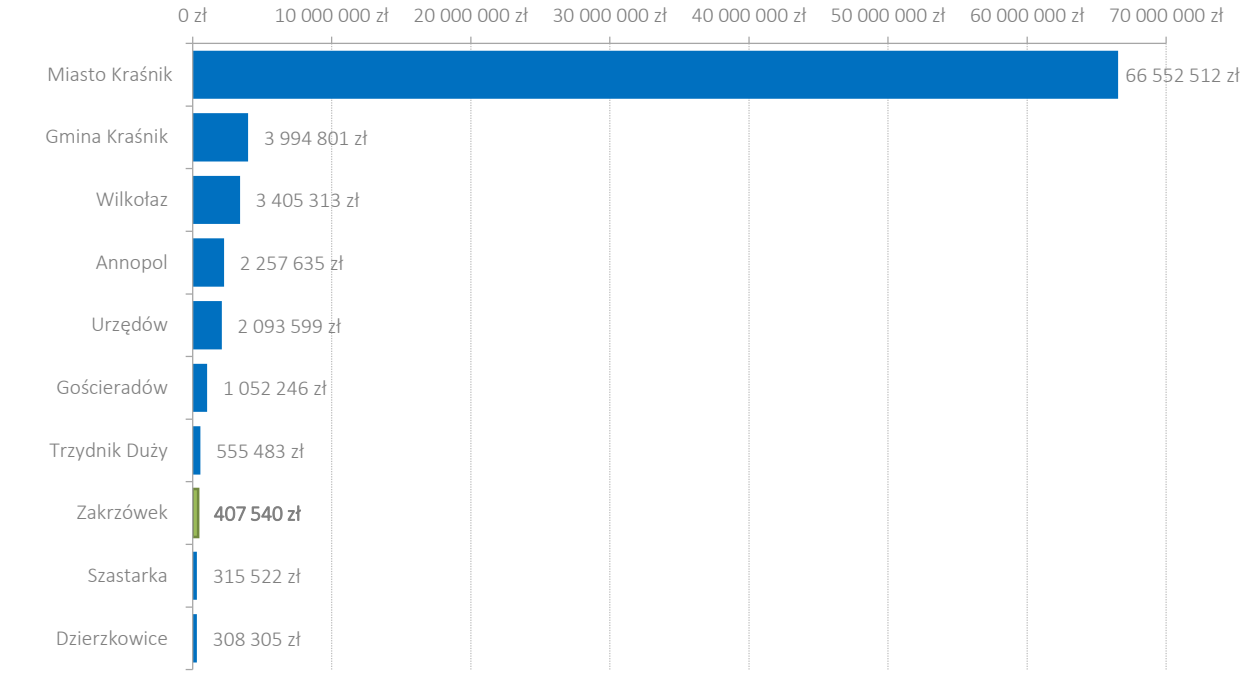
samorządów z budżetu centralnego (tylko 6,71% podatku płaconego przez podmioty prawne). Najwyższy wpływ z podatku CIT w przypadku Gminy Zakrzówek odnotowano w 2006 roku, kiedy dochody podmiotów prawnych (płatników CIT) przekroczyły 1,2 mln zł (z czego do budżetu gminy trafiło zaledwie nieco ponad 16 tys. zł). Problemem pozostaje załamanie trendu wzrostu dochodów podmiotów prawnych w późniejszym okresie, w tym w 2012 i 2013 roku oraz ogólnie bardzo niska dynamika wzrostu dochodów i słaba kondycja finansowa firm. Dla porównania, w 2013 roku łączna wysokość dochodów podmiotów prawnych w Gminie Zakrzówek wynosiła 407 540 tys. zł – co dało 7 miejsce w powiecie kraśnickim – w Mieście Kraśnik podmioty prawne wygenerowały dochód ponad 66,5 mln, zaś w Gminie Kraśnik – 3,99 mln.

Wykres 69. Dynamika zmian dochodu wszystkich podmiotów prawnych (CIT) z Gminy Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

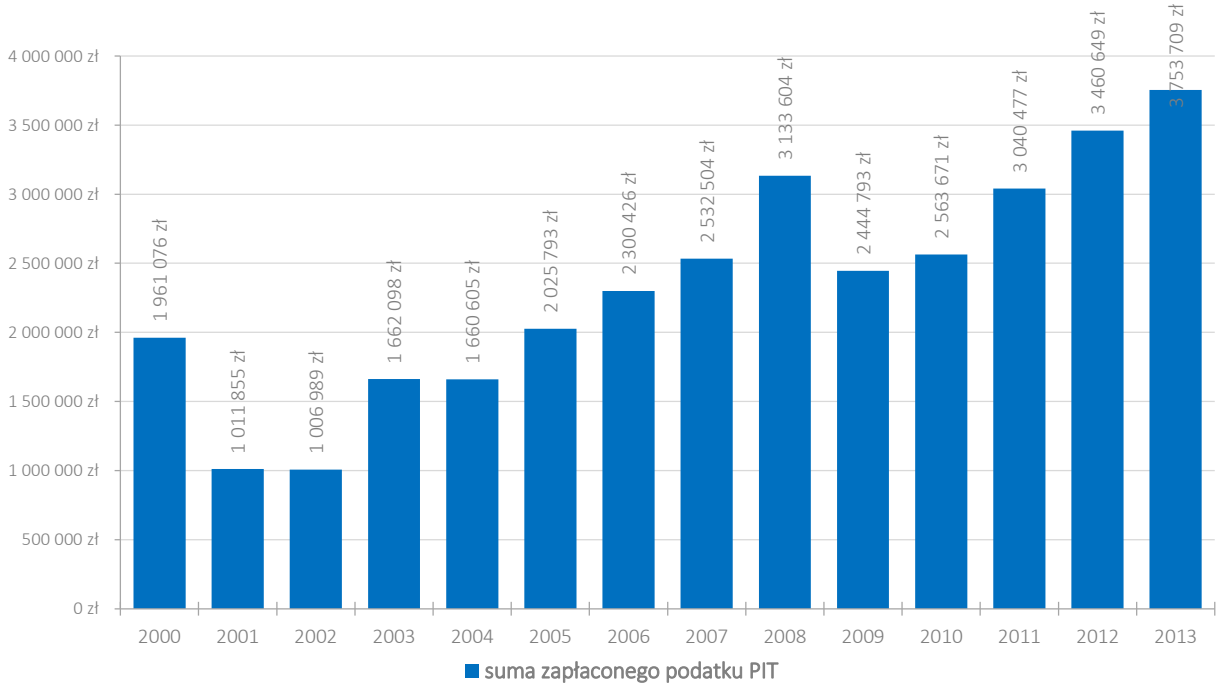
Wykres 70. Dochody podmiotów prawnych (CIT) z terenu powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Nieco lepiej – niż płatników CIT – przedstawia się sytuacja płatników podatku PIT (podatek dochodowy od osób fizycznych) w Gminie Zakrzówek. Od 2002 roku można zaobserwować tendencję wzrostową dochodów mieszkańców Gminy Zakrzówek (z wyjątkiem spadku w 2009 roku na skutek zmiany konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych), którzy w 2013 roku odprowadzili do budżetu państwa podatek PIT w wysokości ponad 3,7 mln zł (w 2002 roku był to 1 mln zł). Ta kwota w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy (niezależnie od wieku) wyniosła 550 zł – 5 miejsce w powiecie kraśnickim (liderem jest Miasto Kraśnik, drugie miejsce przypadło Gminie Kraśnik, w której średnia odprowadzonego podatku wyniosła na 1 mieszkańca w 2013 roku 750 zł). Natomiast w przeliczeniu na 1 efektywną osobę w wieku produkcyjnym (efektywne osoby w wieku produkcyjnym = liczba osób w wieku produkcyjnym - liczba bezrobotnych) średnia kwota odprowadzonego podatku przez mieszkańców Gminy Zakrzówek wyniosła 1004zł, co dało w 2013 roku 5 pozycję w powiecie kraśnickim – liderami w tym wskaźniku są również Miasto Kraśnik i Gmina Kraśnik z efektywną płatnością podatku PIT w średniej kwocie odpowiednio 2 187 zł i 1 383 zł.

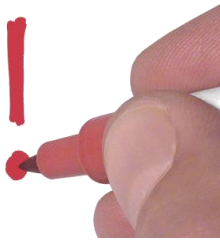
Wykres 71. Dynamika zmian łącznego podatku PIT zapłaconego przez mieszkańców Gminy Zakrzówek w latach 2000-2013.

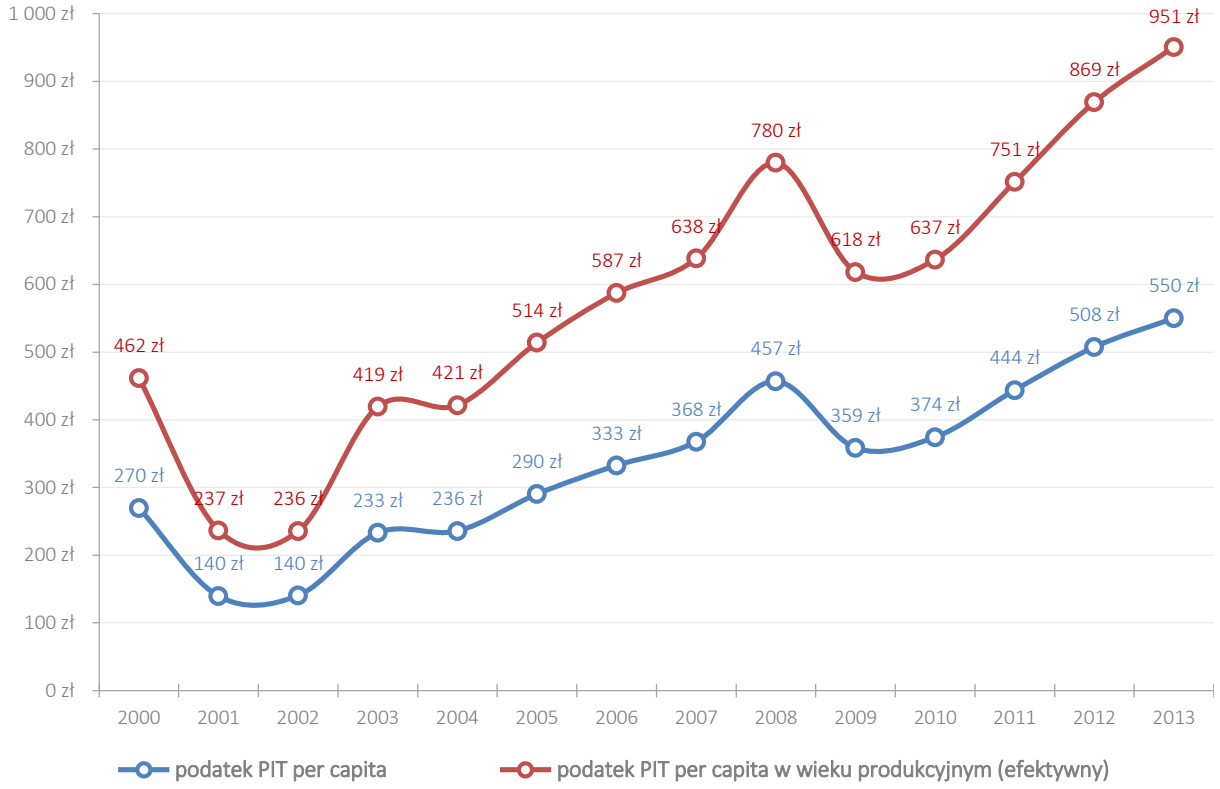
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina Zakrzówek to gmina o charakterze rolniczym, cechująca się niewielką dynamiką zmiany źródeł dochodów własnych. Społeczeństwo jest podobnie sytuowane, co w przypadku pozostałych gmin powiatu kraśnickiego, jednakże łączne dochody uzyskiwane przez podmioty prawne są wyraźnie niższe. Bez zmiany charakteru głównych wpływów z dochodów własnych wzrost pozycji konkurencyjnej Gminy Zakrzówek będzie bardzo utrudniony.

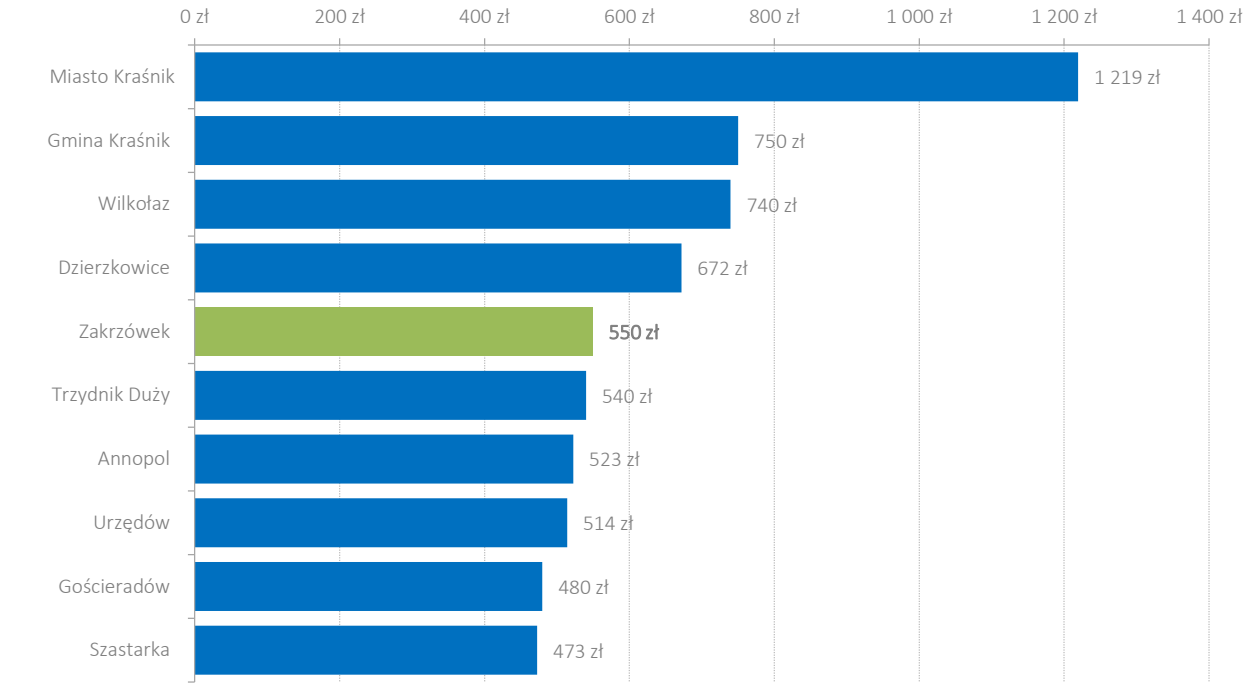

Wykres 72. Dynamika zmiany płatność podatku PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy Zakrzówek i na 1 efektywnego mieszkańca w wieku produkcyjnym.

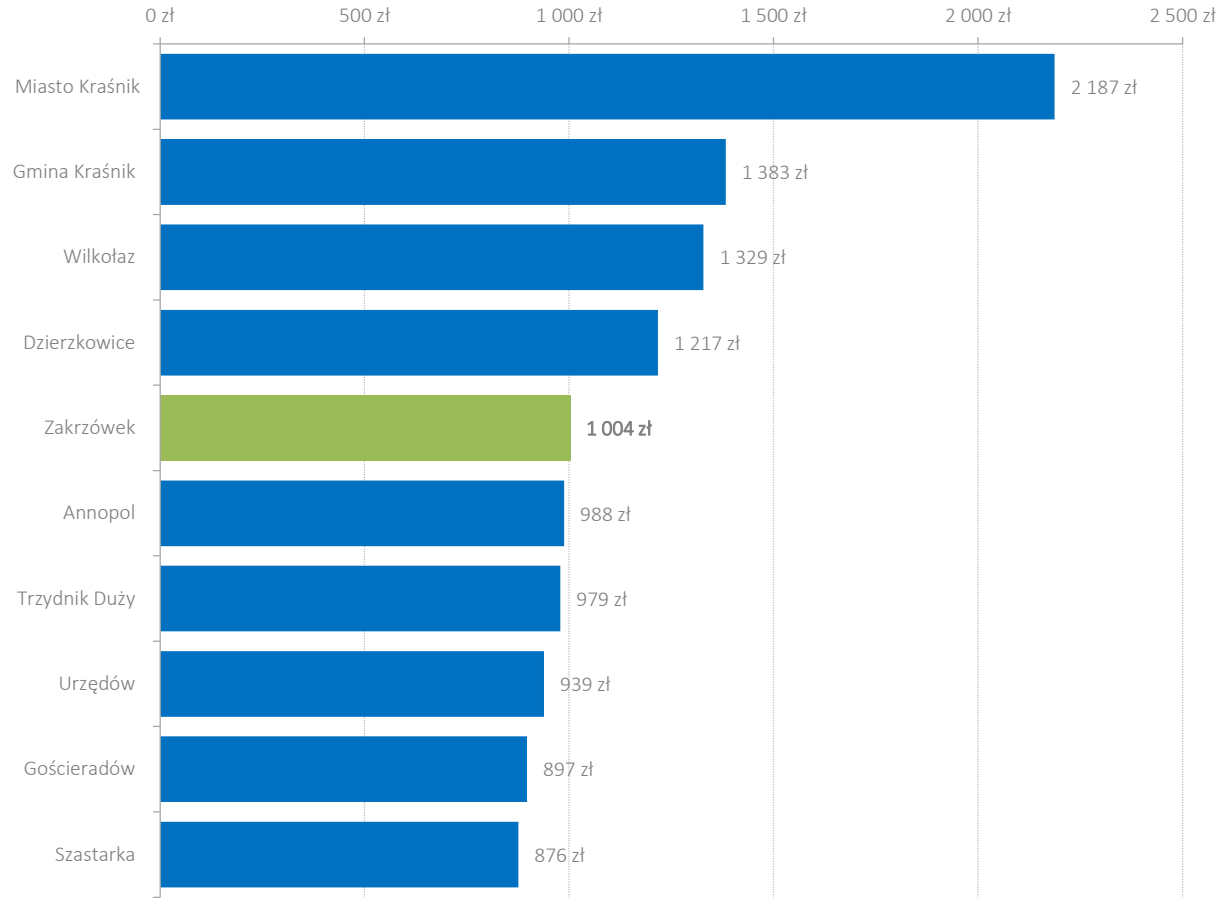
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 73. Średnia kwota podatków odprowadzone w 2013 roku przez osoby fizyczne (PIT) z terenu powiatu kraśnickiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca (per capita).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 74. Średnia kwota podatków odprowadzone w 2013 roku przez osoby fizyczne (PIT) z terenu pow. kraśnickiego w przeliczeniu na 1 efektywnego mieszkańca w wieku produkcyjnym.

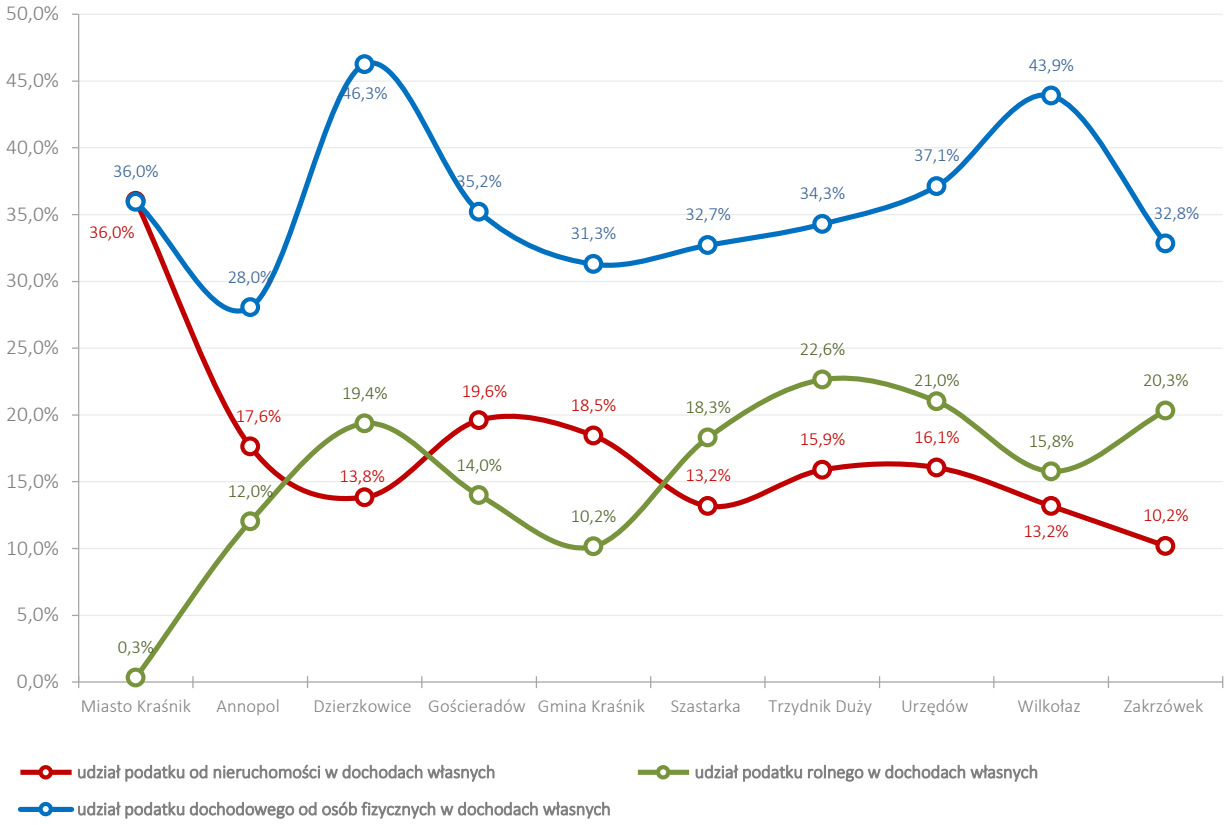

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Należy także zwrócić uwagę na **wysokość dochodów** uzyskiwanych z **podatku rolnego**, które są **wyższe niż podatek od nieruchomości** i świadczą, że Gmina Zakrzówek jest gminą **o charakterze rolniczym**. Analizując udziały podatku do nieruchomości, PIT i rolnego w dochodach własnych gmin powiatu kraśnickiego można zaobserwować tendencję, która wskazuje, że wraz ze spadkiem udziału podatku rolnego w ogóle dochodów własnych budżetu rośnie znaczenie podatku od nieruchomości i podatku PIT. W 3 gminach powiatu w 2013 roku udział **podatku rolnego** w dochodach własnych przekroczył 20% i były to: Trzydnik Duży, Urzędów i **Zakrzówek**. Najniższy udział **podatku od nieruchomości** występuje w gminach: **Zakrzówek (10,2%)**, Wilkołaz (13,2%), Szastarka (13,2%) i Dzierzkowice (13,8%) – co ciekawe, w gminach tych, z wyjątkiem Gminy Wilkołaz, dochód netto podmiotów prawnych jest najniższy wśród gmin powiatu kraśnickiego.

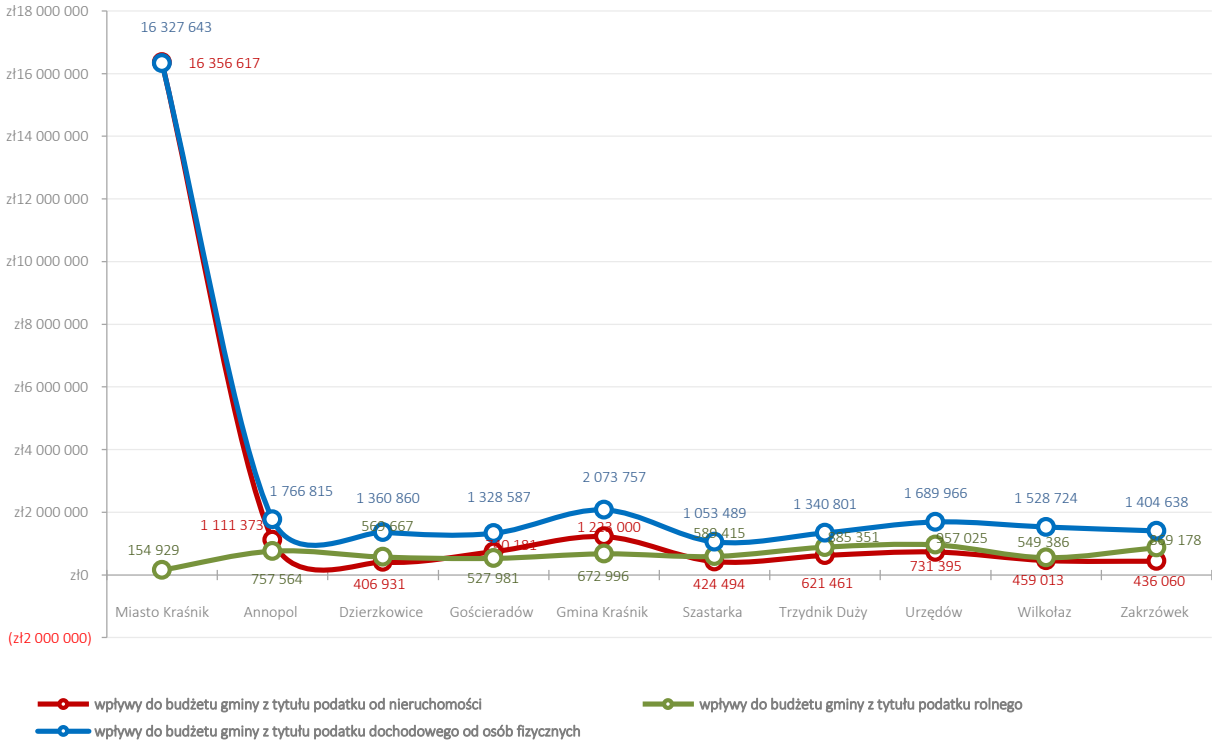
Również porównanie procentowego udziału podatku rolnego i podatku od nieruchomości w strukturze dochodów własnych w 1999 i 2013 roku świadczy o **mało dynamicznym procesie zmiany charakteru Gminy Zakrzówek**. Istotną **pozytywną dynamikę zmiany można zaobserwować w przypadku podatku dochodowego od osób prawnych**, jednak w kwotach bezwzględnych wartość procentowa tego podatku (0,1%) przekładała się na kwotę w wysokości zaledwie 77 433 zł (8 miejsce w powiecie). Jako negatywne zjawisko należy wyróżnić spadek udziału podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) w strukturze dochodów własnych w 1999 i 2013 roku.

Wykres 75. % udział podatku rolnego, podatku od nieruchomości i podatku PIT w dochodach własnych gmin powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

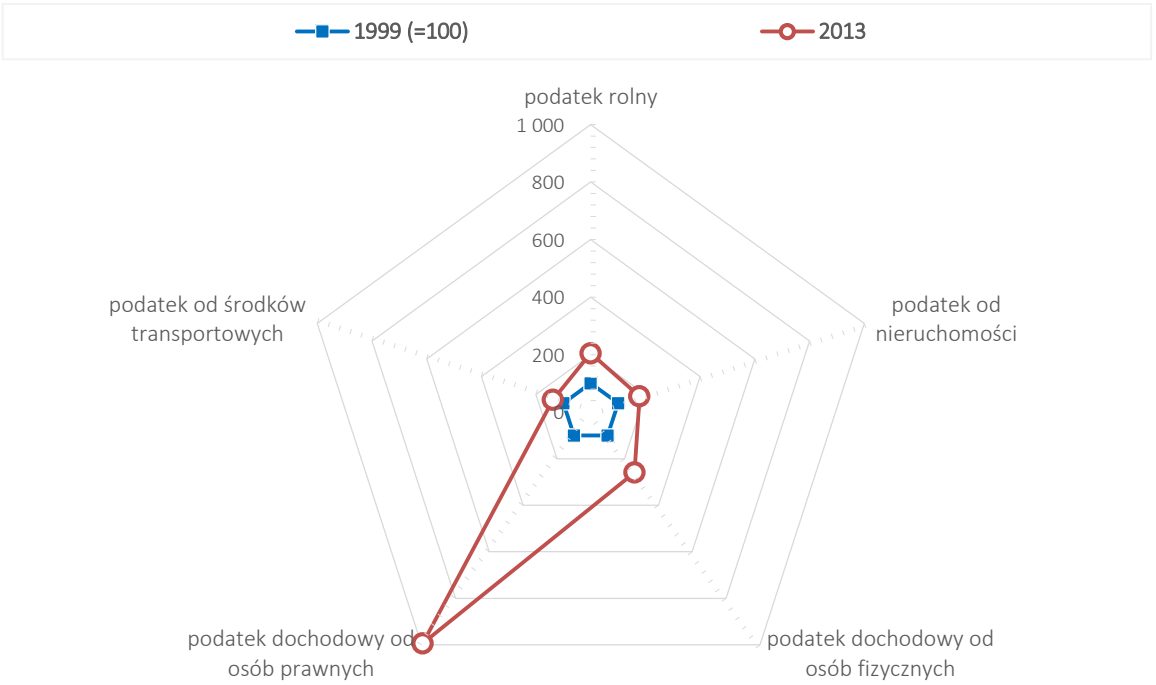
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 76. Wpływy z tytułu podatku rolnego, podatku od nieruchomości i podatku PIT do budżetów gmin powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

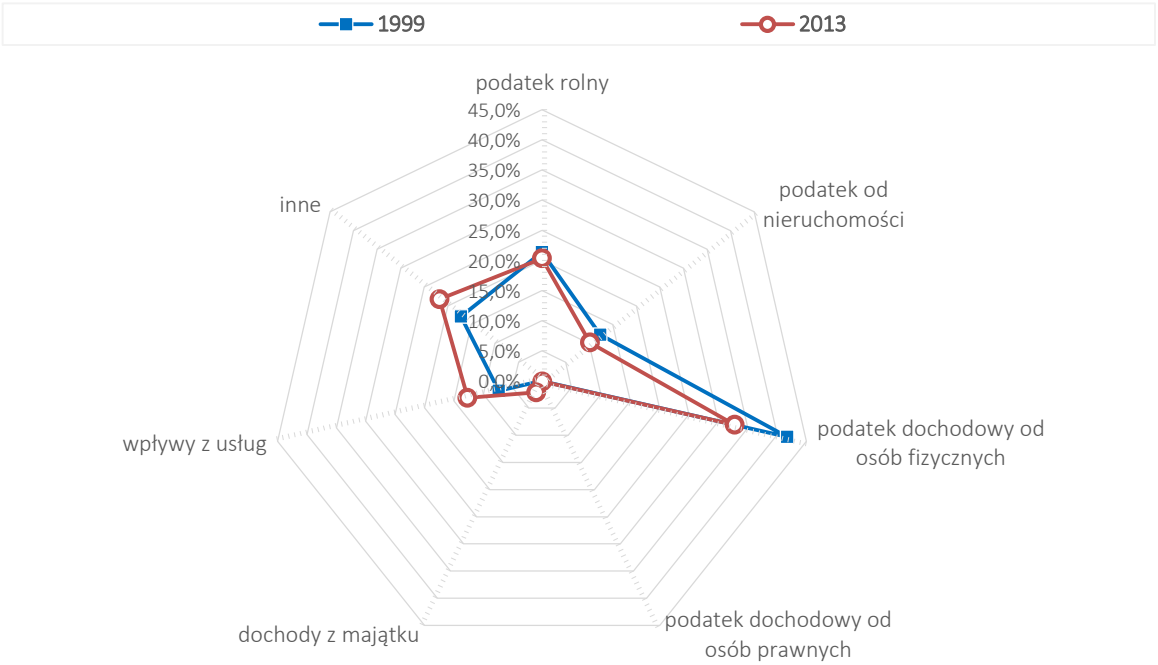
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 77. Porównanie dynamiki zmian w wysokości wpływów z podatków w 1999 i 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

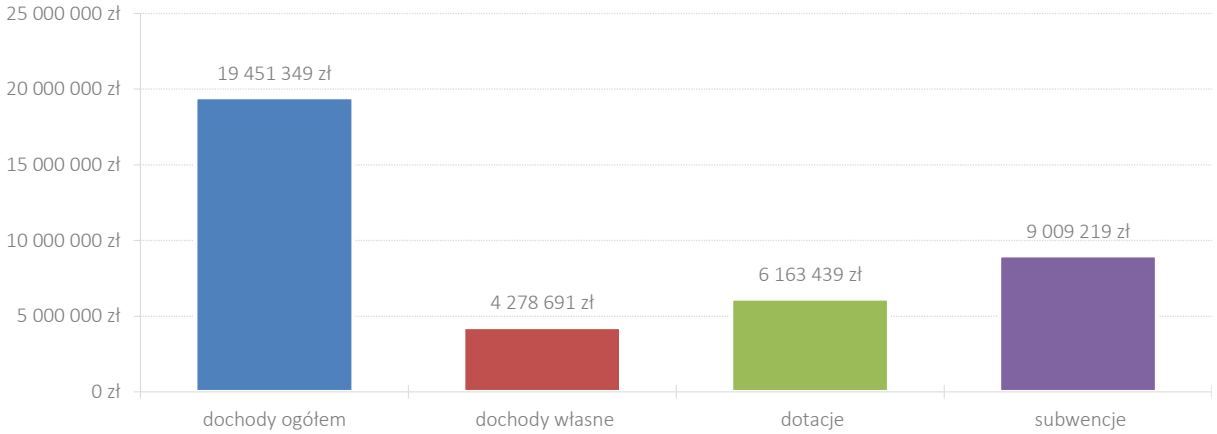
Wykres 78. Porównanie % udziału wybranych kategorii w strukturze dochodów własnych w 1999 i 2013 roku w Gminie Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura dochodów w 2013 roku kształtowała się w następujący sposób:

Wykres 79. Struktura dochodów Gminie Zakrzówek w 2013 roku.

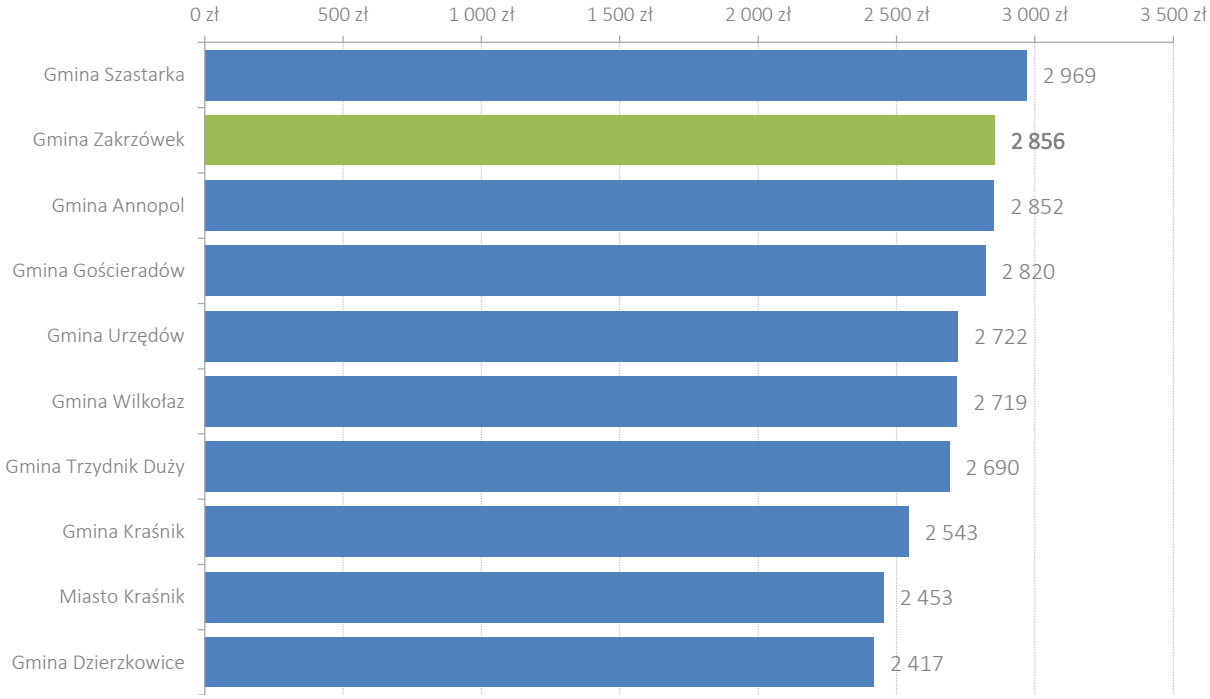

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zasadniczą częścią i stanowiącą **największy udział** w budżecie są **subwencje** (ok. 46,3% wszystkich dochodów budżetu gminy). Na drugim miejscu są dotacje, które w 2013 roku osiągnęły wartość 31,7% dochodów ogółem. Uzupełnieniem dochodów budżetowych są dochody własne na poziomie 22%. Pokazuje to zależność od narzuconych, ograniczonych kwot na realizację zadań własnych, przy zmniejszonym budżecie inwestycyjnym. Znaczący udział w wysokości subwencji ogólnej (52,7%) miała tzw. **część oświatowa**, przeznaczona na realizację zadań gminnych z zakresu oświaty i wychowania.

Po przeliczeniu, **dochody na 1 mieszkańca** w Gminie Zakrzówek wyniosły w 2013 roku **2 856 zł**. Porównanie wysokości dochodów Gminy Zakrzówek w przeliczeniu na 1 mieszkańca z pozostałymi gminami powiatu kraśnickiego prezentuje poniższy wykres. W tym zestawieniu Gmina Zakrzówek **zajmuje wysokie, 2 miejsce**. Różnice w dochodach na 1 mieszkańca gmin powiatu kraśnickiego nie są jednak znaczące.

Wykres 80. Porównanie wysokości dochodów Gminy Zakrzówek w przeliczeniu na 1 mieszkańca z gminami powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największą częścią ogółu dochodów budżetowych Gminy Zakrzówek stanowi dział dotyczący **różnych rozliczeń**, czyli w głównej mierze **subwencje** otrzymane z budżetu państwa. Według danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych GUS, w 2013 roku było to około 46,6% budżetu gminy – ponad 9 mln PLN. Niezwykle istotne dla kondycji finansowej Gminy Zakrzówek są także **dochody pochodzące od osób prawnych i fizycznych** i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej. Ten dział dochodów stanowi 15,9% budżetu ogółem (niemal 3,1 mln PLN). Powyżej 10% ogółu dochodów pochodzi także z środków otrzymywanych na pomoc społeczną (14,2%) oraz rolnictwo (10,4%). Istotnym źródłem dochodów jest także oświata i wychowanie (4,2%). Ogółem Gmina Zakrzówek czerpie dochody z 15 różnych działów klasyfikacji budżetowej.

Tabela 33. Struktura dochodów Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 r.

Dział dochodów	Dochody budżetowe	% ogółu dochodów
różne rozliczenia	9 061 133,7	46,6
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	3 099 648,4	15,9
pomoc społeczna	2 759 041,4	14,2
rolnictwo i łowiectwo	2 018 510,4	10,4
oświata i wychowanie	809 168,1	4,2
informatyka	521 626,3	2,7
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	389 228,9	2,0
kultura fizyczna i sport	371 976,0	1,9
edukacyjna opieka wychowawcza	136 347,5	0,7
administracja publiczna	108 731,5	0,6
gospodarka mieszkaniowa	95 756,6	0,5
transport i łączność	61 144,7	0,3
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	10 666,6	0,1
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	5 139,3	0,03
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 230,0	0,02
Ogółem:	*19 451 349,2*	*100,00*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Obserwując dane dotyczące dochodów Gminy Zakrzówek z poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej z lat 2008-2013 należy stwierdzić, że największą ich część nieustanie stanowi dział odnoszący się do różnych rozliczeń. Na niemal niezmiennym, około 16-procentowym poziomie kształtują się dochody pochodzące od osób prawnych i fizycznych. Istotne są także dochody z działu dotyczącego pomocy społecznej. Od 2011 roku odnotowano bardzo dynamiczny wzrost dochodów z rolnictwa – aż o ponad 11 punktów procentowych w stosunku rok do roku. Dochody z pozostałych sfer w opisywanym okresie cechują się dużą stabilnością.

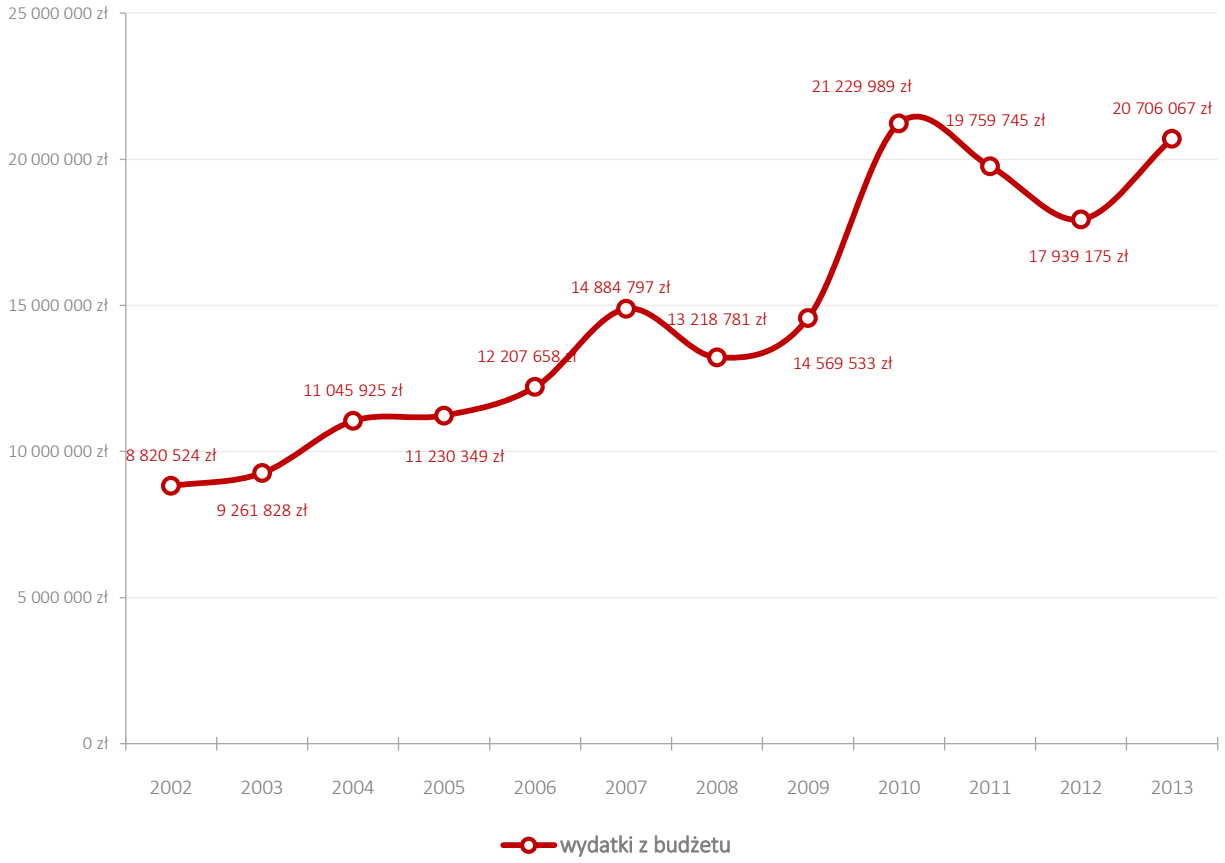
Tabela 34. Struktura dochodów Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008-2013 w ujęciu procentowym.

Dział dochodów	% ogółu dochodów					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
rolnictwo i łowiectwo	3,53	3,73	3,98	15,08	12,21	10,38
transport i łączność	2,84	1,56	1,19	0,00	0,33	0,31
gospodarka mieszkaniowa	0,24	0,26	0,28	0,28	0,83	0,49
działalność usługowa	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00
informatyka	0,00	0,00	0,00	0,03	0,94	2,68
administracja publiczna	0,79	0,70	0,89	0,84	0,75	0,56
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,01	0,14	0,38	0,10	0,01	0,03
obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	0,004	0,00	0,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	0,004	0,13	0,02	0,02	0,02
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	18,59	15,89	15,27	15,57	15,94	15,94
różne rozliczenia	57,59	60,44	54,29	48,35	47,21	46,58
oświata i wychowanie	0,59	0,33	0,34	0,81	1,05	4,16
pomoc społeczna	15,28	16,0	16,27	15,24	16,40	14,18
edukacyjna opieka wychowawcza	0,62	0,66	0,68	0,63	0,57	0,70
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,01	0,19	6,28	0,31	0,40	2,00
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,00	0,00	0,00	1,49	2,39	0,05
kultura fizyczna i sport	0,01	0,10	0,01	1,25	0,93	1,91
Ogółem:	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Od 2002 roku, podobnie jak wysokość dochodów, **wysokość wydatków gminy również ma tendencję wzrostową**. W opisywanym okresie utrzymywano **stosunkowo korzystną relację między dochodami a wydatkami** budżetowymi, **nie niosąc zagrożenia nadmiernego zadłużenia budżetu gminy**. Wyjątek stanowi 2010 rok, kiedy różnica między wydatkami a dochodami wyniosła ponad 5,7 mln PLN. Właśnie w 2010 roku wydatki budżetowe osiągnęły rekordową wartość powyżej 21,2 mln PLN. W następnych latach wydatki ulegały zmniejszeniu, jednakże w 2013 roku ponownie wyniosły ponad 20 mln PLN. Analiza wydatków jednostki samorządu terytorialnego może przynieść wiele informacji nt. rozwoju danego obszaru. Polityka finansowa samorządu dzieli się na wydatki bieżące oraz wydatki majątkowe. Pierwsze są przeznaczane na tzw. bieżącą realizację zadań własnych samorządu. Nieostrożne zwiększanie wydatków bieżących, może prowadzić do zablokowania środków przeznaczanych na wydatki o charakterze majątkowym, które stymulują rozwój gminy.

Wykres 81. Wydatki budżetu Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zestawiając dochody i wydatki gminy w latach 2007-2013 widoczne jest istnienie **deficytu budżetowego**. Dochodowe dla Gminy Zakrzówek były lata 2008, 2009 oraz 2012. Największą różnicę między dochodami a wydatkami gminy (ponad 5,7 mln PLN) odnotowano w 2010 roku. Analiza wydatków świadczy **pozytywnie o stanie finansów gminnych oraz ich rozdysponowywaniu**, co nabiera szczególnego znaczenia **podczas aplikowania o środki zewnętrzne**. Dzięki posiadaniu odpowiednich zasobów finansowych, zabezpieczenie środków na wkład własny przy realizacji zadań inwestycyjnych **nie powinno stanowić dużego problemu**.

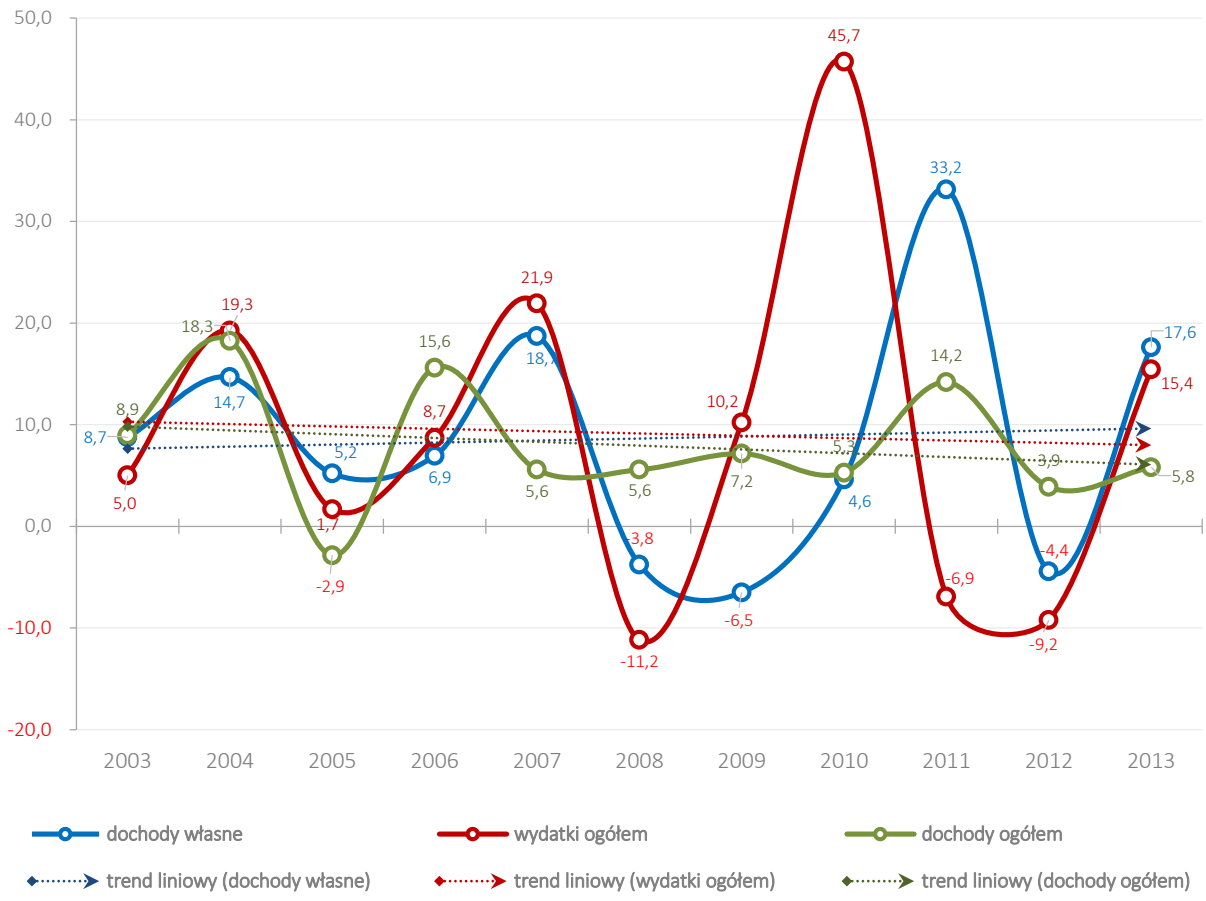
Tabela 35. Zestawienie dochodów i wydatków Gminy Zakrzówek w latach 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Razem
Dochody gminy	13 015 251	13 739 856	14 723 109	15 500 203	17 696 907	18 383 629	19 451 349	**112 510 305**
Wydatki gminy	14 884 797	13 218 781	14 569 533	21 229 989	19 759 745	17 939 175	20 706 067	**122 308 087**
Saldo	-1 869 546	+521 075	+153 576	-5 729 786	-2 062 838	+444 455	-1 254 718	-9 797 782

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

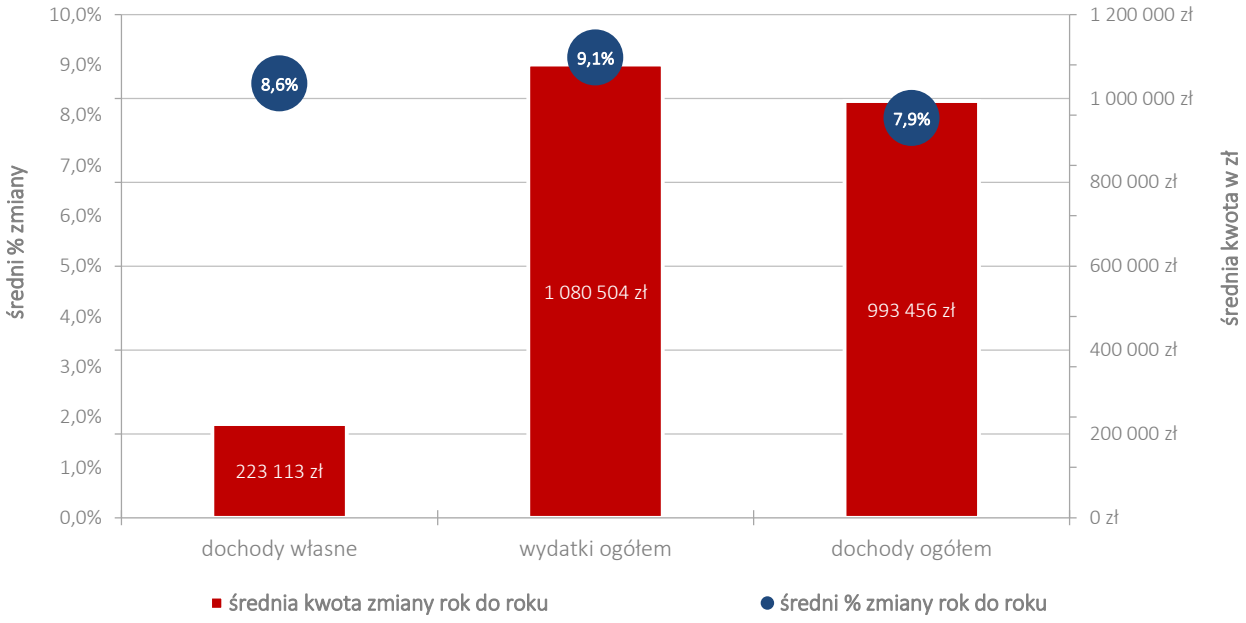
Analizując procentowe wartości zmiany w ujęciach rocznych w przypadku wydatków, dochodów ogółem i dochodów własnych budżetu w Gminie Zakrzówek można zaobserwować pewną dynamikę – zarówno dochody ogółem, jak i wydatki podlegają okresowym wahaniom w stosunku do roku poprzedniego. Względną stabilnością w latach 2007-2013 (z wyjątkiem skoku w 2011 roku) cechują się dochody własne.

Wykres 82. Procent zmiany w stosunku do roku poprzedniego w wydatkach, dochodach ogółem i dochodach własnych budżetu w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

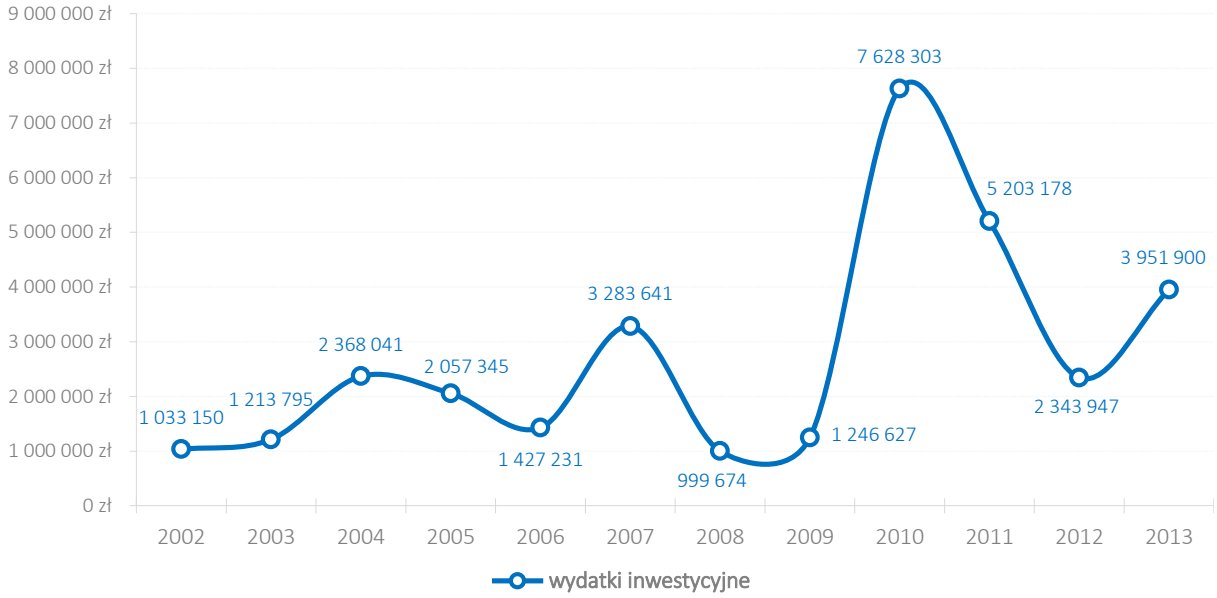
Wykres 83. Uśrednione kwoty i procenty zmiany (rok do roku) w wydatkach, dochodach ogółem i dochodach własnych budżetu w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

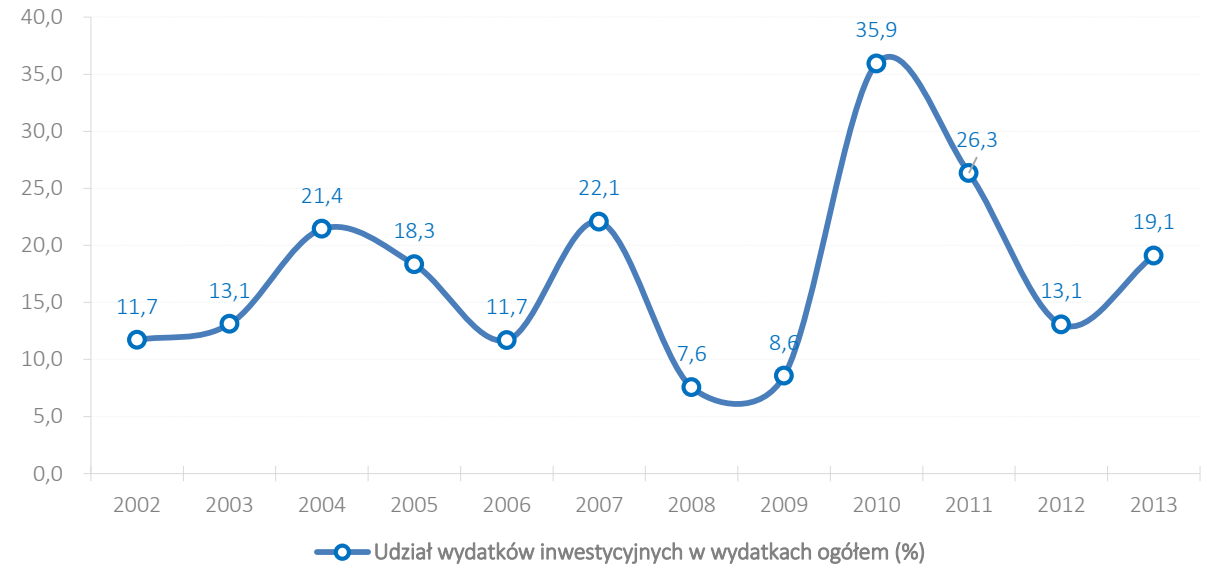
Analiza wydatków gminy pozwala zaobserwować jej perspektywy rozwojowe. Większy udział wydatków inwestycyjnych przekłada się na wyższy poziom rozwoju gospodarczego. W relacji do wydatków budżetowych ogółem, **poziom wydatków inwestycyjnych w gminie kształtował się stosunkowo wysokim poziomie** (w 2013 roku 19,1% wszystkich wydatków gminy). Najwyższa wartość została osiągnięta w 2010 roku – ponad 7,6 mln PLN – aż 36% wszystkich wydatków gminy. W latach 2002-2013 (z wyjątkiem okresu 2008-2009) poziom udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem osiągał wartość powyżej 11%. W 2013 roku, w stosunku do roku poprzedniego, odnotowano wzrost wysokości wydatków inwestycyjnych o ponad 1,6 mln PLN. Informacja o wydatkach inwestycyjnych jest szczególnie ważna, ponieważ wskazuje **na intensywność działań podejmowanych na rzecz rozwoju gminy**.

Wykres 84. Wysokość wydatków inwestycyjnych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 85. Wysokość wydatków inwestycyjnych w ujęciu procentowym w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.

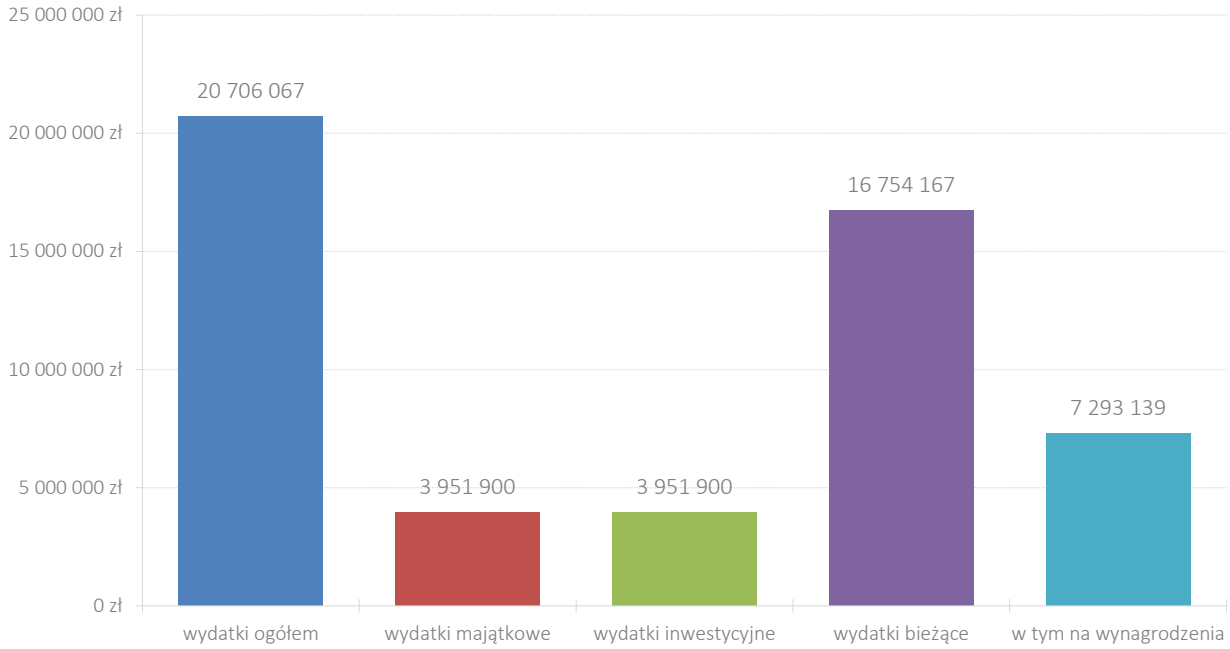
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zapewnienie i utrzymanie stabilnego, wysokiego poziomu wydatków inwestycyjnych, będzie jednym z kluczowych czynników budujących potencjał gospodarczy Gminy Zakrzówek w przyszłości.

Równie istotna będzie przemyślana polityka inwestycyjna, która powinna pozostawać w zbieżności z określonym kierunkiem rozwoju gospodarczo-społecznego i założeniami strategicznymi Gminy Zakrzówek.

W Gminie Zakrzówek zdecydowaną **większość** wydatków stanowiły **wydatki bieżące związane z funkcjonowaniem gminy**. W 2013 roku osiągnęły poziom 80,9% ogółu wydatków, z czego 43,5% stanowiły wydatki przeznaczane na wynagrodzenia. **Wydatki majątkowe stanowiły 19,1% wszystkich wydatków**, z czego 100% zostało przeznaczonych na zadania inwestycyjne.

Wykres 86. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Podobnie jak w przypadku dochodów, istotne jest przeanalizowanie zestawienia wydatków gminy według działów klasyfikacji budżetowej.

W zestawieniu tym widać, które dziedziny funkcjonowania gminnego samorządu pochłaniają najwięcej środków budżetowych. Przy analizie budżetów gmin wiejskich wyraźnie widać, że we wszystkich z nich **głównym wydatkiem są środki przeznaczane na oświatę i wychowanie**. Wynika to często z **rozbudowanej sieci wiejskich szkół**, których utrzymanie w związku z **malejącą liczbą dzieci** jest coraz większym obciążeniem dla lokalnego samorządu. Typowym zjawiskiem dla gmin wiejskich jest także przeznaczanie **znacznej części wydatków na pomoc społeczną** i walkę z wykluczeniem społecznym.

Tabela 36. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 roku.

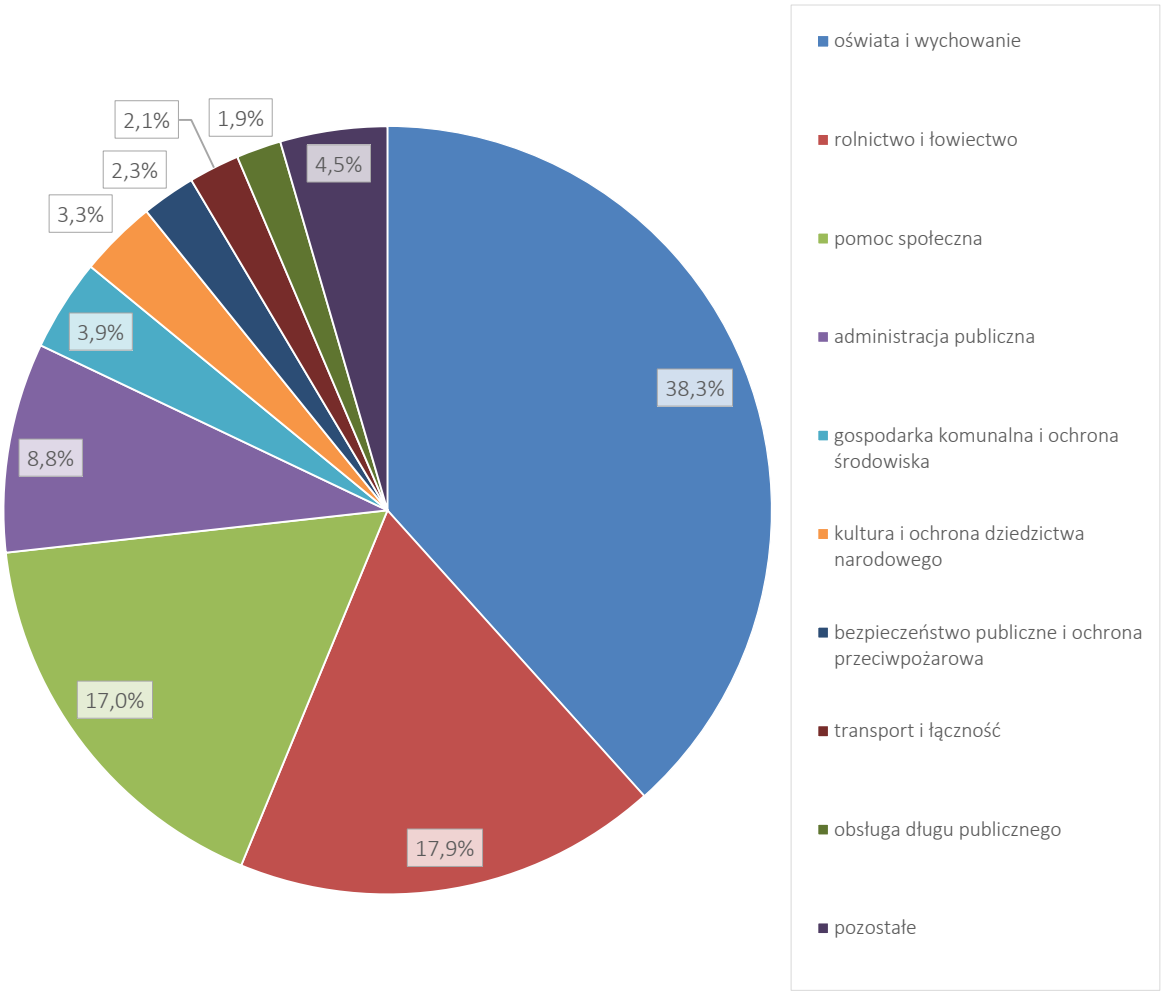
Dział wydatków	Wydatki budżetowe	% ogółu wydatków
oświata i wychowanie	7 939 273,1	38,3
rolnictwo i łowiectwo	3 701 821,1	17,9
pomoc społeczna	3 524 059,6	17,0
administracja publiczna	1 827 364,6	8,8
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	802 444,0	3,9
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	674 827,5	3,3
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	469 574,5	2,3
transport i łączność	442 660,9	2,1
obsługa długu publicznego	391 311,9	1,9
informatyka	345 725,5	1,7
edukacyjna opieka wychowawcza	328 601,7	1,6
kultura fizyczna i sport	102 323,6	0,5
ochrona zdrowia	89 094,7	0,4
działalność usługowa	32 366,5	0,2
gospodarka mieszkaniowa	29 478,5	0,1
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	5 139,3	0,02
Ogółem:	*20 706 066,9*	*100,00*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W powyższym zestawieniu można zauważyć, że podobnie jak w większości samorządów gmin wiejskich, główną część wydatków stanowią **wydatki związane z oświatą i wychowaniem**. W Gminie Zakrzówek w 2013 roku wyniosły one **ponad 7,9 mln PLN (38,3% ogółu wydatków) –** był to najmniejszy odsetek wydatków na oświatę i wychowanie wśród wszystkich gmin powiatu kraśnickiego w 2013 roku (największy odnotowano w Gminie Kraśnik – 51,2% ogółu wydatków). Po porównaniu wysokości wydatku z otrzymaną subwencją oświatową, należy stwierdzić, że **utrzymanie systemu oświaty w gminie kosztowało w 2013 roku lokalny samorząd aż ponad 3 mln PLN**. Dużą ilość środków pochłaniały również wydatki przeznaczane na rolnictwo i łowiectwo – 17,9%, pomoc społeczną – 17% oraz administrację publiczną – 8,8%. W Gminie Zakrzówek w 2013 roku **wydatki na rolnictwo i łowiectwo były wyższe niż dochody z tego działu** (3,7 mln wydatków przy dochodach sięgających 2 mln PLN). W 2013 roku powyżej 2% wszystkich wydatków przeznaczono na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (3,9%), kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (3,3%), bezpieczeństwo publiczne (2,3%) oraz transport i łączność (2,1%). Pozostałe działy klasyfikacji budżetowej miały mniejszy procentowy udział w strukturze wydatków gminy. Ogółem Gmina Zakrzówek w 2013 roku środki finansowe wydatkowała na 16 różnych działów klasyfikacji budżetowej.

W budżecie Gminy Zakrzówek w 2013 roku cztery działy klasyfikacji budżetowej o najwyższej wysokości wydatków stanowiły łącznie 82% wszystkich wydatków gminy.

Wykres 87. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując dane historyczne od 2008 roku dotyczące wysokości % ogółu wydatków ogółem można zauważyć, że przeznaczanie największej części budżetu gminy na wspomniane wcześniej działy klasyfikacji budżetowej jest **stałą tendencją**. Negatywnym zjawiskiem jest utrzymywanie się na **wysokim**, ponad 45-procentowym poziomie, **wydatków na oświatę i wychowanie** oraz stałe, duże wydatki na **pomoc społeczną**. Pewnym powodem do niepokoju może być relatywnie wysoki procent wydatków na administrację publiczną, chociaż ma on tendencję malejącą. Pozostałe czynniki stanowią nieznaczny odsetek i utrzymują stałą tendencję.

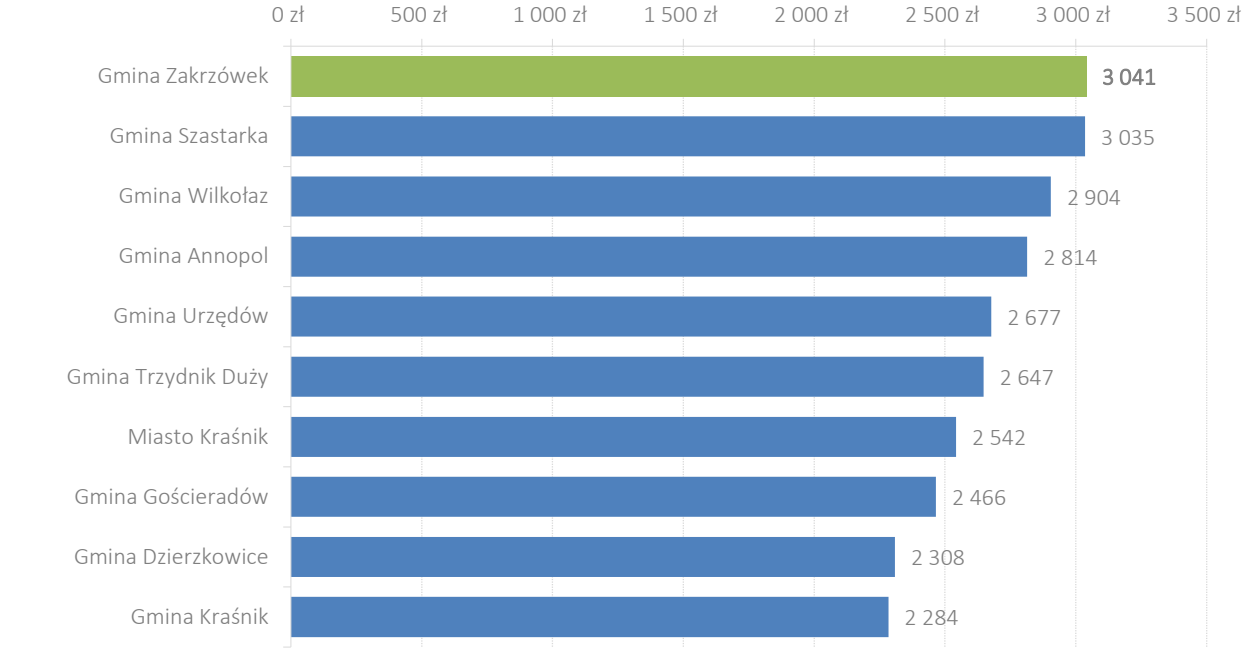
Tabela 37. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008-2013 w ujęciu procentowym.

Dział wydatków	% ogółu wydatków					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
rolnictwo i łowiectwo	4,16	7,24	19,16	18,63	8,63	17,88
transport i łączność	9,15	6,79	5,54	1,17	1,68	2,14
gospodarka mieszkaniowa	0,38	0,13	0,10	0,18	0,51	0,14
działalność usługowa	0,13	0,00	0,00	0,21	0,06	0,16
informatyka	0,00	0,00	0,03	0,28	2,31	1,67
administracja publiczna	11,79	12,02	8,49	8,69	10,05	8,83
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,01	0,14	0,28	0,09	0,01	0,02
obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	0,004	0,00	0,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,40	1,39	0,90	0,63	1,11	2,27
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0,53	0,50	0,35	0,43	0,00	0,00
obsługa długu publicznego	0,90	0,57	0,82	2,01	2,79	1,89
oświata i wychowanie	46,57	45,16	30,68	33,51	39,00	38,34
ochrona zdrowia	0,62	0,63	1,24	0,30	0,68	0,43
pomoc społeczna	19,03	19,89	14,68	17,41	20,83	17,02
edukacyjna opieka wychowawcza	1,64	1,59	1,20	1,33	1,41	1,59
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,85	1,67	7,51	2,04	2,22	3,88
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1,38	1,62	6,75	10,57	3,82	3,26
kultura fizyczna i sport	0,46	0,67	2,27	2,52	4,88	0,49
Ogółem:	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W przypadku wydatków przeliczonych na 1 mieszkańca Gmina Zakrzówek ze **średnią 3 041 zł** plasuje się **na 1 miejscu w klasyfikacji gmin powiatu kraśnickiego**. Kolejne wysokie miejsca w tym zestawieniu zajmują gminy Szastarka i Wilkołaz. Podobnie jak w przypadku klasyfikacji dotyczącej dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, również tutaj dystans dzielący gminy powiatu kraśnickiego od Gminy Zakrzówek jest stosunkowo niewielki.

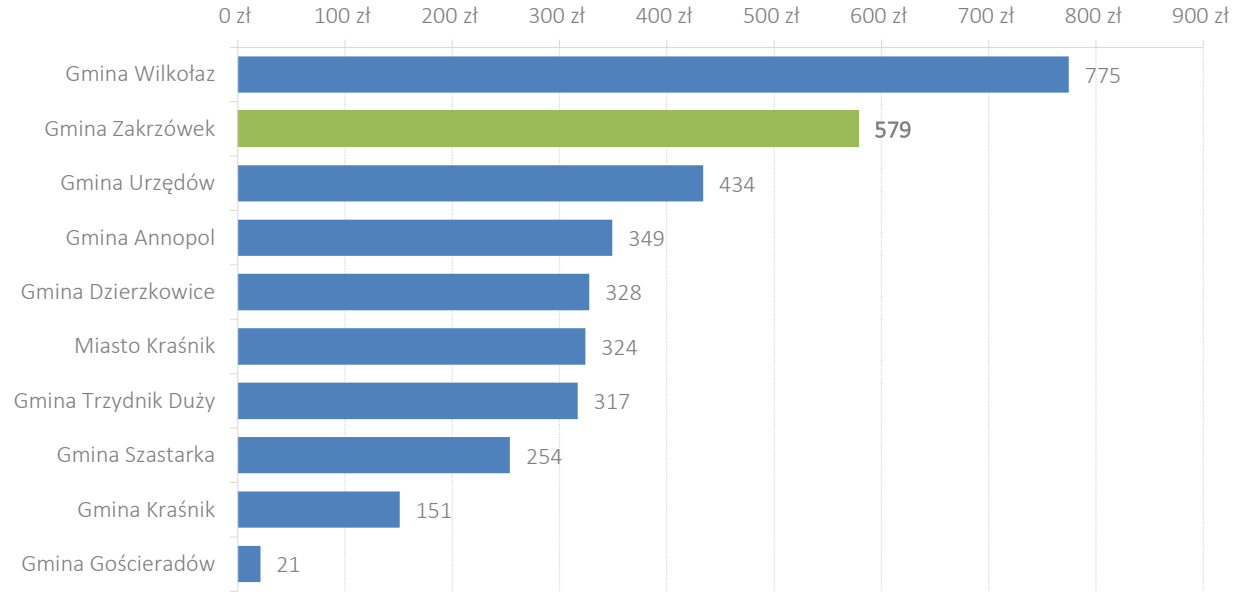
Wykres 88. Porównanie wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W zestawieniu samych wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiecie kraśnickim przoduje Gmina Wilkołaz. Wysokość tego wskaźnika osiągnęła tam w 2013 roku wartość 774,6 zł. W Gminie Zakrzówek w 2013 roku, **po przeliczeniu na 1 mieszkańca na inwestycje wydano średnio 579,2 zł**, dzięki czemu Gmina Zakrzówek w tym zestawieniu znalazła się na 2 miejscu klasyfikacji jednostek samorządowych w powiecie kraśnickim.

Wykres 89. Porównanie wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

6.2. Zrealizowane kluczowe inwestycje

W latach 2009-2014 w Gminie Zakrzówek przeprowadzono szereg inwestycji. W tym okresie środki finansowe przeznaczono m.in. na **budowę oczyszczalni ścieków wraz z infrastrukturą wodno-kanalizacyjną**, **rozbudowę i adaptację budynków na wiejskie domy kultury lub świetlice wiejskie** oraz **montaż kolektorów słonecznych**. Inwestycjami, które pochłonęły najwięcej środków pieniężnych były: budowa oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej oraz stacji i sieci wodociągowej (łącznie ponad 19,6 mln PLN), montaż kolektorów słonecznych (ponad 6,8 mln PLN) czy też budowa boisk wielofunkcyjnych (pow. 770 tys. zł). **Łącznie na inwestycje w latach 2009-2014 w Gminie Zakrzówek przeznaczono ze środków własnych ponad 14 724 065 zł.**

Na część działań inwestycyjnych gmina **składała wnioski o dofinansowanie z funduszy zewnętrznych, w tym głównie europejskich**. Największa kwota dofinansowania wynosiła 6 307 433,63 zł (57,6% kosztów inwestycji) i była przeznaczona na budowę sieci kanalizacji sanitarnej, realizowanej w latach 2009-2014.

Tabela 38. Lista najważniejszych zadań inwestycyjnych w Gminie Zakrzówek zrealizowanych w latach 2009-2014.

Rok	Zadanie inwestycyjne	Kwota ogólna	Wkład własny gminy	Kwota dotacji	Źródło dofinansowania
2009	Budowa oczyszczalni ścieków w Bystrzycy i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bystrzyca, Majorat, Zakrzówek- Etap I, zadanie 1 i 2 (realizacja w latach 2009-2012)	7 434 164,30 zł	4 502 996,30 zł	2 931 168,00 zł	PROW
	Rozbudowa budynku komunalnego z przeznaczeniem na Wiejski Dom Kultury (realizacja w latach 2009-2012)	3 060 279,42 zł	2 564 068,42 zł	496 211,00	PROW
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bystrzyca, Zakrzówek, Zakrzówek wieś, Sulów (aglomeracja Bystrzyca) (realizacja w latach 2009-2014)	10 959 050,11	4 651 616,48 zł	6 307 433,63	RPO WL
2010	Budowa kompleksu boisk wielofunkcyjnych w Sulowie-Etap I (realizacja w latach 2010-2012)	772 366,70 zł	400 390,70 zł	371 976,00 zł	PROW
2011	Budowa wielofunkcyjnego boiska w Zakrzówku (realizacja w latach 2011-2012)	418 156,31 zł	246 575,31 zł	171 581,00 zł	PROW
	Budowa placu zabaw w miejscowości Zakrzówek (realizacja w latach 2011-2012)	39 014,37 zł	24 249,11 zł	14 765,26 zł	PROW
	Budowa stacji wodociągowej w Studziankach, sieci wodociągowej łączącej wodociągi Studzianki i Majdan-Grabina oraz przebudowa stacji wodociągowej w Majdanie-Grabinie (realizacja w latach 2011-2013)	1 229 958,40 zł	750 842,00 zł	479 116,40 zł	PROW
2012	Rozbudowa i adaptacja budynku komunalnego na potrzeby świetlicy wiejskiej w Majdanie-Grabinie (realizacja w latach 2012-2014)	879 798,13 zł	390 644,13 zł	489 154,00 zł	PROW

Rok	Zadanie inwestycyjne	Kwota ogólna	Wkład własny gminy	Kwota dotacji	Źródło dofinansowania
	Rozbudowa i adaptacja budynku komunalnego na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Pierwszym (realizacja w latach 2012-2014)	387 165,53 zł	160 052,53 zł	227 113,00 zł	PROW
	Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Rudniku Pierwszym (realizacja w latach 2012-2013)	14 937,12 zł	6 436,32 zł	8 500,80 zł	PROW
	Montaż kolektorów słonecznych w gminie Zakrzówek drogą do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii (realizacja w latach 2012-2014)	6 841 292,00 zł	1 026 193,80 zł	5 815 098,20 zł	RPO WL
	Razem:	***32 036 182,39 zł***	***14 724 065,10 zł***	***17 312 117,29 zł***	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Zakrzówek.

Gmina Zakrzówek była beneficjentem **10 projektów dofinansowanych ze strukturalnych funduszy europejskich**, w tym 5 w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki z Europejskiego Funduszu Społecznego, 3 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego oraz po 1 z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz Infrastruktura i Środowisko. Ich **łączna wartość wyniosła 16 999 696,16** zł, zaś otrzymana kwota dofinansowania to **11 866 421,18 zł.**

Tabela 39. Lista projektów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

Tytuł projektu	Beneficjent	Fundusz/ Program	Działanie	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bystrzyca, Zakrzówek, Zakrzówek Wieś, Sulów (aglomeracja Bystrzyca)	Gmina Zakrzówek	EFRR/RPO	6.1. Ochrona i kształtowanie środowiska	8 499 662,56 zł	5 048 647,47 zł
Montaż kolektorów słonecznych w gminie Zakrzówek drogą do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Gmina Zakrzówek	EFRR/RPO	6.2. Energia przyjazna środowisku	5 478 861,10 zł	4 295 559,93 zł
„ZAKRZÓWEK Gmina Bez Barier”	Gmina Zakrzówek	EFRR/PO IG	8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – elnclusion	606 313 zł	514 091,05 zł
Z wiedzą w świat	Gmina Zakrzówek	EFS/PO KL	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	570 510 zł	484 933,50 zł
Przedszkolny Zakrzówek	Gmina Zakrzówek	EFS/PO KL	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	545 097,60 zł	463 332,96 zł

Tytuł projektu	Beneficjent	Fundusz/ Program	Działanie	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE
Wiedza umacnia	Gmina Zakrzówek	EFS/PO KL	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	464 379,24 zł	394 722,35 zł
Czas na aktywność w gminie Zakrzówek	Gmina Zakrzówek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzówku	EFS/PO KL	7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji	446 959,40 zł	379 915,49 zł
Dobry start w szkole drogą do sukcesu	Gmina Zakrzówek	EFS/PO KL	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	157 613,26 zł	133 971,27 zł
Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i promocja gospodarcza Gminy Zakrzówek	Gmina Zakrzówek	EFRR/RPO	2.4. Marketing gospodarczy	208 000 zł	132 292,16 zł
Budowanie potencjału samorządu gminnego w Zakrzówku poprzez opracowanie Gminnego Planu Działań na rzecz Zrównoważonej energii	Gmina Zakrzówek	FS/ PO IiŚ	IX.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	22 300 zł	18 955 zł
			Razem:	***16 999 696,16 zł***	***11 866 421,18 zł***

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapadotacji.gov.pl.

6.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne ma istotne znaczenie dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, władz samorządowych i przede wszystkim inwestorów. Planowanie przestrzenne jest silnie związane z zasadami korzystania z nieruchomości, a także z obrotem nimi. Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pomaga w ustalaniu przeznaczenia terenu, rozmieszczaniu inwestycji celu publicznego oraz określaniu sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu.

Według danych GUS z 2013 r. **99,9% powierzchni Gminy Zakrzówek** (9 908 ha) było **objęte obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego**. Jest to 6 wynik w powiecie kraśnickim, jednak różnica pomiędzy Gminą Zakrzówek a pozostałymi gminami z czołówki klasyfikacji jest minimalna.

Tabela 40. Powierzchnia gmin powiatu kraśnickiego objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2013 roku.

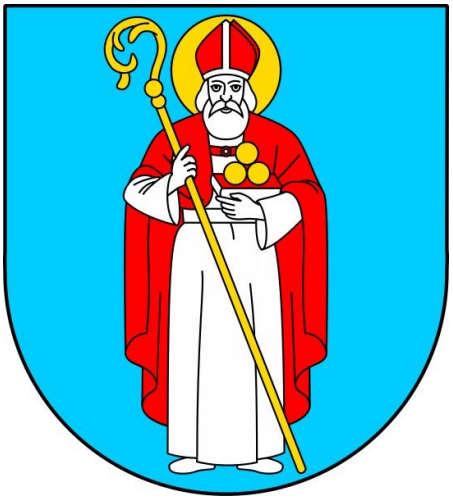
Miejsce	Gmina	Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego (ha)	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni (%)
1	Gmina Kraśnik	10521	100,5
2	Gmina Urzędów	11906	100,4
3	Gmina Szastarka	7353	100,3
4	Gmina Wilkołaz	8186	100,2
5	Gmina Dzierzkowice	8722	99,9
6	**Gmina Zakrzówek**	**9908**	**99,9**
7	Miasto Kraśnik	2497	95,7
8	Gmina Annopol	13947	92,3
9	Gmina Gościeradów	394	2,5
10	Gmina Trzydnik Duży	1	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

6.4. Wizerunek gminy

Obecnie **bardzo trudno mówić o posiadaniu przez gminę spójnego, przemyślanego wizerunku**. Gmina Zakrzówek posiada **herb**, **flagę** oraz **pieczęć,** z którymi możliwa jest jej identyfikacja. Gmina nie posiada jednakże własnego hejnału ani patrona. **Nie posiada** także **opracowanego dokumentu strategicznego dotyczącego promocji gminy** oraz elementów Systemu Identyfikacji Wizualnej.

Zdjęcie 6. Herb Gminy Zakrzówek.

Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:POL_gmina_Zakrz%C3%B3wek_COA.svg

Herb Gminy Zakrzówek stanowi: tarcza późnogotycka (hiszpańska), w błękitnym polu tarczy widnieje postać św. Mikołaja w ceremonialnym stroju biskupim z mitrą na – otoczonej złotą aureolą – głowie i wierzchnią szatą ozdobną w postaci swobodnie spływającego z ramion czerwonego płaszcza (pluviale), spiętego na piersiach ozdobną zapinką (fibulą) oraz z białą albą. W prawej ręce św. Mikołaj trzyma pastorał złoty (żółty), w lewej zaś księgę Ewangeliarza w czerwonej oprawie z ułożonymi na niej trzema złotymi kulami.[37]

Zdjęcie 7. Flaga Gminy Zakrzówek.

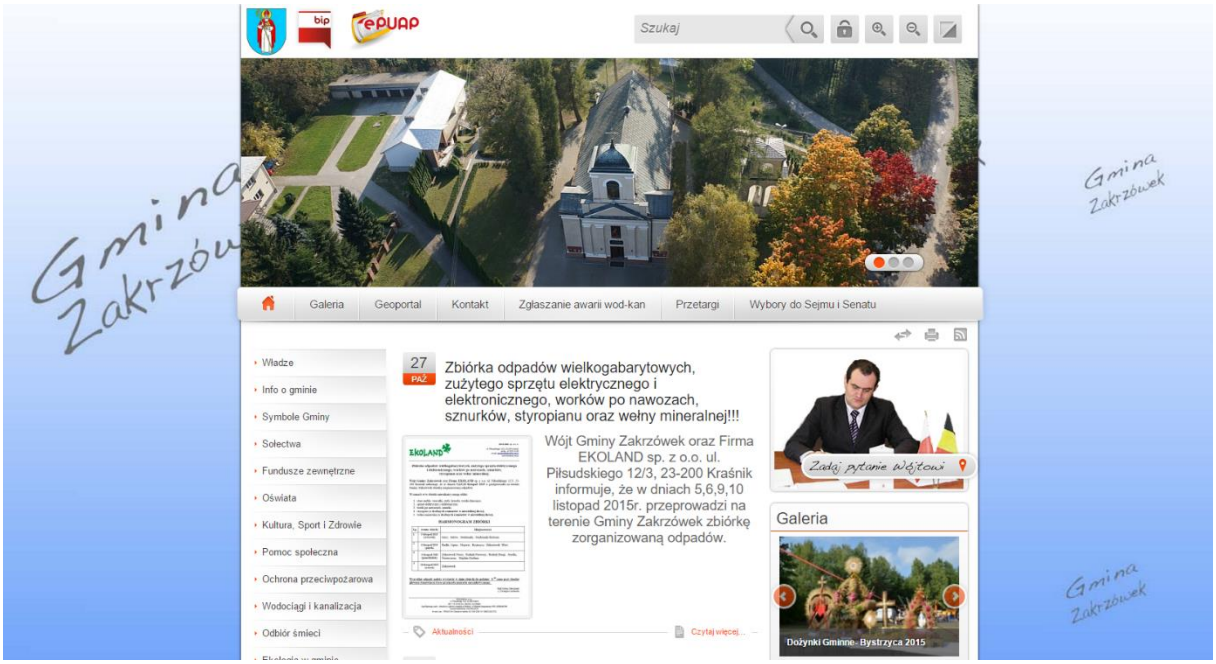
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zakrz%C3%B3wek_(gmina)#/media/File:POL_gmina_Zakrz%C3%B3wek_flag.svg

Flaga Gminy przedstawia płat materii o błękitnym polu, na którym widnieje wizerunek św. Mikołaja z herbu Gminy Zakrzówek.

Strona internetowa Gminy Zakrzówek nie nawiązuje kolorystyką do barw herbu i flagi. Struktura i wygląd strony są mało atrakcyjne i przestarzałe. Prezentowane treści są jednakże łatwe do odnalezienia i interesujące dla mieszkańców. Większego wyeksponowania i uzupełnienia wymagają materiały przeznaczone dla odwiedzających (turystów) i inwestorów. Strona stanowi podstawowe narzędzie informacyjne władz Gminy. Uzupełnieniem polityki informacyjnej jest fanpage na portalu społecznościowym Facebook.

[37] http://www.zakrzowek.pl/strona-glowna/symbole-gminy

Zdjęcie 8. Strona główna internetowego serwisu Gminy Zakrzówek.

Źródło: www.zakrzowek.pl

Zdjęcie 9. Top-baner na stronie fanpage Gminy Zakrzówek na portalu Facebook.

Źródło: https://www.facebook.com/Gmina-Zakrz%C3%B3wek-137560499921589/

W materiałach promocyjnych Gminy Zakrzówek (w szczególności ofertach gospodarczych) widnieje znak promocyjny z hasłem „Gmina Zakrzówek. U źródeł Bystrzycy". Znak nawiązuje do głównych potencjałów naturalnych gminy – owoców miękkich (powiat kraśnickich to „zagłębie malinowe" w skali kraju), rzeki oraz ryb, rolnictwa oraz sprzyjających warunków przyrodniczych i krajobrazowych.

Zdjęcie 10. Znak promocyjny Gminy Zakrzówek.

Źródło: Gmina Zakrzówek - miejsce na Twój sukces. Oferta inwestycyjna. Folder promocyjny Gminy Zakrzówek.

6.5. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

2011 rok

- Status Partnera Afiliowanego Projektu *Plan4all*, w uznaniu swoich wysiłków i współpracy przy sporządzaniu okresowej analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy zgodnie z INSPIRE, GMES i PLAN4ALL jako pierwsza wiejska gmina w Polsce – Sieć Najlepszych Praktyk w Dziedzinie Interoperacyjności Informacji Planowania Przestrzennego w Europie.
- II miejsce w konkursie „Urząd Przyjazny Ekonomii Społecznej" – PTE Zakład Szkolenia i Doradztwa Ekonomicznego

2012 rok

- Certyfikat za udział w konkursie „Promotorzy Przedsiębiorczości 2012". Konkurs był skierowany do JST realizujących ideę przedsiębiorczości perspektywy finansowej 2007-2013 – Pracodawcy Lubelszczyzny LEWIATAN.
- Certyfikat, że **Gmina Zakrzówek spełnia wymagania najlepszych Gmin Unii Europejskiej**. Certyfikat przyznano na podstawie oceny Kapituły Plebiscytu Euro-Gmina w oparciu o dotychczasowe działania samorządu – Fundacja Gospodarcza Euro-Partner. Partnerem konkursu było Ministerstwo Gospodarki i Marszałek Województwa Lubelskiego.
- I miejsce w konkursie „Przyjazna Wieś" na najlepszy projekt w zakresie infrastruktury społecznej zrealizowany na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych.
- I miejsce w konkursie „Najciekawsza Inicjatywa w ramach Małych Projektów" – LGD.

2013 rok

- Wyróżnienie w kategorii **najlepszy włodarz otrzymał Wójt Gminy Zakrzówek**. Był to ogólnopolski ranking dziennika Gazety prawnej – „Perły Samorządu 2012".
- I miejsce w konkursie „Najciekawsza Inicjatywa w ramach Małych Projektów"– LGD.

2014 rok

- Wyróżnienie dla Gminy w konkursie „Promotorzy Przedsiębiorczości 2014", przyznawane JST woj. lubelskiego przyjaznym przedsiębiorcom i przedsiębiorczości – Pracodawcy Lubelszczyzny LEWIATAN.

- Certyfikat uczestnictwa w konkursie „ Lider Eurofunduszy 2014" – Magazyn „Panorama Lubelska"
- Zgłoszenie lokalnych przedsiębiorców do konkursu „Dobre bo Kraśnickie".

2015 rok

- Honorowy tytuł „Samorządowiec – Spółdzielca" za owocną współpracę w 2014 r. – Krajowa Rada Spółdzielcza i redakcja magazynu „Tęcza Polska".
- Dyplom Uznania dla Wspólnoty Samorządowej Gminy Zakrzówek z okazji 25-lecia odrodzenia samorządu terytorialnego.
- **3 miejsce w Polsce w wysokości środków unijnych przypadających na jednego mieszkańca w XI edycji Rankingu Samorządów Rzeczypospolitej organizowanym przez dziennik „Rzeczpospolita".** W tym samym konkursie Gmina Zakrzówek zajęła 13 miejsce w kategorii „Innowacyjne gminy wiejskie".

Zdjęcie 12. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Źródło: zdjęcia dostarczone przez Urząd Gminy Zakrzówek.

6.6. Jakość kapitału społecznego

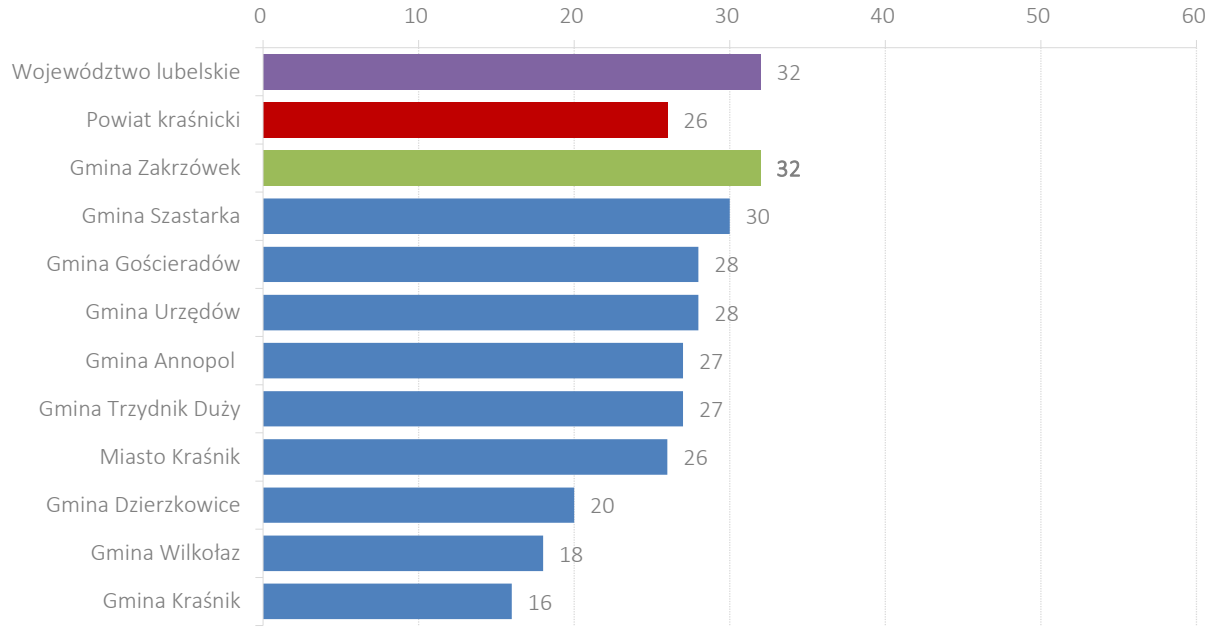
Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element społeczeństwa obywatelskiego. Oprócz bezpośrednich korzyści, aktywność organizacji pozarządowych przynosi także szereg korzyści pośrednich, niekiedy równie istotnych jak te podstawowe, do których należą m.in.: tworzenie miejsc pracy, wypełnianie usługami bądź dobrami nisz, którymi rynek ani państwo nie są zainteresowane[38]. Dane liczbowe dotyczące organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych zostały zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych GUS i pochodzą z końca 2013 roku.

W Gminie Zakrzówek w wymienionym okresie, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, funkcjonowało 32 organizacje tego typu. Jest to 1 wynik w klasyfikacji gmin powiatu kraśnickiego. Liczba organizacji działających w Gminie Zakrzówek jest znacząco wyższą niż średnia w powiecie kraśnickim oraz równa średniej w województwie lubelskim.

[38] Na podstawie *www.osektorze.ngo.pl.*

Wykres 90. Liczba stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

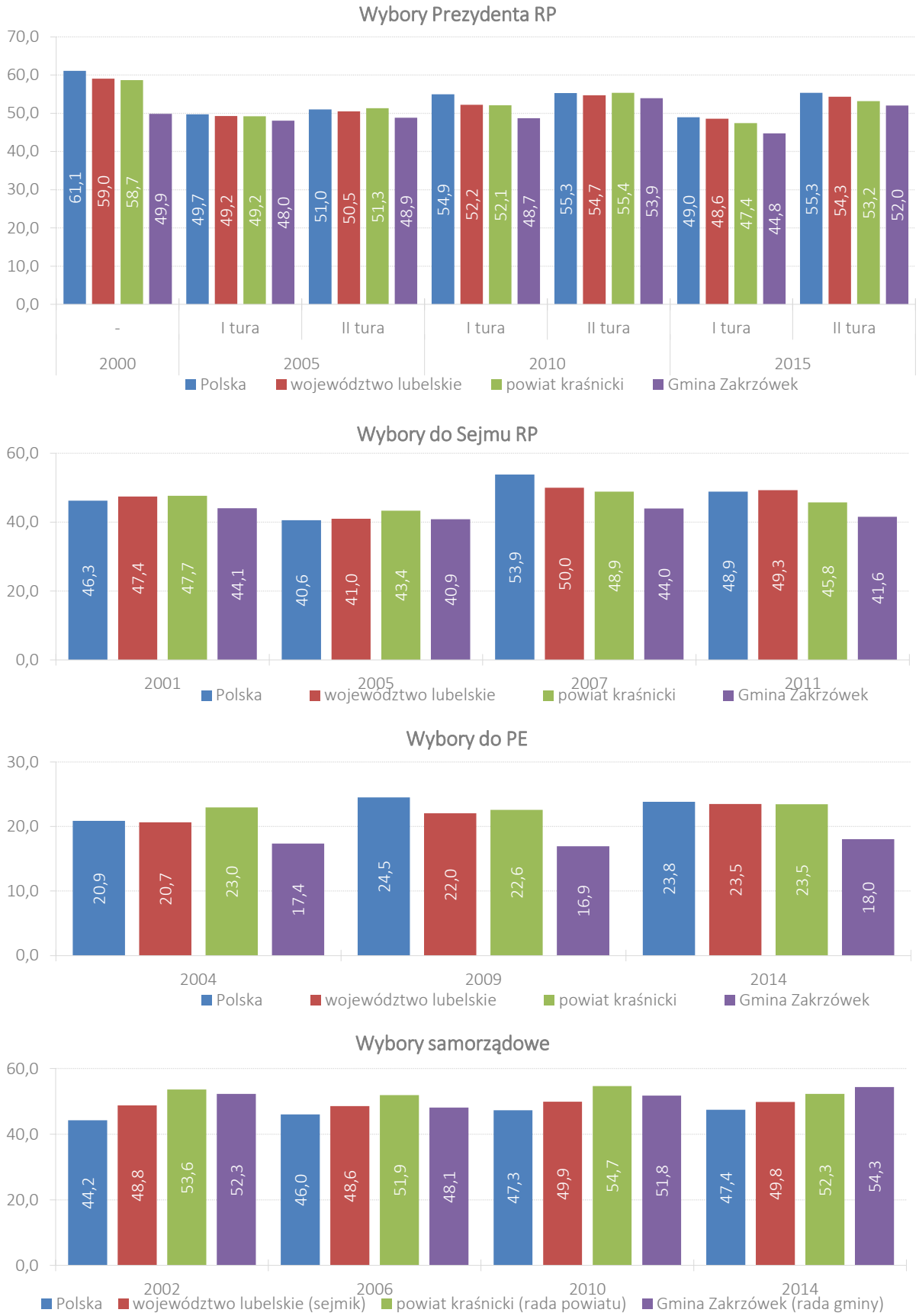
Frekwencja wyborcza

Jednym ze sposobów analizowania aktywności obywatelskiej jest weryfikacja frekwencji wyborczej. Uważa się bowiem, że im wyższy udział mieszkańców w akcie głosowania tym wyższa świadomość społeczna, jak również chęć uczestnictwa w życiu publicznym.

W Gminie Zakrzówek aż w 13 na 18 głosowań wyborczych od 2000 roku, frekwencja była **niższa** niż średnia ogólnopolska. Jedynie wybory samorządowe do Rady Gminy Zakrzówek cieszyły się większą popularnością w porównaniu do średniej dla Polski. We wszystkich analizowanych wyborach (z wyjątkiem wyborów samorządowych w 2014 roku) obywatele Gminy Zakrzówek rzadziej uczestniczyli w akcie wyborczym niż mieszkańcy powiatu kraśnickiego, jednak różnice te były niewielkie. Nieznacznie większa aktywność wyborcza cechowała także mieszkańców województwa lubelskiego.

Stosunkowo dobra frekwencja wyborcza w Gminie Zakrzówek, w połączeniu z wysokim wskaźnikiem NGO na 10 tys. mieszkańców pokazuje wysoką aktywność społeczną ludności Gminy Zakrzówek.

Wykres 91. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim, woj. lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

ANALIZA REGIOSTRATEG – BENCHMARKING GMINY ZAKRZÓWEK

1. METODOLOGIA ANALIZY REGIOSTRATEG

Analiza atrakcyjności i potencjału rozwojowego jest przeprowadzana za pomocą autorskiego narzędzia Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego „PARR" o nazwie **RegioStrateg**. Opiera się na zestawieniu ściśle dobranych aktualnych (stan na dzień: 31 grudnia 2013 roku)[39] **120 wskaźników** statystycznych pochodzących z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dzięki temu, że wszystkie dane mają to samo wiarygodne i rzetelne źródło możliwe jest ich porównywanie i analizowanie. Wskaźniki zostały zestawione w 8 kategoriach i po stosownym przeliczeniu określają atrakcyjność danej JST i jej perspektywy rozwojowe.

W analizie wykorzystano **120 wyselekcjonowanych wskaźników statystycznych podzielonych na 8 kategorii:**

ikona	nazwa kategorii
	Demografia
	Rynek pracy
	Infrastruktura techniczna
	Mieszkalnictwo
	Potencjał społeczny i kulturalny
	Wykształcenie i szkolnictwo
	Przedsiębiorczość
	Stabilność finansowa JST

[39] W metodologii zastosowano dane pochodzące z 31.12.2013 roku, natomiast w przypadku 3 wskaźników, ze względu na brak dostępności danych z 31.12.2013 r., wykorzystano starsze, tj.:

- % ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 2002 r. (Narodowy Spis Powszechny)
- % ludności z wykształceniem wyższym – 2002 r. (Narodowy Spis Powszechny); % ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym niekończonym i bez wykształcenia – 2002 r. (NSP).

Wykres 92. Schemat analizy RegioStrateg.

Źródło: opracowanie własne PARR przy wykorzystaniu szabliny freepik.com.

Tabela 41. Zestawienie i kategoryzacja wskaźników analiz RegioStrateg.

kategoria	wskaźnik
Demografia	1. Liczba ludności 2. Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km^2) 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym 4. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego 5. % osób w wieku przedprodukcyjnym 6. % osób w wieku produkcyjnym 7. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców 8. Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców 9. Saldo migracji na 1000 mieszkańców 10. Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku) 11. Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)

kategoria	wskaźnik
Rynek pracy 	12. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców 13. Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców 14. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 15. Liczba uczniów szkół zasadniczych 16. % ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym 17. Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą 18. Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100) 19. Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100) 20. % wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną 21. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem 22. % ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych 23. Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)
Infrastruktura techniczna 	24. % ludności korzystającej z wodociągu 25. % ludności korzystającej z kanalizacji 26. % ludności korzystającej z gazu 27. Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca 28. % wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska 29. Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca 30. % wydatków budżetu gminy na transport i łączność 31. Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem) 32. % ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu 33. Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem 34. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem 35. Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100) 36. Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
Mieszkalnictwo 	37. % mieszkań wyposażonych w wodociąg 38. % mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany 39. % mieszkań wyposażonych w łazienkę 40. % mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie 41. % mieszkań wyposażonych w gaz z sieci 42. % ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie) 43. Liczba mieszkań na 1 mieszkańca 44. Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę 45. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców 46. Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców 47. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania 48. % wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową

kategoria	wskaźnik
Potencjał społeczny i kulturalny 	49. Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców 50. Liczba ludności na 1 aptekę 51. % wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia 52. Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca 53. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców 54. Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców 55. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców 56. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika 57. Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców 58. Widzowie kin na 1000 mieszkańców 59. Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata 60. % wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 61. Miejsca noclegowe 62. Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100) 63. Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania 64. Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100) 65. Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych 66. Powierzchnia lasów 67. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców 68. % wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną 69. Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym
Poziom wykształcenia i szkolnictwo 	70. % ludności z wykształceniem wyższym 71. Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100) 72. Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat 73. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących 74. % ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia 75. Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów 76. Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów 77. Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe) 78. Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)

kategoria	wskaźnik
Przedsiębiorczość 	79. Wskaźnik przedsiębiorczości 80. Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100) 81. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym 82. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności 83. Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności 84. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym 85. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym 86. % firm działających w usługach rynkowych 87. % firm działających w usługach nierynkowych 88. Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.) 89. Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.) 90. Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.) 91. Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.) 92. Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.) 93. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny) 94. Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
Stabilność finansowa JST 	95. Dochody gminy 96. Dochody gminy na 1 mieszkańca 97. Dochody własne na 1 mieszkańca 98. Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT) 99. Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT) 100. Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych 101. Udział podatku rolnego w dochodach własnych 102. Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013) 103. Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013) 104. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem 105. Wydatki budżetu gminy 106. Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca 107. Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca 108. Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca 109. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem 110. Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca 111. Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy) 112. Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca 113. Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100) 114. Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100) 115. Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)

kategoria	wskaźnik
	116. Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2013 117. Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2013 118. Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2013 119. Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100) 120. Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)

Każdemu z powyższych 120 wskaźników przypisuje się określone wartości statystyczne pochodzące z BDL GUS, a następnie dla każdego wskaźnika zostaje **wyliczona pozycja, którą dana gmina zajmuje na tle innych**. W ramach 8 zdefiniowanych kategorii określa się miejsce (pozycję), które gmina zajmuje na tle pozostałych. Następnie sumuje się pozycje gminy zajmowane w ramach z każdej kategorii. **Suma wszystkich 8 pozycji analizowanej JST w ramach każdej z kategorii tworzy podejście syntetyczne i wskazuje ATRAKCYJNOŚĆ danej gminy w porównaniu z innymi** (im mniejsza suma wszystkich pozycji tym wyższa pozycja gminy).

Natomiast **suma wszystkich pozycji – łącznie dla 120 wskaźników – tworzy ujęcie sumaryczne i wskazuje na POTENCJAŁ ROZWOJOWY gminy w przyszłości** (im mniejsza suma wszystkich miejsc tym wyższa pozycja gminy). Sposób określenia szans rozwojowych gminy w przyszłości opiera się na zbadaniu dysproporcji pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami. Im mniejsze dysproporcje i większa spójność wewnętrzna tym większe szanse rozwojowe gminy. Im większe dysproporcje tym szanse na dynamiczny rozwój są ograniczone ze względu na konieczność włożenia większego wysiłku (finansowego, organizacyjnego, inwestycyjnego, promocyjnego, mentalnościowego itd.) w pokonanie barier i słabości rozwojowych.

Analiza atrakcyjności i potencjału rozwojowego pozwala określić:

- **ranking atrakcyjności JST** – pokazuje miejsce, które JST z analizowanego obszaru zajmują pod względem atrakcyjności,
- **ranking potencjałów rozwojowych JST** – pokazuje miejsce, które JST z analizowanego obszaru zajmują pod względem potencjału rozwojowego,
- **indeks atrakcyjności** – obrazuje stan atrakcyjności JST w analizowanym roku[40]; im wartość bliższa 1,00 tym większa atrakcyjność, im bliższa 0,00 tym niższa,
- **indeks potencjału rozwojowego**– wskazuje na potencjalne szanse rozwojowe analizowanej JST; im wartość bliższa 1,00 tym większy potencjał rozwojowy, im bliższa 0,00 tym niższy,
- **współczynnik podobieństwa analizowanego obszaru** – obrazuje w jakim stopniu gmin analizowanego obszaru są do siebie podobne; im wartość bliżej 1,00 tym podobieństwo analizowanych JST większe, im bliżej 0,00 tym mniejsze (0,00 oznacza całkowity brak podobieństwa analizowanych gmin[41], natomiast 1,00 to całkowite podobieństwo oznaczające, że wszystkie gminy mają identyczną wartość w danym wskaźniku/kategorii),

[40] W tym przypadku analizowanym rokiem jest **rok 2013.**

[41] Całkowita różnica analizowanych JST w praktyce nigdy nie wystąpi, bowiem nawet największa różnica nie będzie oznaczała tego, że JST są całkowicie różne od siebie.

- **wskaźnik dominacji** – ukazuje, w jakim stopniu analizowana gmina dominuje nad innymi, tzn. zajmuje lepsze (wyższe) miejsca od innych JST (0,00 – zupełny brak dominacji; 1,00 – całkowita dominacja),
- **współczynnik konkurencyjności** – określa, w ramach każdego wskaźnika i kategorii, stopień przewagi lub jej brak w porównaniu z innymi JST; zakłada się, że JST zaczyna osiągać przewagę konkurencyjną, jeżeli przekracza benchmark dla 25% najlepszych gmin; jeżeli wartość współczynnika mieści się w przedziale 0,00-0,99 oznacza to, że JST traci pod względem konkurencyjności (im wartość bliższa 0,00 tym dystans do grupy 25% najlepszych JST większy, im wartość bliższa 0,99 tym dystans mniejszy); natomiast wartość współczynnika powyżej 1,00 oznacza budowanie pozycji konkurencyjnej i im jest większa do >1 tym konkurencyjność większa.

Sposób wyliczenia wskaźników i współczynników oraz ich znaczenie prezentuje poniższy opis:

Numer wskaźnika
Stała wartość dla każdego ze 120 wskaźników

Typ zmiennej:
- **St** – to stymulanta, a więc im wyższa wartość tym lepiej
- **DSt** – to destymulanta, a więc im niższa wartość tym lepiej

Benchmark 25%
Określa stopę odniesienia do 25% najlepszych gmin z danego obszaru. Wartość pokazuje po przekroczeniu jakiej wartości dana JST należy do grupy 25% liderów

Pozycja Gminy
na tle pozostałych analizowanych JST

Podobieństwo obszaru
Określa dystans jaki dzieli najsłabszą gminę od granicy 25% benchmarku najlepszych gmin
Im wartość bliższa 1,00 tym podobieństwo większe, im wartość bliższa 0,00 tym większe dysproporcje

Dystans do lidera
Ukazuje jaka jest różnica pomiędzy analizowaną gminą, a liderem w danym wskaźniku.
Im wartość bliższa 0,00 tym dystans większy, im wartość bliższa 0,99 tym dystans mniejszy.
1,00 – analizowana gmina jest liderem (najlepsza);
0,00 – analizowana gmina jest ostatnia (najgorsza)

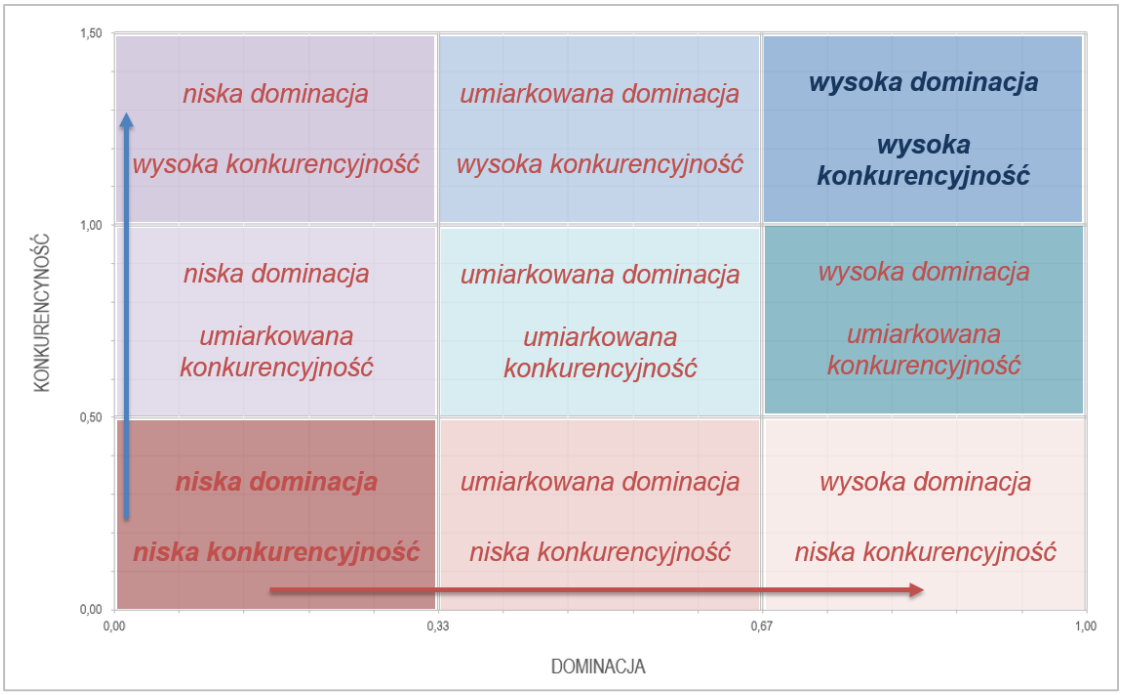
Konkurencyjność
Określa, w ramach każdego wskaźnika i kategorii, stopień przewagi lub jej brak w porównaniu z innymi JST.
0,00 – brak konkurencyjności;
1,00 – konkurencyjność analogiczna do gminy rozpoczynającej benchmark 25% najlepszych gmin;
powyżej 1,00 – budowanie pozycji konkurencyjnej, im wartość >1 tym konkurencyjność większa

Dominacja
Określa w ramach każdej kategorii w jakim stopniu analizowana gmina zajmuje lepsze (wyższe) pozycje (miejsca) od innych JST.
0,00 – zupełny brak dominacji (gmina we wszystkich wskaźnikach zajmuje ostatnie miejsce);
1,00 – całkowita dominacja (gmina we wszystkich wskaźnikach zajmuje 1 miejsce)

kategoria	nr	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	Benchmark – 25% najlepszych (wzorzec)	Analizowana gmina	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność analizowanej gminy	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Demografia	1	Liczba ludności	osoba	St	9 114	9 029	4	0,030	0,13	0,986	0,58	0,49	0,83
	2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	osoba	St	98,0	100,0	3	0,245	0,06	1,039			
	3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	osoba	DSt	30,0	32,0	7	0,871	0,55	0,739			
	4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	osoba	DSt	60,5	61,8	6	0,605	0,45	0,750			

Przeprowadzona analiza umożliwia stworzenie **macierzy rozwoju** (ogólnej oraz w ramach każdej z kategorii: demografia, rynek pracy, infrastruktura techniczna, mieszkalnictwo, potencjał społeczny i kulturalny, poziom wykształcenia i szkolnictwo, przedsiębiorczość, stabilność finansowa JST). Macierz rozwoju polega na umieszczeniu na 2-osiowym wykresie pozycji gminy, gdzie oś poziomą stanowi „dominacja", a oś pionową „konkurencyjność". W zależności od pozycji gminy na macierzy rozwoju mamy do czynienia z różnymi sytuacjami rozwojowymi: od niskiej dominacji i niskiej konkurencyjności po wysoką dominację i wysoką pozycję konkurencyjną. Poszczególne warianty ukazuje poniższy wykres:

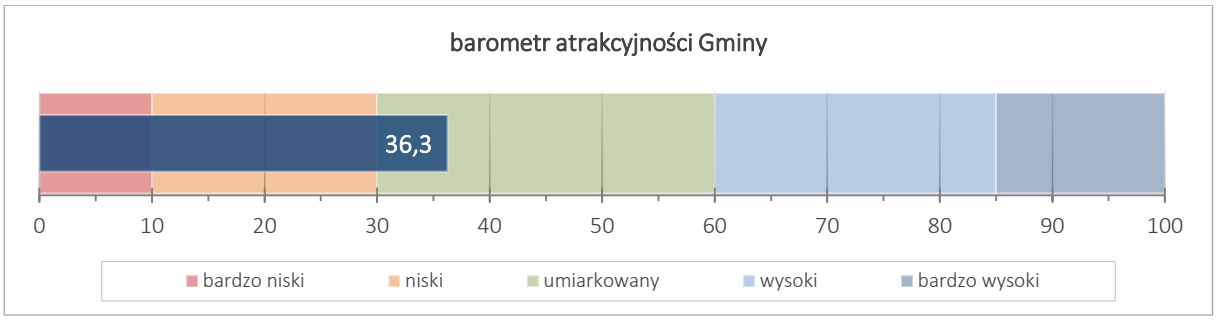
Wykres 93. Schemat macierzy rozwoju.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wyniki analizy zobrazowane są także na **barometrach** – są to specjalne wykresy obrazujące indeksy atrakcyjności i potencjału rozwojowego (w przypadku potencjału rozwojowego również w obszarach poszczególnych kategorii). Barometr jest podzielony na 5 przedziałów, które obrazują stopień osiągniętego poziomu atrakcyjności i potencjału rozwojowego – od bardzo niskiego (kolor czerwony) do bardzo wysokiego (kolor ciemno niebieski).

Wykres 94. Schemat barometru.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Sposób analizy danych

Aby skutecznie dokonać analizy porównawczej (benchmarkingowej) atrakcyjności i potencjału rozwojowego należy mieć świadomość następujących informacji:

- do każdego ze 120 wskaźników przypisane są konkretne dane statystyczne pochodzące z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego – zapewnia to rzetelność i obiektywizm poprzez porównywanie wszystkich JST na podstawie tego samego źródła danych;
- każdy wskaźnik ma przypisany konkretny stały numer, który jest niezmienny. Także np. numer wskaźnika 1 to "liczba ludności" , 103 to "środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013), a 111 "efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)" i pod tymi numerami wskaźniki występują w całej analizie;
- jeżeli w analizowanej gminie wartość wybranego wskaźnika wynosi 0 (zero) lub „brak" wówczas automatycznie przypisywane jest gminie ostatnie miejsce w rankingu; możliwa jest taka sytuacja, że wszystkie analizowane gminy mają w określonym wskaźniku przypisane ostatnie pozycje, bowiem na ich terenie np. nie ma kina – wówczas we wskaźnik nr 58 „Widzowie kin na 1000 mieszkańców" wszystkie analizowane JST będą miały przypisane ostatnie pozycje;
- każda z 8 kategorii ma stały kolor, który jest niezmienny w całej analizie, np. demografia to kolor żółty, przedsiębiorczość niebieski, a potencjał społeczny i kulturalny zielony;
- w ocenach miejsca (pozycje) 1 (kolor złoty), 2 (kolor srebrny), 3 (kolor brązowy) zawsze są najwyższe i najbardziej pozytywne, natomiast im niższa wartość tym sytuacja JST jest gorsza – najniższe wartości są zawsze zaznaczane czerwonym kolorem (im ciemniejszy odcień czerwonego tym pozycja niższa i sytuacja gorsza);
- budowanie przewagi konkurencyjnej następuje jeżeli wartość wskaźnika konkurencyjności jest wyższa od 1 – im wartość wyższa od 1 tym przewaga konkurencyjna silniejsza; jeżeli wartość wskaźnika konkurencyjności = 0,00 wówczas dana gmina zajmuje ostatnie miejsce na tle wszystkich analizowanych JST i tym samym w żaden sposób nie może budować nad nimi przewagi konkurencyjnej.

2. ANALIZA ATRAKCYJNOŚCI I POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMIN POWIATU KRAŚNICKIEGO

W wyniku analizy został opracowany został **ranking gmin powiatu kraśnickiego (10 jednostek)**. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej Annopol, brano pod uwagę statystki łączne dla obszaru wiejskiego i miejskiego. W analizie gmin w powiecie pozycja każdej z gmin zawierała się w przedziale od „1" (najwyższa) do „10" (najniższa).

Tabela 42. Zestawienie wyników analizy RegioStrateg dla Gminy Zakrzówek w odniesieniu do gmin powiatu kraśnickiego.

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Demografia	1	Liczba ludności	osoba	St	8 440	6 823	6	0,32	0,05	0,466	0,52	0,33	0,55
	2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	osoba	St	73,3	69,0	5	0,32	0,02	0,844			
	3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	osoba	DSt	30,7	34,9	10	0,68	0,00	0,000			
	4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	osoba	DSt	60,8	63,7	7	0,66	0,15	0,216			
	5	% osób w wieku przedprodukcyjnym	%	St	19,5	17,6	8	0,68	0,37	0,448			
	6	% osób w wieku produkcyjnym	%	St	62,2	61,1	7	0,53	0,14	0,218			
	7	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	osoba	St	-0,6	-3,4	9	0,53	0,20	0,331			
	8	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	-	St	5,1	5,1	3	0,50	0,59	1,030			
	9	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	St	0,4	2,2	1	0,66	1,00	1,080			
	10	Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	St	-0,6	-4,8	7	0,46	0,15	0,322			
	11	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	DSt	-8,6	-13,0	2	0,34	1,00	1,086			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Rynek pracy	12	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	osoba	St	78,2	55,5	7	0,33	0,06	0,356	0,52	0,44	0,60
	13	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	osoba	DSt	62,8	62,7	3	0,54	0,76	1,001			
	14	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	DSt	10,2	10,3	4	0,54	0,75	0,984			
	15	Liczba uczniów szkół zasadniczych	uczeń	St	0,0	0,0	10	0,35	0,00	0,000			
	16	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	%	St	21,5	18,8	9	0,69	0,43	0,496			
	17	Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą	osoba	DSt	0,9	1,1	6	0,68	0,37	0,693			
	18	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)	-	St	107,9	109,2	3	0,56	0,80	1,093			
	19	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	-	DSt	100,1	112,0	10	0,49	0,00	0,000			
	20	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną	%	DSt	17,2	17,0	3	0,43	0,82	1,013			
	21	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	DSt	6,7	10,0	8	0,73	0,02	0,030			
	22	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	%	DSt	17,2	17,6	4	0,48	0,79	0,907			
	23	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	%	DSt	-18,3	11,0	9	0,47	0,47	0,615			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Infrastruktura techniczna	24	% ludności korzystającej z wodociągu	%	St	85,2	81,4	5	0,73	0,77	0,921	0,51	0,28	0,63
	25	% ludności korzystającej z kanalizacji	%	St	28,1	28,9	3	0,39	0,34	1,029			
	26	% ludności korzystającej z gazu	%	St	50,5	0,0	10	0,48	0,00	0,000			
	27	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	PLN	St	115,2	117,6	3	0,45	0,27	1,043			
	28	% wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	%	St	4,5	3,9	4	0,46	0,20	0,727			
	29	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	PLN	St	184,3	64,9	9	0,51	0,13	0,230			
	30	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	%	St	6,5	2,1	9	0,45	0,08	0,178			
	31	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	%	St	11,1	11,5	2	0,54	0,71	1,059			
	32	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu	-	St	0,3	0,4	3	0,42	0,40	1,025			
	33	Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem	ha	St	10 690,8	9 908	6	0,64	0,68	0,927			
	34	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	St	99,7	99,9	2	0,81	1,00	1,001			
	35	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	114,2	114,2	3	0,43	0,37	1,000			
	36	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	483,0	483,0	3	0,44	0,40	1,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Mieszkalnictwo	37	% mieszkań wyposażonych w wodociąg	%	St	91,1	85,8	7	0,57	0,45	0,658	0,48	0,23	0,43
	38	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	%	St	76,8	70,2	9	0,36	0,01	0,056			
	39	% mieszkań wyposażonych w łazienkę	%	St	74,7	66,3	10	0,36	0,00	0,000			
	40	% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	%	St	70,8	63,2	5	0,42	0,24	0,567			
	41	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	%	St	49,2	0,0	10	0,47	0,00	0,000			
	42	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)	%	St	31,2	34,3	3	0,38	0,38	1,097			
	43	Liczba mieszkań na 1 mieszkańca	mieszkanie	St	0,3	0,3	5	0,53	0,39	0,818			
	44	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę	m2	St	28,2	28,0	4	0,74	0,78	0,959			
	45	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	mieszkanie	St	2,2	0,7	7	0,52	0,19	0,292			
	46	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	izba	St	11,6	3,8	7	0,49	0,16	0,270			
	47	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	m2	St	2 031,3	583,0	8	0,41	0,08	0,222			
	48	% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	%	St	0,6	0,1	8	0,46	0,04	0,189			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Potencjał społeczny i kulturalny	49	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	zoz	St	4,5	4,4	5	0,49	0,42	0,968	0,52	0,27	0,48
	50	Liczba ludności na 1 aptekę	osoba	DSt	3 026,0	3 412,0	5	0,53	0,69	0,911			
	51	% wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia	%	St	0,5	0,4	7	0,42	0,24	0,706			
	52	Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	porady	St	5,2	5,4	3	0,56	0,73	1,045			
	53	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców	-	St	5,2	4,4	4	0,40	0,18	0,838			
	54	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	-	St	4,9	5,9	2	0,65	0,97	1,232			
	55	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	osoba	St	180,3	156,0	5	0,54	0,49	0,778			
	56	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	wol.	St	23,8	13,6	10	0,70	0,00	0,000			
	57	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców	osoba	St	0,0	0,0	10	0,32	0,00	0,000			
	58	Widzowie kin na 1000 mieszkańców	osoba	St	0,0	0,0	10	0,32	0,00	0,000			
	59	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata	-	St	0,0	0,0	10	0,39	0,00	0,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	60	% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	%	St	3,2	3,3	3	0,39	0,30	1,005			
	61	Miejsca noclegowe	miejsce	St	0,0	0,0	10	0,34	0,00	0,000			
	62	Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	St	111,7	*brak*	10	0,71	0,00	0,000			
	63	Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	osoba	St	0,0	0,0	10	0,32	0,00	0,000			
	64	Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	St	203,8	*brak*	10	0,71	0,00	0,000			
	65	Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych	ha	St	0,0	0,0	10	1,00	0,00	0,000			
	66	Powierzchnia lasów	ha	St	1 087,0	676,1	5	0,59	0,41	0,491			
	67	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	NGO	St	36,8	49,0	1	0,56	1,00	1,516			
	68	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	%	St	1,0	0,5	9	0,39	0,03	0,170			
	69	Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	-	St	2,7	1,6	8	0,62	0,31	0,398			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	70	% ludności z wykształceniem wyższym	%	St	3,9	**3,6**	6	0,35	0,17	0,832	**0,52**	**0,47**	**0,79**
	71	Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	-	DSt	149,4	**167,1**	7	0,55	0,45	0,621			
	72	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	%	St	43,5	**26,1**	8	0,44	0,19	0,470			
	73	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	uczeń	St	84,5	**103,0**	2	0,32	0,07	1,219			
	74	% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	%	DSt	36,0	**45,8**	8	0,73	0,06	0,123			
	75	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	DSt	5,0	**3,7**	1	0,43	1,00	1,031			
	76	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	DSt	8,4	**8,0**	3	0,52	0,87	1,031			
	77	Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)	%	St	102,7	**92,4**	6	0,70	0,64	0,735			
	78	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)	%	St	102,1	**102,7**	3	0,63	0,79	1,022			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Przedsiębiorczość	79	Wskaźnik przedsiębiorczości	jedn. gosp.	St	510,4	**518,8**	3	0,35	0,23	1,091	0,49	0,22	0,43
	80	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	-	St	105,7	**104,7**	5	0,58	0,54	0,801			
	81	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jedn. gosp.	St	83,6	**84,9**	3	0,35	0,24	1,086			
	82	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jedn. gosp.	St	93,0	**53,0**	8	0,38	0,00	0,000			
	83	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. Ludności	jedn. gosp.	DSt	37,3	**32,0**	1	0,42	1,00	1,108			
	84	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jedn. gosp.	St	10,9	**7,7**	7	0,49	0,19	0,304			
	85	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jedn. gosp.	St	112,8	**92,0**	8	0,43	0,11	0,278			
	86	% firm działających w usługach rynkowych	%	St	56,4	**55,4**	6	0,48	0,39	0,846			
	87	% firm działających w usługach nierynkowych	%	DSt	13,4	**13,3**	2	0,50	0,63	1,025			
	88	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	liczba	St	914,3	**264,0**	8	0,56	0,08	0,114			
	89	Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)	liczba	St	27,5	**5,0**	8	0,64	0,00	0,000			
	90	Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.)	liczba	St	5,8	**1,0**	6	0,46	0,06	0,174			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	91	Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)	liczba	St	0,0	0,0	10	0,32	0,00	0,000			
	92	Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)	liczba	St	0,0	0,0	10	1,00	0,00	0,000			
	93	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)	liczba	St	4,8	0,0	10	0,47	0,00	0,000			
	94	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	121,2	106,3	10	0,49	0,00	0,000			
Stabilność finansowa JST	95	Dochody gminy	PLN	St	23 178 933	19 451 349	5	0,33	0,09	0,635	0,50	0,35	0,67
	96	Dochody gminy na 1 mieszkańca	PLN	St	2 844,4	2 856,3	2	0,61	0,80	1,028			
	97	Dochody własne na 1 mieszkańca	PLN	St	679,5	628,3	5	0,37	0,16	0,698			
	98	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT)	PLN	St	270,4	205,9	5	0,37	0,10	0,310			
	99	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	PLN	St	6,0	0,8	8	0,35	0,00	0,016			
	100	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	%	St	18,2	10,2	10	0,38	0,00	0,000			
	101	Udział podatku rolnego w dochodach własnych	%	DSt	12,5	20,3	8	0,73	0,10	0,230			
	102	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013)	PLN	St	2 468 677	117 319	9	0,39	0,00	0,001			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	103	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013)	PLN	St	293,2	**17,2**	10	0,47	**0,00**	**0,000**			
	104	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	%	St	24,1	**22,0**	6	0,37	**0,12**	0,651			
	105	Wydatki budżetu gminy	PLN	St	22 837 841	**20 706 067**	4	0,33	**0,11**	0,796			
	106	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	PLN	St	2 882	**3 041**	1	0,62	**1,00**	**1,256**			
	107	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	PLN	St	413	**579**	2	0,51	0,74	**1,425**			
	108	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	PLN	DSt	270,3	**267,8**	3	0,60	0,72	**1,030**			
	109	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	%	St	15,7	**19,1**	2	0,53	0,70	**1,226**			
	110	Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	PLN	DSt	947,5	**1 068,9**	10	0,64	**0,00**	**0,000**			
	111	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	%	St	104,0	**93,9**	9	0,50	**0,02**	**0,030**			
	112	Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca	PLN	DSt	14,6	**57,4**	10	0,57	**0,00**	**0,000**			
	113	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	105,9	**105,8**	4	0,69	0,80	0,990			
	114	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	104,5	**115,4**	1	0,64	**1,00**	**1,414**			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	115	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	121,3	**168,6**	2	0,47	0,63	1,402			
	116	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2013	PLN	St	4 688 447	**4 781 832**	3	0,38	0,30	1,028			
	117	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2013	PLN	St	2 722 155	**2 729 736**	3	0,34	0,16	1,005			
	118	Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2013	%	St	19,8	**18,4**	5	0,64	0,69	0,887			
	119	Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	237,1	**228,2**	6	0,51	0,42	0,755			
	120	Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	111,1	**102,8**	5	0,61	0,50	0,675			
										średnia ogólna:	***0,51***	***0,32***	***0,57***

Tabela 43. Ranking atrakcyjności gmin powiatu kraśnickiego – podsumowanie analizy RegioStrateg.

	ATRAKCYJNOŚĆ ANALIZOWANYCH SAMORZĄDÓW (1 - najlepsza pozycja; 10 - najgorsza pozycja)									
	Gmina Zakrzówek	Gmina Annopol	Gmina Dzierzkowice	Gmina Gościeradów	Gmina Kraśnik	Miasto Kraśnik	Gmina Szastarka	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Urzędów	Gmina Wilkołaz
Demografia	7	3	2	5	1	6	9	10	8	4
Rynek pracy	7	5	6	8	9	3	10	4	2	1
Infrastruktura techniczna	3	8	5	9	3	2	10	6	1	7
Mieszkalnictwo	8	7	3	10	2	1	9	6	5	4
Potencjał społeczny i kulturalny	6	1	7	7	10	2	9	3	5	4
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	3	5	8	10	8	1	5	4	2	7
Przedsiębiorczość	9	3	10	7	1	4	6	5	2	8
Stabilność finansowa JST	5	4	7	8	2	1	10	9	6	3
suma miejsc:	48	36	48	64	36	20	68	47	31	38
ranking atrakcyjności JST:	7	3	7	9	3	1	10	6	2	5

Tabela 44. Ranking potencjałów rozwojowych gmin powiatu kraśnickiego – podsumowanie analizy RegioStrateg.

	POTENCIAŁ ROZWOJOWY ANALIZOWANYCH SAMORZĄDÓW (im mniejsza wartość tym lepiej)									
	Gmina Zakrzówek	Gmina Annopol	Gmina Dzierzkowice	Gmina Gościeradów	Gmina Kraśnik	Miasto Kraśnik	Gmina Szastarka	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Urzędów	Gmina Wilkołaz
Demografia	**65**	57	42	59	38	61	69	85	67	58
Rynek pracy	**76**	72	74	79	81	60	83	69	49	41
Infrastruktura techniczna	**62**	82	64	90	62	56	95	69	54	81
Mieszkalnictwo	**83**	80	49	101	42	30	85	74	61	57
Potencjał społeczny i kulturalny	**147**	95	153	153	174	113	171	126	145	133
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	**44**	52	57	60	57	40	52	48	41	54
Przedsiębiorczość	**105**	76	134	101	74	81	100	99	75	104
Stabilność finansowa JST	**138**	131	157	167	122	83	181	179	149	123
suma miejsc:	**732**	**720**	**645**	**730**	**810**	**650**	**524**	**836**	**749**	**641**
ranking atrakcyjności JST:	**6**	**3**	**7**	**9**	**4**	**1**	**10**	**8**	**2**	**5**

Metoda określenia atrakcyjności Gminy Zakrzówek (potencjał syntetyczny) opiera się na zsumowaniu miejsc w ramach 8 kategorii: demografii, rynku pracy, infrastruktury technicznej, mieszkalnictwa, potencjału społecznego i kulturalnego, poziomu wykształcenia i szkolnictwa oraz przedsiębiorczości i stabilności finansowej JST. **Gmina Zakrzówek na tle gmin powiatu kraśnickiego w atrakcyjności samorządów plasuje się na 7 miejscu na 10 gmin.**

W potencjale rozwojowym (sumarycznym) – ukazującym szanse rozwojowe w przyszłości – Gmina Zakrzówek zajęła **6 miejsce** na tle gmin powiatu kraśnickiego. Potencjał ten opiera się na zestawieniu i zsumowaniu wszystkich pozycji danej gminy na podstawie 120 wykorzystanych w analizie wskaźników statystycznych. Pozycja w rankingu wskazuje na potencjalne szanse rozwojowe w oparciu o obiektywne wskaźniki społeczno-gospodarcze.

Tabela 45. Porównanie potencjałów gmin powiatu kraśnickiego w analizie RegioStrateg.

miejsce	atrakcyjność	potencjał rozwojowy
1.	Miasto Kraśnik	Miasto Kraśnik
2.	Gmina Urzędów	Gmina Urzędów
3.	Gmina Annopol Gmina Kraśnik	Gmina Annopol
4.		Gmina Kraśnik
5.	Gmina Wilkołaz	Gmina Wilkołaz
6.	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Zakrzówek
7.	Gmina Zakrzówek Gmina Dzierzkowice	Gmina Dzierzkowice
8.		Gmina Trzydnik Duży
9.	Gmina Gościeradów	Gmina Gościeradów
10.	Gmina Szastarka	Gmina Szastarka

Źródło: opracowanie własne PARR.

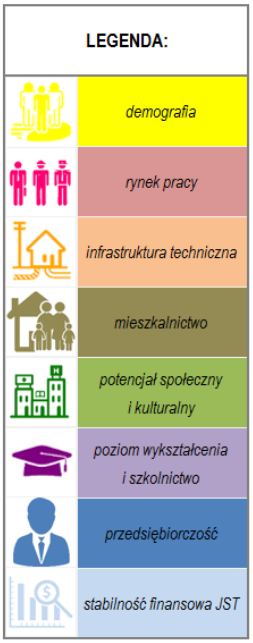
Gmina Zakrzówek na tle gmin powiatu kraśnickiego ***najwyższą pozycję – 3 miejsce, zajęła w obszarze dotyczącym poziomu wykształcenia i szkolnictwa oraz infrastruktury technicznej****. W przypadku stabilności finansowej JST było to miejsce 5, potencjału społecznego i kulturalnego – 6 pozycja, demografii i rynku pracy – 7 miejsce, mieszkalnictwa – 8 pozycja, zaś* ***najgorsza sytuacja*** *dotyczy dziedziny* ***przedsiębiorczości – 9 miejsce*** *(przedostatnie).*

Gmina Zakrzówek posiada zbliżony potencjał w poszczególnych kategoriach. *Jednakże poszczególne obszary* ***nie wpływają*** *na* ***wysoką atrakcyjność*** *i znacząco osłabiają szanse rozwojowe. Są to przede wszystkim mieszkalnictwo oraz przedsiębiorczość. Konieczne jest zatem* ***podjęcie***

kompleksowych i holistycznych działań we wszystkich kategoriach *w celu znaczącego poprawienia wewnętrznej spójności i atrakcyjności. Oczywiście, gminy powiatu kraśnickiego posiadają różne uwarunkowania rozwojowe, dlatego konieczne jest przeprowadzenie dodatkowej analizy RegioStrateg ukazującej atrakcyjność i potencjał rozwojowy Gminy Zakrzówek na tle tzw. „gmin pokrewnych", czyli posiadających zbliżoną liczbę ludności.*

Tabela 46. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje wysokie pozycje w powiecie kraśnickim.

miejsce		
1	2	3
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców
Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną
Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	% firm działających w usługach nierynkowych	% ludności korzystającej z kanalizacji
Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	Dochody gminy na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca
	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu
	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
		% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)
		Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca
		% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
		Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów
		Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)
		Wskaźnik przedsiębiorczości
		Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
		Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca
		Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2013
		Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2013

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 47. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje końcowe pozycje w powiecie kraśnickim.

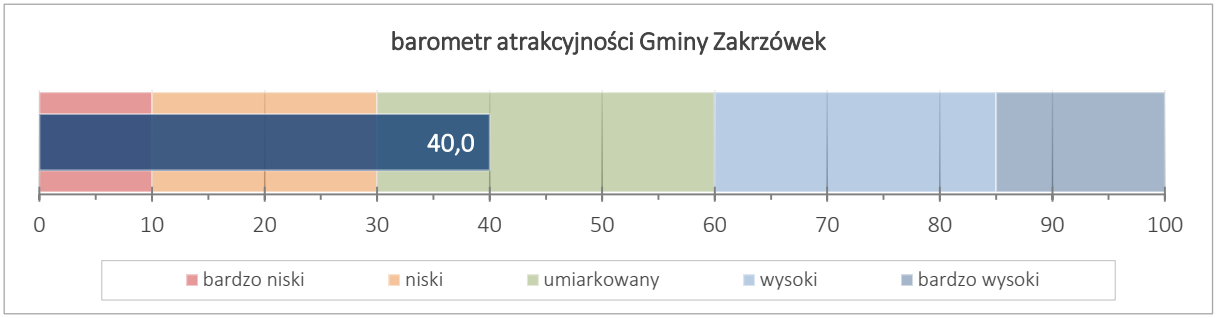
miejsce		
8	9	10
% osób w wieku przedprodukcyjnym	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	Liczba uczniów szkół zasadniczych
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)
% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	% ludności korzystającej z gazu
Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	% mieszkań wyposażonych w łazienkę
Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci
% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013)	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	Widzowie kin na 1000 mieszkańców
Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)		Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata
Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)		Miejsca noclegowe
Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)		Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)
Udział podatku rolnego w dochodach własnych		Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania
		Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)
		Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych
		Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)
		Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)
		Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)
		Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
		Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych
		Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013)

Źródło: opracowanie własne PARR.

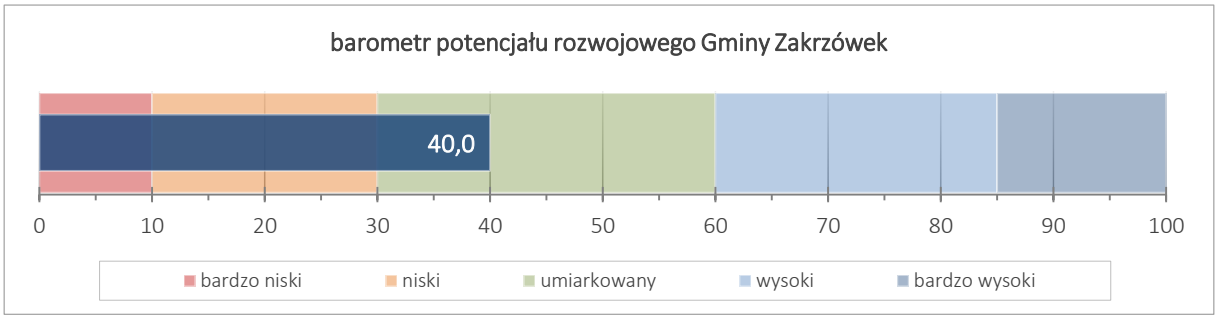
2.1. Barometry atrakcyjności i rozwoju

Wykres 95. Barometr atrakcyjności Gminy Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne PARR.

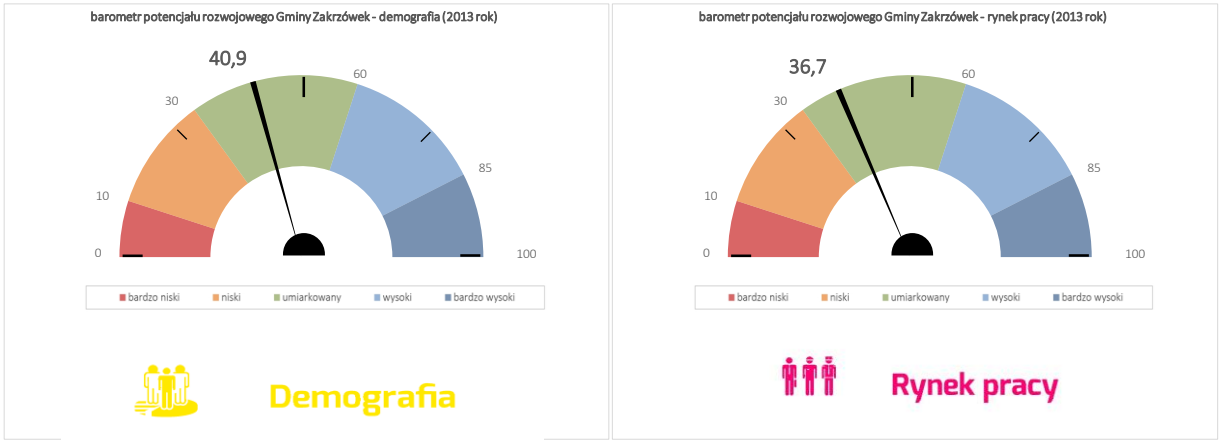
Wykres 96. Barometr potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek.

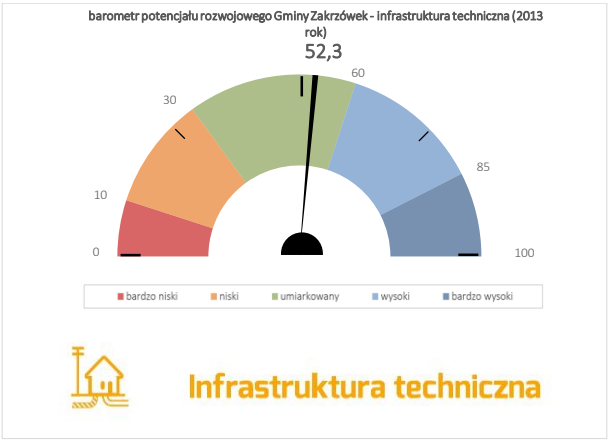

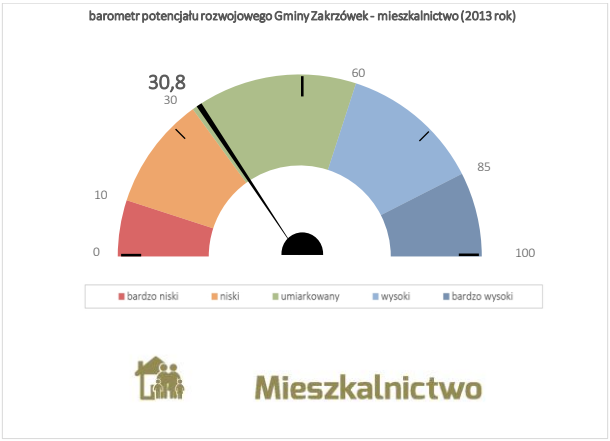
Źródło: opracowanie własne PARR.

Barometry potencjału rozwojowego – perspektywa kategorii

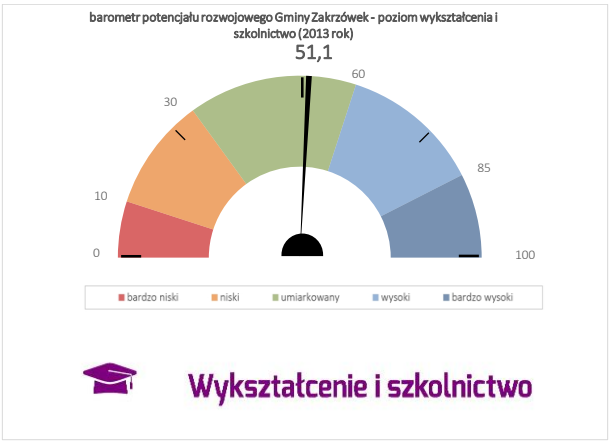
Wykres 97. Barometry potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek

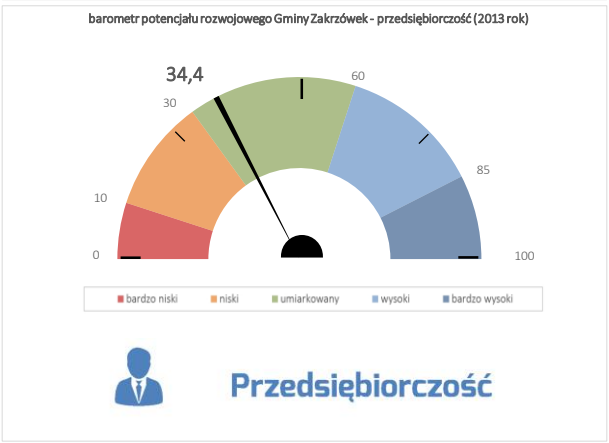

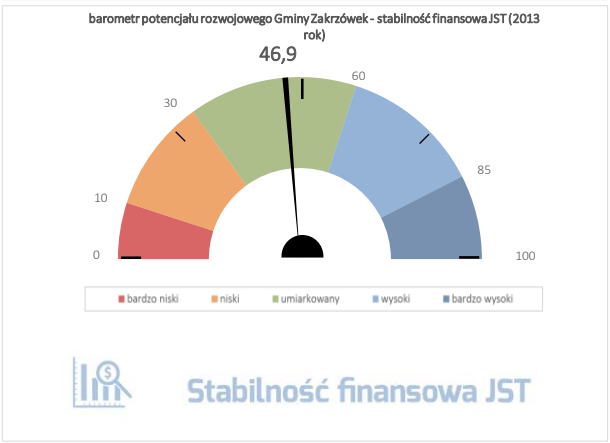

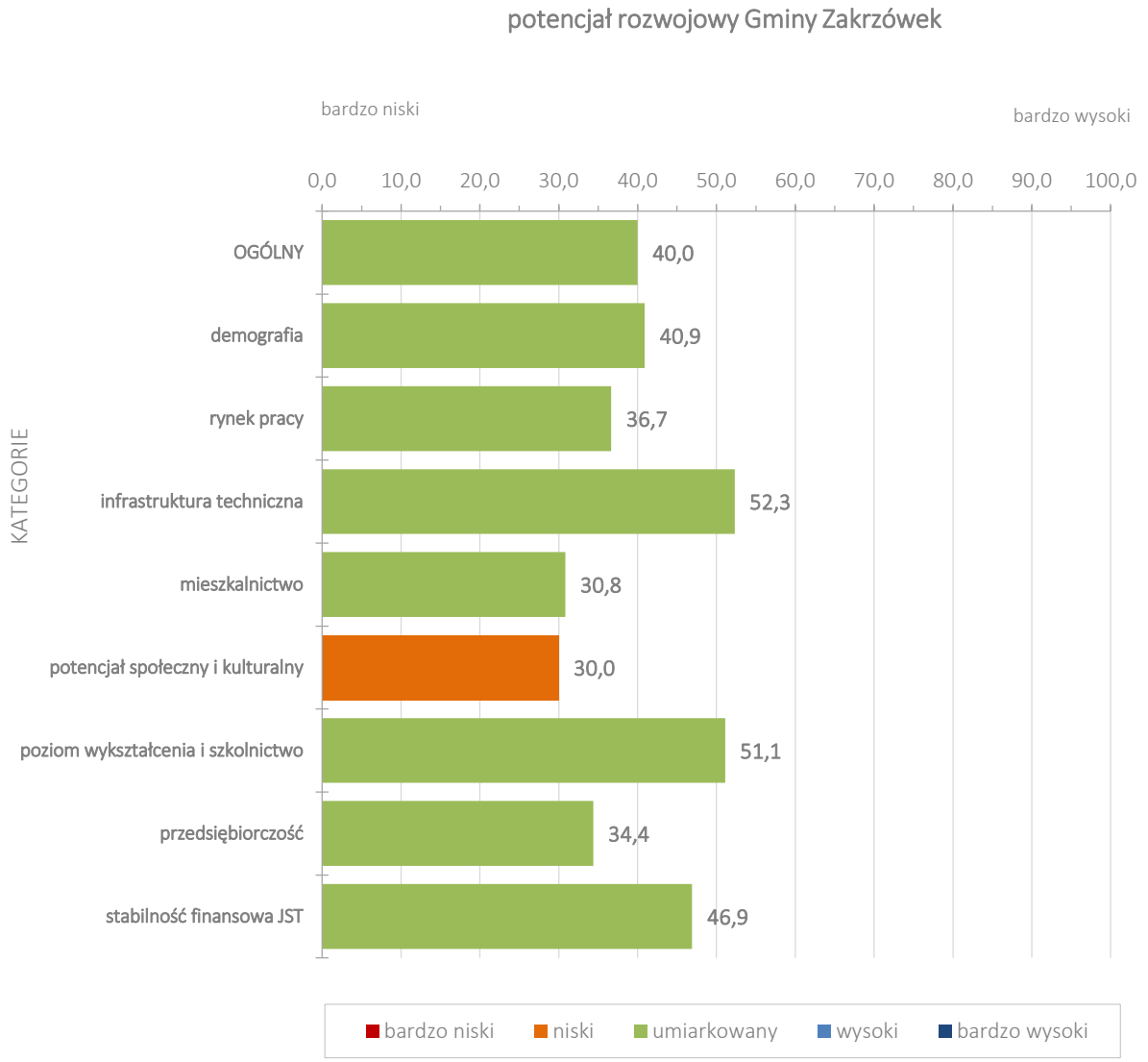

Źródło: opracowanie własne PARR.

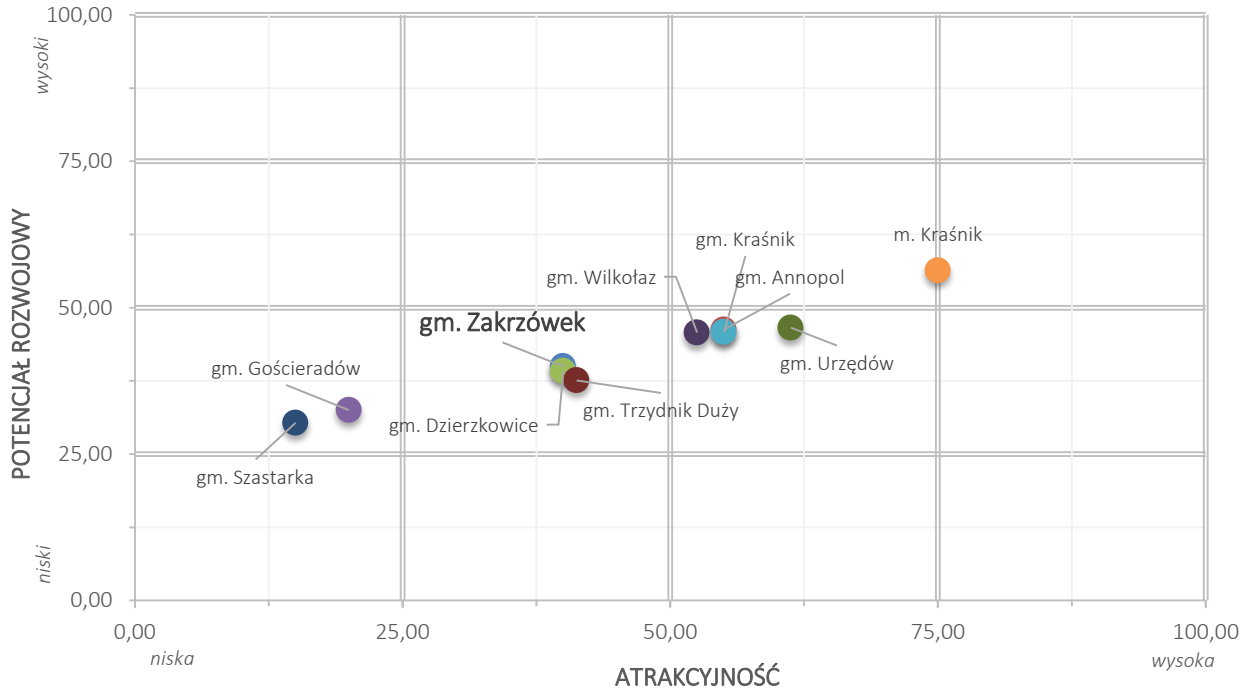
Wykres 98. Potencjał rozwojowy Gminy Zakrzówek na tle gmin powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne PARR.

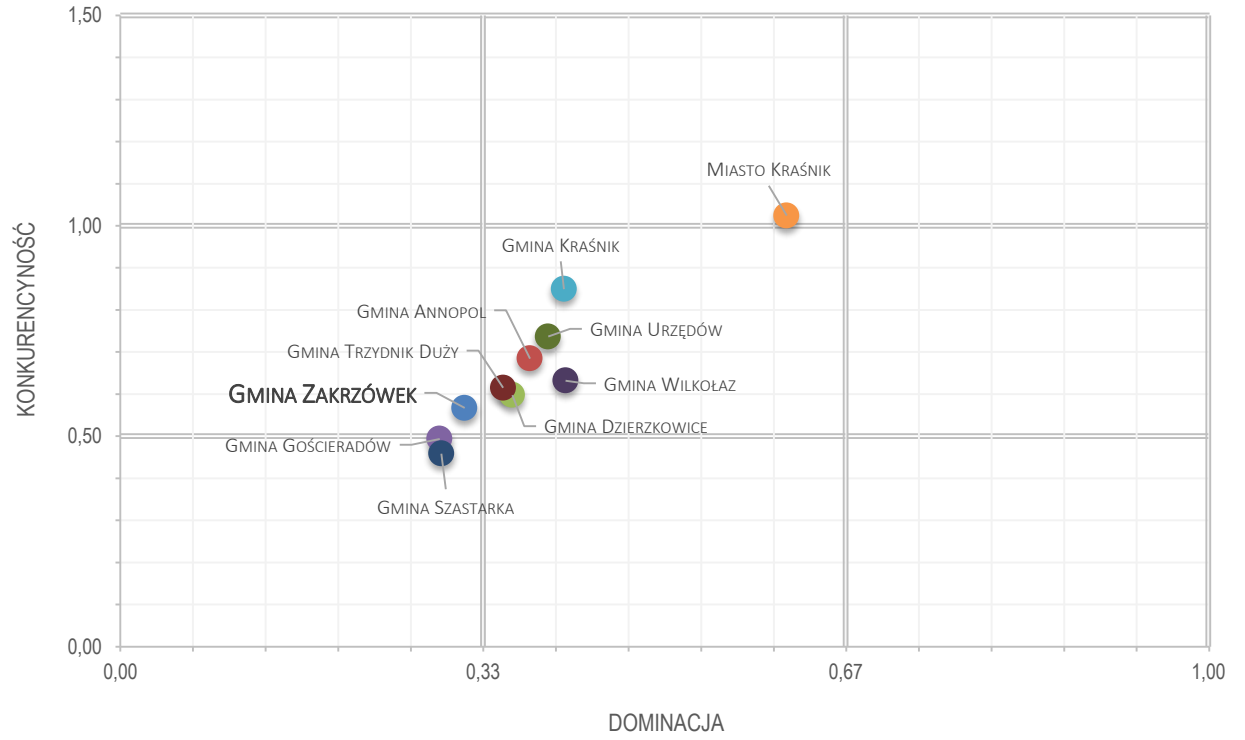
2.2. Macierze rozwoju Gminy Zakrzówek na tle powiatu kraśnickiego

Wykres 99. Macierz rozwoju – wykres atrakcyjności i potencjału rozwojowego.

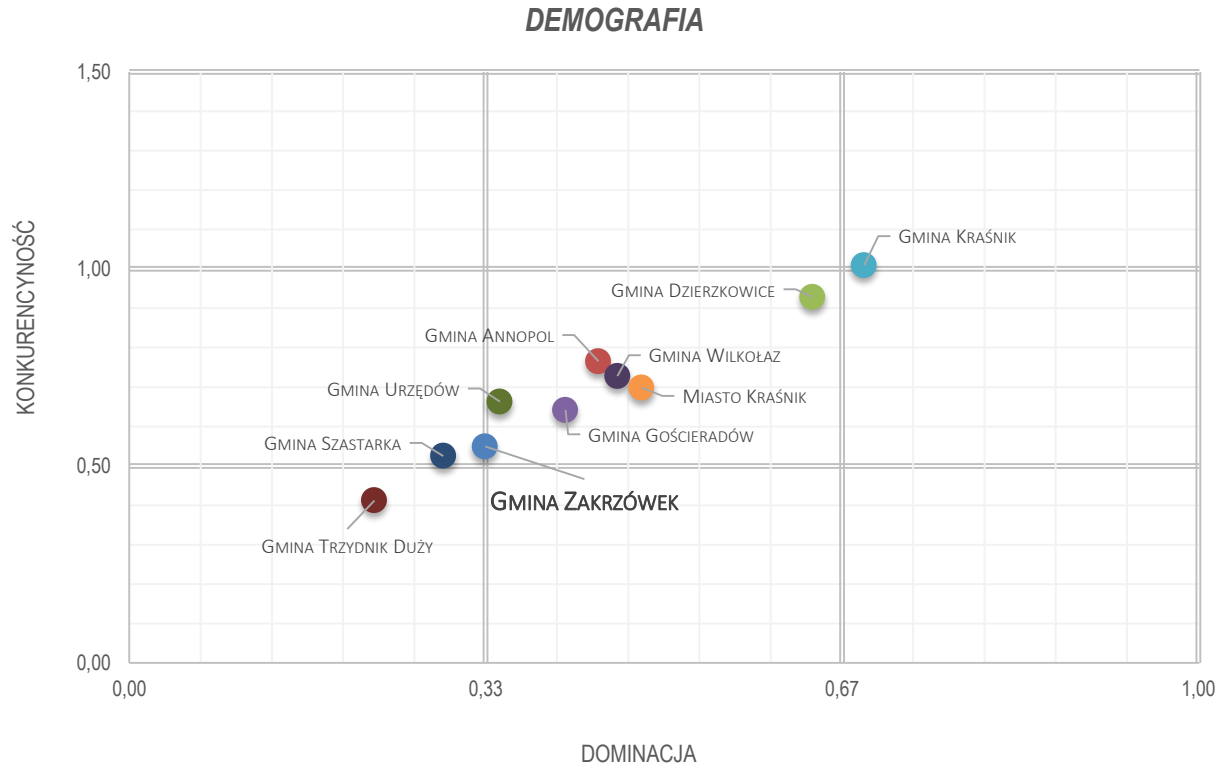
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 100. Macierz rozwoju ogólnego.

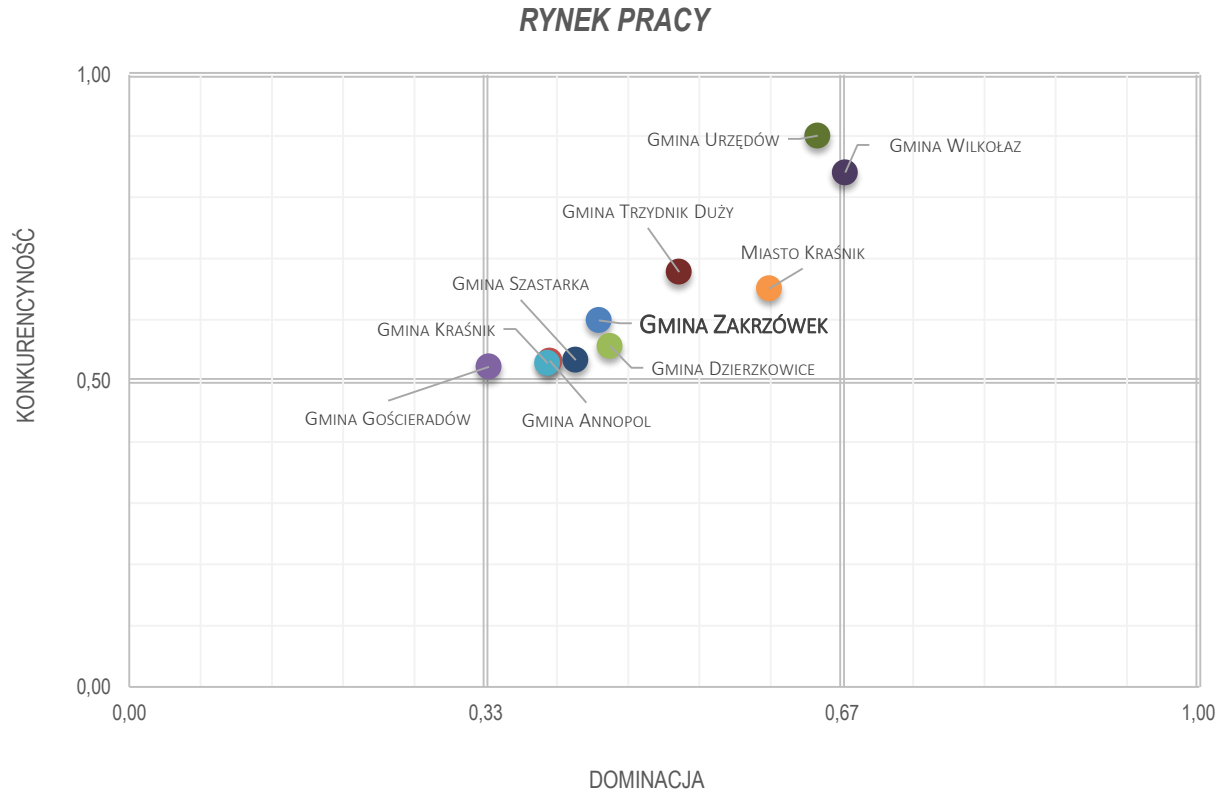
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 101. Macierz rozwoju – demografia.

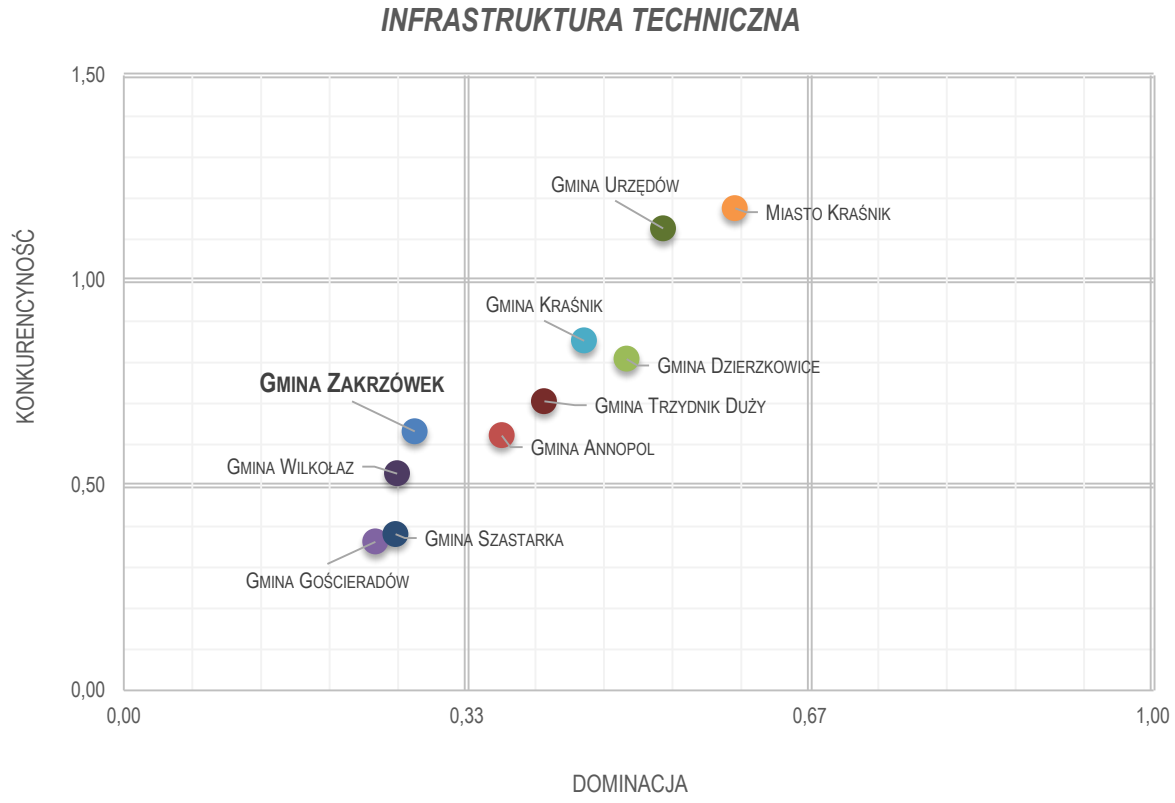
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 102. Macierz rozwoju – rynek pracy.

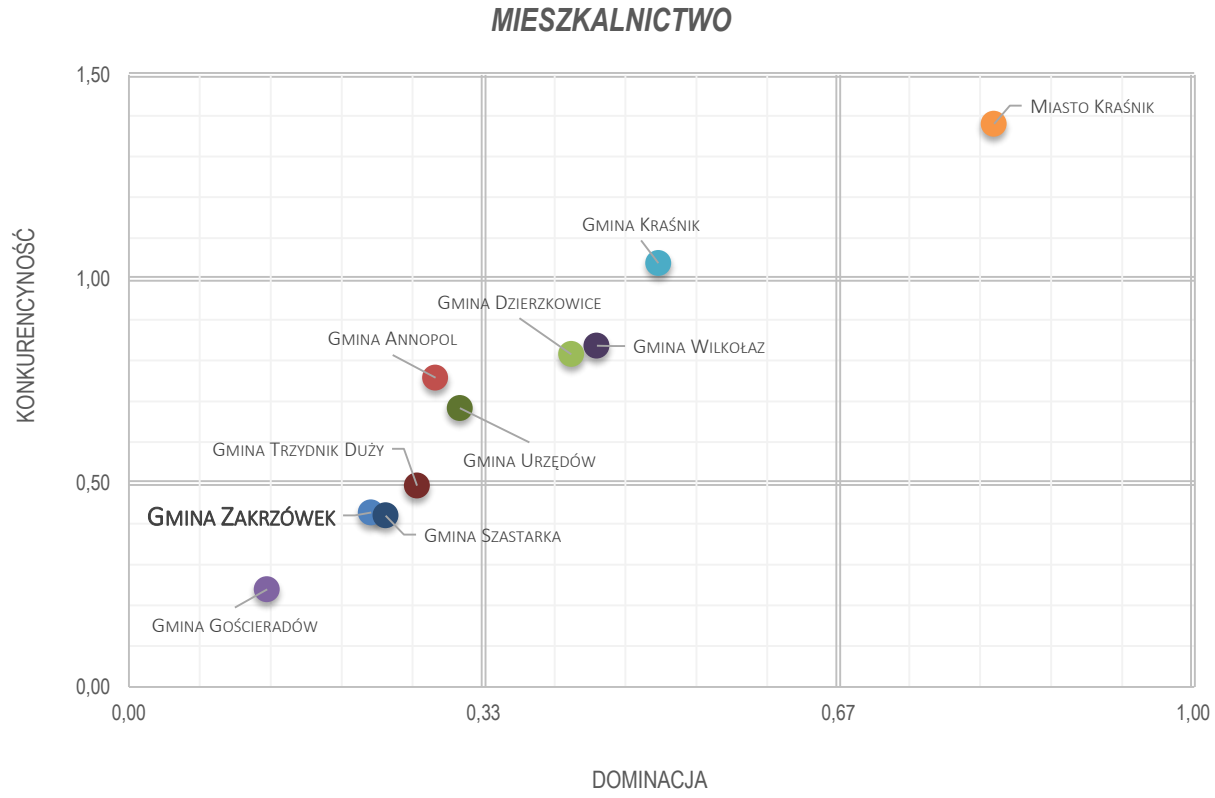
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 103. Macierz rozwoju – infrastruktura techniczna.

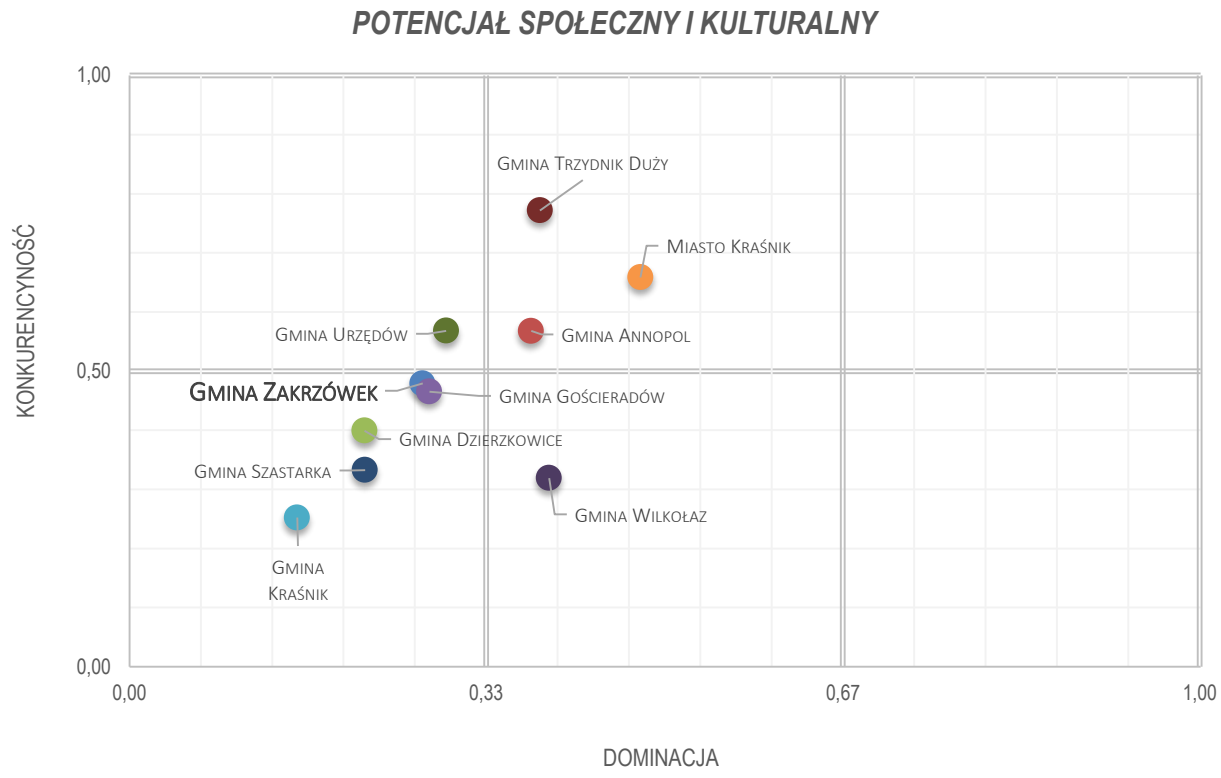
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 104. Macierz rozwoju – mieszkalnictwo.

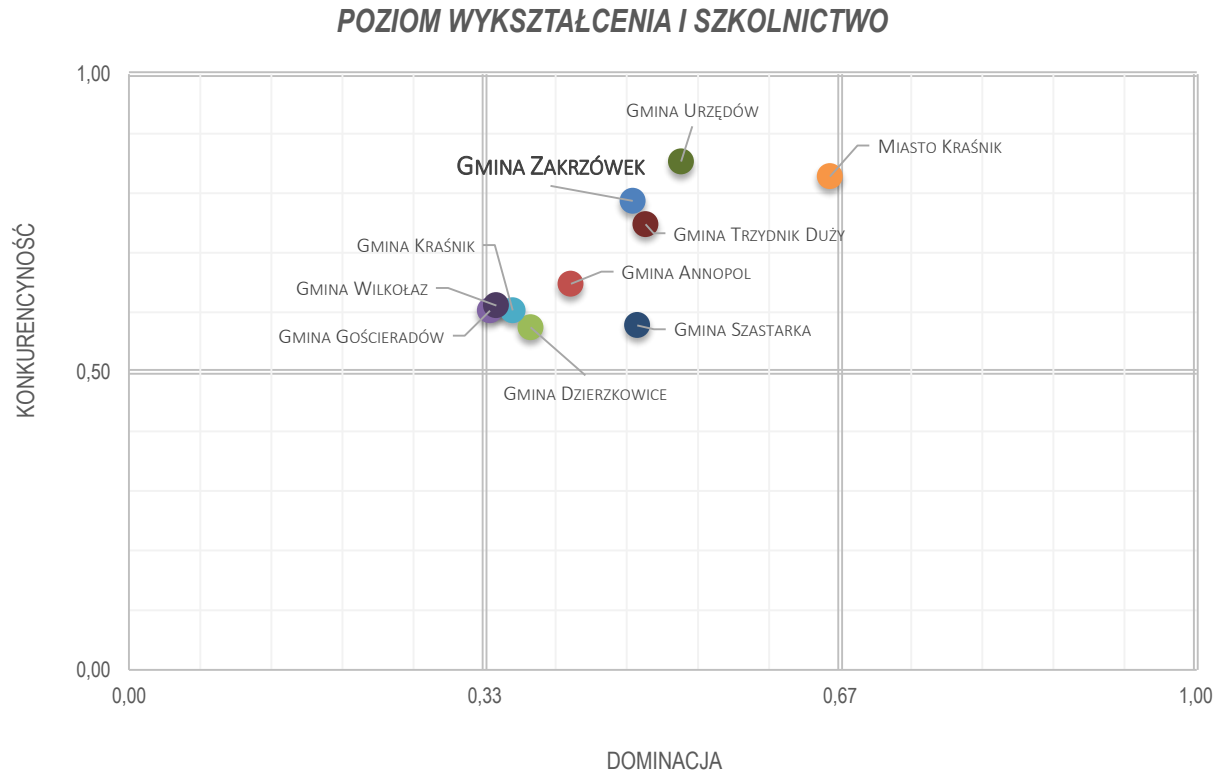
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 105. Macierz rozwoju – potencjał społeczny i kulturalny.

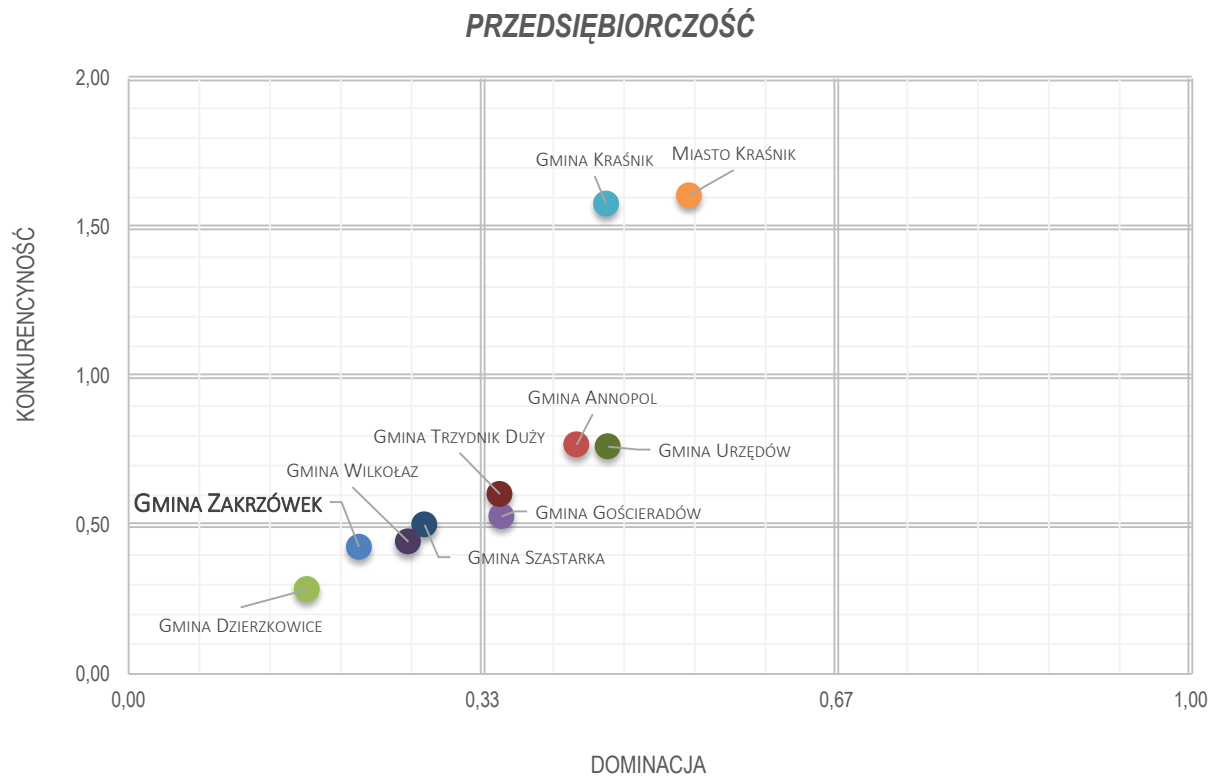
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 106. Macierz rozwoju – poziom wykształcenia i szkolnictwo.

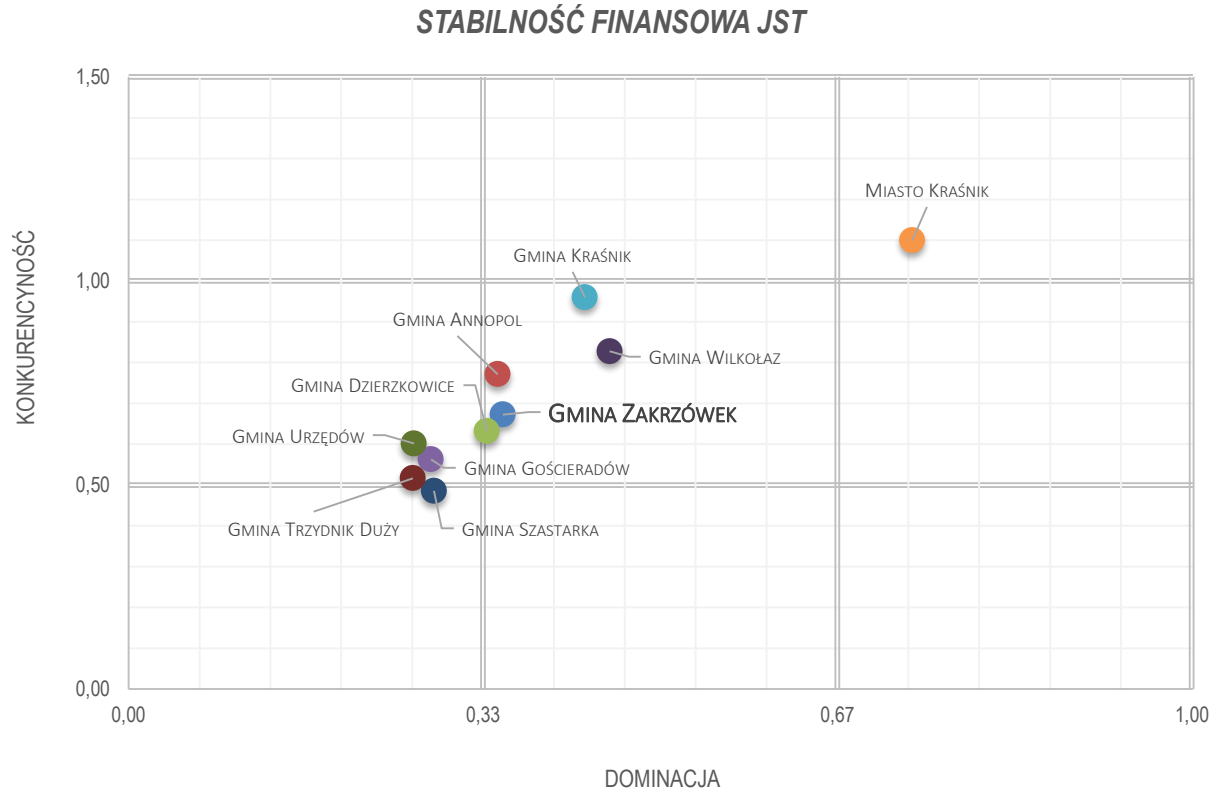
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 107. Macierz rozwoju – przedsiębiorczość.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 108. Macierz rozwoju – stabilność finansowa JST.

Źródło: opracowanie własne PARR.

2.3. Budowanie przewagi konkurencyjnej i obszary słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek

Tabela 48. Obszary budowania przewagi konkurencyjnej przez Gminę Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
67	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	1,52	1,00	Potencjał społeczny i kulturalny
107	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	1,43	0,74	Stabilność finansowa JST
114	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	1,41	1,00	Stabilność finansowa JST
115	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	1,40	0,63	Stabilność finansowa JST
106	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	1,26	1,00	Stabilność finansowa JST
54	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	1,23	0,97	Potencjał społeczny i kulturalny
109	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	1,23	0,70	Stabilność finansowa JST
73	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	1,22	0,07	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
83	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	1,11	1,00	Przedsiębiorczość
42	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)	1,10	0,38	Mieszkalnictwo
18	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)	1,09	0,80	Rynek pracy
79	Wskaźnik przedsiębiorczości	1,09	0,23	Przedsiębiorczość
11	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	1,09	1,00	Demografia
81	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	1,09	0,24	Przedsiębiorczość
9	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	1,08	1,00	Demografia
31	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	1,06	0,71	Infrastruktura techniczna
52	Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	1,04	0,73	Potencjał społeczny i kulturalny
27	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	1,04	0,27	Infrastruktura techniczna
76	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	1,03	0,87	Poziom wykształcenia i szkolnictwo

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
75	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	1,03	1,00	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
8	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	1,03	0,59	Demografia
108	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	1,03	0,72	Stabilność finansowa JST
25	% ludności korzystającej z kanalizacji	1,03	0,34	Infrastruktura techniczna
116	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2012	1,03	0,30	Stabilność finansowa JST
96	Dochody gminy na 1 mieszkańca	1,03	0,80	Stabilność finansowa JST
87	% firm działających w usługach nierynkowych	1,02	0,63	Przedsiębiorczość
32	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu	1,02	0,40	Infrastruktura techniczna
78	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)	1,02	0,79	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
20	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną	1,01	0,82	Rynek pracy
60	% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	1,01	0,30	Potencjał społeczny i kulturalny
117	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2012	1,00	0,16	Stabilność finansowa JST
13	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	1,00	0,76	Rynek pracy
35	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	1,00	0,37	Infrastruktura techniczna
36	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	1,00	0,40	Infrastruktura techniczna

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 49. Obszary utraty konkurencyjności przez Gminę Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
113	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)	0,99	0,80	Stabilność finansowa JST
14	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	0,98	0,75	Rynek pracy
49	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	0,97	0,42	Potencjał społeczny i kulturalny
44	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę	0,96	0,78	Mieszkalnictwo
24	% ludności korzystającej z wodociągu	0,92	0,77	Infrastruktura techniczna

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
50	Liczba ludności na 1 aptekę	0,91	0,69	Potencjał społeczny i kulturalny
22	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	0,91	0,79	Rynek pracy
118	Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2012	0,89	0,69	Stabilność finansowa JST
86	% firm działających w usługach rynkowych	0,85	0,39	Przedsiębiorczość
2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	0,84	0,02	Demografia
53	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców	0,84	0,18	Potencjał społeczny i kulturalny
70	% ludności z wykształceniem wyższym	0,83	0,17	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
43	Liczba mieszkań na 1 mieszkańca	0,82	0,39	Mieszkalnictwo
80	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	0,80	0,54	Przedsiębiorczość
105	Wydatki budżetu gminy	0,80	0,11	Stabilność finansowa JST
55	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	0,78	0,49	Potencjał społeczny i kulturalny
119	Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,75	0,42	Stabilność finansowa JST
77	Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)	0,73	0,64	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
28	% wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	0,73	0,20	Infrastruktura techniczna
51	% wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia	0,71	0,24	Potencjał społeczny i kulturalny
97	Dochody własne na 1 mieszkańca	0,70	0,16	Stabilność finansowa JST
17	Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą	0,69	0,37	Rynek pracy
120	Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,68	0,50	Stabilność finansowa JST
37	% mieszkań wyposażonych w wodociąg	0,66	0,45	Mieszkalnictwo
104	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	0,65	0,12	Stabilność finansowa JST
95	Dochody gminy	0,63	0,09	Stabilność finansowa JST
71	Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	0,62	0,45	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
23	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	0,62	0,47	Rynek pracy

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
40	% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	0,57	0,24	Mieszkalnictwo
16	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	0,50	0,43	Rynek pracy
66	Powierzchnia lasów	0,49	0,41	Potencjał społeczny i kulturalny
72	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	0,47	0,19	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
1	Liczba ludności	0,47	0,05	Demografia
5	% osób w wieku przedprodukcyjnym	0,45	0,37	Demografia
69	Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	0,40	0,31	Potencjał społeczny i kulturalny
12	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	0,36	0,06	Rynek pracy
7	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,33	0,20	Demografia
10	Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	0,32	0,15	Demografia
98	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT)	0,31	0,10	Stabilność finansowa JST
84	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	0,30	0,19	Przedsiębiorczość

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 50. Obszary największej słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
45	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	0,29	0,19	Mieszkalnictwo
85	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	0,28	0,11	Przedsiębiorczość
46	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	0,27	0,16	Mieszkalnictwo
29	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	0,23	0,13	Infrastruktura techniczna
101	Udział podatku rolnego w dochodach własnych	0,23	0,10	Stabilność finansowa JST
47	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	0,22	0,08	Mieszkalnictwo
6	% osób w wieku produkcyjnym	0,22	0,14	Demografia
4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	0,22	0,15	Demografia

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
48	% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	0,19	0,04	Mieszkalnictwo
30	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	0,18	0,08	Infrastruktura techniczna
90	Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.)	0,17	0,06	Przedsiębiorczość
68	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	0,17	0,03	Potencjał społeczny i kulturalny
74	% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	0,12	0,06	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
88	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	0,11	0,08	Przedsiębiorczość
38	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	0,06	0,01	Mieszkalnictwo
111	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	0,03	0,02	Stabilność finansowa JST
21	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	0,03	0,02	Rynek pracy
99	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	0,02	0,00	Stabilność finansowa JST
102	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2012)	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	0,00	0,00	Demografia
15	Liczba uczniów szkół zasadniczych	0,00	0,00	Rynek pracy
19	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	0,00	0,00	Rynek pracy
26	% ludności korzystającej z gazu	0,00	0,00	Infrastruktura techniczna
39	% mieszkań wyposażonych w łazienkę	0,00	0,00	Mieszkalnictwo
41	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	0,00	0,00	Mieszkalnictwo
56	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
57	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
58	Widzowie kin na 1000 mieszkańców	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
59	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
61	Miejsca noclegowe	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
62	Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
63	Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
64	Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
65	Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
82	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
89	Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
91	Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
92	Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
93	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
94	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
100	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
103	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2012)	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
110	Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
112	Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST

Źródło: opracowanie własne PARR.

2.4. Podobieństwo gmin powiatu kraśnickiego

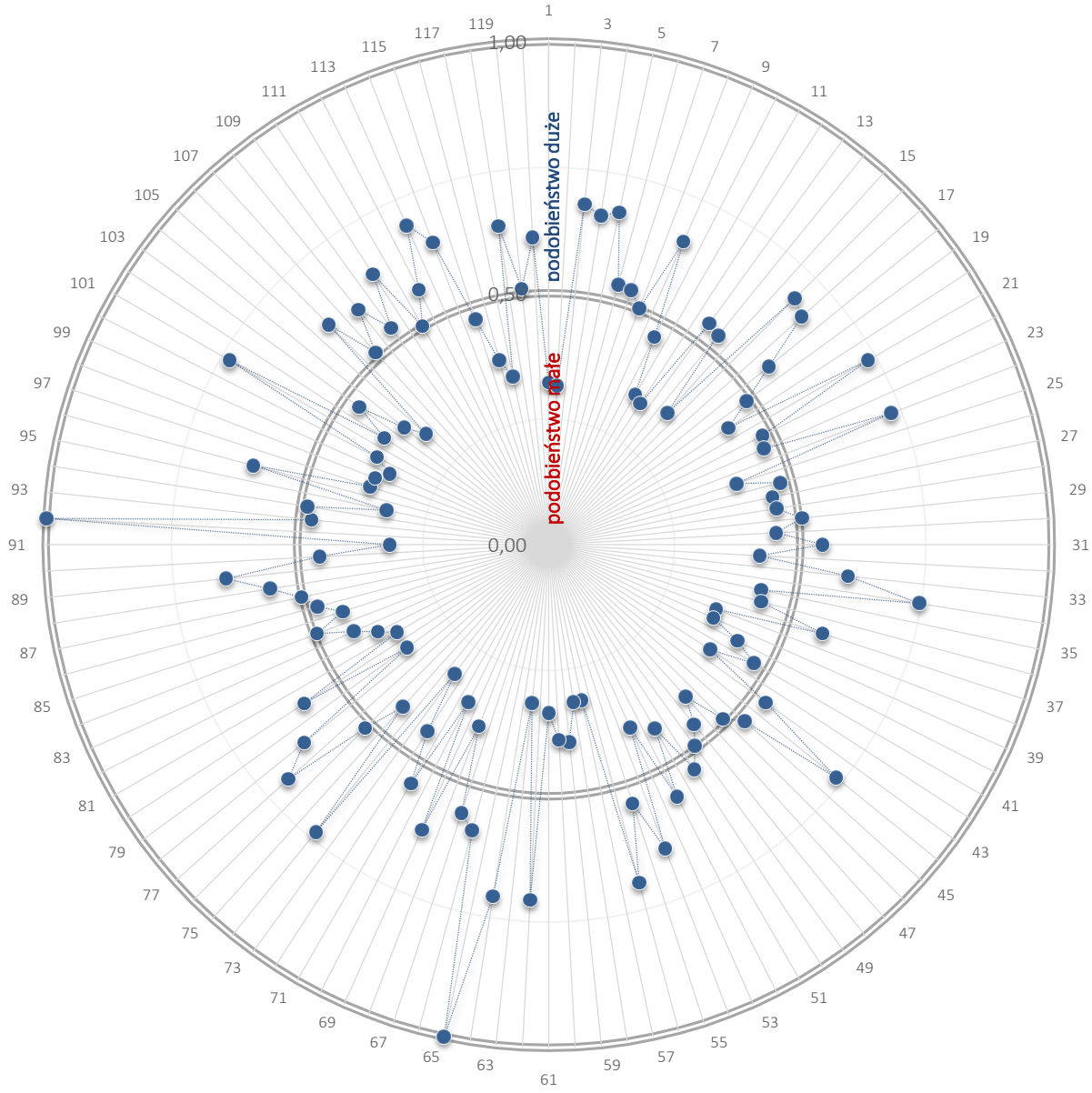
Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że gminy powiatu kraśnickiego są **umiarkowanie podobne**. Największe podobieństwo JST jest w przypadku rynku pracy, a najmniejsze w mieszkalnictwie. Podkreślić jednak trzeba, że wewnętrzne zróżnicowanie gmin powiatu kraśnickiego nie jest duże i istnieje znacząca liczba wskaźników, w których jednostki są do siebie bardzo podobne.

Tabela 51. Wskaźniki podobieństwa dla gmin powiatu kraśnickiego.

kategoria	wskaźnik podobieństwa	stopień podobieństwa
Demografia	0,518	*umiarkowane podobieństwo*
Rynek pracy	0,524	*umiarkowane podobieństwo*
Infrastruktura techniczna	0,512	*umiarkowane podobieństwo*
Mieszkalnictwo	0,476	*niewielkie podobieństwo*
Potencjał społeczny i kulturalny	0,520	*umiarkowane podobieństwo*
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	0,518	*umiarkowane podobieństwo*
Przedsiębiorczość	0,495	*niewielkie podobieństwo*
Stabilność finansowa JST	0,499	*niewielkie podobieństwo*
razem:	**0,507**	*umiarkowane podobieństwo*

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 109. Wykres podobieństwa gmin powiatu kraśnickiego.

Źródło: opracowanie własne PARR.

3. ANALIZA ATRAKCYJNOŚCI I POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMIN „POKREWNYCH" DLA GMINY ZAKRZÓWEK

Przy użyciu tego samego narzędzia oraz metodologii, co w przypadku analizy RegioStrateg – atrakcyjności i potencjału rozwojowego gmin powiatu kraśnickiego, opracowany został **ranking gmin „pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek**. Są to jednostki samorządowe z obszaru województwa lubelskiego, o **zbliżonej do Gminy Zakrzówek liczbie ludności (+/- 5%)**. Z racji tego, że na wysokość środków finansowych w budżetach gmin w decydujący sposób wpływa liczba mieszkańców, jest to podejście w pełniejszy sposób obrazujące obecny i przyszły potencjał badanej gminy. Na podstawie danych BDL GUS z 31.12.2013 roku dotyczących liczby ludności, jako porównywane gminy „pokrewne" wybrane zostały (uszeregowanie pod względem ilości mieszkańców):

1. Gmina Chodel – powiat opolski
2. Gmina Dorohusk – powiat chełmski
3. Gmina Józefów nad Wisłą – powiat opolski
4. Gmina Kazimierz Dolny – powiat puławski – gmina miejsko-wiejska
5. Gmina Kock – powiat lubartowski – gmina miejsko-wiejska
6. Gmina Księżpol – powiat biłgorajski
7. Gmina Siedliszcze – powiat chełmski
8. Gmina Sitno – powiat zamojski
9. Gmina Tarnogród – powiat biłgorajski
10. Gmina Terespol – powiat bialski
11. Gmina Trzydnik Duży – powiat kraśnicki
12. Gmina Wohyń – powiat radzyński
13. **Gmina Zakrzówek – powiat kraśnicki**

W analizie gmin „pokrewnych" pozycja każdej z gmin zawierała się w przedziale od „1" (najwyższa) do „13" (najniższa).

Tabela 52. Zestawienie wyników analizy RegioStrateg dla Gminy Zakrzówek w odniesieniu do „gmin pokrewnych".

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	**Gmina Zakrzówek**	pozycja	**podobieństwo analizowanego obszaru**	**dystans do lidera**	**konkurencyjność**	**współczynnik podobieństwa**	**wskaźnik dominacji**	**współczynnik konkurencyjności**
Demografia	1	Liczba ludności	osoba	St	6 899	**6 823**	9	0,63	0,51	0,713	**0,55**	**0,41**	**0,66**
	2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	osoba	St	64,0	**69,0**	2	0,44	0,56	1,172			
	3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	osoba	DSt	28,7	**34,9**	13	0,67	0,00	0,000			
	4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	osoba	DSt	59,4	**63,7**	10	0,66	0,19	0,328			
	5	% osób w wieku przedprodukcyjnym	%	St	19,5	**17,6**	10	0,49	0,09	0,174			
	6	% osób w wieku produkcyjnym	%	St	62,8	**61,1**	10	0,49	0,18	0,320			
	7	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	osoba	St	-0,1	**-3,4**	6	0,59	0,48	0,598			
	8	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	-	St	5,0	**5,1**	3	0,46	0,55	1,091			
	9	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	St	-1,9	**2,2**	2	0,59	0,93	1,504			
	10	Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	St	-1,8	**-4,8**	10	0,53	0,22	0,395			
	11	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	DSt	-14,3	**-13,0**	6	0,48	0,81	0,941			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Rynek pracy	12	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	osoba	St	96,4	**55,5**	9	0,38	0,08	0,267	0,48	0,43	0,58
	13	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	osoba	DSt	57,3	**62,7**	5	0,49	0,66	0,903			
	14	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	DSt	9,5	**10,3**	6	0,49	0,64	0,908			
	15	Liczba uczniów szkół zasadniczych	uczeń	St	0,0	**0,0**	13	0,33	0,00	0,000			
	16	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	%	St	20,4	**18,8**	10	0,65	0,51	0,666			
	17	Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą	osoba	DSt	0,6	**1,1**	8	0,52	0,50	0,589			
	18	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)	-	St	109,2	**109,2**	4	0,52	0,62	1,000			
	19	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	-	DSt	100,9	**112,0**	11	0,55	0,12	0,140			
	20	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną	%	DSt	15,5	**17,0**	6	0,53	0,64	0,836			
	21	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	DSt	8,0	**10,0**	6	0,39	0,76	0,893			
	22	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	%	DSt	7,5	**17,6**	11	0,46	0,23	0,254			
	23	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	%	DSt	-37,7	**11,0**	12	0,44	0,37	0,472			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Infrastruktura techniczna	24	% ludności korzystającej z wodociągu	%	St	86,8	81,4	6	0,74	0,82	0,907	0,45	0,19	0,44
	25	% ludności korzystającej z kanalizacji	%	St	31,1	28,9	5	0,49	0,48	0,929			
	26	% ludności korzystającej z gazu	%	St	38,2	0,0	13	0,51	0,00	0,000			
	27	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	PLN	St	284,5	117,6	9	0,35	0,05	0,184			
	28	% wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	%	St	8,9	3,9	10	0,36	0,05	0,157			
	29	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	PLN	St	287,6	64,9	13	0,30	0,00	0,000			
	30	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	%	St	9,2	2,1	13	0,33	0,00	0,000			
	31	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	%	St	8,7	11,5	2	0,32	0,33	1,438			
	32	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu	-	St	0,5	0,4	6	0,56	0,51	0,769			
	33	Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem	ha	St	14 149,0	9 908,0	7	0,58	0,56	0,699			
	34	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	St	100,0	99,9	5	0,79	0,99	0,999			
	35	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	186,1	114,2	9	0,34	0,05	0,172			
	36	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	429,2	483,0	3	0,29	0,13	1,164			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Mieszkalnictwo	37	% mieszkań wyposażonych w wodociąg	%	St	87,8	**85,8**	8	0,68	0,68	0,892	**0,49**	**0,27**	**0,44**
	38	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	%	St	80,3	**70,2**	9	0,62	0,36	0,421			
	39	% mieszkań wyposażonych w łazienkę	%	St	75,5	**66,3**	8	0,58	0,33	0,425			
	40	% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	%	St	66,8	**63,2**	6	0,61	0,65	0,829			
	41	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	%	St	37,9	**0,0**	13	0,50	0,00	0,000			
	42	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)	%	St	40,0	**34,3**	6	0,59	0,55	0,856			
	43	Liczba mieszkań na 1 mieszkańca	mieszkanie	St	0,4	**0,3**	10	0,52	0,17	0,254			
	44	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę	m2	St	28,1	**28,0**	5	0,42	0,33	0,952			
	45	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	mieszkanie	St	1,9	**0,7**	12	0,35	0,06	0,200			
	46	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	izba	St	11,3	**3,8**	12	0,35	0,05	0,172			
	47	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	m2	St	1 787,0	**583,0**	12	0,35	0,04	0,133			
	48	% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	%	St	0,9	**0,1**	10	0,32	0,02	0,151			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Potencjał społeczny i kulturalny	49	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	zoz	St	4,3	4,4	2	0,66	0,96	1,021	0,53	0,32	0,51
	50	Liczba ludności na 1 aptekę	osoba	DSt	3 071,3	3 412,0	5	0,59	0,75	0,911			
	51	% wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia	%	St	0,5	0,4	7	0,38	0,30	0,799			
	52	Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	porady	St	4,2	5,4	1	0,55	1,00	1,322			
	53	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców	-	St	13,0	4,4	9	0,38	0,12	0,337			
	54	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	-	St	5,8	5,9	2	0,65	0,96	1,015			
	55	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	osoba	St	202,0	156,0	6	0,60	0,56	0,746			
	56	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	wol.	St	22,4	13,6	10	0,60	0,26	0,343			
	57	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców	osoba	St	0,0	0,0	13	0,28	0,00	0,000			
	58	Widzowie kin na 1000 mieszkańców	osoba	St	0,0	0,0	13	1,00	0,00	0,000			
	59	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata	-	St	0,0	0,0	13	1,00	0,00	0,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	60	% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	%	St	3,9	3,3	5	0,53	0,50	0,802			
	61	Miejsca noclegowe	miejsce	St	31,0	0,0	13	0,28	0,00	0,000			
	62	Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	St	111,6	*brak*	13	0,45	0,00	0,000			
	63	Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	osoba	St	368,0	0,0	13	0,28	0,00	0,000			
	64	Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	St	200,0	*brak*	13	0,61	0,00	0,000			
	65	Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych	ha	St	1 689,0	0,0	13	0,38	0,00	0,000			
	66	Powierzchnia lasów	ha	St	3 134,0	676,1	12	0,62	0,12	0,139			
	67	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	NGO	St	31,0	49,0	2	0,41	0,79	2,200			
	68	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	%	St	0,8	0,5	6	0,35	0,13	0,602			
	69	Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	-	St	3,0	1,6	10	0,56	0,26	0,404			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	70	% ludności z wykształceniem wyższym	%	St	3,8	**3,6**	6	0,38	0,26	0,865	0,52	0,57	0,79
	71	Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	-	DSt	139,1	**167,1**	12	0,39	0,58	0,708			
	72	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	%	St	43,7	**26,1**	10	0,57	0,32	0,481			
	73	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	uczeń	St	82,0	**103,0**	1	0,53	1,00	1,220			
	74	% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	%	DSt	39,4	**45,8**	9	0,70	0,12	0,178			
	75	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	DSt	4,8	**3,7**	1	0,44	1,00	1,034			
	76	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	DSt	7,7	**8,0**	9	0,44	0,71	0,949			
	77	Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)	%	St	99,2	**92,4**	8	0,69	0,55	0,631			
	78	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)	%	St	100,9	**102,7**	2	0,51	0,59	1,060			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
Przedsiębiorczość	79	Wskaźnik przedsiębiorczości	jedn. gosp.	St	650,8	**518,8**	8	0,41	0,24	0,550	**0,55**	**0,27**	**0,43**
	80	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	-	St	104,4	**104,7**	3	0,61	0,74	1,030			
	81	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	St	103,2	**84,9**	7	0,40	0,25	0,605			
	82	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	St	64,0	**53,0**	6	0,49	0,39	0,676			
	83	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	DSt	27,0	**32,0**	5	0,62	0,68	0,839			
	84	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	St	8,9	**7,7**	8	0,50	0,40	0,745			
	85	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	St	101,0	**92,0**	5	0,47	0,44	0,824			
	86	% firm działających w usługach rynkowych	%	St	62,5	**55,4**	9	0,58	0,33	0,453			
	87	% firm działających w usługach nierynkowych	%	DSt	11,4	**13,3**	9	0,41	0,63	0,746			
	88	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	liczba	St	442,0	**264,0**	11	0,34	0,04	0,164			
	89	Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)	liczba	St	19,0	**5,0**	13	0,59	0,00	0,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	90	Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.)	liczba	St	4,0	1,0	8	0,48	0,17	0,250			
	91	Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)	liczba	St	0,0	0,0	13	1,00	0,00	0,000			
	92	Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)	liczba	St	0,0	0,0	13	1,00	0,00	0,000			
	93	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)	liczba	St	4,0	0,0	13	0,36	0,00	0,000			
	94	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	125,0	106,3	13	0,57	0,00	0,000			
Stabilność finansowa JST	95	Dochody gminy	PLN	St	24 268 230	19 451 349	11	0,46	0,14	0,229	0,46	0,25	0,49
	96	Dochody gminy na 1 mieszkańca	PLN	St	3 519,7	2 856,3	11	0,43	0,12	0,230			
	97	Dochody własne na 1 mieszkańca	PLN	St	921,0	628,3	10	0,35	0,08	0,329			
	98	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT)	PLN	St	235,9	205,9	9	0,42	0,21	0,640			
	99	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	PLN	St	11,9	0,8	12	0,33	0,01	0,036			
	100	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	%	St	29,0	10,2	13	0,36	0,00	0,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	101	Udział podatku rolnego w dochodach własnych	%	DSt	10,9	**20,3**	9	0,68	0,18	0,272			
	102	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013)	PLN	St	1 642 056	**117 319**	12	0,38	0,00	0,002			
	103	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013)	PLN	St	238,8	**17,2**	13	0,38	0,00	0,000			
	104	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	%	St	29,4	**22,0**	8	0,35	0,12	0,438			
	105	Wydatki budżetu gminy	PLN	St	22 707 923	**20 706 067**	6	0,42	0,27	0,597			
	106	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	PLN	St	3 292	**3 041**	6	0,38	0,23	0,610			
	107	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	PLN	St	839	**579**	5	0,38	0,25	0,595			
	108	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	PLN	DSt	279,8	**267,8**	3	0,49	0,77	1,057			
	109	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	%	St	27,1	**19,1**	5	0,44	0,36	0,596			
	110	Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	PLN	DSt	924,2	**1 068,9**	12	0,56	0,24	0,337			
	111	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	%	St	106,1	**93,9**	13	0,51	0,00	0,000			

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	typ zmiennej	benchmark – 25% najlepszych	Gmina Zakrzówek	pozycja	podobieństwo analizowanego obszaru	dystans do lidera	konkurencyjność	współczynnik podobieństwa	wskaźnik dominacji	współczynnik konkurencyjności
	112	Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca	PLN	DSt	3,6	**57,4**	13	0,65	0,00	0,000			
	113	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	105,8	**105,8**	4	0,49	0,52	1,000			
	114	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	115,4	**115,4**	4	0,55	0,74	1,000			
	115	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	-	St	160,1	**168,6**	3	0,41	0,44	1,069			
	116	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2013	PLN	St	5 743 272	**4 781 832**	6	0,53	0,38	0,747			
	117	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2013	PLN	St	3 372 455	**2 729 736**	7	0,44	0,25	0,661			
	118	Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2013	%	St	22,0	**18,4**	7	0,52	0,33	0,691			
	119	Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	238,9	**228,2**	6	0,50	0,38	0,787			
	120	Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	St	108,2	**102,8**	5	0,53	0,51	0,824			
										średnia ogólna:	*0,50*	*0,32*	*0,52*

Tabela 53. Ranking atrakcyjności „gmin pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek – podsumowanie analizy RegioStrateg.

	ATRAKCYJNOŚĆ ANALIZOWANYCH SAMORZĄDÓW (1 - najlepsza pozycja; 13 - najgorsza pozycja)												
	Gmina Zakrzówek	Gmina Chodel	Gmina Dorohusk	Gmina Józefów nad Wisłą	Gmina Kazimierz Dolny	Gmina Kock	Gmina Księżpol	Gmina Siedliszcze	Gmina Sitno	Gmina Tarnogród	Gmina Terespol	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Wohyń
Demografia	6	6	9	12	8	5	1	3	2	4	10	13	11
Rynek pracy	9	4	10	13	1	12	3	10	5	2	6	8	7
Infrastruktura techniczna	7	12	13	10	5	3	1	5	7	11	4	9	2
Mieszkalnictwo	11	13	12	10	2	7	4	9	5	1	3	8	6
Potencjał społeczny i kulturalny	8	11	4	2	1	3	9	12	10	6	7	5	13
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	6	4	13	10	11	1	8	12	3	2	5	7	9
Przedsiębiorczość	11	8	13	5	1	9	2	12	7	6	10	3	4
Stabilność finansowa JST	9	10	6	11	4	1	3	8	12	7	2	13	5
suma miejsc:	67	68	80	73	33	41	31	71	51	39	47	66	57
ranking atrakcyjności JST:	9	10	13	12	2	4	1	11	6	3	5	8	7

Tabela 54. Ranking potencjałów rozwojowych „gmin pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek – podsumowanie analizy RegioStrateg.

		POTENCJAŁ ROZWOJOWY ANALIZOWANYCH SAMORZĄDÓW (im mniejsza wartość tym lepiej)												
		Gmina Zakrzówek	Gmina Chodel	Gmina Dorohusk	Gmina Józefów nad Wisłą	Gmina Kazimierz Dolny	Gmina Kock	Gmina Księżpol	Gmina Siedliszcze	Gmina Sitno	Gmina Tarnogród	Gmina Terespol	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Wohyń
	Demografia	**81**	81	89	101	84	69	25	56	48	63	92	102	95
	Rynek pracy	**101**	71	103	109	46	107	69	103	84	60	91	96	94
	Infrastruktura techniczna	**101**	112	128	103	79	72	62	79	101	108	77	102	64
	Mieszkalnictwo	**111**	119	118	106	46	91	59	100	75	40	48	98	82
	Potencjał społeczny i kulturalny	**181**	200	145	135	122	142	194	209	195	173	178	158	235
	Poziom wykształcenia i szkolnictwo	**58**	55	85	73	74	47	70	78	54	50	57	67	71
	Przedsiębiorczość	**144**	126	159	119	66	130	103	154	124	120	134	113	117
	Stabilność finansowa JST	**213**	226	182	238	128	106	126	211	245	190	111	249	141
suma pozycji dla 120 wskaźników w ramach 8 kategorii:		**990**	**990**	**1009**	**984**	**645**	**764**	**708**	**990**	**926**	**804**	**788**	**985**	**899**
ranking potencjałów rozwojowych gmin „pokrewnych" (pozycja):		**10**	**10**	**13**	**8**	**1**	**3**	**2**	**10**	**7**	**5**	**4**	**9**	**6**

Gmina Zakrzówek na tle gmin „pokrewnych" w atrakcyjności samorządów plasuje się na 9 miejscu spośród 13 przeanalizowanych gmin. Metoda określenia atrakcyjności Gminy Zakrzówek (potencjał syntetyczny) opiera się na zsumowaniu miejsc w ramach 8 kategorii: demografii, rynku pracy, infrastruktury technicznej, mieszkalnictwa, potencjału społecznego i kulturalnego, poziomu wykształcenia i szkolnictwa oraz przedsiębiorczości i stabilności finansowej JST.

W potencjale rozwojowym – ukazującym szanse rozwojowe w przyszłości – Gmina Zakrzówek zajęła **10 miejsce** na tle gmin „pokrewnych". Potencjał ten opiera się na zestawieniu i zsumowaniu wszystkich pozycji danej gminy na podstawie 120 wykorzystanych w analizie wskaźników statystycznych. Pozycja w rankingu wskazuje na potencjalne szanse rozwojowe w oparciu o wskaźniki społeczno-gospodarcze.

Gmina Zakrzówek na tle gmin uwzględnionych w analizie ***najwyższą pozycję – 6 miejsce, zajęła w dziale demografia oraz potencjał wykształcenia i szkolnictwo****. W przypadku infrastruktury technicznej było to miejsce 7, potencjału społecznego i kulturalnego – miejsce 8, rynku pracy i stabilności finansowej JST – 9 miejsce, zaś najgorsza sytuacja dotoczyła mieszkalnictwa i przedsiębiorczości – pozycja 11. W związku z powyższym należy stwierdzić, że na tle gmin pokrewnych* ***Gmina Zakrzówek posiada zróżnicowany potencjał w poszczególnych kategoriach. Brakuje obszarów, które w jednoznaczny sposób wpływałyby na wysoką atrakcyjność Gminy. Obszary, które znacząco osłabiają szanse rozwojowe Zakrzówka, tj. przedsiębiorczość i mieszkalnictwo.*** *Wyzwanie strategiczne stanowi przede wszystkim zwiększenie stabilności finansowej Gminy, a przede wszystkim zwiększenie wydatków inwestycyjnych. Wydatki inwestycyjne powinny być przede wszystkim związane z poprawą infrastruktury technicznej (dalszy wzrost atrakcyjności mieszkalniczej i poprawa uwarunkowań demograficznych), a także społeczno-kulturalnej. W zakresie potencjału społeczno-kulturalnego niezwykle istotne są również inwestycje „miękkie" w zakresie kapitału ludzkiego, partycypacji społecznej i dialogu obywatelskiego.*

Tabela 55. Porównanie potencjałów gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek w analizie RegioStrateg.

miejsce	atrakcyjność	potencjał rozwojowy
1.	Gmina Księżpol	Gmina Kazimierz Dolny
2.	Gmina Kazimierz Dolny	Gmina Księżpol
3.	Gmina Tarnogród	Gmina Kock
4.	Gmina Kock	Gmina Terespol
5.	Gmina Terespol	Gmina Tarnogród
6.	Gmina Sitno	Gmina Wohyń
7.	Gmina Wohyń	Gmina Sitno

miejsce	atrakcyjność	potencjał rozwojowy
8.	Gmina Trzydnik Duży	Gmina Józefów nad Wisłą
9.	Gmina Zakrzówek	Gmina Trzydnik Duży
10.	Gmina Chodel	Gmina Zakrzówek Gmina Chodel Gmina Siedliszcze
11.	Gmina Siedliszcze	
12.	Gmina Józefów nad Wisłą	
13.	Gmina Dorohusk	Gmina Dorohusk

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 56. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje wysokie pozycje wśród gmin „pokrewnych".

miejsce			
1	2	3	4
Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)
Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)
Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)
	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	
	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	
	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców		
	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)		

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 57. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje końcowe pozycje wśród gmin „pokrewnych".

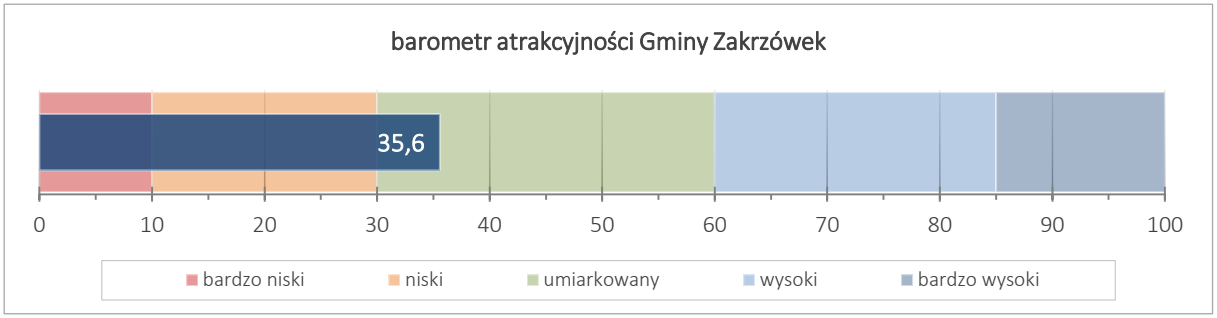
miejsce			
10	11	12	13
	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym
	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	Liczba uczniów szkół zasadniczych
	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	% ludności korzystającej z gazu
	Dochody gminy	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca
	Dochody gminy na 1 mieszkańca	Powierzchnia lasów	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność
		Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci
		Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców
		Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013)	Widzowie kin na 1000 mieszkańców
		Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata
			Miejsca noclegowe
			Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)
			Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania
			Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)
			Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych
			Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)
			Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)
			Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)
			Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)
			Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)
			Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych
			Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013)

Źródło: opracowanie własne PARR.

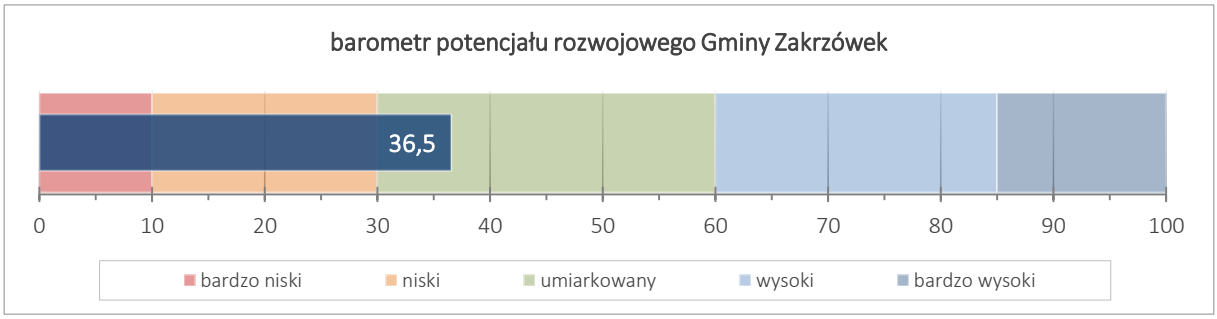
3.1. Barometry atrakcyjności i rozwoju

Wykres 110. Barometr atrakcyjności dla Gminy Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne PARR.

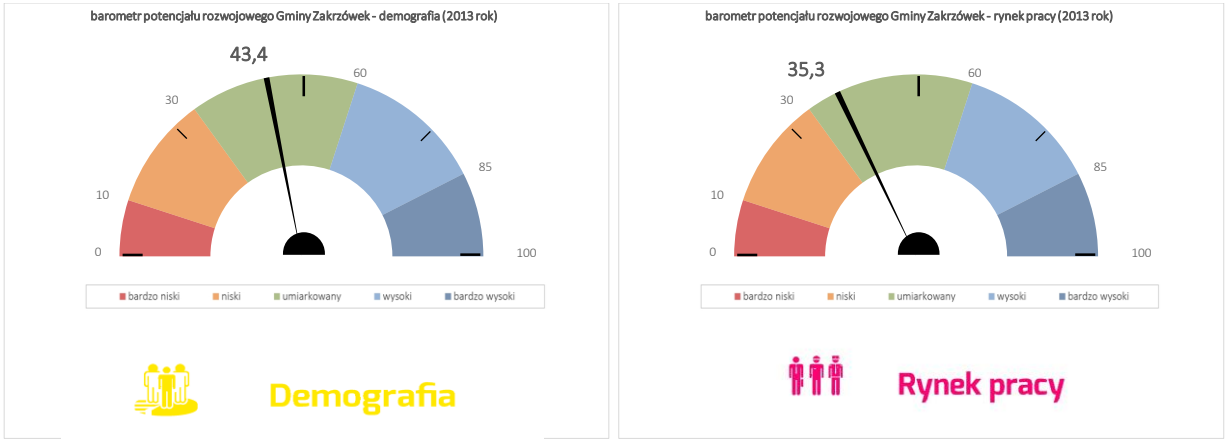
Wykres 111. Barometr potencjału rozwojowego dla Gminy Zakrzówek.

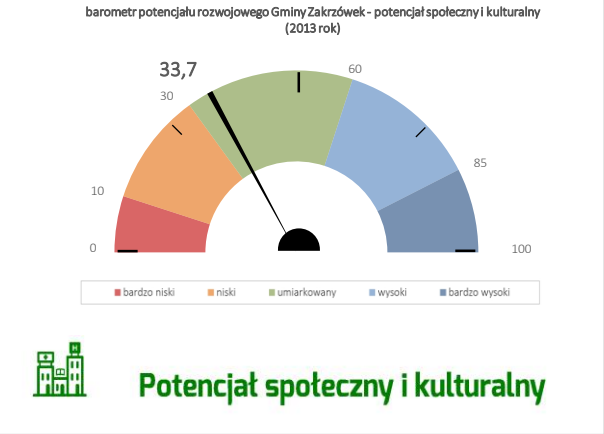

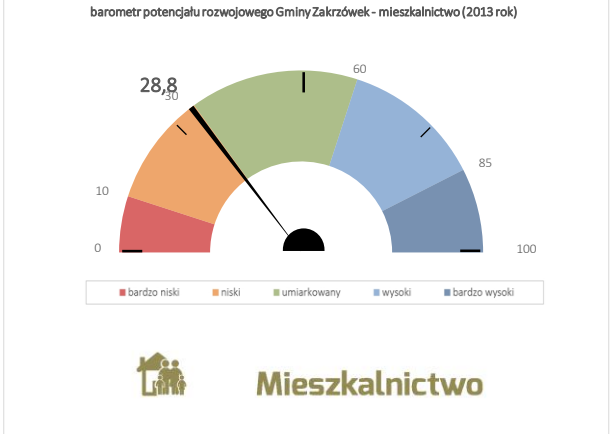
Źródło: opracowanie własne PARR.

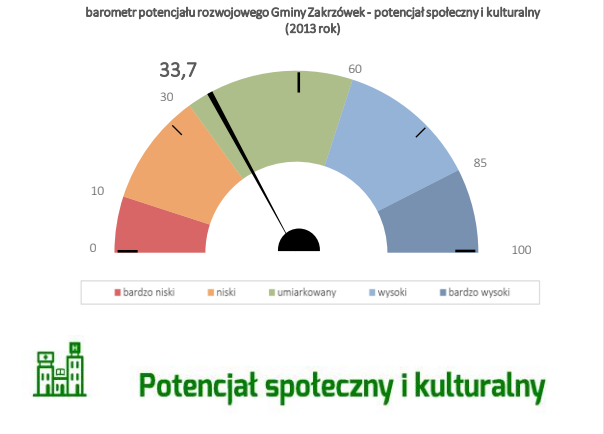
Barometry potencjału rozwojowego – perspektywa kategorii

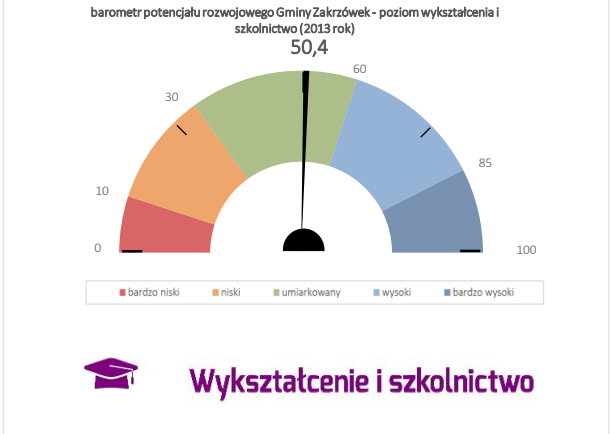
Wykres 112. Barometry potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek.

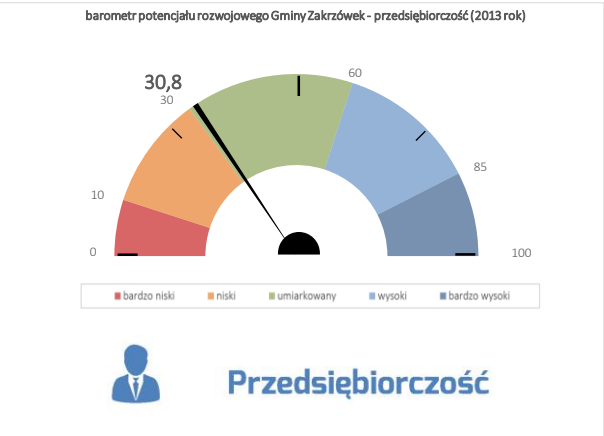

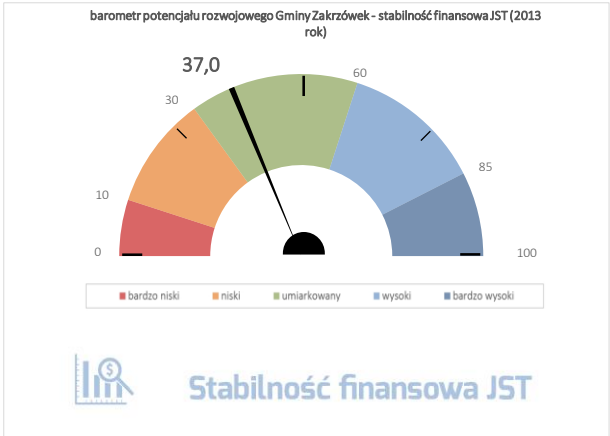

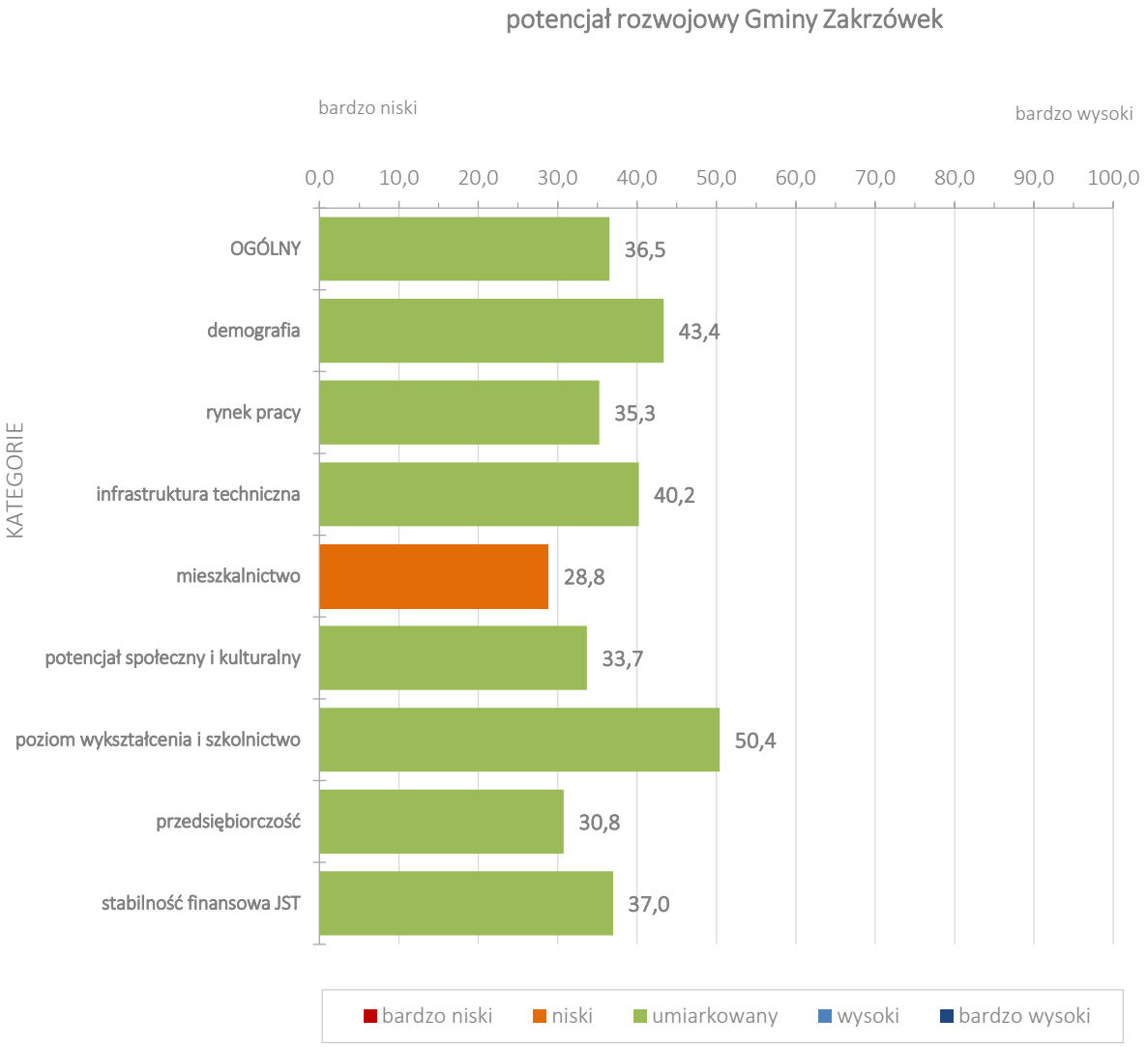

Źródło: opracowanie własne PARR.

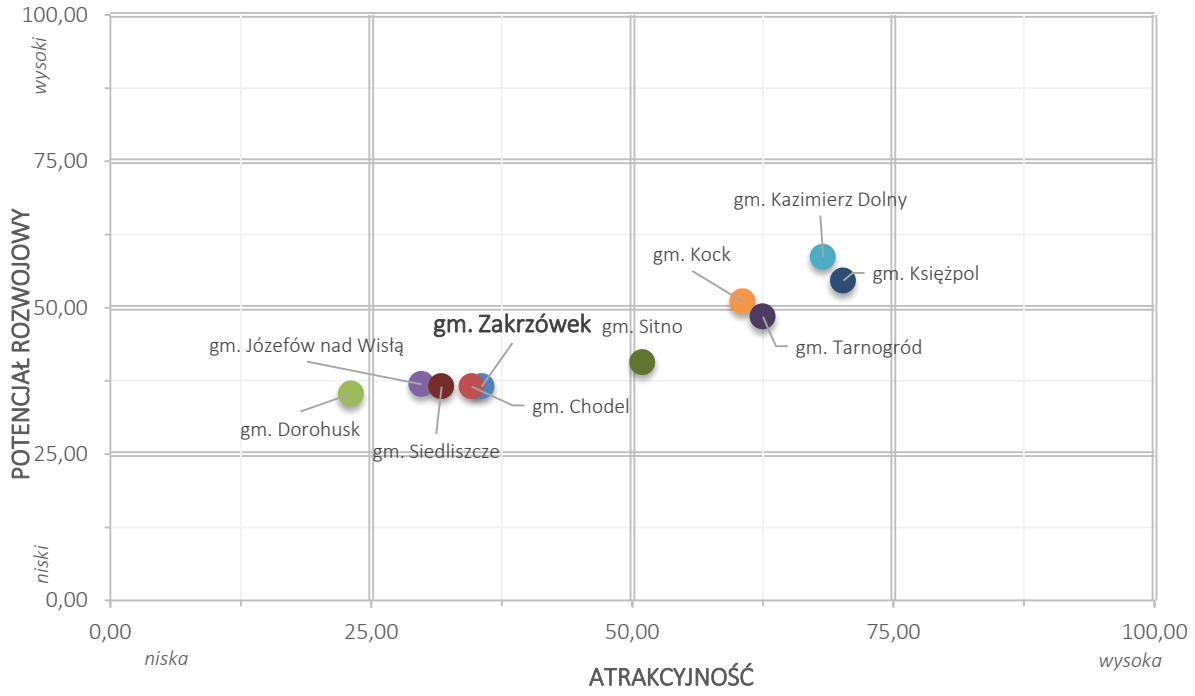
Wykres 113. Potencjał rozwojowy Gminy Zakrzówek na tle gmin „pokrewnych".

Źródło: opracowanie własne PARR.

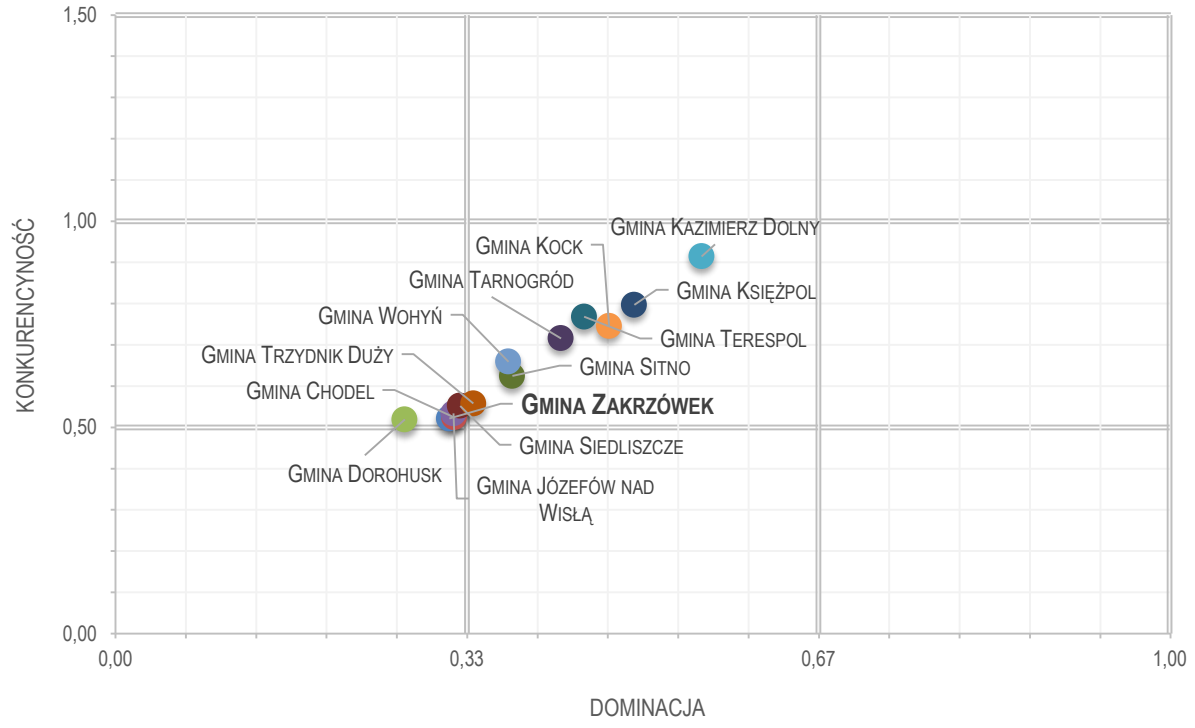
3.2. Macierze rozwoju Gminy Zakrzówek na tle gmin „pokrewnych"

Wykres 114. Macierz rozwoju – wykres atrakcyjności i potencjału rozwojowego.

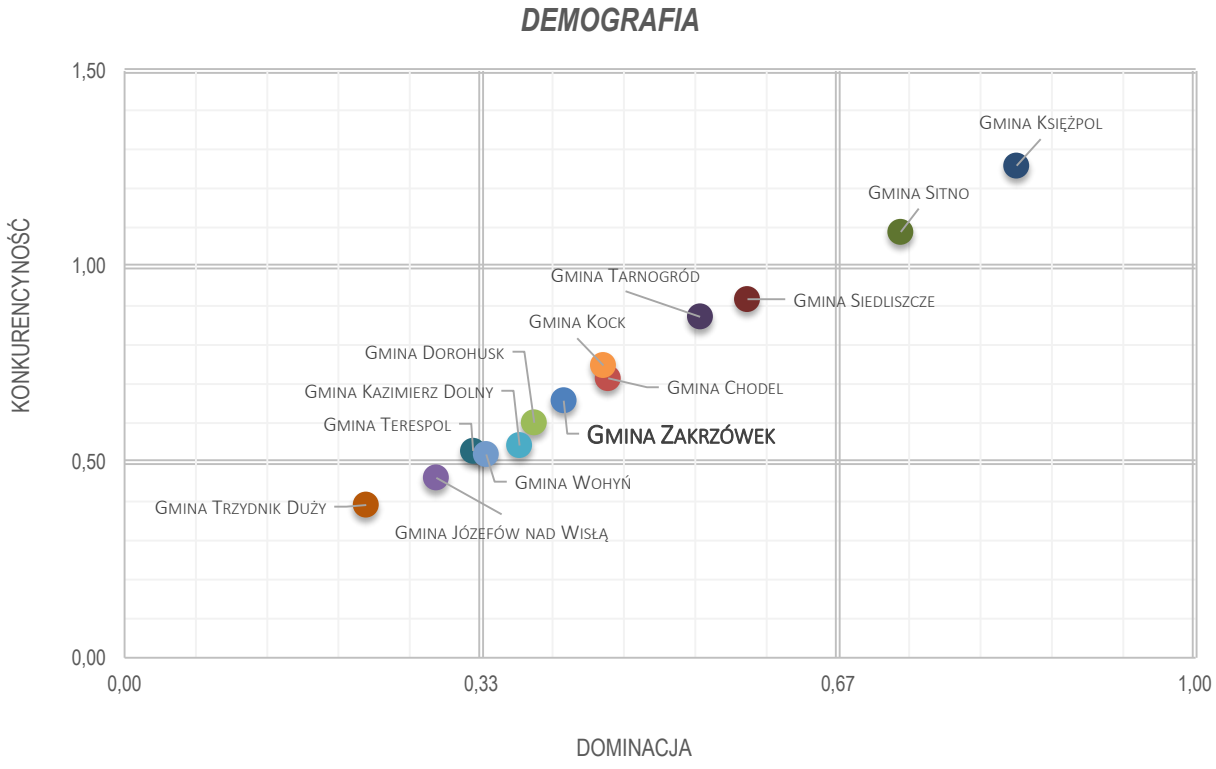
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 115. Macierz rozwoju ogólnego.

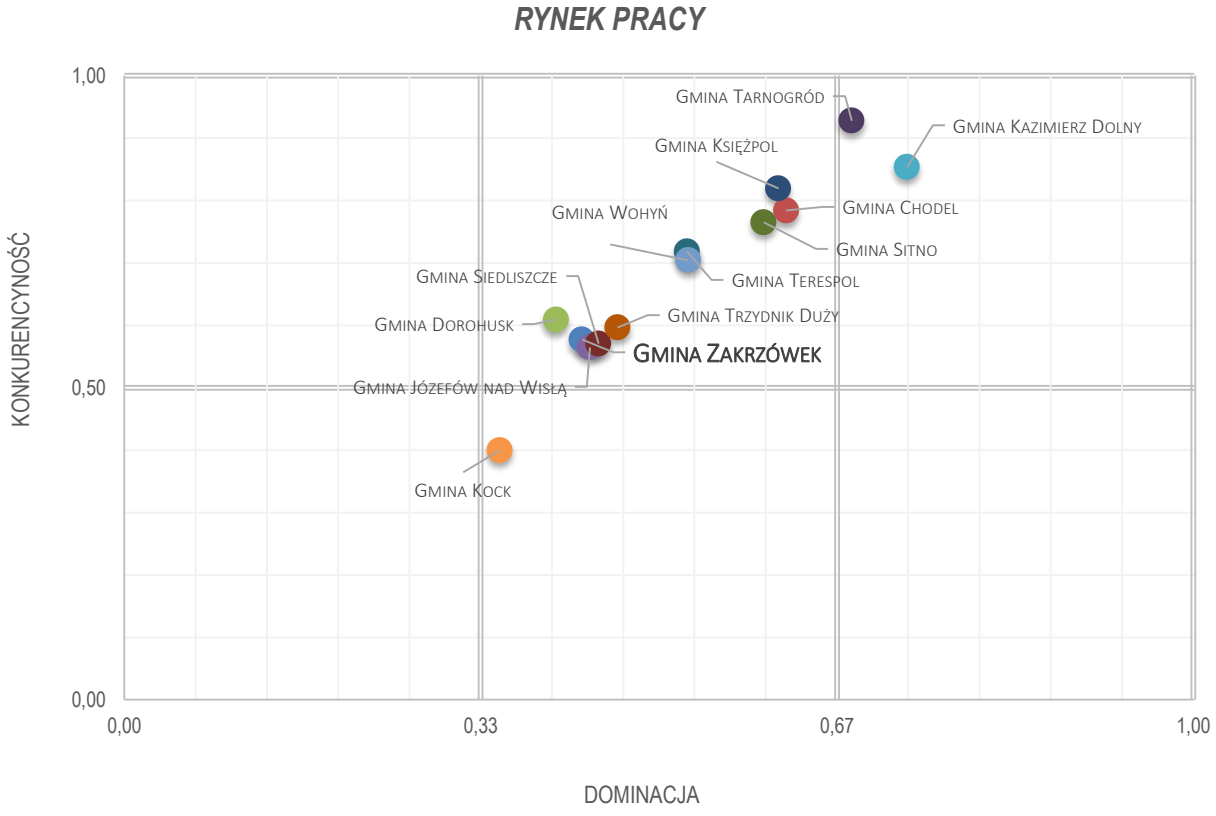
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 116. Macierz rozwoju – demografia.

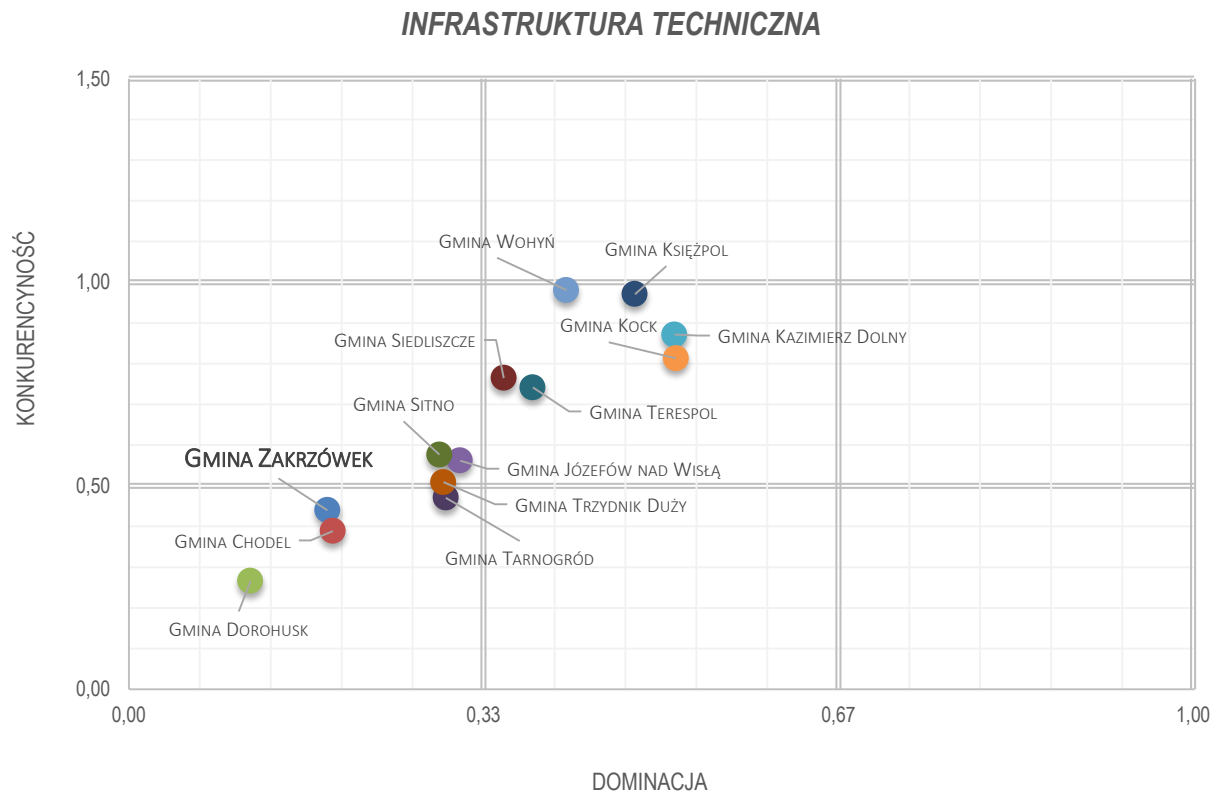
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 117. Macierz rozwoju – rynek pracy.

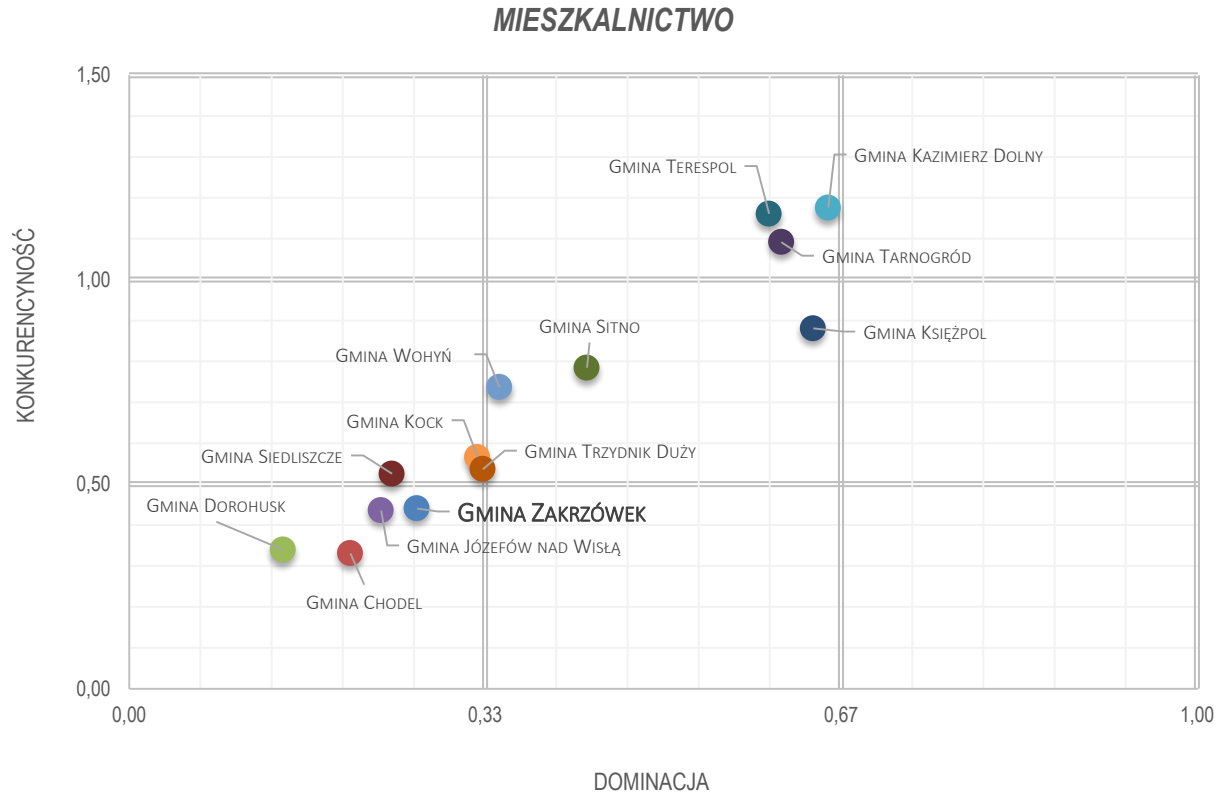
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 118. Macierz rozwoju – infrastruktura techniczna.

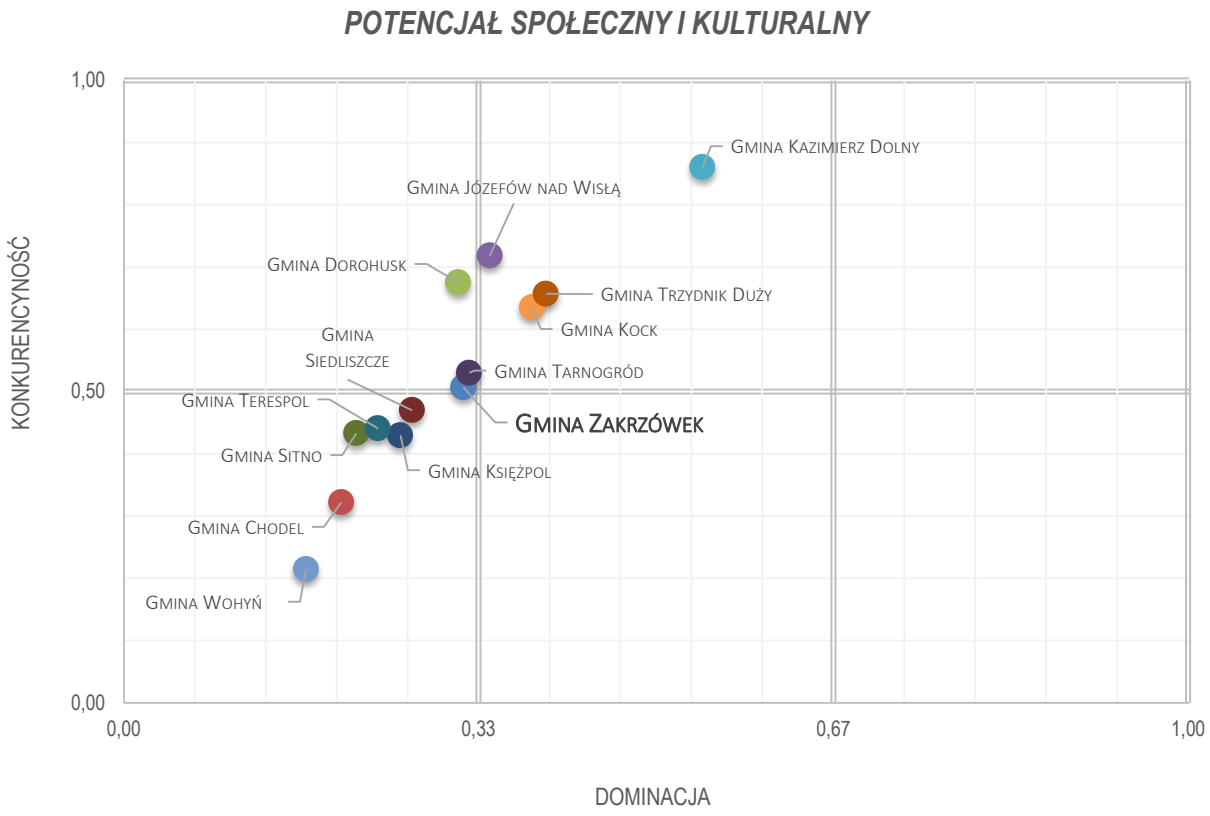
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 119. Macierz rozwoju – mieszkalnictwo.

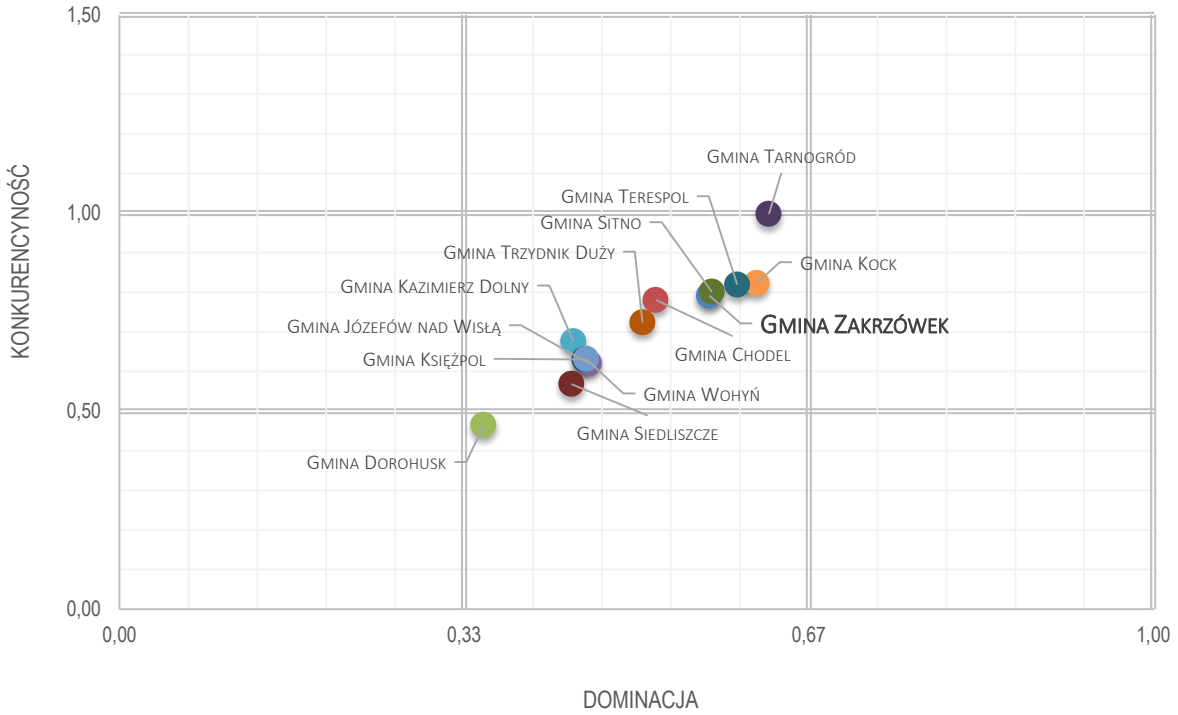
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 120. Macierz rozwoju – potencjał społeczny i kulturalny.

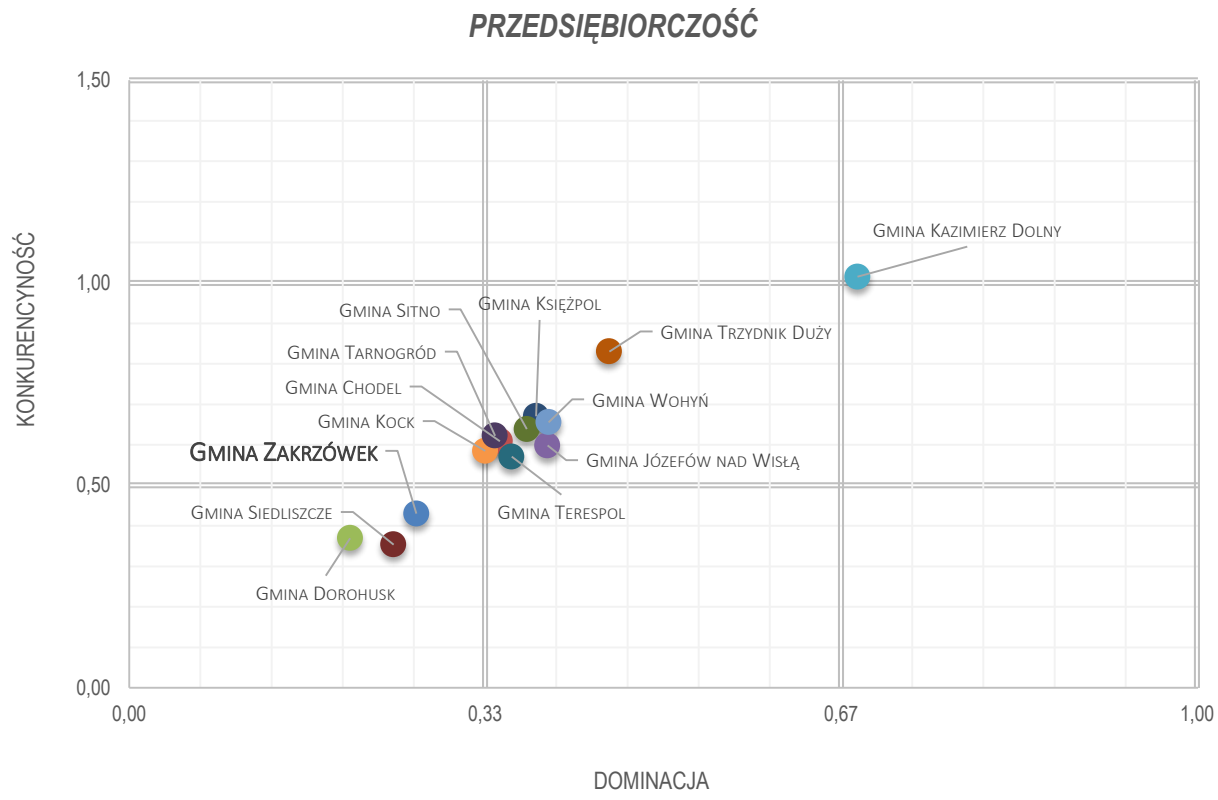
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 121. Macierz rozwoju – poziom wykształcenia i szkolnictwo.

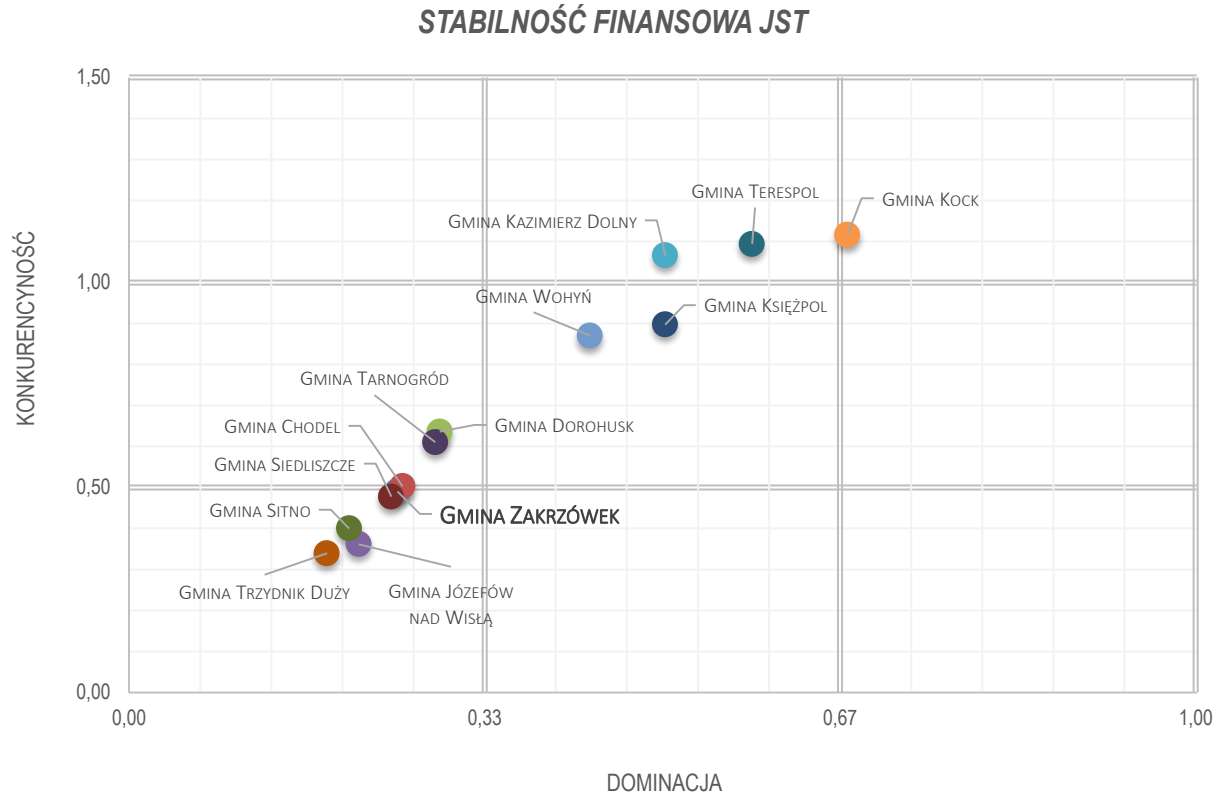
Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 122. Macierz rozwoju – przedsiębiorczość.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 123. Macierz rozwoju – stabilność finansowa JST.

Źródło: opracowanie własne PARR.

3.3. Budowanie przewagi konkurencyjnej i obszary słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek

Tabela 58. Obszary budowania przewagi konkurencyjnej przez Gminę Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
67	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	2,20	0,79	Potencjał społeczny i kulturalny
9	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	1,50	0,93	Demografia
31	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	1,44	0,33	Infrastruktura techniczna
52	Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	1,32	1,00	Potencjał społeczny i kulturalny
73	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	1,22	1,00	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km2)	1,17	0,56	Demografia
36	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	1,16	0,13	Infrastruktura techniczna
8	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	1,09	0,55	Demografia
115	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	1,07	0,44	Stabilność finansowa JST
78	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)	1,06	0,59	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
108	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	1,06	0,77	Stabilność finansowa JST
75	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	1,03	1,00	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
80	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	1,03	0,74	Przedsiębiorczość
49	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	1,02	0,96	Potencjał społeczny i kulturalny
54	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	1,01	0,96	Potencjał społeczny i kulturalny
18	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)	1,00	0,62	Rynek pracy
113	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)	1,00	0,52	Stabilność finansowa JST
114	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	1,00	0,74	Stabilność finansowa JST

Tabela 59. Obszary utraty konkurencyjności przez Gminę Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
44	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę	0,95	0,33	Mieszkalnictwo
76	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	0,95	0,71	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
11	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	0,94	0,81	Demografia
25	% ludności korzystającej z kanalizacji	0,93	0,48	Infrastruktura techniczna
50	Liczba ludności na 1 aptekę	0,91	0,75	Potencjał społeczny i kulturalny
14	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	0,91	0,64	Rynek pracy
24	% ludności korzystającej z wodociągu	0,91	0,82	Infrastruktura techniczna
13	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	0,90	0,66	Rynek pracy
21	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	0,89	0,76	Rynek pracy
37	% mieszkań wyposażonych w wodociąg	0,89	0,68	Mieszkalnictwo
70	% ludności z wykształceniem wyższym	0,87	0,26	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
42	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)	0,86	0,55	Mieszkalnictwo
83	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	0,84	0,68	Przedsiębiorczość
20	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną	0,84	0,64	Rynek pracy
40	% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	0,83	0,65	Mieszkalnictwo
120	Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,82	0,51	Stabilność finansowa JST
85	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	0,82	0,44	Przedsiębiorczość
60	% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	0,80	0,50	Potencjał społeczny i kulturalny
51	% wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia	0,80	0,30	Potencjał społeczny i kulturalny
119	Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,79	0,38	Stabilność finansowa JST
32	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu	0,77	0,51	Infrastruktura techniczna
116	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2012	0,75	0,38	Stabilność finansowa JST

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
55	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	0,75	0,56	Potencjał społeczny i kulturalny
87	% firm działających w usługach nierynkowych	0,75	0,63	Przedsiębiorczość
84	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	0,74	0,40	Przedsiębiorczość
1	Liczba ludności	0,71	0,51	Demografia
71	Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	0,71	0,58	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
118	Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2012	0,69	0,33	Stabilność finansowa JST
82	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,68	0,39	Przedsiębiorczość
16	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	0,67	0,51	Rynek pracy
117	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2012	0,66	0,25	Stabilność finansowa JST
98	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT)	0,64	0,21	Stabilność finansowa JST
77	Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)	0,63	0,55	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
106	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	0,61	0,23	Stabilność finansowa JST
81	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	0,60	0,25	Przedsiębiorczość
68	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	0,60	0,13	Potencjał społeczny i kulturalny
7	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,60	0,48	Demografia
105	Wydatki budżetu gminy	0,60	0,27	Stabilność finansowa JST
109	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	0,60	0,36	Stabilność finansowa JST
107	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	0,60	0,25	Stabilność finansowa JST
17	Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą	0,59	0,50	Rynek pracy
79	Wskaźnik przedsiębiorczości	0,55	0,24	Przedsiębiorczość
72	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	0,48	0,32	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
23	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	0,47	0,37	Rynek pracy

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
86	% firm działających w usługach rynkowych	0,45	0,33	Przedsiębiorczość
104	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	0,44	0,12	Stabilność finansowa JST
39	% mieszkań wyposażonych w łazienkę	0,43	0,33	Mieszkalnictwo
38	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	0,42	0,36	Mieszkalnictwo
69	Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	0,40	0,26	Potencjał społeczny i kulturalny
10	Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	0,39	0,22	Demografia
56	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	0,34	0,26	Potencjał społeczny i kulturalny
53	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców	0,34	0,12	Potencjał społeczny i kulturalny
110	Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	0,34	0,24	Stabilność finansowa JST
97	Dochody własne na 1 mieszkańca	0,33	0,08	Stabilność finansowa JST
4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	0,33	0,19	Demografia
6	% osób w wieku produkcyjnym	0,32	0,18	Demografia

Tabela 60. Obszary największej słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek.

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
101	Udział podatku rolnego w dochodach własnych	0,27	0,18	Stabilność finansowa JST
12	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	0,27	0,08	Rynek pracy
43	Liczba mieszkań na 1 mieszkańca	0,25	0,17	Mieszkalnictwo
22	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	0,25	0,23	Rynek pracy
90	Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.)	0,25	0,17	Przedsiębiorczość
96	Dochody gminy na 1 mieszkańca	0,23	0,12	Stabilność finansowa JST
95	Dochody gminy	0,23	0,14	Stabilność finansowa JST
45	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	0,20	0,06	Mieszkalnictwo

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
27	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	0,18	0,05	Infrastruktura techniczna
74	% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	0,18	0,12	Poziom wykształcenia i szkolnictwo
5	% osób w wieku przedprodukcyjnym	0,17	0,09	Demografia
35	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,17	0,05	Infrastruktura techniczna
46	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	0,17	0,05	Mieszkalnictwo
88	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	0,16	0,04	Przedsiębiorczość
28	% wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	0,16	0,05	Infrastruktura techniczna
48	% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	0,15	0,02	Mieszkalnictwo
19	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	0,14	0,12	Rynek pracy
66	Powierzchnia lasów	0,14	0,12	Potencjał społeczny i kulturalny
47	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	0,13	0,04	Mieszkalnictwo
99	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	0,04	0,01	Stabilność finansowa JST
102	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2012)	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	0,00	0,00	Demografia
15	Liczba uczniów szkół zasadniczych	0,00	0,00	Rynek pracy
26	% ludności korzystającej z gazu	0,00	0,00	Infrastruktura techniczna
29	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	0,00	0,00	Infrastruktura techniczna
30	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	0,00	0,00	Infrastruktura techniczna
41	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	0,00	0,00	Mieszkalnictwo
57	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
58	Widzowie kin na 1000 mieszkańców	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
59	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny

nr	wskaźnik	wartość wskaźnika konkurencyjności	dystans do lidera	kategoria
61	Miejsca noclegowe	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
62	Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
63	Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
64	Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
65	Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych	0,00	0,00	Potencjał społeczny i kulturalny
89	Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
91	Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
92	Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
93	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
94	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	0,00	0,00	Przedsiębiorczość
100	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
103	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2012)	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
111	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST
112	Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca	0,00	0,00	Stabilność finansowa JST

Źródło: opracowanie własne PARR.

3.4. Podobieństwo gmin powiatu „pokrewnych" Gminy Zakrzówek

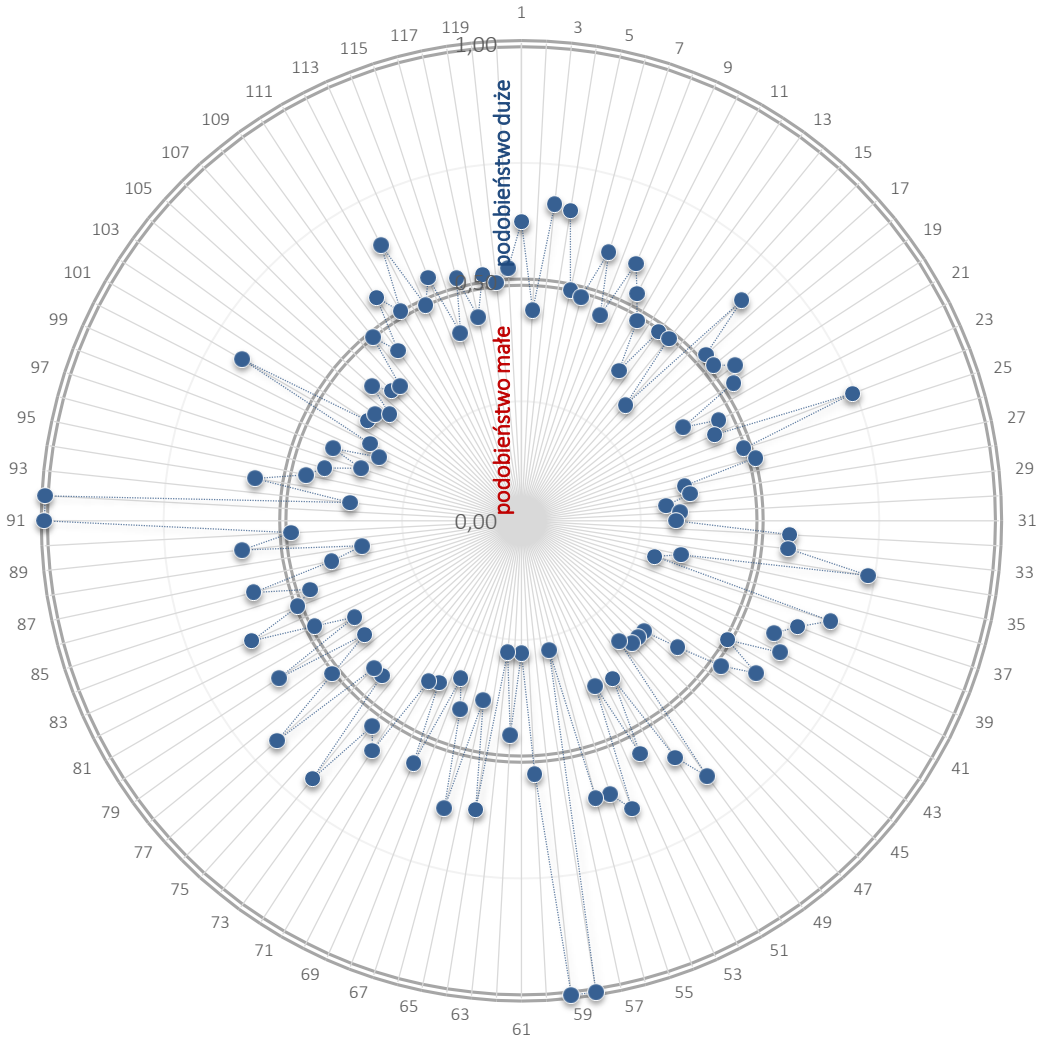
Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że gminy „pokrewne" Gminy Zakrzówek są **umiarkowanie podobne**. Największe podobieństwo JST jest w obszarze dotyczącym przedsiębiorczości i demografii, a najmniejsze w infrastrukturze technicznej i stabilności finansowej JST. Podkreślić jednak trzeba, że wewnętrzne zróżnicowanie gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek nie jest duże i istnieje znacząca liczba wskaźników, w których jednostki są do siebie bardzo podobne.

Tabela 61. Wskaźniki podobieństwa dla gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek.

kategoria	wskaźnik podobieństwa	stopień podobieństwa
Demografia	0,548	*umiarkowane podobieństwo*
Rynek pracy	0,480	*niewielkie podobieństwo*
Infrastruktura techniczna	0,454	*niewielkie podobieństwo*
Mieszkalnictwo	0,490	*niewielkie podobieństwo*
Potencjał społeczny i kulturalny	0,532	*umiarkowane podobieństwo*
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	0,516	*umiarkowane podobieństwo*
Przedsiębiorczość	0,551	*umiarkowane podobieństwo*
Stabilność finansowa JST	0,460	*niewielkie podobieństwo*
razem:	**0,501**	*umiarkowane podobieństwo*

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 124. Wykres podobieństwa gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek.

Źródło: opracowanie własne PARR.

PODSUMOWANIE ANALIZY I DIAGNOZY

1. ANALIZA SWOT

1.1. Metodologia analizy SWOT

Analiza SWOT jest oparta na prostym schemacie klasyfikacji: wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję gminy dzieli się na:

- zewnętrzne w stosunku do gminy,
- mające charakter uwarunkowań wewnętrznych, wywierające negatywny wpływ na gminę oraz mające wpływ pozytywny.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają kategorie czynników:

1. wewnętrzne pozytywne - mocne strony (S)
2. wewnętrzne negatywne - słabe strony (W)
3. zewnętrzne pozytywne - szanse (O)
4. zewnętrzne negatywne - zagrożenia (T).

Wykres 125. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT.

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT#mediaviewer/Plik:SWOT_pl.svg.

Metoda SWOT polega na identyfikacji przedstawionych czterech grup czynników, opisaniu ich wpływu na rozwój gminy, a także możliwości jednostki osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. Wzajemne powiązanie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie pozycji strategicznej w analizie SWOT/TOWS. W analizie SWOT nie jest konieczne systematyczne wyodrębnianie i opisywanie wszystkich czynników, ale zidentyfikowanie czynników kluczowych, które mogą mieć decydujący wpływ na przyszłość gminy lub zastosowanie innych narzędzi do badania jednostki samorządowej i otoczenia[42].

W celu wiarygodniejszego określenia pozycji strategicznej Gminy Zakrzówek w późniejszej analizie SWOT/TOWS, zdefiniowano po **5 kluczowych czynników** w każdym z kwartyli.

[42] T. Imiela, *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii*, Łódź 2000, s. 173-174.

1.2. Analiza SWOT Gminy Zakrzówek

Tabela 62. Analiza SWOT dla Gminy Zakrzówek.

SILNE	SŁABE
↗ (1) walory przyrodniczo-krajobrazowe ↗ (2) dostępność terenów inwestycyjnych ↗ (3) potencjał społeczny ↗ (4) potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy ↗ (5) dobre wskaźniki budżetowe	✖ (1) niewystarczająca dostępność komunikacyjna ✖ (2) spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne ✖ (3) problemy na rynku pracy ✖ (4) mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw ✖ (5) niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, okołodrogowa, gazowa i kanalizacyjna
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
↗ (1) dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych ↗ (2) trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich ↗ (3) rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną ↗ (4) korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi) ↗ (5) kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy	✖ (1) niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych ✖ (2) zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19 ✖ (3) dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów ✖ (4) utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych ✖ (5) dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 63. Matryca oceny silnych stron Gminy Zakrzówek.

Silne			
czynnik	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) walory przyrodniczo-krajobrazowe	4,3	0,18	**0,77**
(2) dostępność terenów inwestycyjnych	3,3	0,17	**0,56**
(3) potencjał społeczny	3,8	0,20	**0,76**
(4) potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	3,4	0,25	**0,85**
(5) dobre wskaźniki budżetowe	3,6	0,20	**0,72**
razem:	*3,67*	*1,00*	*3,65*

Źródło: opracowanie PARR na podstawie przeprowadzonej analizy własnej.

najbardziej znaczące mocne strony

Tabela 64. Matryca oceny słabych stron Gminy Zakrzówek.

Słabe			
czynnik	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) niewystarczająca dostępność komunikacyjna	3,9	0,10	**0,39**
(2) spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne	4,1	0,25	**1,03**
(3) problemy na rynku pracy	4,6	0,25	**1,15**
(4) mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw	4,3	0,25	**1,07**
(5) niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, około-drogowa, gazowa i kanalizacyjna	4,2	0,15	**0,63**
razem:	*4,23*	*1,00*	*4,27*

Źródło: opracowanie PARR na podstawie przeprowadzonej analizy własnej.

szczególnie negatywne słabe strony

Podsumowując analizę SWOT w wymiarze wewnętrznym można stwierdzić, że najmocniejszymi stronami Gminy Zakrzówek są

- potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy
- walory przyrodniczo-krajobrazowe
- potencjał społeczny

Najsłabsze strony Gminy Zakrzówek to:

- spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne
- słabo rozwinięta przedsiębiorczość
- problemy na rynku pracy

Należy zwrócić uwagę, że słabe strony w wyraźny sposób przewyższają ocena mocne strony.

Tabela 65. Matryca oceny szans Gminy Zakrzówek.

Szanse			
czynnik	**średnia ocen**	**waga**	**ocena ważona**
(1) dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych	3,5	0,25	**0,88**
(2) trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich	3,5	0,25	**0,88**
(3) rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną	3,0	0,15	**0,45**
(4) korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi)	2,9	0,15	**0,44**
(5) kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy	2,5	0,20	**0,49**
razem:	***3,09***	***1,00***	***3,15***

Źródło: opracowanie PARR na podstawie przeprowadzonej analizy własnej.

szanse o szczególnie istotnym znaczeniu

Tabela 66. Matryca oceny zagrożeń Gminy Zakrzówek.

Zagrożenia			
czynnik	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych	3,7	0,25	**0,93**
(2) zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19	3,3	0,15	**0,50**
(3) dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów	4,0	0,20	**0,80**
(4) utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych	4,3	0,20	**0,85**
(5) dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	3,7	0,20	**0,75**
razem:	*3,81*	*1,00*	*3,83*

Źródło: opracowanie PARR na podstawie przeprowadzonej analizy własnej.

szczególnie negatywne zagrożenia

Podsumowując analizę SWOT w wymiarze zewnętrznym można zaobserwować, że największymi szansami dla Gminy Zakrzówek są:

- dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych
- trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich

Najważniejsze zagrożenia rozwojowe stojące przed Gminą Zakrzówek to:

- niepowodzenie w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych
- dalsze wyludnianie się (migracja, drenaż mózgów),
- utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych

Zagrożenia są wyższe od szans.

2. ANALIZA SWOT/TOWS

2.1. Metodologia analizy SWOT/TOWS

Analiza TOWS/SWOT[43] pozwala na sprecyzowanie wewnątrz JST tych czynników, których odpowiednio eliminacja lub wzmocnienie zniweluje negatywne oddziaływanie mogących wystąpić czynników zewnętrznych.

Analiza TOWS/SWOT, poprzez połączenie dwóch podejść do JST „z zewnątrz do wewnątrz" oraz „od wewnątrz na zewnątrz", jak również badając w sposób wnikliwy zależności występujące między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, umożliwia w stosunkowo prosty i efektywny sposób wybrać najbardziej właściwy typ strategii dla gminy spośród czterech strategii normatywnych:

- strategia agresywna,
- strategia konserwatywna,
- strategia konkurencyjna,
- strategia defensywna.

Przeprowadzenie analizy TOWS/SWOT składa się z następujących czynności:

1. Zdefiniowanie listy czynników szans, zagrożeń, silnych i słabych stron gminy.
2. Przypisanie poszczególnym szansom, zagrożeniom, silnym i słabym stronom ocen i wag określających ich znaczenie w sensie ich wpływu na możliwości rozwoju gminy. Iloczyn oceny i wagi stanowi ocenę ważoną odpowiadającą realnemu znaczeniu poszczególnych czynników w kwartylach (S, W, O, T)
3. Porównanie relacji zachodzących między silnymi i słabymi stronami a szansami i zagrożeniami, przy czym:
   a. w analizie TOWS („z zewnątrz do wewnątrz") stosuje się następujące pytania: *czy dane zagrożenia osłabią kolejne siły? Czy dane szansę spotęgują zidentyfikowane siły? Czy dane zagrożenia spotęgują występujące słabości? Czy dane szansę pozwolą przezwyciężyć istniejące słabości?*
   b. w analizie SWOT („od wewnątrz na zewnątrz") stosuje się następujące pytania: *czy zidentyfikowane siły pozwolą wykorzystać szansę, które mogą wystąpić? Czy zidentyfikowane słabości nie pozwolą na wykorzystanie mogących się pojawić szans? Czy zidentyfikowane siły pozwolą na przezwyciężenie mogących wystąpić zagrożeń? Czy zidentyfikowane słabości wzmocnią siłę oddziaływania mogących wystąpić zagrożeń?*
4. Następnie bada się relacje zachodzące odpowiednio między poszczególnymi zagrożeniami i siłami, szansami i siłami, zagrożeniami i słabościami, szansami i słabościami – w analizie TOWS, oraz

[43] Opis na podstawie: K. Obłój, *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 1998, s. 182-187.

poszczególnymi siłami i szansami, słabościami i szansami, siłami i zagrożeniami, słabościami analizie zagrożeniami w analizie SWOT.

5. Jeżeli stwierdzi się występowanie relacji między rozpatrywaną parą zdefiniowanych w etapie pierwszym elementów, (czyli uzyskamy odpowiedź twierdzącą na postawione pytanie), to w tabeli na przecięciu wiersza i kolumny wstawiamy cyfrę „1". W przypadku braku powiązań między rozpatrywaną parą elementów wstawia się cyfrę „0" lub zostawia miejsce wolne.
6. Po zdefiniowaniu relacji zachodzących między poszczególnymi elementami sumuje się w kolumnach i wierszach liczbę interakcji, a następnie otrzymany wynik mnoży przez wagę określającą istotność każdego z czynników, czyli ocenę ważoną.

Na zakończenie tego etapu dokonuje się zsumowania wszystkich interakcji oraz iloczynów liczby interakcji i wag. Uzyskane wyniki wpisywane są do zestawienia zbiorczego. Kombinacja czynników, dla których uzyskana w zestawieniu zbiorczym suma iloczynów jest największa, wskazuje, na przyjęcie, której z czterech proponowanych w tym podejściu strategii normatywnych powinna się zdecydować analizowana gmina.

2.2. Analiza SWOT/TOWS Gminy Zakrzówek

W oparciu o opisaną powyżej metodologię dokonano analizy SWOT/TOWS dla Gminy Zakrzówek.

Tabela 67. SWOT: Czy zidentyfikowane siły, pozwolą wykorzystać szanse, które mogą się pojawić?

		MOCNE							
		walory przyrodniczo-krajobrazowe	dostępność terenów inwestycyjnych	potencjał społeczny	potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	dobre wskaźniki budżetowe	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
SZANSE	dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych		1	1	1	1	0,88	4	**3,53**
	trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich	1			1	1	0,88	3	2,65
	rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną						0,45		
	korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi)			1			0,44	1	0,44
	kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy			1	1		0,49	2	0,99
	Ocena ważona	0,77	0,56	0,76	0,85	0,72			
	Liczba interakcji	1	1	3	3	2			
	Iloczyn wag i interakcji	0,77	0,56	2,28	**2,55**	1,44			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							**10**	
	Suma interakcji ważonych								**15,2**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 68. SWOT: Czy zidentyfikowane siły, pozwolą przezwyciężyć zagrożenia, które mogą się pojawić?

		MOCNE							
		walory przyrodniczo-krajobrazowe	dostępność terenów inwestycyjnych	potencjał społeczny	potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	dobre wskaźniki budżetowe	**Ocena ważona**	**Liczba interakcji**	**Iloczyn wag i interakcji**
ZAGROŻENIA	niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych	1	1	1	1	1	0,93	5	**4,67**
	zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19		1				0,50	1	0,50
	dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów	1	1	1	1	1	0,80	5	4,00
	utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych			1			0,85	1	0,85
	dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej		1	1	1	1	0,75	4	2,99
	Ocena ważona	0,77	0,56	0,76	0,85	0,72			
	Liczba interakcji	2	4	4	3	3			
	Iloczyn wag i interakcji	1,54	2,22	**3,04**	2,55	2,16			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							**16**	
	Suma interakcji ważonych								**24,5**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 69. SWOT: Czy zidentyfikowane słabości, nie pozwolą na wykorzystanie szans, które mogą się pojawić?

		SŁABE							
		niewystarczająca dostępność komunikacyjna	spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne	problemy na rynku pracy	mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw	niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, około-drogowa, gazowa i kanalizacyjna	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
SZANSE	dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych		1	1	1	1	0,88	4	3,53
	trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich	1	1	1	1	1	0,88	5	**4,42**
	rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną						0,45		
	korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi)		1	1	1		0,44	3	1,32
	kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy		1	1	1		0,49	3	1,48
	Ocena ważona	0,39	1,03	1,15	1,07	0,63			
	Liczba interakcji	1	4	4	4	2			
	Iloczyn wag i interakcji	0,39	4,13	**4,60**	4,27	1,26			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							**15**	
	Suma interakcji ważonych								**25,4**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 70. SWOT: Czy zidentyfikowane słabości, wzmocnią siłę oddziaływania zagrożeń, które mogą się pojawić?

		SŁABE							
		niewystarczająca dostępność komunikacyjna	spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne	problemy na rynku pracy	mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw	niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, około-drogowa, gazowa i kanalizacyjna	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
ZAGROŻENIA	niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych				1		0,93	1	0,93
	zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19	1					0,50	1	0,50
	dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów	1	1	1	1	1	0,80	5	**4,00**
	utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych		1	1			0,85	2	1,71
	dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej			1	1	1	0,75	3	2,24
	Ocena ważona	0,39	1,03	1,15	1,07	0,63			
	Liczba interakcji	2	2	3	3	2			
	Iloczyn wag i interakcji	0,79	2,07	**3,45**	3,20	1,26			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							12	
	Suma interakcji ważonych								**20,1**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 71. TOWS: Czy szanse, które mogą się pojawić, spotęgują zidentyfikowane siły (mocne strony)?

		SZANSE							
		dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych	trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich	rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną	korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi)	kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
MOCNE	walory przyrodniczo-krajobrazowe	1	1				0,77	2	1,54
	dostępność terenów inwestycyjnych	1		1	1	1	0,56	4	2,22
	potencjał społeczny	1			1	1	0,76	3	2,28
	potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	1	1	1	1	1	0,85	5	**4,25**
	dobre wskaźniki budżetowe	1			1	1	0,72	3	2,16
	Ocena ważona	0,88	0,88	0,45	0,44	0,49			
	Liczba interakcji	5	2	2	4	4			
	Iloczyn wag i interakcji	**4,42**	1,77	0,90	1,76	1,97			
Liczba interakcji (suma interakcji / 2)								17	
Suma interakcji ważonych									**23,3**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 72. TOWS: Czy zagrożenia, które mogą się pojawić, osłabią zidentyfikowane siły (mocne strony)?

		ZAGROŻENIA							
		niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych	zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19	dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów	utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych	dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
MOCNE	walory przyrodniczo-krajobrazowe						0,77		
	dostępność terenów inwestycyjnych		1	1		1	0,56	3	1,67
	potencjał społeczny			1	1	1	0,76	3	2,28
	potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	1		1		1	0,85	3	2,55
	dobre wskaźniki budżetowe	1		1	1	1	0,72	4	**2,88**
	Ocena ważona	0,93	0,50	0,80	0,85	0,75			
	Liczba interakcji	2	1	4	2	4			
	Iloczyn wag i interakcji	1,87	0,50	**3,20**	1,71	2,99			
Liczba interakcji (suma interakcji / 2)								13	
Suma interakcji ważonych									**19,6**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 73. TOWS: Czy szanse, które mogą się pojawić, pozwolą przezwyciężyć istniejące słabości?

		SZANSE							
		dostępność środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych	trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich	rozwój infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną	korzystne zmiany w prawie zachęcające do zakładanie firm (szczególnie młodych ludzi)	kooperacja różnych podmiotów i instytucji na rzecz pobudzenia lokalnego rynku pracy	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
SŁABE	niewystarczająca dostępność komunikacyjna	1		1			0,39	2	0,79
	spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne		1	1	1	1	1,03	4	4,13
	problemy na rynku pracy	1	1	1	1	1	1,15	5	**5,75**
	mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw	1			1		1,07	2	2,13
	niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, około-drogowa, gazowa i kanalizacyjna	1		1			0,63	2	1,26
	Ocena ważona	0,88	0,88	0,45	0,44	0,49			
	Liczba interakcji	4	2	4	3	2			
	Iloczyn wag i interakcji	**3,53**	1,77	1,80	1,32	0,99			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							15	
	Suma interakcji ważonych								**23,5**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 74. TOWS: Czy zagrożenia, które mogą się pojawić, spotęgują występujące słabości?

		ZAGROŻENIA							
		niepowodzenia w pozyskiwaniu środków z UE na realizację projektów prorozwojowych	zainteresowanie inwestorów i lokalnego biznesu lokowaniem inwestycji bezpośrednio przy trasie S19	dalsze wyludnianie się wsi, migracja młodych, wykształconych mieszkańców poza granice gminy -> drenaż mózgów	utrzymywanie się niekorzystnych tendencji demograficznych	dalsze uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	Ocena ważona	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji
SŁABE	niewystarczająca dostępność komunikacyjna						0,39		
	spadek liczby mieszkańców i problemy demograficzne		1	1	1	1	1,03	4	4,13
	problemy na rynku pracy	1	1	1	1	1	1,15	5	**5,75**
	mało innowacyjna struktura przedsiębiorstw			1		1	1,07	2	2,13
	niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna: drogowa, około-drogowa, gazowa i kanalizacyjna	1					0,63	1	0,63
	Ocena ważona	0,93	0,50	0,80	0,85	0,75			
	Liczba interakcji	2	2	3	2	3			
	Iloczyn wag i interakcji	1,87	1,00	**2,40**	1,71	2,24			
	Liczba interakcji (suma interakcji / 2)							**12**	
	Suma interakcji ważonych								**21,9**

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie K. Obłój, Strategia organizacji, PWE, Warszawa 1998, s. 193.

Tabela 75. Zbiorcze zestawienie uzyskanych wyników analizy SWOT/TOWS dla Gminy Zakrzówek.

	SWOT		TOWS		Suma: SWOT/TOWS	
Kombinacja	Liczba interakcji	Suma ważonych interakcji	Liczba interakcji	Suma ważonych interakcji	Liczba interakcji	Suma ważonych interakcji
Mocne strony / szanse	10	15,2	17	23,3	**27**	**38,5**
Mocne strony / zagrożenia	16	24,5	13	19,6	**29**	**44,2**
Słabe strony / szanse	15	25,4	15	23,5	**30**	**48,9**
Słabe strony / zagrożenia	12	20,1	12	21,9	**24**	**42,0**

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 76. Macierz normatywnych strategii działania w analizie SWOT/TOWS.

	Mocne strony	Słabe strony
Szanse	Strategia dynamiczna (agresywna)	Strategia konkurencyjna
Zagrożenia	Strategia konserwatywna	Strategia defensywna

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 77. Macierz normatywnych strategii działania w analizie SWOT/TOWS – opis.

Kombinacja	Rodzaj strategii
Mocne strony / szanse	**Strategia dynamiczna (agresywna)**
	Wykorzystanie szans przy pomocy mocnych stron - silna ekspansja i zdywersyfikowany rozwój. Sytuacja dotyczy JST, w której wewnątrz przeważają mocne strony, w otoczeniu zaś szanse.
Mocne strony / zagrożenia	**Strategia konserwatywna**
	Wykorzystanie mocnych stron w celu uniknięcia lub zneutralizowania zagrożeń. W opisywanej sytuacji źródłem trudności rozwojowych JST jest niekorzystny dla niej układ warunków zewnętrznych. JST może mu przeciwstawić duży potencjał wewnętrzny i próbować przezwyciężyć zagrożenia, wykorzystując do maksimum swoje liczne mocne strony.
Słabe strony / szanse	**Strategia konkurencyjna**
	Przezwyciężenie słabości w celu wykorzystania szans. Mamy tu do czynienia z JST, która ma przewagę słabych stron nad mocnymi, ale sprzyja jej układ warunków zewnętrznych. Jej strategia powinna polegać na wykorzystywaniu tych szans przy jednoczesnym zmniejszaniu lub poprawianiu niedociągnięć wewnętrznych.
Słabe strony / zagrożenia	**Strategia defensywna**
	Redukcja działań JST, która w danym momencie jest praktycznie pozbawiona szans rozwojowych. Działa w nieprzychylnym otoczeniu, a jej potencjał zmian jest niewielki. Nie ma istotnych mocnych stron, które mogłyby przeciwstawić zagrożeniom i wykorzystać do poprawienia swoich słabych stron.

Źródło: opracowanie własne PARR.

W wyniku przeprowadzonej analizy SWOT/TOWS stwierdzono, że optymalną strategią normatywną dla Gminy Zakrzówek jest **strategia konkurencyjna.**

Wybór strategii wynika z przeprowadzonych obliczeń. Po zdefiniowaniu relacji zachodzących między poszczególnymi elementami (silnymi stronami, słabymi, szansami i zagrożeniami) zsumowano w kolumnach i wierszach liczbę interakcji, a następnie otrzymany wynik pomnożono przez wagę określającą istotność każdego z czynników – otrzymano w ten sposób ocenę ważoną. Następnie dokonano zsumowania wszystkich interakcji oraz iloczynów liczby interakcji i wag. Uzyskane wyniki wpisano do zestawienia zbiorczego (tabela: *Zbiorcze zestawienie uzyskanych wyników analizy SWOT/TOWS dla Gminy Zakrzówek*). Kombinacja czynników, dla których uzyskano największą w zestawieniu zbiorczym sumę iloczynów, wskazała, która z czterech proponowanych w tym podejściu strategii normatywnych jest właściwa dla analizowanej gminy. **Dla Gminy Zakrzówek liczba interakcji i suma ważonych interakcji jest największa dla strategii konkurencyjnej.**

Tabela 78. Macierz normatywnych strategii działania dla Gminy Zakrzówek w analizie SWOT/TOWS.

	Mocne strony	Słabe strony
Szanse	**Strategia dynamiczna (agresywna)** Liczba interakcji: 27 Suma ważonych interakcji: 38,5	**Strategia konkurencyjna** Liczba interakcji: **30** Suma ważonych interakcji: **48,9**
Zagrożenia	**Strategia konserwatywna** Liczba interakcji: 29 Suma ważonych interakcji: 44,2	**Strategia defensywna** Liczba interakcji: 24 Suma ważonych interakcji: 42,0

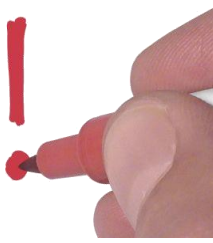
Źródło: opracowanie własne PARR.

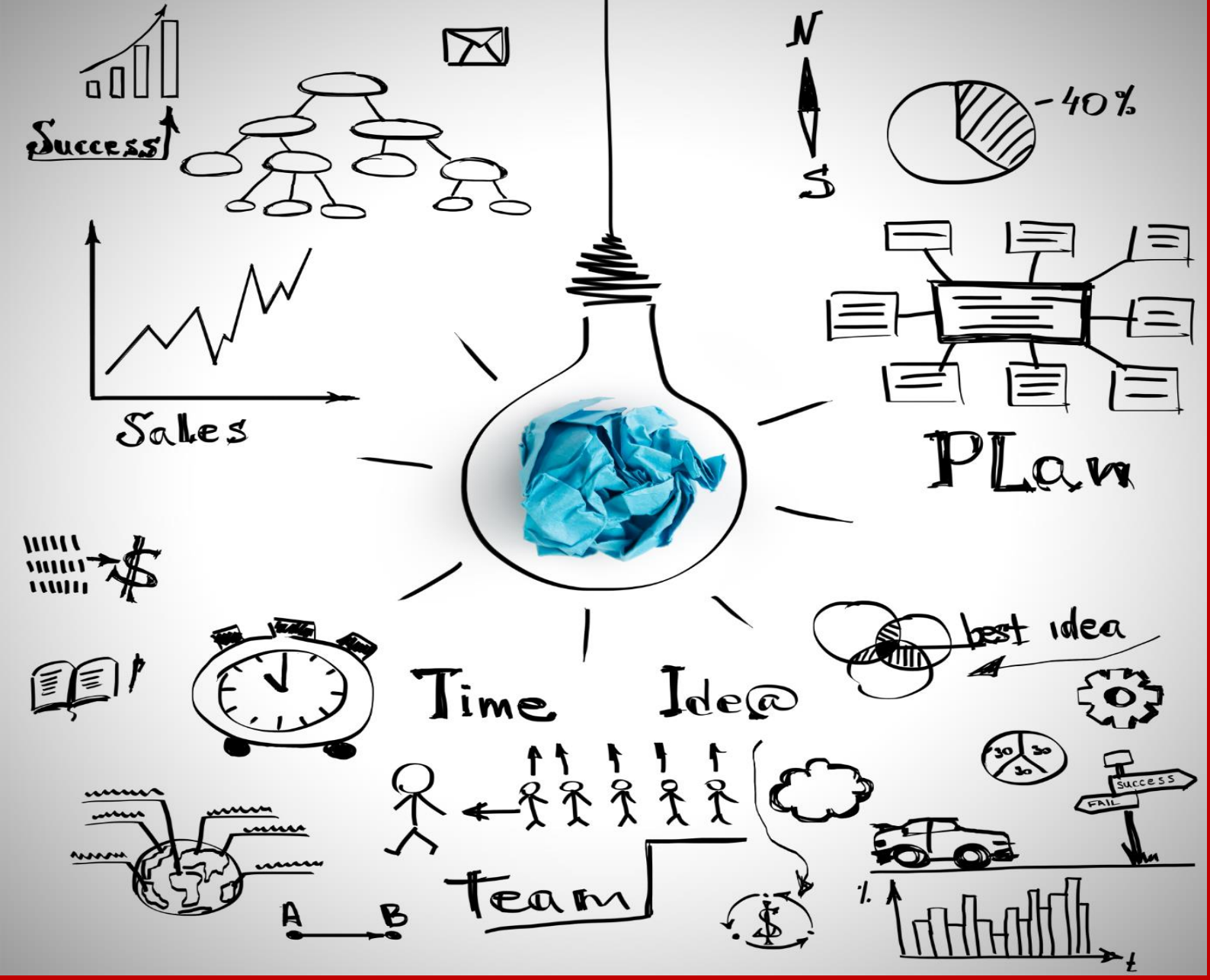
Strategia konkurencyjna jest właściwa dla JST, w których przeważają słabe strony nad mocnymi, natomiast w otoczeniu szanse. Polega na wykorzystaniu pojawiających się szans, przy jednoczesnej redukcji słabych stron.

Strategia konkurencyjna obejmuje takie działania jak: powiększanie zasobów finansowych, powiększenie i ulepszanie oferty inwestycyjnej czy turystycznej, zwiększanie wydajności i efektywności działań, ulepszanie oferty produktów, redukcję kosztów, pozyskiwanie nowych kompetencji, poszukiwanie partnerów do współpracy, wprowadzanie usprawnień do organizacji, inwestowanie w utrzymanie przewagi konkurencyjnej. **Jest to strategia polegająca na budowaniu siły konkurencyjnej gminy.**

STRATEGIA KONKURENCYJNA polega na eliminowaniu słabych stron funkcjonowania Gminy Zakrzówek oraz budowaniu jej konkurencyjnej siły przez maksymalne wykorzystanie istniejących szans sprzyjających rozwojowi.

Rozdział II.
Koncepcja rozwoju w latach 2016-2023

1. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNEGO ROZWOJU

W wyniku przeprowadzonej analizy i diagnozy dokonano, przy aktywnym udziale mieszkańców Gminy Zakrzówek, zdefiniowania kluczowych czynników w analizie SWOT, które to czynniki poddano ocenie w procesie otwartych konsultacji społecznych. Umożliwiło to realizację **analizy SWOT/TOWS**, dzięki której określono właściwą strategię normatywną dla Gminy Zakrzówek, a więc spójny i logiczny wewnętrznie system rozwoju oparty na realnych oraz społecznie akceptowalnych uwarunkowaniach.

Przy konstrukcji macierzy celów zastosowano **metodę definiowania kluczowych obszarów** rozwoju. Cel strategiczny (główny) jest syntezą długofalowego kierunku rozwoju. Cele operacyjne (szczegółowe) oraz priorytety i kierunki interwencji wynikają z określenia najważniejszych **obszarów problemowych**, które ograniczają konkurencyjność Gminy Zakrzówek i są największą potencjalną przeszkodą w rozwoju. Punktem wyjścia określania koncepcji rozwoju są słabości Gminy ze względu na oparcie modelu na **strategii konkurencyjnej**, która wynika z przeprowadzonej analizy SWOT/TOWS.

Obszary problemowe przeformułowano na cele operacyjne (szczegółowe). Kolejnym krokiem było przypisanie do poszczególnych obszarów operacyjnych właściwych priorytetów i kierunków interwencji.

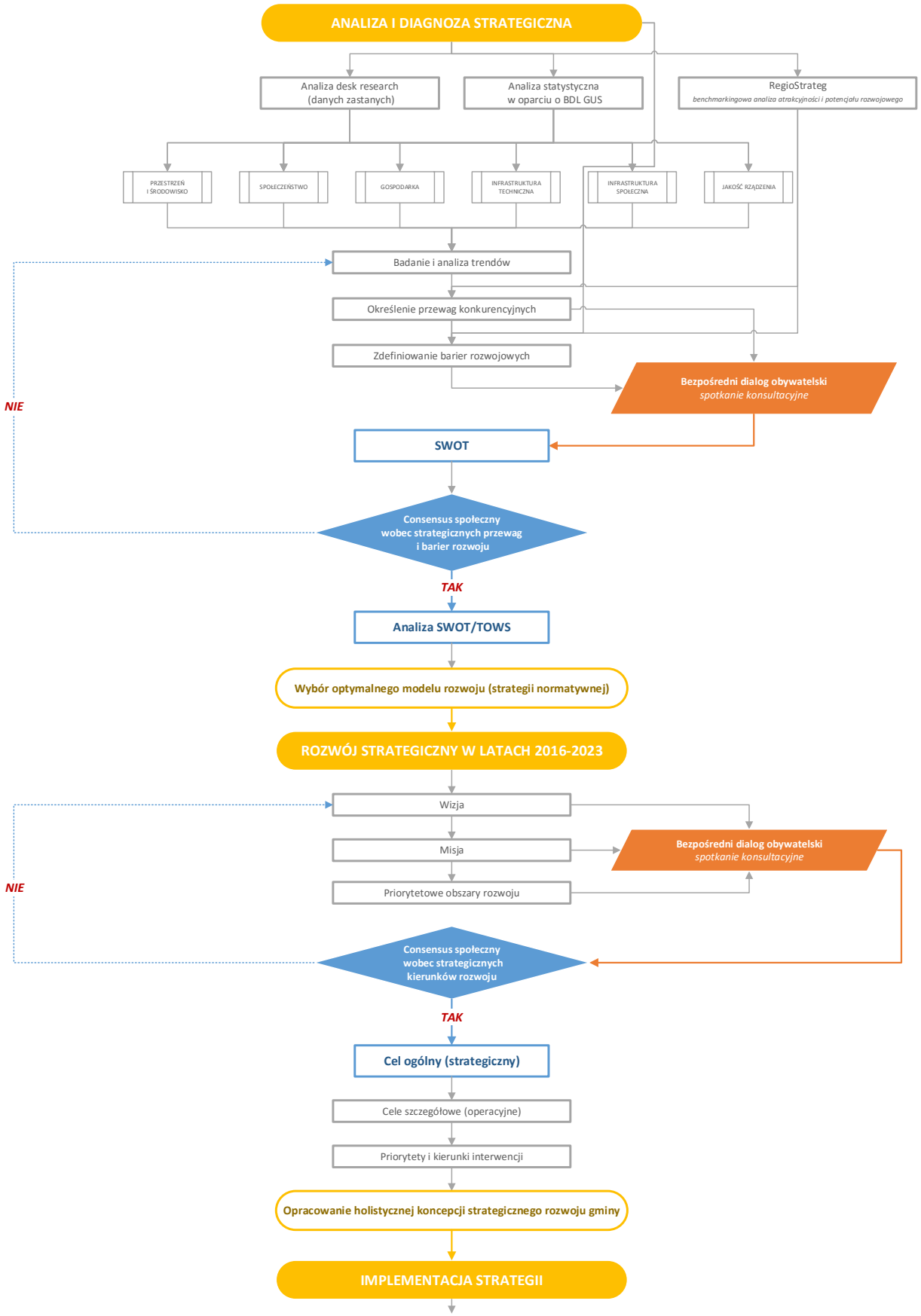
Cała idea strategicznego rozwoju Gminy Zakrzówek skupiała się na połączeniu 4 sfer: społecznej, gospodarczej, środowiska naturalnego (zasada zrównoważonego rozwoju) przy zapewnieniu współdecydowania przez mieszkańców w istotnych kwestiach dla przyszłości Gminy.

Schemat 3. Zintegrowana idea rozwoju Gminy Zakrzówek do 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Schemat 4. Przyjęty model definiowania koncepcji strategicznego rozwoju gminy,

2. WIZJA ROZWOJU

Wizja przedstawia docelowy wizerunek gminy z określeniem celów i zasad rozwoju w perspektywie kilku, kilkunastu lat. Opracowując główne kierunki rozwoju gminy brano pod uwagę przede wszystkim rozwój gospodarczy i poprawę jakości życia mieszkańców.

GMINA ZAKRZÓWEK to ośrodek mieszkalniczy o znaczeniu ponadlokalnym, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i rekreacyjną, charakteryzujący się dbałością o wysoką jakość życia oraz integracją społeczną mieszkańców, bogatą ofertą wypoczynkową i edukacyjno-kulturalną, rozwijającym się rynkiem pracy oraz lokalną przedsiębiorczością, dbający o środowisko naturalne dzięki zastosowaniu technologii OZE oraz wsparciu dla rolnictwa.

Uznaje się, że lata 2016-2023 należy poświęcić na taką realizację zadań, tak aby po 2023 roku Gmina Zakrzówek charakteryzowała się:

- zwiększeniem ilości miejsc pracy, spadkiem bezrobocia i podniesieniem dochodów mieszkańców,
- wzrostem liczby ludności o ok. 5%,
- pełnieniem aktywnej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej, przede wszystkim dla mieszkańców miasta Kraśnik oraz gmin z okolicznych powiatów,
- dynamicznym rozwojem przedsiębiorczości (głównie wśród młodych), w szczególności w sektorze usług rynkowych, w branżach opartych na wysokiej wartości dodanej,
- otwartością na mieszkańców, inwestorów oraz osoby nastawione na aktywny wypoczynek i rekreację,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną, w tym przede wszystkim drogową i okołodrogową, które przyczynią się do podwyższenia jakości życia mieszkańców,
- aktywną promocją uzbrojonych terenów inwestycyjnych (strefy aktywności gospodarczej),
- budowaniem tożsamości gminnej i identyfikacją mieszkańców z miejscem życia,

- wysoką konkurencyjnością gminnej edukacji i kultury oraz aktywnym i świadomym korzystaniem mieszkańców z oferowanych im usług w tym zakresie,
- wysoką estetyką i bezpieczeństwem przestrzeni publicznej,
- wysoką jakością usług oferowanych przez lokalne ośrodki zdrowia,
- zwiększeniem udziału osób z wykształceniem średnim i wyższym, a co się z tym wiąże poprawą świadomości społecznej w zakresie ekologii, przynależności europejskiej i aktywizacji oraz integracji społecznej,
- poprawą stanu środowiska przyrodniczego, braku przyzwolenia społecznego dla nielegalnego wyrzucania odpadów gospodarczych, a także wprowadzenia kompleksowej segregacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i ekologicznego ogrzewania gospodarstw domowych,
- znacznym ograniczeniem, dzięki instalacjom OZE, niskiej emisji, w szczególności pochodzącej z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych,
- znaczną ilością gospodarstw rolnych o statusie ekologicznym lub agroturystycznym,
- powstawaniem większych niż obecne, specjalistycznych gospodarstw rolnych, które będą konsolidować wokół siebie mniejsze,
- tworzeniem klastrów, grup producenckich i zrzeszeń przedsiębiorców,
- sprawnie działającą siecią wodociągową obejmującą swoim zasięgiem cały obszar gmin,
- realizacją infrastruktury kanalizacji sanitarnej połączonej z budową oczyszczalni ścieków, a tam, gdzie to ekonomicznie uzasadnione przydomowych oczyszczalni ścieków,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturą teleinformatyczną w oparciu o dostęp bezprzewodowy (radiowy, satelitarny) i szerokopasmowy,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną z wieloma atrakcjami które, cyklicznie organizowane, pozwolą na skuteczną integrację mieszkańców,
- zrewitalizowanymi obszarami o największym potencjale rekreacyjnym oraz zmodernizowanymi miejscami o wysokiej użyteczności publicznej,
- sprawnie zarządzaną administracją publiczną, opartą na e-usługach,
- aktywną promocją gospodarczą i mieszkalniczą ukazującą naturalny potencjał gminy,
- dużą absorpcją środków pomocowych, przede wszystkim z Unii Europejskiej, które umożliwiać będą dalszy, dynamiczny rozwój.

3. MISJA ROZWOJU

Misja to syntetyczne określenie działań podejmowanych przez wszystkich zainteresowanych rozwojem Gminy, czyli lokalny samorząd, instytucje publiczne i prywatne oraz mieszkańców i zmierzających do osiągnięcia określonej wizji rozwoju Gminy.

Analiza dotychczasowego rozwoju Gminy Zakrzówek, ocena uwarunkowań zewnętrznych oraz przeprowadzone badania i konsultacje społeczne wskazują na ukształtowanie następującej misji:

GMINA ZAKRZÓWEK dynamicznym ośrodkiem charakteryzujący się rozwojem mieszkalnictwa, o rosnącym poziomie jakości życia i zamożności mieszkańców, dzięki wzrostowi zatrudnienia i rozwojowi przedsiębiorczości.
Gmina cechująca się efektywnym wykorzystaniem własnych potencjałów, ze szczególnym uwzględnieniem poszanowania środowiska i przyrodniczych walorów (obszar zrównoważonego rozwoju), przy zachowaniu rolniczego charakteru obszaru.

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzówek jest dokumentem, który ma umożliwić i ułatwić uporządkowanie działań podejmowanych w celu rozwoju obszaru Gminy. Poprzez diagnozę stanu aktualnego ustalono konkretne cele rozwoju możliwe do osiągnięcia oraz metody, jakie należałoby zastosować w procesie ich osiągania. Cel główny oraz cele szczegółowe, jakie zaplanowano do realizacji w poszczególnych sferach życia i działalności lokalnej społeczności, są elementami częściowymi stanowiącymi podłoże do realizacji celu nadrzędnego określonego jako wizja i misja Gminy Zakrzówek.

W celu realizacji przyjętej wizji i misji określono cel główny oraz cele szczegółowe, które sformułowano w sposób ogólny, dotyczą bowiem wieloletniego horyzontu czasowego. Pochodną celów szczegółowych są priorytety i kierunki interwencji, formułowane w sposób bardziej szczegółowy i stanowią podstawę do określania konkretnych działań inwestycyjnych.

4. CEL GŁÓWNY

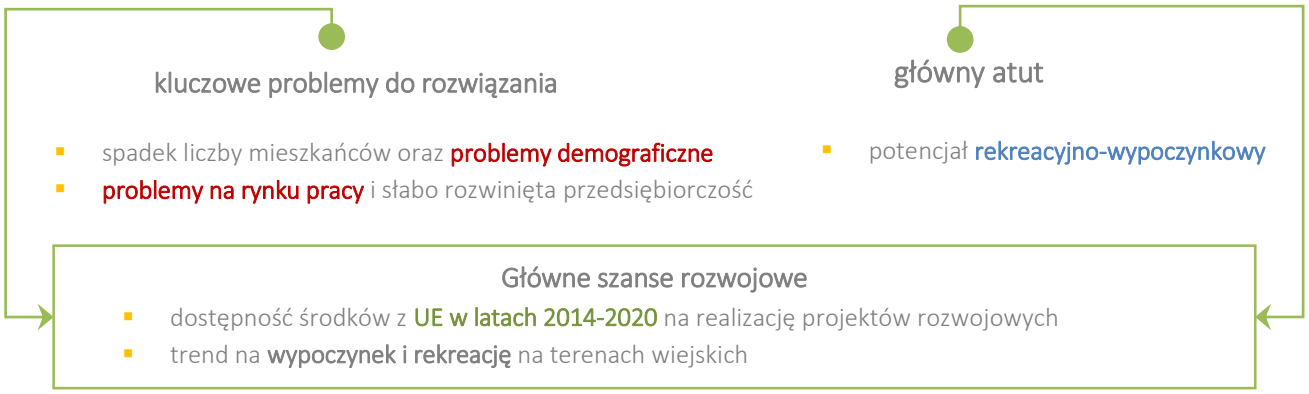
Przeprowadzona analiza i diagnoza oraz analiza SWOT wskazują, że do głównych obszarów problemowych występujących w Gminie Zakrzówek należy zaliczyć spadek liczby mieszkańców oraz problemy demograficzne, a także problemy na rynku pracy i słabo rozwiniętą przedsiębiorczość. Jako główny atut tego obszar należy wskazać potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy, wynikający z położenia, walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz istniejącej infrastruktury. Atut ten jest bezpośrednio związany z jedną z głównych szans rozwojowych, wynikających z otoczenia zewnętrznego Gminy – trendu na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich. Realizacja głównych zamierzeń Strategii będzie możliwa tylko przy wykorzystaniu kolejnej z szans zewnętrznych – dostępności i pozyskaniu środków z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych.

Konstrukcja celu głównego Gminy Zakrzówek wynika z analizy SWOT i SWOT/TOWS, które wskazują na przyjęcie strategii konkurencyjnej – minimalizacji wpływu i poprawy w zakresie największych słabości (problemy demograficzne i problemy na rynku pracy), przy maksymalnym wykorzystaniu głównych atutów (potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy) i nadarzających się szans (trend na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich oraz dostępności środków z UE). W związku z powyższym cel główny Strategii brzmi:

Poprawa jakości życia i wzrost zatrudnienia wśród mieszkańców Gminy Zakrzówek, dzięki wielowymiarowemu zwiększeniu atrakcyjności i rozwojowi lokalnej gospodarki

Rozwiązanie kluczowych problemów występujących w Gminie Zakrzówek oraz wykorzystaniu głównego atutu gminy będzie możliwe przy skorzystaniu z głównych szans rozwojowych – dostępności i aplikowaniu o środki z UE w latach 2014-2020 na realizację projektów rozwojowych oraz na zaobserwowanym i coraz popularniejszym trendzie na wypoczynek i rekreację na terenach wiejskich.

Schemat 5. Koncepcja problemowa Strategii:

Źródło: opracowanie własne PARR.

Rozwiązanie jednego z głównych problemów zaobserwowanych w Gminie Zakrzówek – spadku liczby mieszkańców oraz problemów demograficznych – możliwe będzie poprzez inwestycje w podniesienie jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy. Działania z zakresu poprawy infrastruktury, wzbogacenia oferty kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i ochrony zdrowia, a przede wszystkim poprawa sytuacji materialnej ludności (rynku pracy) poprzez wsparcie dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i inwestorów przyczynią się do zwiększonego zainteresowania ze strony potencjalnych mieszkańców, a także wpłyną na zatrzymanie migracji poza teren gminy.

Cel główny Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek 2016-2023 jest zgodny z celami głównymi / strategicznymi dokumentów wyższego rzędu.

Tabela 79. Zgodność celu głównego Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

Dokument strategiczny	Cel główny/ strategiczny
Strategia Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023	***Poprawa jakości życia i wzrost zatrudnienia wśród mieszkańców Gminy Zakrzówek, dzięki wielowymiarowemu zwiększeniu atrakcyjności i rozwojowi lokalnej gospodarki***
Polska 2030	*Poprawa jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju*
Strategia Rozwoju Kraju 2020	*II obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka* *III obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna*
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego	*Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym*
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	*Celem głównym strategii jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób tak, aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	*Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.*
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	*Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*
Strategia Rozwoju Polski Wschodniej do 2020 r.	*Wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej*
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego	*Cel 1: Wzmacnianie urbanizacji regionu* *Cel 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich* *Cel 3: Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu* *Cel 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu*
Strategii ZIT Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego	*Przyspieszenie zrównoważonego rozwoju poprzez rewitalizację przestrzenną i społeczną z uwzględnieniem TIK w LOF.*

Dokument strategiczny	Cel główny/ strategiczny
Strategia Powiatu Kraśnickiego	*Priorytet 1: Poprawa konkurencyjności gospodarczej powiatu* *Priorytet 2: Wzrost poziomu wiedzy i zatrudnienia mieszkańców powiatu* *Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu* *Priorytet 4: Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego oraz zwiększenie poziomu integracji społecznej*

Źródło: opracowanie własne PARR.

5. CELE SZCZEGÓŁOWE

Przy konstrukcji macierzy celów szczegółowych zastosowano metodę definiowania kluczowych obszarów dla poszczególnych poziomów: strategicznego i operacyjnego. Obszary strategiczne wynikają z określenia najważniejszych obszarów problemowych, które ograniczają konkurencyjność Gminy Zakrzówek i są największą potencjalną przeszkodą w rozwoju. Punktem wyjścia określania koncepcji rozwoju są słabości Gminy ze względu na oparcie modelu na strategii konkurencyjnej, która wynika z przeprowadzonej analizy SWOT/TOWS.

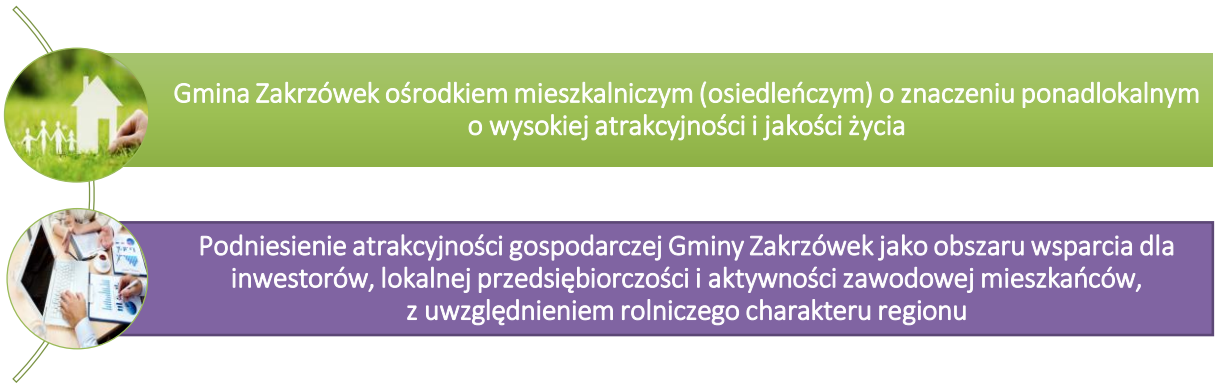
I obszar problemowy skupia się na aspekcie spadku liczby ludności i wynikających z tego problemów demograficznych. Ponieważ zadania własne i zlecone gmin nie dają możliwości bezpośredniego wpływania na politykę demograficzną, poprawa uwarunkowań w tym obszarze możliwa jest poprzez działania, które w pośredni sposób mogą przyczynić się do polepszenia sytuacji – podniesienie atrakcyjności i jakości życia oraz lokalnego rynku pracy. Wzrost zamożności mieszkańców, dostęp do bogatej oferty kulturalno-oświatowej, rekreacyjnej i wysoka jakość ochrony zdrowia to główne aspekty, dzięki którym Gmina może konkurować z innymi jednostkami pod względem atrakcyjności mieszkaniowej, stanowiąc dogodny „rynek" dla poszukujących mieszkań. Niezwykle istotne są inwestycje w infrastrukturę drogową i okołodrogową, które podniosą jakość życia obecnych mieszkańców i zwiększą atrakcyjność terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. Walory endogeniczne i antropogeniczne należy wzmocnić poprzez inwestycje w infrastrukturę wypoczynkowo-rekreacyjną, a także modernizację i rewitalizację miejsc użyteczności publicznej oraz o potencjalnych wartościach turystycznych. Współpraca i współuczestnictwo mieszkańców wszystkich miejscowości w gminie w wydarzeniach kulturalnych, zapewnienie wysokiego poziomu edukacji w placówkach bogatych w bazę dydaktyczno-oświatową oraz zagospodarowanie obszarów i miejsc służących wspólnej rekreacji i wypoczynkowi w Gminie Zakrzówek to kolejne ważne kierunki działań operacyjnych. Istotne w tym obszarze problemowym jest także zapewnienie mieszkańcom poczucia bezpieczeństwa (m.in. poprzez monitoring miejsc publicznych i potencjalnie niebezpiecznych), w tym także związanym z ochroną przeciwpożarową. Wykorzystanie atutów jakimi dysponuje Gmina Zakrzówek w opisywanym obszarze i konieczność zahamowania negatywnych procesów demograficznych prowadzą do sformułowania celu szczegółowego nr 1:

Cel szczegółowy 1:
Gmina Zakrzówek ośrodkiem mieszkalniczym (osiedleńczym) o znaczeniu ponadlokalnym o wysokiej atrakcyjności i jakości życia

II obszar problemowy dotyczy słabego poziomu rozwoju gospodarki w Gminie Zakrzówek i problemów na rynku pracy. Rolniczy charakter obszaru wpływa na mniejszą ilość podmiotów gospodarczych. Dominującą rolę w dochodach własnych odgrywa podatek rolny, co przekłada się na niższą wartość posiadanych zasobów finansowych. W przypadku jednostek samorządowych o większych środkach finansowych, kluczową źródło w dochodach własnych budżetów stanowi podatek od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości, co związane jest z liczbą osób zamieszkujących dany teren oraz liczbą małych i średnich przedsiębiorstw. Brak systemu zachęt, niewystarczająca ilość uzbrojonych terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą oraz brak spotkań szkoleniowych w zakresie zachęcania i aplikowania o środki z UE oraz dotyczących zakładania i prowadzenia firmy to główne elementy składające się na występowanie niniejszego problemu w Gminie Zakrzówek. Wzrost zamożności mieszkańców to Charakter regionu wymaga jednakże poszanowania rolnictwa oraz wsparcia dla tego obszaru, w szczególności w zakresie zachęcania do ekologicznych form uprawy, rozszerzania gospodarstw o wielofunkcyjne jednostki (np. świadczące usługi agroturystyczne), a także wsparcie dla technologii OZE (m.in. montaż kolektorów słonecznych). Istotna jest również promocja gospodarcza Gminy Zakrzówek aby zwiększać zainteresowanie inwestorów i budować pozytywne i skoncentrowane (ściśle zdefiniowane) skojarzenia w zakresie potencjału gospodarczego. W związku z powyższym, cel szczegółowy nr 2 brzmi:

Cel szczegółowy 2:
Podniesienie atrakcyjności gospodarczej Gminy Zakrzówek jako obszaru wsparcia dla inwestorów, lokalnej przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, z uwzględnieniem rolniczego charakteru regionu

Schemat 6. Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023.

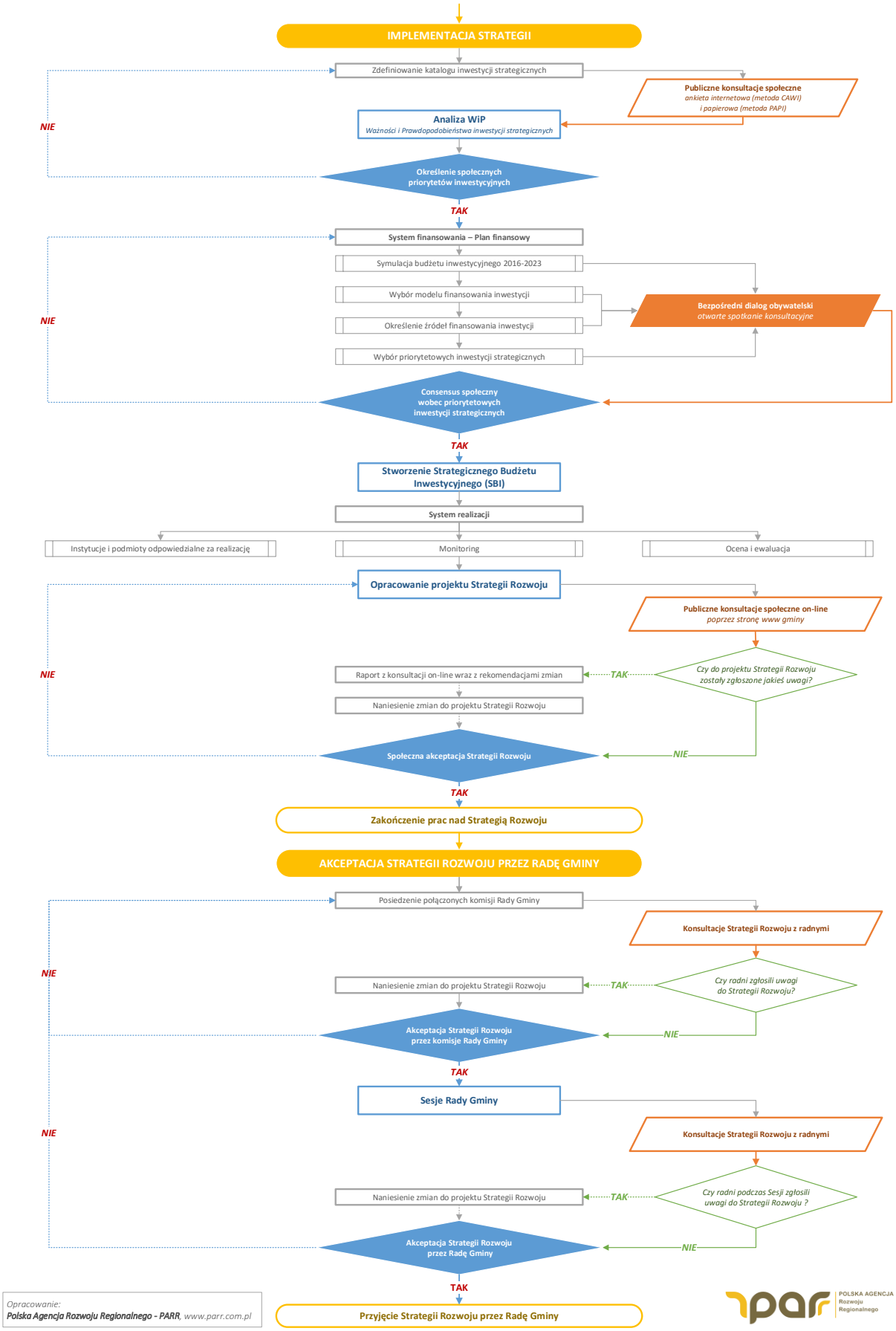
Źródło: opracowanie własne PARR.

Dzięki zdefiniowaniu **strategicznych obszarów problemowych** i przypisaniu im celów szczegółowych (obszarów rozwoju) możliwe stało się określenie **priorytetów i kierunków interwencji**.

Rozdział III.
Implementacja Strategii Rozwoju

Schemat 7. Przyjęty model implementacji strategii.

Opracowanie:
***Polska Agencja Rozwoju Regionalnego - PARR**, www.parr.com.pl*

POLSKA AGENCJA Rozwoju Regionalnego

1. PRIORYTETY ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI

Realizacja celów Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek będzie możliwa poprzez zaplanowanie priorytetów, które będą budowały sieć właściwych powiązań i będą wpływały na realizację celu głównego oraz celów szczegółowych. Z priorytetami integralnie związane są kierunki interwencji, które tworzą podejście wpływające na zwiększenie efektywności wdrożenia planowanych działań inwestycyjnych.

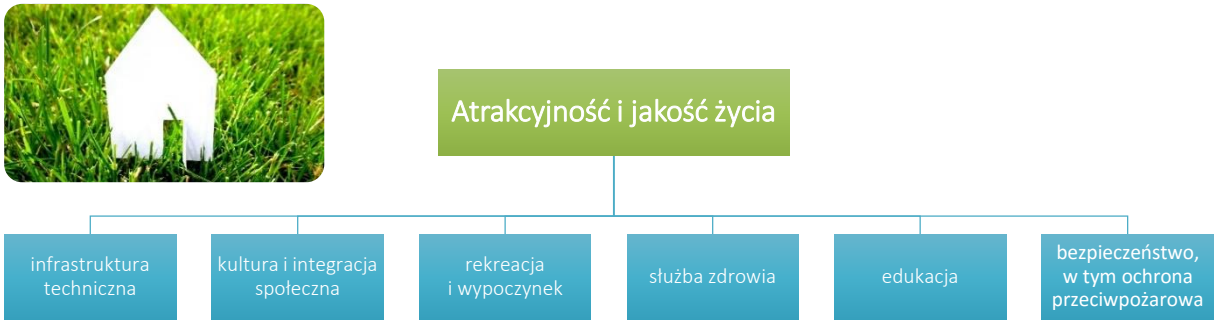
W przypadku **celu szczegółowego nr 1**, dotyczącego priorytetu jakim jest podniesienie atrakcyjności i jakości życia na terenie Gminy Zakrzówek, jako **kierunki interwencji** należy wymienić:

- **rozwój infrastruktury technicznej**, co przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez rozbudowę gospodarki wodno-ściekowej, (w przypadku braku ekonomicznego uzasadnienia budowa przydomowych oczyszczalni ścieków), infrastruktury drogowej (w tym m.in. w zakresie uzupełnień materiałów na drogach gruntowych i poprawy standardu tych dróg), bezpieczeństwa przy drogach (chodniki, oświetlenie, monitoring itd.), rozbudowę sieci radiowej i szerokopasmowej itp. Możliwość szybkiego podłączenia wszystkich podstawowych mediów będzie stanowiła dla nowych mieszkańców istotny atut i znacząco podniesie atrakcyjność do zamieszkania na terenie Gminy Zakrzówek. Bardzo istotnym działaniem w tym względzie są inwestycje w zakresie OZE, w szczególności dotyczące montażu kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych na budynkach prywatnych i użyteczności publicznej;
- **rozwój kultury i podniesienie integracji społecznej**, co będzie skutkowało większą ilością wspólnych gminnych wydarzeń i inicjatyw kulturalnych. Obserwacja działalności innych samorządów pokazuje, że im większe nakłady na kulturę i większa liczba profesjonalnie organizowanych wydarzeń z zakresu kultury, tym większe zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój obszaru oraz lepsze więzi społeczne. Poszanowanie lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego (w różnych wymiarach) to istotne wartości dla społeczności Gminy Zakrzówek;
- **rozwój edukacji**, dzięki której uczniowie szkół z terenu gminy otrzymają: dostęp do bogatej oferty dydaktycznej, szerokiego systemu zajęć pozalekcyjnych (zarówno o charakterze wyrównawczym, jak i promocjach młode talenty, ale również rozwijających ogólne zainteresowania i pasje) oraz infrastruktury edukacyjnej, w tym w zakresie podniesienia kompetencji cyfrowych. Ważna jest również edukacja ekologiczna oraz budowa postaw sprzyjających zachowaniu bezpieczeństwa. Ten kierunek interwencji będzie istotny, aby przyciągnąć na teren gminy nowych mieszkańców. Dzięki wysokiemu poziomowi edukacji zwiększony zostanie także aspekt utożsamiania się uczniów z miejscem zamieszkania;
- **rozbudowa oferty wypoczynkowo-rekreacyjnej** na terenie gminy – poprzez powstanie różnego rodzaju obiektów i modernizacji oraz rewitalizacji infrastruktury służącej rekreacji, mieszkańcy będą mieli możliwość aktywnego wypoczynku oraz relaksu na terenie gminy. W istotny sposób podniesie to walory mieszkalnicze obszaru, a także przyczyni się do zwiększonego zainteresowania ze strony turystów miejskich. Rewitalizacja i modernizacja obszarów oraz miejsc zaniedbanych, a posiadających wysoki potencjał wypoczynkowo-rekreacyjny, który przyciągałby i zachęcał do aktywności, relaksu i integracji nie tylko mieszkańców Gminy Zakrzówek, ale także odwiedzających turystów. Istotne są także inwestycje w modernizację i zagospodarowanie miejsc o charakterze publicznym. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym doliny rzeki Bystrzyca (która swój bieg zaczyna na terenie Gminy Zakrzówek) to działanie, które wpisuje się w cele

Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (Strategia ZIT LOF, cel rozwojowy nr 3 *„Przyspieszenie zrównoważonego rozwoju poprzez rewitalizację przestrzenną i społeczną z uwzględnieniem TIK w LOF"*), w związku z czym należy podjąć rozmowy dotyczące włączenia gminy w realizację projektów rewitalizacyjnych;

- **poprawa** jakości usług z zakresu **służby zdrowia**, w szczególności poprzez zakup sprzętu medycznego i wyposażenia publicznych i niepublicznych placówek systemu opieki zdrowotnej z terenu Gminy Zakrzówek. Ważna jest również promocja i organizacja badań profilaktycznych wśród mieszkańców. Dostęp do wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej, w szczególności dla seniorów oraz ginekologiczno-położniczej, to istotny element służący podniesieniu liczby mieszkańców gminy. Ważna jest również opieka seniorów, w tym zapewnienie odpowiedniej jakości miejsc „spokojnej starości".
- zapewnienie **bezpieczeństwa, w tym w zakresie ochrony przeciwpożarowej**, dotyczy przede wszystkim wczesnego wykrywania i eliminowania miejsc potencjalnie niebezpiecznych, w tym również w zakresie infrastruktury drogowej (np. za pomocą latarni, chodników, ścieżek rowerowych, przystanków i wiat autobusowych, oznakowania okołodrogowego, monitoringu, montażu progów bezpieczeństwa, oznakowania miejsc niebezpiecznych itd.), monitoringu miejsc i przestrzeni publicznych, a także obszarów, które mieszkańcy postrzegają jako groźne lub zagrażające ich bezpieczeństwu fizycznemu. Istotnym obszarem interwencji jest także ochrona przeciwpożarowa, dotycząca poprawy infrastruktury i wyposażenia budynków jednostek OSP oraz strażaków w sprzęt p.poż.

Schemat 8. Priorytety i kierunki interwencji w celu szczegółowym nr 1.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wdrożenie celu **szczegółowego nr 2**, dotyczącego priorytetu gospodarka, odbędzie się dzięki takim **kierunkom interwencji**, jak:

- **rozwój i wsparcie dla lokalnej przedsiębiorczości** w Gminie Zakrzówek, które będą możliwe przede wszystkim poprzez opracowanie systemu ulg dla przedsiębiorców i inwestorów, organizacji szkoleń z zakresu aplikowania o dodatkowe fundusze zewnętrzne oraz cyklicznych spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy. Wsparcie dotyczyć powinno także zachęcenia przedsiębiorców do zakładania grup producenckich oraz klastrów;
- stworzenie odpowiednich warunków do **inwestowania** w gminie, w szczególności dzięki wyznaczeniu i uzbrojeniu terenów inwestycyjnych, a także wspomnianemu opracowaniu systemu ulg dla inwestorów. Dzięki rozbudowie infrastruktury technicznej nastąpi wzrost zainteresowania lokowaniem inwestycji na terenie Gminy Zakrzówek. Wzrost konkurencyjności

gminy w tym obszarze nastąpi dzięki uruchomieniu Centrum Obsługi Inwestora, które w kompleksowy sposób udzieli wsparcia ewentualnym inwestorom oraz będzie zajmowało się ogólną promocją gospodarczą, a także promocją samej strefy aktywności gospodarczej. Należy także wspierać inwestycje gospodarcze z zakresu partnerstwa publiczno-prywatnego (hybrydowe);

» **rozwojowi rolnictwa** – idea zrównoważonego rozwoju oraz rolniczy charakter gminy będą wymagały podjęcia działań w zakresie poprawy efektywności rolniczej, przy poszanowaniu ochrony środowiska. Kluczowymi kierunkami interwencji w tym zakresie będą działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE oraz działania propagujące wśród rolników nowoczesne i efektywne formy gospodarowania, a także zachęcanie rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym (np. agroturystyka, turystyka wiejska, rekreacja i wypoczynek). W nawiązaniu do poprzedniego kierunku interwencji, istotne będzie podjęcie aktywnych działań mających na celu pozyskanie inwestorów w obszarze odnawialnych źródeł energii (OZE). Również w tym przypadku niezwykle istotne będzie wspieranie zakładania grup producenckich i klastrów wśród rolników, a także opracowanie systemu ulg dla tego typu zrzeszeń.

Schemat 9. Priorytety i kierunki interwencji w celu szczegółowym nr 2.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Powyższe obszary interwencji stanowią podstawę do realizacji przedsięwzięć z funduszu sołeckiego.

Zgodnie z art. 1 ust. 6 Ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. z 2014 r., poz. 301): *„Środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które zgłoszone we wniosku, o którym mowa w art. 5, są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy”*.

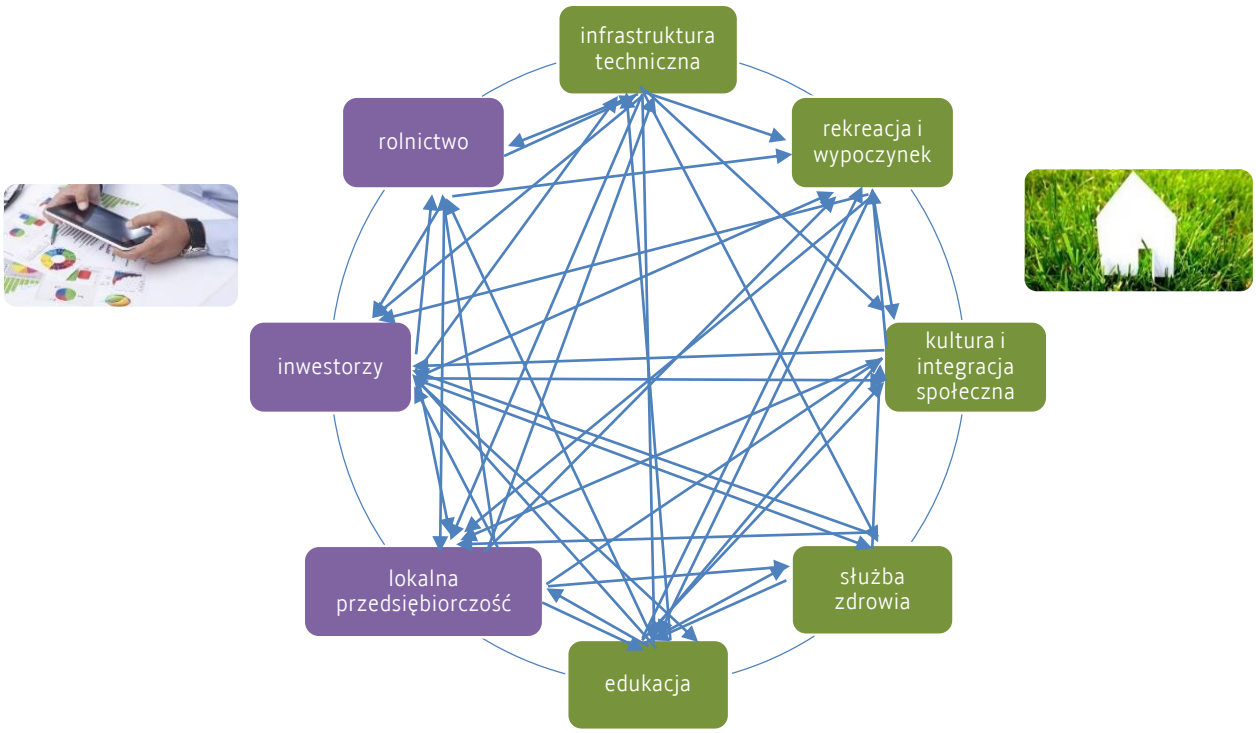
Określone priorytety oraz kierunki interwencji tworzą ze sobą sieć powiązań, wpływając wzajemnie na siebie, m.in. rozwój infrastruktury technicznej przyczyni się do większego zainteresowania ze strony

przedsiębiorców i inwestorów. Dzięki realizacji tego zadania i zmianom w planach zagospodarowania przestrzennego, możliwe będzie wyznaczenie terenów pod zabudowę jednorodzinną (osiedla) na terenie Gminy Zakrzówek. Infrastruktura techniczna to rozwój placówek kulturalnych i oświatowych, a także lepszy standard i większa ilość obiektów z zakresu wypoczynku i rekreacji. Wreszcie, rozbudowa infrastruktury technicznej to większa dbałość o środowisko, kreowanie postaw proekologicznych oraz umożliwienie wprowadzenia rolnictwa ekologicznego oraz inwestycji w zakresie OZE.

Inwestorzy oraz przedsiębiorcy chętniej zainteresują się ulokowaniem kapitału i działalności gospodarczej na obszarze, gdzie o wysokiej jakości życia i zadowoleniu z życia świadczy dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, kulturalno-oświatowa i wypoczynkowo-rekreacyjna oraz bogata oferta w zakresie szeroko rozumianego relaksu. Dobrze wyedukowani mieszkańcy oraz cykliczne organizowanie spotkań informacyjnych w temacie zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw będą stanowiły wartość dodaną dla potencjalnych inwestorów. Czyste środowisko i korzystne warunki wykorzystywane przez uprawianie rolnictwa ekologicznego to także duża zachęta dla inwestycji w zakresie OZE.

Dobór celów szczegółowych oraz priorytetów i kierunków interwencji tworzy sieć wzajemnych powiązań i oddziaływań, które w sposób holistyczny będą wpływały na realizację celu głównego Strategii.

Schemat 10. Sieć powiązań i wzajemnych oddziaływań priorytetów oraz kierunków interwencji.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Dla poprawnego rozwoju Gminy konieczne jest realizowanie inwestycji, które będą służyły poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej. Gmina Zakrzówek planuje takie działania, które przyniosłyby wymierne efekty, nie tylko tuż po zakończeniu realizacji zadania, ale także w dłuższym okresie czasu.

Do każdego ze zdefiniowanych priorytetów oraz kierunków interwencji przypisane zostały wybrane działania inwestycyjne (zadania/przedsięwzięcia), które Gmina Zakrzówek zamierza zrealizować, aby poprawić zidentyfikowane problemy i osiągnąć zamierzone cele.

Cel szczegółowy 1: Gmina Zakrzówek ośrodkiem mieszkalniczym (osiedleńczym) o znaczeniu ponadlokalnym o wysokiej atrakcyjności i jakości życia
PRIORYTET: ATRAKCYJNOŚĆ I JAKOŚĆ ŻYCIA

Kierunek interwencji: rekreacja i wypoczynek
Działania inwestycyjne:

- Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek.
- Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy.
- Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku.

Kierunek interwencji: edukacja
Działania inwestycyjne:

- Stworzenie systemu zajęć pozalekcyjnych integrujących lokalną społeczność.
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek.
- Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej.
- Edukacja ekologiczna mieszkańców.

Kierunek interwencji: kultura i integracja społeczna
Działania inwestycyjne:

- Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek.
- Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim.
- Stworzenie spójnej, obejmującej wszystkie miejscowości, oferty kulturalnej integrującej mieszkańców.

Kierunek interwencji: infrastruktura techniczna
Działania inwestycyjne:

- Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych.
- Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek.
- Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina.
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek.
- Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora.
- Utworzenie (wyznaczenie terenów) osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła).
- Przebudowa drogi gminnej Sulów – Karpiówka.
- Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza).

Kierunek interwencji: służba zdrowia
Działania inwestycyjne:

- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek.
- Promocja i organizacja badań profilaktycznych dla mieszkańców.

Kierunek interwencji: bezpieczeństwo, w tym ochrona przeciwpożarowa
Działania inwestycyjne:

- Monitoring budynków i miejsc publicznych, a także miejsc niebezpiecznych lub zagrażających bezpieczeństwu.
- Poprawa infrastruktury i wyposażenia jednostek OSP.

Cel Szczegółowy 2: Podniesienie atrakcyjności gospodarczej Gminy Zakrzówek jako obszaru wsparcia dla inwestorów, lokalnej przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, z uwzględnieniem rolniczego charakteru regionu
PRIORYTET: GOSPODARKA

Kierunek interwencji: rolnictwo
Działania inwestycyjne:

- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników.
- Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego.
- Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.
- Budowa bioelektrowni rolniczej.

Kierunek interwencji: inwestorzy
Działania inwestycyjne:

- Stworzenie i promocja strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług).
- Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora.
- Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP, inwestycje hybrydowe).

Kierunek interwencji: lokalna przedsiębiorczość
Działania inwestycyjne:

- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców.
- Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy.
- Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE.
- Modernizacja placu targowego.
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród przedsiębiorców.
- Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich.

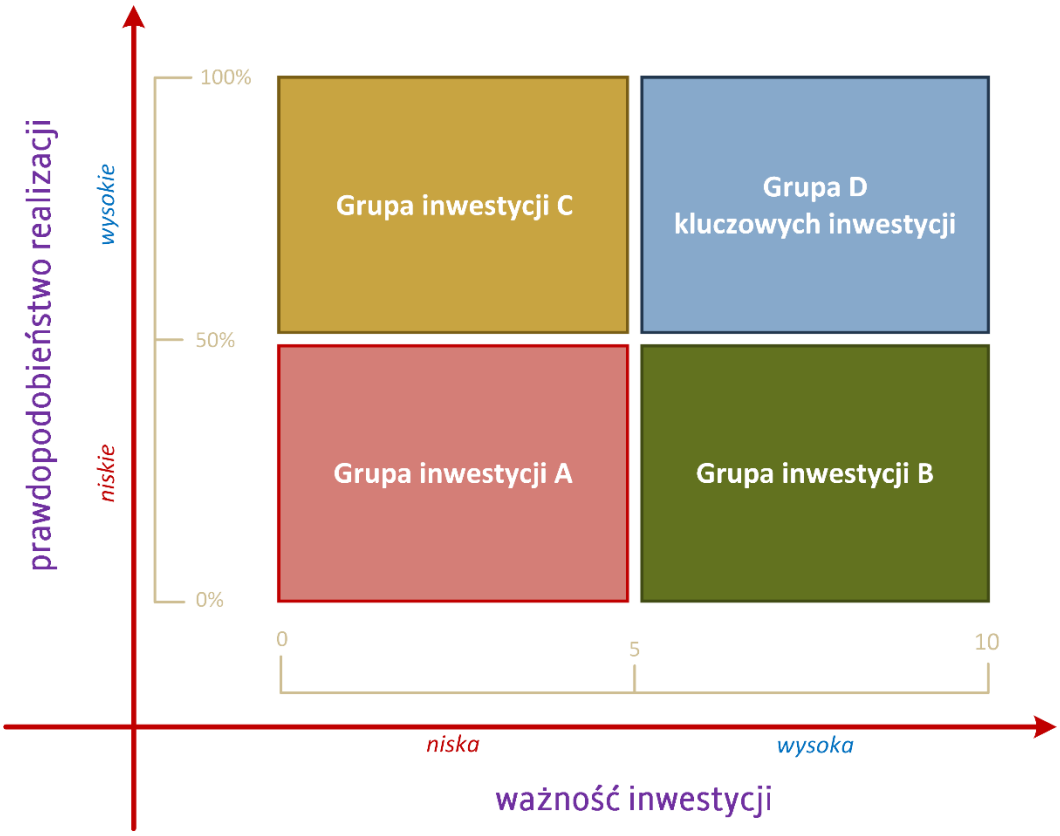
2. ANALIZA WIP: WAŻNOŚCI (ISTOTNOŚCI) I PRAWDOPODOBIEŃSTWA

2.1. Metodologia analizy WiP

W analizie **Ważności (istotności) i Prawdopodobieństwa (WiP)** działań inwestycyjnych (DI) w ramach poszczególnych celów szczegółowych ocenie poddaje się zarówno ważność poszczególnych inwestycji, jak i szanse na ich realizację w przyjętym horyzoncie czasu – do roku 2023.

Ważność była oceniana w skali od 0 do 10, gdzie 0 oznaczało, że dane działanie inwestycyjne jest całkowicie nieważne, natomiast 10, że jest niezwykle istotne. Ocena od 0 do 5 oznaczała, że inwestycja jest mało ważna, a powyżej 5, że jest istotna. Prawdopodobieństwo realizacji określonych działań inwestycyjnych oceniano posługując się skalą od 0% (brak prawdopodobieństwa realizacji inwestycji) do 100% (całkowita pewność, że inwestycja zostanie zrealizowana). Tym samym na osi od 0% do 50% lokowały się inwestycje mało prawdopodobne do realizacji, a powyżej 50% wysoce prawdopodobne. Uzyskane w ten sposób oceny każdego działania inwestycyjnego pozwoliły umieścić je na dwuwymiarowej siatce podzielonej na cztery obszary.

Schemat 11. Dwuwymiarowa macierz z czterema obszarami interpretacyjnymi analizy WiP.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Linie wewnątrz macierzy wyznaczają cztery obszary o różnej interpretacji analizy WiP. Obszar „A" skupia te działania, których prawdopodobieństwo realizacji ocenione zostało jako mało ważne i z niewielkim szansami na wdrożenie. W obszarze „B" znajdują się te działania inwestycyjne, które uczestnicy konsultacji społecznych uznali za bardzo ważne, ale niestety o małej szansie na realizację. Działania z obszaru „C" mają duże prawdopodobieństwo realizacji, ale nie mają one wielkiego znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. W obszarze „D" znajdują się działania bardzo ważne i z dużymi szansami na ich realizację. Dodatkowo, aby zawęzić zakres priorytetyzacji strategicznych działań inwestycyjnych wprowadzono szczególnie ważne i prawdopodobne działania, które mieszczą się w przedziale: ważność 7-10, prawdopodobieństwo 70%-100%. Określono również działania inwestycyjne najmniej akceptowalne: ważność 0-3, prawdopodobieństwo 0-30%.

2.2. Analiza WiP dla Gminy Zakrzówek

W analizie WiP mieszkańcy Gminy Zakrzówek ocenili ważność (istotność) i prawdopodobieństwo realizacji inwestycji planowanych przez władze Gminy. Każde z działań zostało umieszczone w jednym z trzech obszarów strategicznych, odpowiadających celom strategicznym – atrakcyjność i jakość życia oraz gospodarka. Poszczególnym zadaniom przypisane zostały stałe numery, ułatwiające późniejszą identyfikację działań.

W obszarze dotyczącym atrakcyjności i jakości życia znalazło się 15 działań, zaś w obszarze oraz „gospodarka" – 12 przedsięwzięć.

Tabela 80. Wykaz strategicznych działań inwestycyjnych wraz z priorytetami (obszarami strategicznymi).

Numer działania inwestycyjnego	Nazwa inwestycji	Obszar strategiczny
DI_1	Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych	atrakcyjność i jakość życia
DI_2	Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia
DI_3	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	atrakcyjność i jakość życia
DI_4	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia
DI_5	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia
DI_6	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	atrakcyjność i jakość życia
DI_7	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	atrakcyjność i jakość życia
DI_8	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	atrakcyjność i jakość życia
DI_9	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	atrakcyjność i jakość życia
DI_10	Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia
DI_11	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	atrakcyjność i jakość życia
DI_12	Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia

Numer działania inwestycyjnego	Nazwa inwestycji	Obszar strategiczny
DI_13	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	atrakcyjność i jakość życia
DI_14	Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka	atrakcyjność i jakość życia
DI_15	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	atrakcyjność i jakość życia
DI_16	Modernizacja placu targowego	gospodarka
DI_17	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)	gospodarka
DI_18	Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców	gospodarka
DI_19	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	gospodarka
DI_20	Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców	gospodarka
DI_21	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	gospodarka
DI_22	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	gospodarka
DI_23	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	gospodarka
DI_24	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	gospodarka
DI_25	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	gospodarka
DI_26	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	gospodarka
DI_27	Budowa bioelektrowni rolniczej	gospodarka

Źródło: opracowanie własne PARR.

Zgodnie z przyjętą metodologią mieszkańcy, mieli możliwość wyrażenia subiektywnej opinii na temat strategicznych działań inwestycyjnych poprzez ankietę on-line (metoda CAWI) i w wersji papierowej (metoda PAPI), ocenili poszczególne inwestycje pod kątem ich ważności w skali 0-10 oraz prawdopodobieństwa realizacji w skali 0-100%. Opinia mieszkańców umożliwiła opracowanie **indexu WiP.** Stanowi on iloczyn oceny i prawdopodobieństwa, wskazując **poziom akceptacji społecznej** dla poszczególnych działań inwestycyjnych.

Tabela 81. Interpretacja indexu WiP (akceptacji społecznej dla działań inwestycyjnych).

kolor	Wartość indexu WiP	interpretacja
	7.00 – 10.00	całkowita akceptacja społeczna
	5.00 – 6.99	bardzo duża akceptacja społeczna
	3.00 – 4.99	duża akceptacja społeczna
	2.00 – 2.99	umiarkowana akceptacja społeczna
	1.00 – 1.99	niska akceptacja społeczna
	0.00 – 0.99	brak akceptacji społecznej

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 82. Index WiP w obszarze dotyczącym integracji spójności społecznej.

miejsce	inwestycja	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	**Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek**	**DI_2**	**8,3**	**79%**	**6,6**
2 miejsce	**Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek**	**DI_12**	**7,1**	**66%**	**4,7**
3 miejsce	**Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka**	**DI_14**	**6,6**	**65%**	**4,3**
4 miejsce	**Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek**	**DI_4**	**6,8**	**58%**	**3,9**
5 miejsce	**Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek**	**DI_10**	**5,7**	**58%**	**3,3**
6 miejsce	**Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych**	**DI_1**	**6,1**	**51%**	**3,1**
7 miejsce	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	DI_8	6,1	48%	2,9
8 miejsce	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	DI_13	5,5	49%	2,7
9 miejsce	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	DI_3	5,1	50%	2,6
10 miejsce	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	DI_9	5,4	45%	2,4
11 miejsce	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	DI_6	5,4	44%	2,4
12 miejsce	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	DI_5	4,5	46%	2,1
13 miejsce	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	DI_15	4,2	48%	2,0
14 miejsce	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	DI_11	4,3	33%	1,4
15 miejsce	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	DI_7	3,2	38%	1,2

Źródło: opracowanie własne PARR.

Najwyższe indeks WiP (wysoka ważność i wysokie prawdopodobieństwo) w obszarze dotyczącym budowy integracji i spójności społecznej gminy otrzymały inwestycje:

- **Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek** – bardzo wysokie prawdopodobieństwo i bardzo wysoka ważność
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek
- Przebudowa drogi gminnej Sulów – Karpiówka
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek
- Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych

Jako mało prawdopodobne i mało ważne mieszkańcy Gminy Zakrzówek uznali:

- Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek
- Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)
- Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)
- Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim

Tabela 83. Priorytetowość inwestycji w obszarze dotyczącym integracji i spójności społecznej gminy.

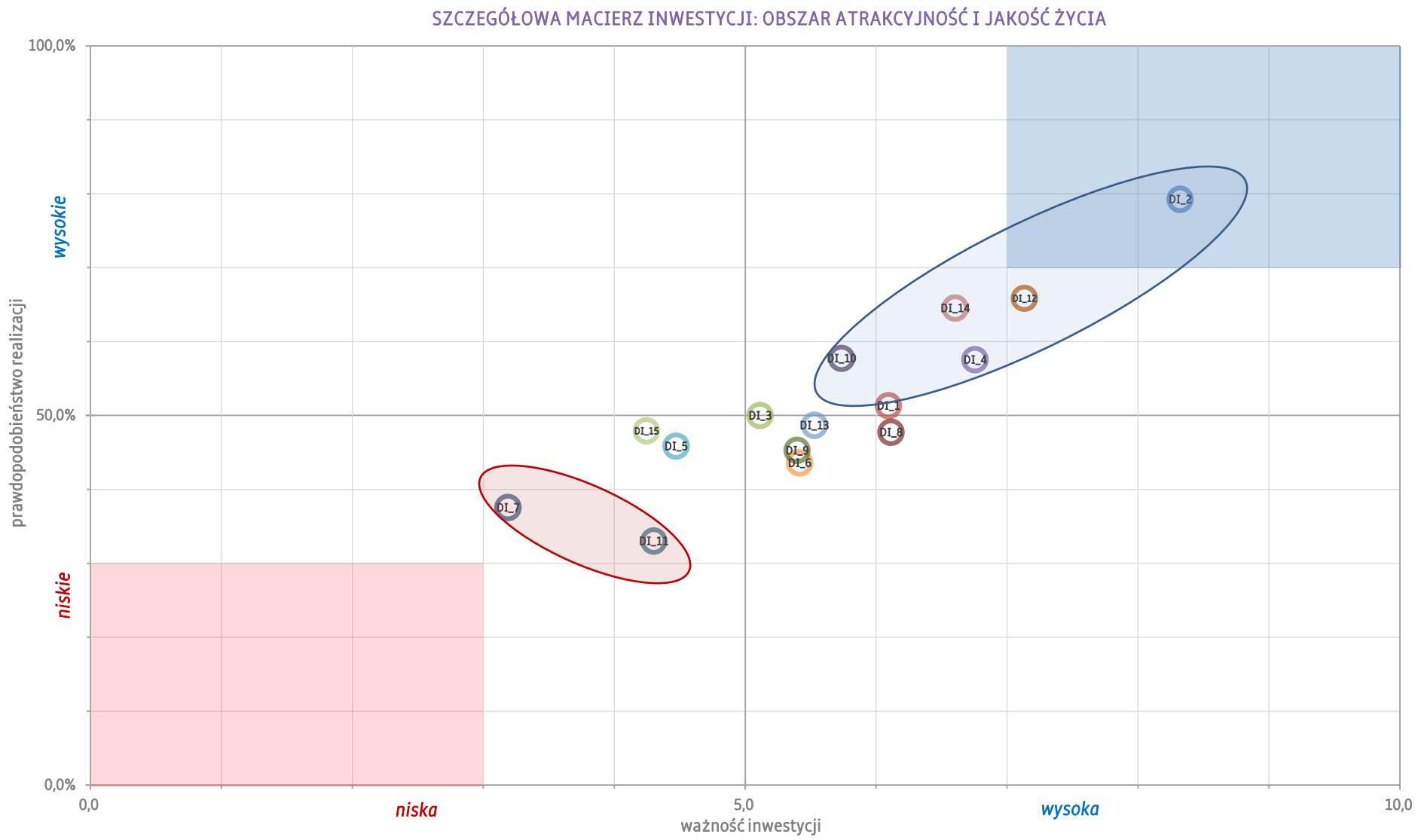
miejsce	inwestycja	nr działania inwestycyjnego	średnia	Index WiP	ważność
1 miejsce	**Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek**	**DI_2**	**4,4**	**6,6**	**8,3**
2 miejsce	**Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek**	**DI_12**	**5,7**	**4,7**	**7,1**
3 miejsce	**Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka**	**DI_14**	**6,0**	**4,3**	**6,6**
4 miejsce	**Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek**	**DI_4**	**6,7**	**3,9**	**6,8**
5 miejsce	**Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek**	**DI_10**	**6,9**	**3,3**	**5,7**
6 miejsce	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	DI_8	7,7	2,9	6,1
7 miejsce	Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych	DI_1	7,7	3,1	6,1
8 miejsce	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	DI_3	8,0	2,6	5,1
9 miejsce	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	DI_9	8,5	2,4	5,4
10 miejsce	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	DI_5	9,0	2,1	4,5
11 miejsce	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	DI_13	9,0	2,7	5,5
12 miejsce	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	DI_15	9,2	2,0	4,2
13 miejsce	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	DI_6	9,4	2,4	5,4
14 miejsce	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	DI_11	10,3	1,4	4,3
15 miejsce	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	DI_7	11,5	1,2	3,2

Źródło: opracowanie własne PARR.

W przypadku średniej wskazań miejsc, w górnej części klasyfikacji (pozycje 1-5) znalazły się takie działania, jak:

- Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek
- Przebudowa drogi gminnej Sulów – Karpiówka
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek

Wykres 126. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych w obszarze integracja i spójność społeczna.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 84. Index WiP w obszarze dotyczącym gospodarki.

miejsce	inwestycja	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Modernizacja placu targowego	DI_16	7,2	70%	5,1
2 miejsce	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)	DI_17	6,9	52%	3,6
3 miejsce	Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców	DI_20	6,7	52%	3,5
4 miejsce	Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców	DI_18	6,7	51%	3,4
5 miejsce	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	DI_26	5,8	57%	3,3
6 miejsce	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	DI_25	5,7	59%	3,3
7 miejsce	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	DI_24	5,5	58%	3,2
8 miejsce	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	DI_22	5,9	52%	3,1
9 miejsce	Budowa bioelektrowni rolniczej	DI_27	6,6	46%	3,0
10 miejsce	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	DI_21	5,4	47%	2,5
11 miejsce	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	DI_19	4,8	52%	2,5
12 miejsce	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	DI_23	5,1	47%	2,4

Źródło: opracowanie własne PARR.

Najwyższe indeks WiP (wysoka ważność i wysokie prawdopodobieństwo) w obszarze dotyczącym gospodarki otrzymały inwestycje:

- **Modernizacja placu targowego** – bardzo wysokie prawdopodobieństwo i bardzo wysoka ważność inwestycji,
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników
- i przedsiębiorców
- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców
- Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego
- Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE
- Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy
- Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.
- Budowa bioelektrowni rolniczej

Warte odnotowania jest zjawisko, że mieszkańcy nie wskazali żadnego z działań w obszarze „mieszkalnictwo" jako mało prawdopodobnego i mało ważnego.

Tabela 85. Priorytetowość w obszarze dotyczącym gospodarki.

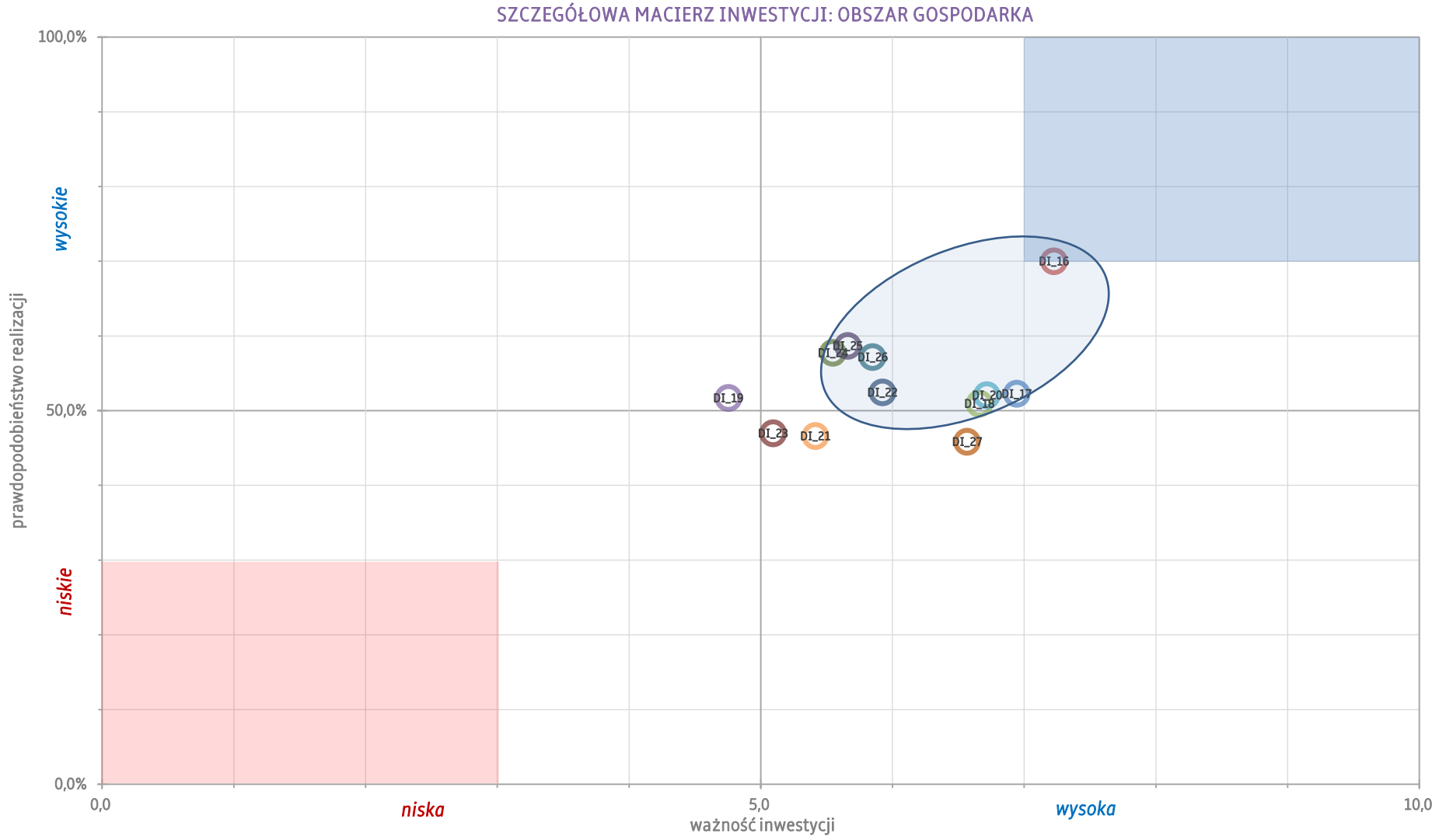
miejsce	inwestycja	nr działania inwestycyjnego	średnia	Index WiP	ważność
1 miejsce	**Modernizacja placu targowego**	**DI_16**	**4,0**	**5,1**	**7,2**
2 miejsce	**Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców**	**DI_20**	**5,7**	**3,5**	**6,7**
3 miejsce	**Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców**	**DI_18**	**5,9**	**3,4**	**6,7**
4 miejsce	**Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)**	**DI_17**	**5,9**	**3,6**	**6,9**
5 miejsce	**Budowa bioelektrowni rolniczej**	**DI_27**	**6,3**	**3,0**	**6,6**
6 miejsce	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	DI_25	6,5	3,3	5,7
7 miejsce	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	DI_22	6,5	3,1	5,9
8 miejsce	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	DI_26	6,7	3,3	5,8
9 miejsce	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	DI_24	7,1	3,2	5,5
10 miejsce	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	DI_23	7,3	2,4	5,1
11 miejsce	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	DI_21	7,8	2,5	5,4
12 miejsce	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	DI_19	8,3	2,5	4,8

Źródło: opracowanie własne PARR

W przypadku średniej wskazań miejsc, w górnej części klasyfikacji (pozycje 1-5) znalazły się takie działania, jak:

- Modernizacja placu targowego
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców
- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)
- Budowa bioelektrowni rolniczej

Wykres 127. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych w obszarze gospodarka.

Źródło: opracowanie własne PARR.

W podsumowaniu analizy WiP należy zauważyć pozytywne zjawisko wystąpienia największego odsetka inwestycji w grupie D, która dotyczy działań o wysokim % prawdopodobieństwa oraz wysokiej ważności – znalazło się w niej 14 inwestycji z dwóch obszarów (52% wszystkich przedsięwzięć). Wśród działań o niskim prawdopodobieństwie, jednak o wysokiej ważności (grupa B) wymieniono 8 inwestycji – 30%, jako mało ważne i wysoce prawdopodobne (grupa C) wskazano 1 działanie – 4%. Pozostałe 4 inwestycje (15%) została zaliczona do grupy A – o niskim prawdopodobieństwie i niskiej ważności.

Tabela 86. Podsumowanie analizy Ważności i Prawdopodobieństwa.

litera grupy	opis grupy	liczba inwestycji	% inwestycji
A	niski % prawdopodobieństwa oraz niska ważność	4	15%
B	niski % prawdopodobieństwa, lecz wysoka ważność	8	30%
C	wysoki % prawdopodobieństwa, ale niska ważność	1	4%
D	wysoki % prawdopodobieństwa oraz wysoka ważność	14	52%
razem:		***27***	***100%***

Źródło: opracowanie własne PARR.

Poniższe tabele przedstawiają nazwy inwestycji w poszczególnych grupach analizy WiP, uszeregowane według wysokości wskaźnika WiP.

Tabela 87. Kluczowe inwestycje w obszarze D – wysoki % prawdopodobieństwa oraz wysoka ważność.

wysoki % prawdopodobieństwa oraz wysoka ważność						
miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_2	8,3	79%	6,6
2 miejsce	Modernizacja placu targowego	gospodarka	DI_16	7,2	70%	5,1
3 miejsce	Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_12	7,1	66%	4,7
4 miejsce	Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka	atrakcyjność i jakość życia	DI_14	6,6	65%	4,3
5 miejsce	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_4	6,8	58%	3,9
6 miejsce	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)	gospodarka	DI_17	6,9	52%	3,6
7 miejsce	Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców	gospodarka	DI_20	6,7	52%	3,5
8 miejsce	Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców	gospodarka	DI_18	6,7	51%	3,4
9 miejsce	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	gospodarka	DI_26	5,8	57%	3,3
10 miejsce	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	gospodarka	DI_25	5,7	59%	3,3
11 miejsce	Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_10	5,7	58%	3,3
12 miejsce	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	gospodarka	DI_24	5,5	58%	3,2
13 miejsce	Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych	atrakcyjność i jakość życia	DI_1	6,1	51%	3,1
14 miejsce	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	gospodarka	DI_22	5,9	52%	3,1

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 88. Lista inwestycji mało ważnych, ale wysoce prawdopodobnych – obszar B.

wysoki % prawdopodobieństwa, ale niska ważność						
miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	gospodarka	DI_19	4,8	52%	2,5

Tabela 89. Lista inwestycji ważnych, ale mało prawdopodobnych – obszar B.

niski % prawdopodobieństwa, lecz wysoka ważność						
miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Budowa bioelektrowni rolniczej	gospodarka	DI_27	6,6	46%	3,0
2 miejsce	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	atrakcyjność i jakość życia	DI_8	6,1	48%	2,9
3 miejsce	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	atrakcyjność i jakość życia	DI_13	5,5	49%	2,7
4 miejsce	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	atrakcyjność i jakość życia	DI_3	5,1	50%	2,6
5 miejsce	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	gospodarka	DI_21	5,4	47%	2,5
6 miejsce	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	atrakcyjność i jakość życia	DI_9	5,4	45%	2,4
7 miejsce	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	gospodarka	DI_23	5,1	47%	2,4
8 miejsce	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	atrakcyjność i jakość życia	DI_6	5,4	44%	2,4

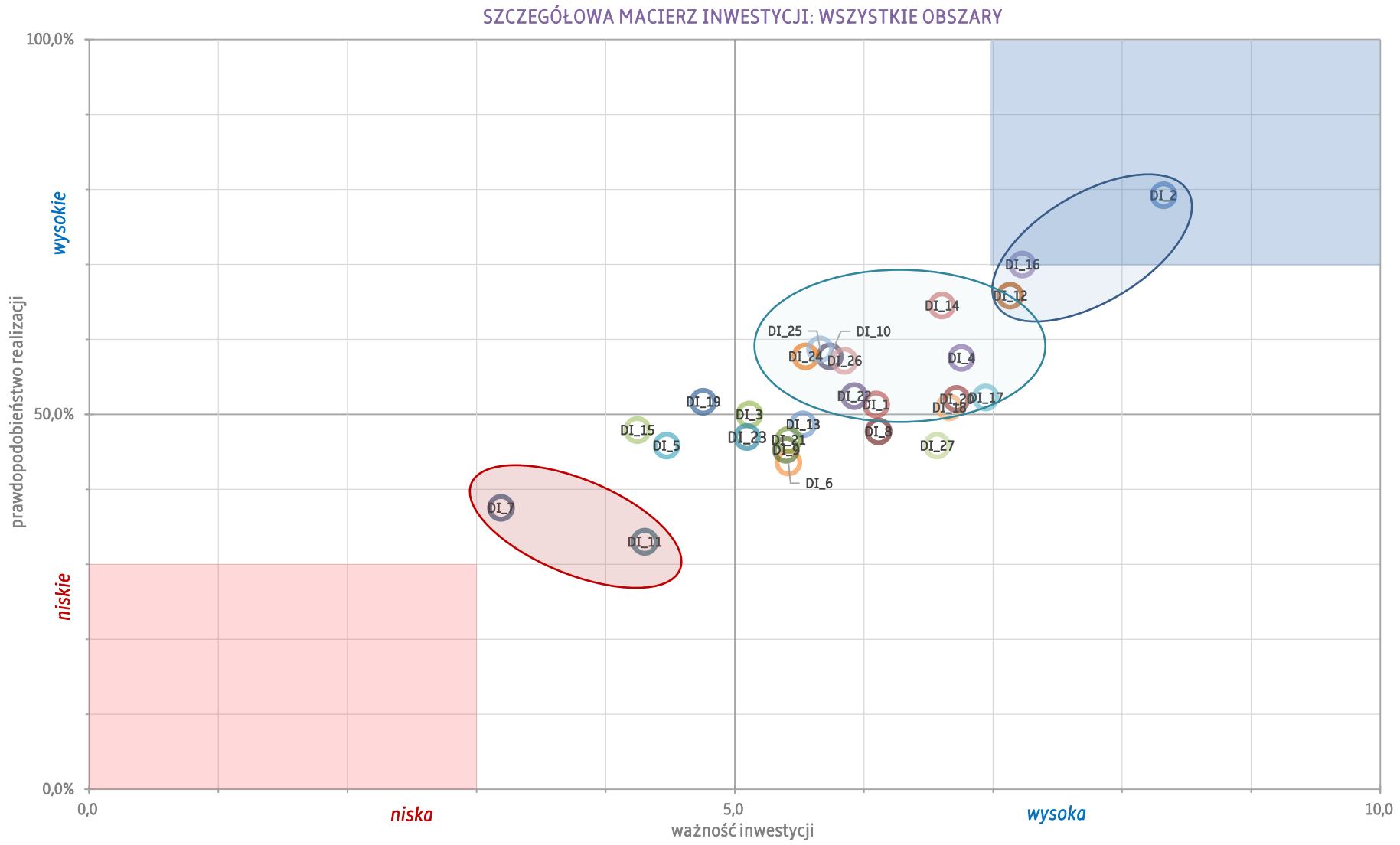
Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 90. Inwestycje mało ważne i mało prawdopodobne – obszar A.

niski % prawdopodobieństwa oraz niska ważność						
miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	atrakcyjność i jakość życia	DI_7	3,2	38%	1,2
2 miejsce	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	atrakcyjność i jakość życia	DI_11	4,3	33%	1,4
3 miejsce	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	atrakcyjność i jakość życia	DI_15	4,2	48%	2,0
4 miejsce	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_5	4,5	46%	2,1

Źródło: opracowanie własne PARR.

Wykres 128. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych analizy WiP we wszystkich obszarach.

Źródło: opracowanie własne PARR.

Tabela 91. Ranking najważniejszych inwestycji w opinii mieszkańców Gminy Zakrzówek.

miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_2	8,3	79%	6,6
2 miejsce	Modernizacja placu targowego	gospodarka	DI_16	7,2	70%	5,1
3 miejsce	Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_12	7,1	66%	4,7
4 miejsce	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)	gospodarka	DI_17	6,9	52%	3,6
5 miejsce	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_4	6,8	58%	3,9
6 miejsce	Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców	gospodarka	DI_20	6,7	52%	3,5
7 miejsce	Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców	gospodarka	DI_18	6,7	51%	3,4
8 miejsce	Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka	atrakcyjność i jakość życia	DI_14	6,6	65%	4,3
9 miejsce	Budowa bioelektrowni rolniczej	gospodarka	DI_27	6,6	46%	3,0
10 miejsce	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	atrakcyjność i jakość życia	DI_8	6,1	48%	2,9
11 miejsce	Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych	atrakcyjność i jakość życia	DI_1	6,1	51%	3,1
12 miejsce	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	gospodarka	DI_22	5,9	52%	3,1
13 miejsce	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	gospodarka	DI_26	5,8	57%	3,3
14 miejsce	Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_10	5,7	58%	3,3
15 miejsce	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	gospodarka	DI_25	5,7	59%	3,3
16 miejsce	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	gospodarka	DI_24	5,5	58%	3,2

miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
17 miejsce	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	atrakcyjność i jakość życia	DI_13	5,5	49%	2,7
18 miejsce	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	atrakcyjność i jakość życia	DI_6	5,4	44%	2,4
19 miejsce	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	gospodarka	DI_21	5,4	47%	2,5
20 miejsce	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	atrakcyjność i jakość życia	DI_9	5,4	45%	2,4
21 miejsce	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	atrakcyjność i jakość życia	DI_3	5,1	50%	2,6
22 miejsce	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	gospodarka	DI_23	5,1	47%	2,4
23 miejsce	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	gospodarka	DI_19	4,8	52%	2,5
24 miejsce	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_5	4,5	46%	2,1
25 miejsce	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	atrakcyjność i jakość życia	DI_11	4,3	33%	1,4
26 miejsce	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	atrakcyjność i jakość życia	DI_15	4,2	48%	2,0
27 miejsce	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	atrakcyjność i jakość życia	DI_7	3,2	38%	1,2

Źródło: opracowanie własne PARR.

Macierz analizy WiP wskazuje, że mieszkańcy Gminy Zakrzówek jako najbardziej pożądane i możliwe do realizacji uznali takie działania, jak:

- Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek
- Modernizacja placu targowego
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników iprzedsiębiorców
- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców
- Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka
- Budowa bioelektrowni rolniczej
- Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych
- Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.
- Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek
- Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE
- Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy.

W rankingu dotyczącym ważności poszczególnych inwestycji, mieszkańcy Gminy Zakrzówek wskazali na (pozycje 1-6):

- Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek
- Modernizacja placu targowego
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek
- Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców
- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców
- Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego
- Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek
- Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy
- Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych
- Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.
- Budowa bioelektrowni rolniczej.

Tabela 92. Index WiP – ranking akceptacji społecznej dla inwestycji w Gminie Zakrzówek.

miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
1 miejsce	Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_2	8,3	79%	6,6
2 miejsce	Modernizacja placu targowego	gospodarka	DI_16	7,2	70%	5,1
3 miejsce	Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_12	7,1	66%	4,7
4 miejsce	Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka	atrakcyjność i jakość życia	DI_14	6,6	65%	4,3
5 miejsce	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_4	6,8	58%	3,9
6 miejsce	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)	gospodarka	DI_17	6,9	52%	3,6
7 miejsce	Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców	gospodarka	DI_20	6,7	52%	3,5
8 miejsce	Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców	gospodarka	DI_18	6,7	51%	3,4
9 miejsce	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego	gospodarka	DI_26	5,8	57%	3,3
10 miejsce	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	gospodarka	DI_25	5,7	59%	3,3
11 miejsce	Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_10	5,7	58%	3,3
12 miejsce	Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy	gospodarka	DI_24	5,5	58%	3,2
13 miejsce	Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych	atrakcyjność i jakość życia	DI_1	6,1	51%	3,1
14 miejsce	Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.	gospodarka	DI_22	5,9	52%	3,1
15 miejsce	Budowa bioelektrowni rolniczej	gospodarka	DI_27	6,6	46%	3,0

miejsce	inwestycja	obszar strategiczny	nr działania inwestycyjnego	ważność	prawdopodobieństwo	Index WiP
16 miejsce	Gazyfikacja Gminy Zakrzówek realizowana przez zewnętrznego inwestora	atrakcyjność i jakość życia	DI_8	6,1	48%	2,9
17 miejsce	Poprawa atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego w Zakrzówku	atrakcyjność i jakość życia	DI_13	5,5	49%	2,7
18 miejsce	Przebudowa wodociągu w miejscowości Majdan-Grabina	atrakcyjność i jakość życia	DI_3	5,1	50%	2,6
19 miejsce	Wprowadzenie systemu preferencji podatkowych dla grup producenckich	gospodarka	DI_21	5,4	47%	2,5
20 miejsce	Funkcjonowanie Centrum Obsługi Inwestora	gospodarka	DI_19	4,8	52%	2,5
21 miejsce	Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej	atrakcyjność i jakość życia	DI_9	5,4	45%	2,4
22 miejsce	Realizacja inwestycji gospodarczych w ramach partnerstwa-publiczno-prywatnego (PPP)	gospodarka	DI_23	5,1	47%	2,4
23 miejsce	Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy	atrakcyjność i jakość życia	DI_6	5,4	44%	2,4
24 miejsce	Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	atrakcyjność i jakość życia	DI_5	4,5	46%	2,1
25 miejsce	Przebudowa drogi gminnej w Zakrzówku (ul. Sienkiewicza)	atrakcyjność i jakość życia	DI_15	4,2	48%	2,0
26 miejsce	Utworzenie osiedla domków jednorodzinnych przy drodze Zakrzówek – Bystrzyca (Szkoła)	atrakcyjność i jakość życia	DI_11	4,3	33%	1,4
27 miejsce	Termomodernizacja budynku komunalnego i adaptacja na potrzeby świetlicy wiejskiej w Rudniku Drugim	atrakcyjność i jakość życia	DI_7	3,2	38%	1,2

Źródło: opracowanie własne PARR.

Przeprowadzona analiza WiP wskazuje na wysoką akceptację mieszkańców Gminy Zakrzówek dla zdecydowanej większości z planowanych przez władze gminy działań inwestycyjnych, w tym w szczególności:

- Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek
- Modernizacja placu targowego
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia placówek służby zdrowia z terenu Gminy Zakrzówek
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)
- Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek
- Wspierania działań na rzecz tworzenia grup producenckich, zrzeszeń i klastrów wśród rolników i przedsiębiorców
- Wprowadzenie systemu ulg dla inwestorów i przedsiębiorców
- Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka
- Budowa bioelektrowni rolniczej
- Budowa elektrowni słonecznych przy sieciach transformatorowych
- Wspieranie różnicowania działalności rolnej w kierunkach: agroturystyka, rekreacja, wypoczynek, OZE, turystyka wiejska itd.
- Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego
- Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek
- Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE
- Organizacja cyklicznych szkoleń i spotkań informacyjnych zachęcających do zakładania i rozwoju własnej firmy.

3. SYSTEM FINANSOWANIA STRATEGII – PLAN FINANSOWY

3.1. Źródła finansowania Strategii

Głównymi źródłami finansowania strategii będą:

- środki własne – budżet gminy,
- zewnętrzne środki publiczne – dostępne przede wszystkim w ramach programów finansowanych z Unii Europejskiej
- środki z sektora prywatnego, np. w ramach projektów partnerstwa publiczno-prywatnego (hybrydowego).

Trudno jednak oczekiwać, że realizacja założonych celów strategicznych i operacyjnych wynikających ze zdefiniowanych problemów będzie możliwa bez skutecznego pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania w postaci źródeł zewnętrznych.

Praktycznie żadna z priorytetowych inwestycji nie ma szans na szybką realizację powodzenia, bez uzyskania zewnętrznego dofinansowania. Rekomendowane jest tym samym aplikowanie o środki unijne (lub pochodzące z alternatywnych programów) aby zwiększyć wydolność inwestycyjną gminy i skutecznie realizować zaplanowane zadania.

Kluczowe źródła zewnętrznego finansowania inwestycji w omawianym okresie to:

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL)** (wszystkie rodzaje infrastruktury, w tym, wodno-kanalizacyjna, edukacyjna, kulturalna, informatyczna, rozwój przedsiębiorczości, promocja gospodarcza, rewitalizacja, niska emisja, OZE itp.);
- **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój (PO WER)** (np. rozwój zasobów ludzkich - szkolenia, doradztwo, wsparcie na rynku pracy; partnerstwo lokalne, kształtowanie postaw społecznych, wsparcie organizacji pozarządowych, wsparcie dla przedsiębiorstw, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, itp.);
- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)** (np. drogi lokalne, infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, agroturystyka, dziedzictwo kulturowe wsi, integracja społeczna, przedsiębiorczość itp.);
- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)** (np. ponadlokalne projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, i gospodarki odpadami, zmniejszenie emisyjności gospodarki itp.);
- **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR)** (np. wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach, działalność B+R itp.).
- **Program Operacyjny Polska Cyfrowa (PO PC)** (np. zapewnienie powszechnego dostęp do szybkiego internet, budowa e-administracji, cyfrowa aktywizacja społeczeństwa itp.).

Oprócz funduszy UE funkcjonują również inne możliwości finansowania rozwoju samorządu, tj.:

- Norweski Mechanizm Finansowy,
- Szwajcarski Instrument Finansowy,
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych Ekofundusz,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ,
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Ministerstwo Edukacji,
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- Ministerstwo Sportu i Turystyki,
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych,
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie,
- Zarząd Dróg Powiatowych,
- Młodzież w Działaniu,
- Bank Gospodarstwa Krajowego (Fundusz Poręczeń Unijnych, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, itd.),
- Fundacje i grantodawcy,
- inne.

Powyższe źródła mogą stanowić ciekawą alternatywę dla środków pochodzących z UE, natomiast **głównymi źródłami zewnętrznymi finansowania Strategii będą:**

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój.

Dokładne rozplanowanie dochodów oraz wydatków z budżetu Gminy Zakrzówek w okresie realizacji zadań zapisanych w Strategii pozwoli na właściwą i efektywną koncentrację działań i posiadanych zasobów. Dzięki właściwemu oszacowaniu posiadanych środków finansowych, wpływów do budżetu w kolejnych latach oraz kosztach niezbędnych do poniesienia w procesie realizacji Strategii, w przypadku wystąpienia problemów możliwe będzie łatwiejsze i szybsze ich rozwiązanie.

3.2. Symulacja budżetu na lata 2016-2023

Na podstawie historii dochodów i wydatków budżetowych Gminy Zakrzówek, określono trendy z lat 2002-2014 i opracowana została prognoza budżetu na lata 2016-2023.

Tabela 93. Symulacja budżetu Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023.

	średnia z lat 2002-2014	średnia do prognozy	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	*suma:*	*% zgodności prognoz I i II*
dochody ogółem (prognoza I)	10,0%	**6,5%**	21 642 907	23 049 696	24 547 926	26 143 541	27 842 871	29 652 658	31 580 081	33 632 786	***218 092 465***	*99,1%*
dochody ogółem (prognoza II)			*21 581 885*	*22 928 589*	*24 368 587*	*25 908 887*	*27 557 061*	*29 321 281*	*31 210 375*	*33 233 882*	***216 110 547***	
dochody własne	9,4%	**9,3%**	4 581 298	5 007 359	5 473 044	5 982 037	6 538 366	7 146 434	7 811 053	8 537 480	*51 077 071*	
dotacje ogółem (celowe + dotacje paragrafy 200, 620)	35,9%	**7,0%**	8 020 673	8 582 120	9 182 868	9 825 669	10 513 466	11 249 408	12 036 867	12 879 448	*82 290 518*	
subwencje ogólne	3,3%	**4,0%**	8 979 914	9 339 110	9 712 675	10 101 182	10 505 229	10 925 438	11 362 456	11 816 954	*82 742 958*	
wydatki ogółem (prognoza I)	11,4%	**5,1%**	22 773 215	23 934 649	25 155 316	26 438 238	27 786 588	29 203 704	30 693 093	32 258 440	***218 243 243***	*99,9%*
wydatki ogółem (prognoza II)			21 642 907	23 049 696	24 547 926	26 143 541	27 842 871	29 652 658	31 580 081	33 632 786	***218 092 465***	
wydatki bieżące ogółem	5,6%	**5,9%**	17 560 368	19 271 430	21 006 044	22 843 001	24 788 338	26 848 450	29 030 109	31 340 485	*192 688 225*	
obsługa długu (pozostała z lat ubiegłych)			**655 800**	**675 000**	**597 600**	**597 600**	**597 600**	**597 600**	**597 600**	**597 600**	***10 036 800***	
inwestycje wspólne (powiat, województwo)			**300 000**								***300 000***	
wydatki majątkowe inwestycyjne			**3 782 538**	**3 778 266**	**3 541 881**	**3 300 540**	**3 054 533**	**2 804 208**	**2 549 972**	**2 292 301**	***25 104 240***	
Strategiczny Budżet Inwestycyjny (SBI):		**60,0%**	**2 269 523**	**2 266 959**	**2 125 129**	**1 980 324**	**1 832 720**	**1 682 525**	**1 529 983**	**1 375 381**	***15 062 544***	
budżet operacyjny:		**40,0%**	**1 513 015**	**1 511 306**	**1 416 753**	**1 320 216**	**1 221 813**	**1 121 683**	**1 019 989**	**916 920**	***10 041 696***	
max. linia kredytowa			12 985 744	13 829 817	14 728 756	15 686 125	16 705 723	17 791 595	18 948 048	20 179 672		

Źródło: opracowanie własne PARR.

Na podstawie przeprowadzonej symulacji prognoza budżetu do 2023 roku wykazała, że:

- **dochody** ogółem budżetu Gminy Zakrzówek powinny wynieść około: **218 mln zł**,
- **wydatki ogółem** budżetu Gminy Zakrzówek powinny wynieść około **218,2 mln zł**,
- **wydatki bieżące** budżetu Gminy Zakrzówek powinny wynieść około **192,7 mln zł.**

Wydatki inwestycyjne – stanowiące różnice między dochodami a wydatkami bieżącymi budżetu, z uwzględnieniem spłaty zadłużenia i wkładu własnego dla samorządowych inwestycji wspólnych – łącznie mogą wynieść około **25 mln zł.**

W analizie trendów z lat 2002-2014 zauważone zostały następujące średnie wzrosty rok do roku:

- dochody ogółem – 10%
- dochody własne – 9,4%
- dotacje ogółem (celowe + dotacje paragrafy 200, 620) – 35,9%
- subwencje ogólne – 3,3%
- wydatki ogółem – 11,4%
- wydatki bieżące ogółem – 5,6%

Przyjmując wariant ostrożny dalszych wzrostów dochodów i wydatków budżetowych (niższy wzrost rok do roku, wyższe wydatki bieżące ogółem), zakłada się średnie do prognozy w wysokości:

- dochody ogółem – 6,5%
- dochody własne – 9,3%
- dotacje ogółem (celowe + dotacje paragrafy 200, 620) – 7,0%
- subwencje ogólne – 4,0%
- wydatki ogółem – 5,1%
- wydatki bieżące ogółem – 5,9%

Planując wydatki budżetowe należy uwzględnić zabezpieczenie środków finansowych na realizację projektów inwestycyjnych zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek oraz na bieżące, doraźne działania, jak np. remonty i budowę dróg lokalnych, chodników oraz oświetlenia, współpracę z organizacjami pozarządowymi, czy wsparcie dla wydarzeń kulturalnych. Z racji tego, proponuje się podział kwoty w ramach wydatków inwestycyjnych na:

- **Strategiczny Budżet Inwestycyjny [SBI]**
- **budżet operacyjny [BO]**

Strategiczny Budżet Inwestycyjny dotyczyć będzie realizacji **priorytetowych strategicznych działań inwestycyjnych** zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek i w założeniu stanowić ma **60% wydatków inwestycyjnych**, tj. **około 15 mln zł**. Natomiast kwota w ramach **budżetu operacyjnego** miałaby wynieść **40% wydatków inwestycyjnych**, czyli ok. **10 mln zł.**

Podczas otwartych konsultacji społecznych mieszkańcom Gminy Zakrzówek przedstawiona została lista **27 strategicznych działań inwestycyjnych**. Mieszkańcy ocenili je pod kątem ważności i prawdopodobieństwa.

Realizacja takiego planu inwestycyjnego jest ponad możliwości finansowe Gminy Zakrzówek. Zatem konieczne stało się opracowanie Strategicznego Budżetu Inwestycyjnego (SBI) obejmującego priorytetowe działania inwestycyjne. Uczyniono to w ramach dialogu obywatelskiego podczas otwartego spotkania konsultacyjnego z mieszkańcami Gminy Zakrzówek.

Podczas spotkania konsultacyjnego, przy wsparciu ekspertów PARR, **mieszkańcy Gminy Zakrzówek opracowali Strategiczny Budżet Inwestycyjny**, w którym zamieszczone zostały **priorytetowe, według opinii społecznej, strategiczne działania inwestycyjne**. Z jednej strony mieszkańcy brali pod uwagę wyniki analizy WiP, ale z drugiej w toku dyskusji wypracowywali alternatywne rozwiązania.

Ostatecznie **lista priorytetowych strategicznych działań inwestycyjnych, opracowana w ramach otwartych konsultacji społecznych**, przedstawia się następująco:

1. **Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek**
2. **Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka**
3. **Modernizacja placu targowego**
4. **Budowa drugiej studni wodociągowej w miejscowości Studzianki**
5. **Gospodarka wodno-ściekowa - etap I**
6. **Kolektory słoneczne**
7. **Przedszkole w Zakrzówku**
8. **Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy**
9. **Termomodernizacja (oświata i BUP)**
10. **Tereny inwestycyjne (10 ha)**
11. **Gospodarka wodno-ściekowa - etap II**

Lista ta stanowi wyraz ambicji lokalnej społeczności Gminy Zakrzówek w zakresie najważniejszych dla rozwoju gminy działań inwestycyjnych.

Pamiętać jednak należy, że pełna lista strategicznych inwestycji dla Gminy Zakrzówek obejmuje **27 działań** [***patrz:*** *Tabela 80*].

Tabela 94. Strategiczny Budżet Inwestycyjny (SBI) Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023, obejmujący priorytetowe strategiczne działania inwestycyjne.

rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Strategiczny Budżet Inwestycyjny [SBI]	2 269 523 zł	2 266 959 zł	2 125 129 zł	1 980 324 zł	1 832 720 zł	1 682 525 zł	1 529 983 zł	1 375 381 zł
przeniesiona nadwyżka budżetowa z lat poprzednich		*500 000 zł*			*70 000 zł*			
kwota długu na koniec roku:	9 381 000 zł	8 706 000 zł	8 108 400 zł	7 510 800 zł	6 913 200 zł	6 315 600 zł	5 718 000 zł	5 120 400 zł
% zadłużenia (max. 60%):	43,3%	37,8%	33,0%	28,7%	24,8%	21,3%	18,1%	15,2%
KREDYT								
ile lat:								
oprocentowanie:								
roczny koszt obsługi długu:	0 zł	0 zł	0 zł	0 zł	0 zł	0 zł	0 zł	0 zł
POZOSTAŁY SBI	568 973 zł	30 449 zł	778 619 zł	410 324 zł	2 720 zł	82 525 zł	29 983 zł	-124 619 zł

SBI	15 062 544 zł
budżet z kredytami	*15 062 544 zł*

suma zaciągniętych kredytów:	0 zł
kredyt do spłaty po roku 2023:	*0 zł*
koszt kredytu:	*0 zł*

bilans lat 2016-2023:	1 778 974 zł

PRIORYTETOWE INWESTYCJE STRATEGICZNE	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
roczne wydatki inwestycyjne - WSZYSTKIE:	4 130 000 zł	9 300 000 zł	5 700 000 zł	2 000 000 zł	2 200 000 zł	1 800 000 zł	1 500 000 zł	1 500 000 zł
roczne wydatki inwestycyjne - WKŁAD WŁASNY:	1 200 550 zł	2 736 510 zł	1 346 510 zł	1 500 000 zł	1 900 000 zł	1 600 000 zł	1 500 000 zł	1 500 000 zł
roczne wydatki inwestycyjne - DOFINANSOWANIE:	2 929 450 zł	6 563 490 zł	4 353 490 zł	500 000 zł	300 000 zł	200 000 zł	0 zł	0 zł
Modernizacja centrum miejscowości Zakrzówek	375 000 zł							
Przebudowa drogi gminnej Sulów - Karpiówka	545 550 zł							

wkład własny razem	inwestycja razem	dofinansowanie	źródło finansowania
wydatki inwestycyjne razem:		*28 130 000 zł*	
wkład własny razem:		*13 283 570 zł*	
wartość dofinansowania razem:		*14 846 430 zł*	
375 000 zł	*1 500 000 zł*	**75,00%**	*PROW*
545 550 zł	*1 500 000 zł*	**63,63%**	*PROW*

PRIORYTETOWE INWESTYCJE STRATEGICZNE	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	wkład własny razem	inwestycja razem	dofinansowanie	źródło finansowania
roczne wydatki inwestycyjne - WSZYSTKIE:	4 130 000 zł	9 300 000 zł	5 700 000 zł	2 000 000 zł	2 200 000 zł	1 800 000 zł	1 500 000 zł	1 500 000 zł	*wydatki inwestycyjne razem:*		*28 130 000 zł*	
roczne wydatki inwestycyjne - WKŁAD WŁASNY:	1 200 550 zł	2 736 510 zł	1 346 510 zł	1 500 000 zł	1 900 000 zł	1 600 000 zł	1 500 000 zł	1 500 000 zł	*wkład własny razem:*		*13 283 570 zł*	
roczne wydatki inwestycyjne - DOFINANSOWANIE:	2 929 450 zł	6 563 490 zł	4 353 490 zł	500 000 zł	300 000 zł	200 000 zł	0 zł	0 zł	*wartość dofinansowania razem:*		*14 846 430 zł*	
Modernizacja placu targowego	30 000 zł	1 000 000 zł							*1 030 000 zł*	*1 030 000 zł*		
Budowa drugiej studni wodociągowej w miejscowości Studzianki	100 000 zł								*100 000 zł*	*100 000 zł*		
Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek - etap I		836 510 zł	836 510 zł						*1 673 020 zł*	*4 600 000 zł*	**63,63%**	*PROW*
Montaż kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych w Gminie Zakrzówek		510 000 zł	510 000 zł						*1 020 000 zł*	*6 800 000 zł*	**85,00%**	*RPO*
Adaptacja budynku komunalnego na potrzeby przedszkola publicznego w miejscowości Zakrzówek	150 000 zł								*150 000 zł*	*1 000 000 zł*	**85,00%**	*RPO*
Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy		225 000 zł							*225 000 zł*	*1 500 000 zł*	**85,00%**	*RPO*
Termomodernizacja placówek oświatowych i budynków użyteczności publicznej		165 000 zł							*165 000 zł*	*1 100 000 zł*	**85,00%**	*RPO*
Stworzenie 10 ha strefy aktywności gospodarczej (stworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przemysłu i usług)					1 000 000 zł	1 000 000 zł	1 500 000 zł	1 500 000 zł	*5 000 000 zł*	*5 000 000 zł*		
Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzówek - etap II				1 500 000 zł	900 000 zł	600 000 zł			*3 000 000 zł*	*4 000 000 zł*	**25,00%**	*WFOŚiGW*

Źródło: opracowanie własne PARR na podstawie spotkania konsultacyjnego z mieszkańcami Gminy Zakrzówek.

4. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI STRATEGII

4.1. Monitoring

Monitoring to jeden z kluczowych elementów wdrażania strategii. Opiera się na systematycznym zbieraniu danych dotyczących realizacji założeń Strategii i porównywaniu osiąganych wskaźników z zakładanymi. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności i efektywności realizowanych zadań. Na podstawie analiz krzywej stanu obecnego od zakładanego formułowane są ewentualne wnioski dotyczące zmian w celach operacyjnych strategii lub zadaniach. Cały proces monitoringu ma na celu zapewnienie efektywności wydatkowania środków na realizację Strategii. Posiada również wartość antycypacyjną, polegającą na możliwości wczesnego wykrycia ewentualnych błędów i reagowania na nie, a także dostosowanie zapisów strategii do zmieniających się uwarunkowań.

Podstawowymi elementami systemu monitoringu są:

- instytucje zaangażowane w proces,
- system sprawozdawczości,
- zestaw wskaźników na podstawie, których będzie monitorowana Strategia (120 wskaźników).

System instytucjonalny monitorowania Strategii odbywać się będzie na trzech poziomach:

- zmian sytuacji społeczno-gospodarczej,
- realizacji celów szczegółowych oraz priorytetów na podstawie wskaźników liczbowych,
- realizacji zadań (projektów) określonych w zapisach Strategii.

Za monitorowanie Strategii odpowiedzialny jest **Urząd Gminy**. Wójt Gminy Zakrzówek może alternatywnie powołać **Zespół ds. Monitoringu Strategii Rozwoju (ZMSR).**

Urząd/Zespół będzie miał za zadanie dokonywanie bieżącego monitoringu postępu i skutków realizacji Strategii, a w szczególności zgodności postępu we wdrażaniu zadań z przyjętym harmonogramem oraz wizją rozwoju. Będzie dokonywał tego głównie na podstawie ogólnodostępnych źródeł statystycznych – Banku Danych Lokalnych. W przypadku braku danych przewiduje się przeprowadzanie badań.

Informacje w sprawie postępu realizacji Strategii będą przekazywane do wiadomości publicznej pod koniec każdego roku w postaci dokumentu: „**Raport o Stanie Gminy Zakrzówek**". Raport będzie prezentował zmianę podstawowych wskaźników i informacji dotyczących Gminy. Fakultatywnie do oceny zmiany atrakcyjności Gminy Zakrzówek może być wykorzystywana analiza RegioStrateg.

Monitoring społeczny

Fakultatywnie możliwe jest powołanie **Rady Rozwoju Strategicznego Gminy Zakrzówek**, która byłaby odpowiedzialna za społeczny monitoring realizacji Strategii. W jej skład wchodziliby przedstawiciele: administracji gminnej i jednostek organizacyjnych (1/3 składu), lokalnego biznesu (1/3 składu) oraz organizacji pozarządowych i innych grup społecznych działających na terenie gminy (1/3 składu). Tym samym bezwzględna większość osób wchodzących w skład Rady Rozwoju Strategicznego nie ponosiłaby odpowiedzialności za realizację zadań wynikających ze Strategii.

Na koniec każdego roku (lub w I kwartale następnego) Wójt przedstawiałby Radzie Rozwoju Strategicznego raport z realizacji Strategii, a w szczególności na temat bieżącej oceny postępu i skutków realizacji Strategii, zgodności postępu we wdrażaniu zadań z przyjętym harmonogramem oraz wizją rozwoju. Analizie podlegałby „Raport o Stanie Gminy Zakrzówek".

Rada Rozwoju Strategicznego przedstawiałaby po każdym posiedzeniu, a obligatoryjnie po spotkaniu rocznym (analiza „Raportu o Stanie Gminy") swoje uwagi i propozycje dalszych działań. Co 2 lata na podstawie rekomendacji Rady Rozwoju Strategicznego Strategia byłaby aktualizowana przez Radę Gminy.

Zasady monitorowania

Monitorowanie, by stać się skutecznym narzędziem w procesie wdrażania Strategii musi charakteryzować się następującymi zasadami:

- **Wiarygodność** – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych. Niedokładne dane systemu monitorowania mogą spowodować podjęcie niewłaściwych działań korygujących.
- **Aktualność** – informacje muszą być zbierane, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie na czas działań korygujących oraz stosownych korekt w momencie aktualizacji strategii.

4.2. Ocena realizacji Strategii

Ocena realizacji Strategii będzie dokonywana przez **Radę Gminy**. Rada będzie oceniała postęp i skutki realizacji Strategii w cyklu rocznym, na podstawie sprawozdań, składanych Radzie przez Wójta. Rada ponadto będzie oceniała proces wdrażania celów strategicznych w grudniu każdego roku, a w razie potrzeby dokonywała aktualizacji zapisów Strategii w oparciu o ocenę jej realizacji. Zaktualizowana Strategia będzie przyjmowana podczas sesji Rady Gminy.

W I kwartale każdego roku będą się odbywały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy. Każdy drogą elektroniczną oraz osobiście podczas Zebrań Wiejskich i innych spotkań publicznych będzie mógł zgłosić swoje uwagi i postulaty do zapisów Strategii oraz jej realizacji. Informacje te będą gromadzone przez przedstawicieli Urzędu/ZMiOW, a następnie przedstawiane Radze Gminy i ewentualnie Radzie Rozwoju Strategicznego.

Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu.

Ważną kwestią, która wywiera wpływ na każdą ewaluację jest wybór kryteriów.

Kryteria ewaluacji stanowią pewien rodzaj standardów, według których dokonuje się oceny danego programu/strategii. Powinny być sformułowane jasno i precyzyjnie, ponieważ są pewnego rodzaju systemem wartości, do którego ewaluator odwołuje się na każdym etapie badań, wskazując to, co jest najistotniejsze z punku widzenia Strategii oraz jej celów i efektów. Należy podkreślić, że każde zdarzenie może być ocenione skrajnie inaczej, gdy za kryterium oceny zostanie przyjęta inną wartość. Dlatego też, wybór kryteriów, które będą podstawą oceny ewaluowanej Strategii, wymaga każdorazowo ścisłej współpracy ewaluatora z Gminą Zakrzówek (w przypadku ewaluacji zewnętrznej).

Najczęściej stosowane kryteria ewaluacji to:

1. ***Trafność (ang. relevance)*** – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele Strategii odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym konkretnych projektem (zadaniem) i/lub realnym potrzebom grup docelowych. Ustalone w wyniku zastosowania kryterium trafności wnioski wpływają na podjęcie decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub całkowitym wstrzymaniu realizacji Strategii.
2. ***Efektywność (ang. efficiency)*** – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności" Strategii, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas. Kryterium ma również zastosowanie przy porównywaniu ewaluowanych w ramach Strategii projektów z podobnymi projektami realizowanymi przez inne samorządy.
3. ***Skuteczność (ang. effectiveness)*** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele szczegółowe zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.
4. ***Użyteczność (ang. utility)*** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia efekty Strategii odpowiadają rzeczywistym potrzebom. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane realizacją Strategii są korzystne z punktu widzenia różnych grup mieszkańców (np. ogół społeczności, biznesu, NGO, rolników, środowiska oświaty itd.). Należy wziąć pod uwagę różnice interesów poszczególnych grup. To co zostanie ocenione jako użyteczne dla jednej grupy, może nie być użytecznym z punktu widzenia innej grupy.
5. ***Trwałość (ang. sustainability)*** – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju gminy. Kryterium trwałości stosowane jest w ewaluacjach ex-post, ponieważ pozwala ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii są faktycznie trwałe i widoczne po zakończeniu wsparcia finansowego.
6. ***Oddziaływanie/wpływ (ang. impact)*** – kryterium to pozwala ocenić związek pomiędzy celem ogólnym a celami szczegółowymi tj. stopień, w jakim korzyści odniesione przez grupy docelowe miały szerszy wpływ na rozwój Gminy, mieszkańców i inne grupy społeczne (także w ujęciu ponadlokalnym, np. powiat).

W ramach zarządzania Strategią całościowa ewaluacja działań prowadzona będzie w układzie standardowym i składa się z trzech faz:

- ewaluacja on-going (w trakcie, na bieżąco) – realizowana stale, ma koncentrować się ona na ocenie realizacji Strategii z punktu widzenia kryterium:
  - trafności,
  - efektywności,
  - skuteczności.

Wnioski wynikające z ewaluacji on-going mogą prowadzić do:

- zmian w harmonogramie Strategii,
- weryfikacji zadań (zmiana, usunięcie, wprowadzenie nowych),
- zmiany celów operacyjnych,
- znaczącej aktualizacji konstrukcji celów i zadań Strategii.

Ewaluacja on-going ma stale badać wewnętrzną spójność i zgodność wizji oraz celu głównego, celów szczegółowych i priorytetów.

- **Ewaluacja mid-term** – realizowana jest w połowie wdrażania zaktualizowanej Strategii – na koniec 2018 roku. Ewaluacja poprzez poddanie analizie **kryterium oddziaływania / wpływu** oraz **użyteczności**, dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji Strategii i ocenia poczynione na etapie programowania założenia (cele). Pokazuje w jaki sposób założenia przekładane są na działania i w miejscu gdzie jest to konieczne wskazuje de facto konieczność dokonania korekt. Przez porównanie z sytuacją początkową pokazuje ewolucję kontekstu gospodarczego i społecznego, zmianę wśród grup docelowych oraz ocenia czy cele pozostają trafne. Może przyczynić się do pewnych modyfikacji realizacji interwencji oraz aktualizacji przyjętych założeń.
- **Ewaluacja ex-post** – po zakończeniu realizacji Strategii – w zakresie podobnym do ewaluacji mid-term, poszerzonym o ocenę (przewidywanych) efektów długoterminowych związanych z osiągnięciem założonej wizji, misji oraz celów: ogólnego i szczegółowych – **kryterium trwałości**.

Ponadto prowadzone mogą być dodatkowe ewaluacje cząstkowe odnoszące się do szczegółowych zagadnień, takich jak na przykład poszczególne zasady realizacji strategii, czy grupy docelowe.

Rekomenduje się przeprowadzanie wszystkich typów ewaluacji z punktu widzenia oceny skuteczności działań i efektywności wydatkowania pieniędzy publicznych.

Ewaluację on-going powinien przeprowadzać na bieżąco Urząd Gminy.

Ewaluacja mid-term powinna być przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny w 2019 roku w postaci badań opinii publicznej, definiując aktualny poziom osiągnięcia celów Strategii (zdefiniowanie ewentualnych problemów we wdrażaniu).

Ewaluacja ex-post powinna być przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny na koniec wdrażania Strategii w 2023 roku w postaci badań opinii publicznej i określić w jakim stopniu zostały osiągnięte zaplanowane rezultaty.

Istotne z punktu widzenia wiarygodności i efektywności ewaluacji jest to, aby ewaluację mid-term i ex-post przeprowadzały podmioty zewnętrzne.

4.3. Zestaw wskaźników do monitoringu Strategii

Do monitoringu postępów realizacji Strategii rekomenduje się używanie zestawu **120 wskaźników** z analizy RegioStrateg. Są one ogólnodostępne w GUS i umożliwiają porównywanie z innymi JST.

Tabela 95. Wykaz wskaźników do monitoringu Strategii.

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	Wartość bazowa (2013 rok)
Demografia	1	Liczba ludności	osoba	6 823
	2	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km^2)	osoba	69,0
	3	Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	osoba	34,9
	4	Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	osoba	63,7
	5	% osób w wieku przedprodukcyjnym	%	17,6
	6	% osób w wieku produkcyjnym	%	61,1
	7	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	osoba	-3,4
	8	Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	-	5,1
	9	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	2,2
	10	Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	-4,81
	11	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym (% zmiany w stosunku do 2002 roku)	%	-12,97
Rynek pracy	12	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	osoba	55,5
	13	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	osoba	62,7
	14	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	10,3
	15	Liczba uczniów szkół zasadniczych	uczeń	0
	16	% ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym	%	18,8
	17	Liczba osób bezrobotnych na przypadająca na 1 osobę pracującą	osoba	1,1
	18	Roczna zmiana liczby osób pracujących (rok poprzedni = 100)	-	109,2
	19	Roczna zmiana liczby osób bezrobotnych (rok poprzedni = 100)	-	112,0
	20	% wydatków w budżecie gminy na pomoc społeczną	%	17,0
	21	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	10,0
	22	% ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych	%	17,6
	23	Długookresowa dynamika zmian liczby osób bezrobotnych na 1 osobę pracującą (% zmiany w stosunku do 2003 roku)	%	10,99

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	Wartość bazowa (2013 rok)
Infrastruktura techniczna	24	% ludności korzystającej z wodociągu	%	81,4
	25	% ludności korzystającej z kanalizacji	%	28,9
	26	% ludności korzystającej z gazu	%	0,0
	27	Wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	PLN	117,6
	28	% wydatków budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	%	3,9
	29	Wydatki budżetu gminy na transport i łączność na 1 mieszkańca	PLN	64,9
	30	% wydatków budżetu gminy na transport i łączność	%	2,1
	31	Wydatki na drogi publiczne (udział w wydatkach ogółem)	%	11,5
	32	% ludności korzystającej z kanalizacji do % ludności korzystającej z wodociągu	-	0,36
	33	Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem	ha	9 908
	34	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	99,9
	35	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci wodociągowej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	114,2
	36	Długookresowa dynamika zmian długość czynnej sieci kanalizacyjnej - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	483,0
Mieszkalnictwo	37	% mieszkań wyposażonych w wodociąg	%	85,8
	38	% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	%	70,2
	39	% mieszkań wyposażonych w łazienkę	%	66,3
	40	% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	%	63,2
	41	% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	%	0,0
	42	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków (miejskie i wiejskie)	%	34,3
	43	Liczba mieszkań na 1 mieszkańca	mieszkanie	0,296
	44	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę	m2	28,0
	45	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	mieszkanie	0,73
	46	Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	izba	3,8
	47	Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	m2	583
	48	% wydatków w budżecie gminy na gospodarkę mieszkaniową	%	0,14

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	Wartość bazowa (2013 rok)
Potencjał społeczny i kulturalny	49	Zakłady opieki zdrowotnej na 10.000 mieszkańców	zoz	4,4
	50	Liczba ludności na 1 aptekę	osoba	3 412
	51	% wydatków w budżecie gminy na ochronę zdrowia	%	0,43
	52	Podstawowa opieka zdrowotna - porady na 1 mieszkańca	porady	5,4
	53	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10.000 mieszkańców	-	4,4
	54	Placówki biblioteczne (biblioteki i filie ogółem) na 10.000 mieszkańców	-	5,9
	55	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	osoba	156
	56	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	wol.	13,6
	57	Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 1000 mieszkańców	osoba	0,0
	58	Widzowie kin na 1000 mieszkańców	osoba	0,0
	59	Miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami) w żłobkach w stosunku do dzieci w wieku 0-3 lata	-	0,0
	60	% wydatków w budżecie gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	%	3,26
	61	Miejsca noclegowe	miejsce	0
	62	Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	brak
	63	Korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania	osoba	0
	64	Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów w turystycznych w obiektach zbiorowego zakwaterowania (rok poprzedni=100)	-	brak
	65	Łączna powierzchnia parków narodowych i parków krajobrazowych	ha	0,0
	66	Powierzchnia lasów	ha	676
	67	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10.000 mieszkańców	NGO	49,0
	68	% wydatków w budżecie gminy na kulturę fizyczną	%	0,49
	69	Kluby sportowe na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	-	1,6

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	Wartość bazowa (2013 rok)
Poziom wykształcenia i szkolnictwo	70	% ludności z wykształceniem wyższym	%	3,6
	71	Efektywność wydatków oświatowych (subwencje na zadania oświatowe = 100)	-	167,1
	72	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w stosunku do dzieci w wieku 3-6 lat	%	26,1
	73	Liczba uczniów liceów ogólnokształcących	uczeń	103
	74	% ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym, podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia	%	45,8
	75	Uczniowie szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	3,7
	76	Uczniowie gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	uczeń	8,0
	77	Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)	%	92,4
	78	Współczynnik skolaryzacji brutto (gimnazja)	%	102,7
Przedsiębiorczość	79	Wskaźnik przedsiębiorczości	jedn. gosp.	519
	80	Dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości (rok poprzedni = 100)	-	104,7
	81	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	84,9
	82	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	53,0
	83	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	32,0
	84	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	7,7
	85	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	92,0
	86	% firm działających w usługach rynkowych	%	55,4
	87	% firm działających w usługach nierynkowych	%	13,3
	88	Liczba mikro przedsiębiorstw (0-9 prac.)	liczba	264
	89	Liczba małych przedsiębiorstw (10-49 prac.)	liczba	5
	90	Liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 prac.)	liczba	1
	91	Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 prac.)	liczba	0
	92	Liczba dużych przedsiębiorstw (powyżej 1000 prac.)	liczba	0
	93	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (sektor prywatny)	liczba	0
	94	Długookresowa dynamika zmian wskaźnika przedsiębiorczości - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	106,3

kategoria	nr wskaźnika	wskaźnik	j.m.	Wartość bazowa (2013 rok)
Stabilność finansowa JST	95	Dochody gminy	PLN	19 451 349
	96	Dochody gminy na 1 mieszkańca	PLN	2 856
	97	Dochody własne na 1 mieszkańca	PLN	628
	98	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w PIT)	PLN	205,9
	99	Dochody własne na 1 mieszkańca (udział w CIT)	PLN	0,8
	100	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	%	10,2
	101	Udział podatku rolnego w dochodach własnych	%	20,3
	102	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (łącznie w latach 2007-2013)	PLN	117 319
	103	Środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca (średnia z lat 2007-2013)	PLN	17,2
	104	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	%	22,0
	105	Wydatki budżetu gminy	PLN	20 706 067
	106	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	PLN	3 041
	107	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	PLN	579
	108	Wydatki na administrację publiczną na 1 mieszkańca	PLN	267,8
	109	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	%	19,1
	110	Wydatki bieżące na wynagrodzenia na 1 mieszkańca	PLN	1 069
	111	Efektywność budżetowa (relacja dochodów do wydatków budżetu gminy)	%	93,9
	112	Obsługa długu publicznego na 1 mieszkańca	PLN	57,4
	113	Dynamika zmian dochodów gminy (rok poprzedni = 100)	-	105,8
	114	Dynamika zmian wydatków gminy (rok poprzedni = 100)	-	115,4
	115	Dynamika zmian wydatków majątkowych inwestycyjnych gminy (rok poprzedni = 100)	-	168,6
	116	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2008-2013	PLN	4 781 832
	117	Średnia roczna wysokość wydatków inwestycyjnych w okresie 2002-2013	PLN	2 729 736
	118	Średni roczny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w okresie 2008-2013	%	18,4
	119	Długookresowa dynamika zmian dochodów gminy - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	228,2
	120	Długookresowa dynamika zmian udziału dochodów własnych w dochodach ogółem - zmiana w stosunku do 2002 roku (rok 2002 = 100)	-	102,8

Źródło: opracowanie własne PARR.

5. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA SYSTEMU REALIZACJI

5.1. Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii

Instytucją kluczową w procesie realizacji celów Strategii Rozwoju będzie Wójt Gminy Zakrzówek wraz z Urzędem Gminy. Zadaniem Wójta jest nadzór i ogólna koordynacja procesu realizacji i monitorowania Strategii. Zadaniem Urzędu Gminy jest bezpośrednia koordynacja i realizacja zadań wynikających ze Strategii.

Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy w procesie wdrażania Strategii będą:

- Rada Gminy, która powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie zapisów Strategii wśród społeczności lokalnej oraz czuwać nad realizacją zapisów dokumentu zgodnie z ustalonym harmonogramem i priorytetami,
- Sołtysi,
- Szkoły,
- Gminny Dom Kultury w Zakrzówku,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Zakrzówku,
- Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS),
- Ochotnicza Straż Pożarna (OSP),
- organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- Kościoły i związki wyznaniowe,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Komenda Powiatowa Policji,
- Lasy Państwowe,
- inne.

Instytucjami partnerskimi – zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze Strategii, będą:

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie,
- Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości (LAWP),
- Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie,
- Wojewódzki Urząd Pracy (WUP),
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (ROPS),
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR),
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON),
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)
- Starostwo Powiatowe w Kraśniku,

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA),
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie,
- Zarząd Dróg Powiatowych w Kraśniku,
- Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna (LROT),
- Państwowa Straż Pożarna,
- inne.

Instytucjami sojuszniczymi – udzielającymi merytorycznego i eksperckiego wsparcia w realizacji poszczególnych zadań, lub też bezpośrednio zaangażowane w ich realizacje, będą

- Izba Rolnicza,
- izby handlowe, przemysłowe i gospodarcze,
- agencje marketingowe i Public Relations,
- Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A.,
- Lubelskie COIE (Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów) działające w Departamencie Gospodarki i Współpracy Zagranicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie,
- Wojewódzki i Powiatowy Konserwator Zabytków,
- inne.

Dzięki tak szerokiemu spektrum podmiotów zaangażowanych bezpośrednio i pośrednio w realizację Strategii jej cele są realne do osiągnięcia w założonej perspektywie czasowej.

ZAKOŃCZENIE

„Strategia Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023” jest dokumentem o kompleksowym charakterze, wyznaczającym strategię Gminy w perspektywie długookresowej.

W trakcie tworzenia Strategii okazało się, że zarówno mieszkańcy Gminy Zakrzówek, jak i władze, są żywo zainteresowani rozwojem obszaru, na którym mieszkają oraz posiadają wolę działania i dążenia do wyznaczonych celów.

Dzięki szerokiemu uspołecznieniu prac związanych z opracowaniem Strategii jest ona wyrazem zarówno potrzeb jak i dążeń oraz ambicji lokalnej społeczności.

Sformułowana została wizja i misja Gminy, wyznaczono cele i obszary priorytetowe, jak również cele operacyjne i działania inwestycyjne.

Rozwój Gminy w ujęciu generalnym jest pochodną rozwoju w zakresie poszczególnych obszarów aktywności:

- rynek pracy,
- atrakcyjność i jakość życia,
- kultura i integracja społeczna,
- edukacja,
- wypoczynek i rekreacja,
- służba zdrowia,
- infrastruktura techniczna,
- gospodarka,
- lokalna przedsiębiorczość,
- inwestorzy,
- rolnictwo.

Trwały i zrównoważony rozwój w zakresie każdego z poszczególnych obszarów jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia zaplanowanych kierunków.

Aby zrealizować ambitne cele wyznaczone w Strategii konieczne jest podjęcie działań o charakterze partnerskim pomiędzy władzami Gminy, urzędami, społecznością lokalną, a także rzetelna realizacja tych działań, monitoring i ocena.

OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Opracowanie Strategii Rozwoju Gmina Zakrzówek na lata 2016-2023 odbyło się **metodą ekspercko-partycypacyjną**. Udział mieszkańców – oparty na szerokim dialogu społecznym – miał wiele wymiarów i w procesie tworzenia dokumentu Strategii wykorzystano wiele metod na wszystkich kluczowych etapach. Metodyka partycypacji społecznej zakładała **6-krotne konsultacje społeczne**, a także przewidywała **6 warunkowych decyzji społecznych**, których pozytywne rozstrzygnięcie było *sine qua non* dla kolejnego etapu prac.

Tabela 96. Etapy konsultacji społecznych Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek wraz z terminami.

L.p.	Etap konsultacji społecznych	Data konsultacji
1.	I otwarte spotkanie konsultacyjne	4 listopad 2015
2.	II otwarte spotkanie konsultacyjne	12 listopad 2015
3.	Publiczna ankieta w sprawie strategicznych inwestycji gminnych (metoda CAWI – internetowa)	25 listopad – 6 grudzień 2015
4.	III otwarte spotkanie konsultacyjne	7 grudzień 2015
5.	Publiczne konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023	9 grudzień – 16 grudzień 2015
6.	Konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 z radnymi gminy – połączone komisje Rady Gminy Zakrzówek	15 grudzień 2015

I otwarte spotkanie konsultacyjne

Spotkanie dotyczyło zaprezentowania wniosków z analiz przeprowadzonych na etapie „Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej", a także weryfikacji opracowanej analizy SWOT. Uczestnicy spotkania dokonali oceny (w skali szkolnej 1-6) poszczególnych czynników analizy SWOT, co było konieczne do analizy SWOT/TOWS. Ostatecznie 25 uczestników spotkania przekazało karty z ocenami czynników SWOT.

Spotkanie zostało zakończone *consensusem* społecznym w zakresie analizy SWOT.

II otwarte spotkanie konsultacyjne

Dyskusja nad strategicznymi kierunkami rozwoju Gminy Zakrzówek oraz zdefiniowanie założeń wizji, misji i celu głównego, celów szczegółowych, a także priorytetów i kierunków interwencji.

Spotkanie zostało zakończone *consensusem* społecznym w zakresie strategicznych kierunków rozwoju i obszarów interwencji.

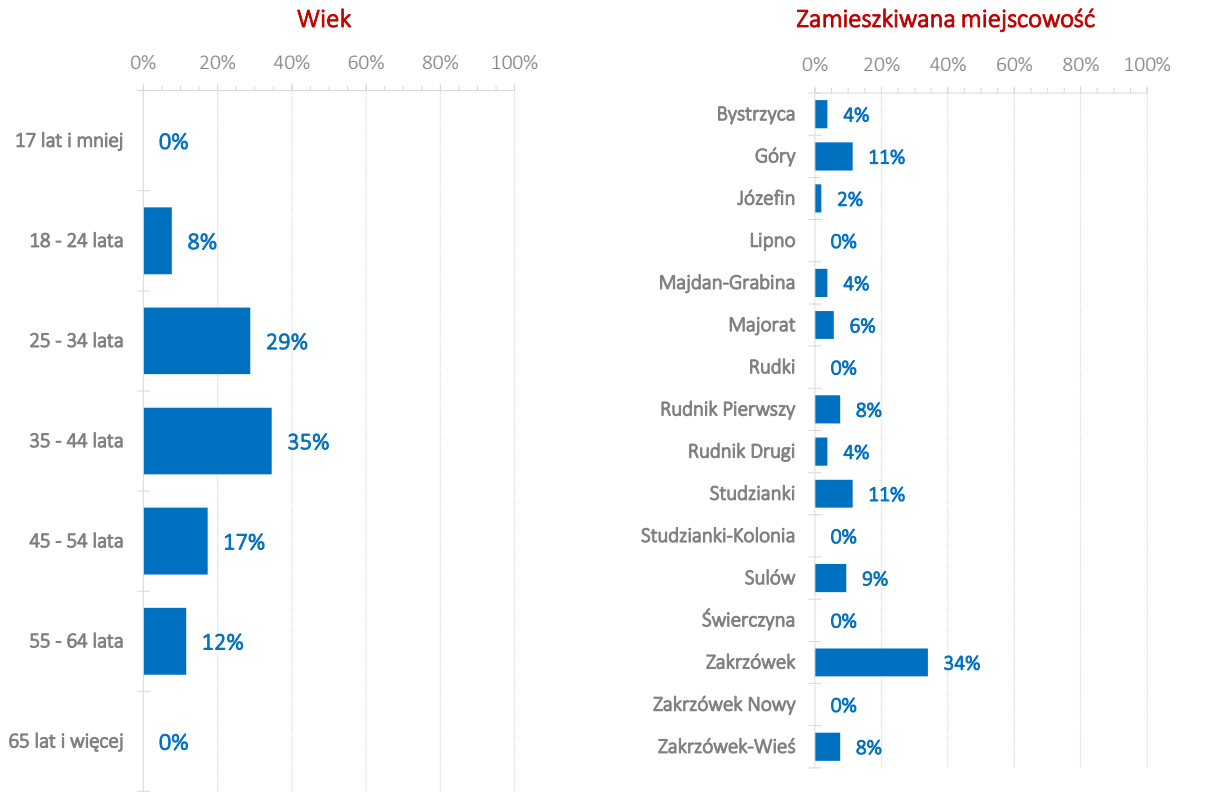
Publiczna ankieta w sprawie strategicznych inwestycji gminnych

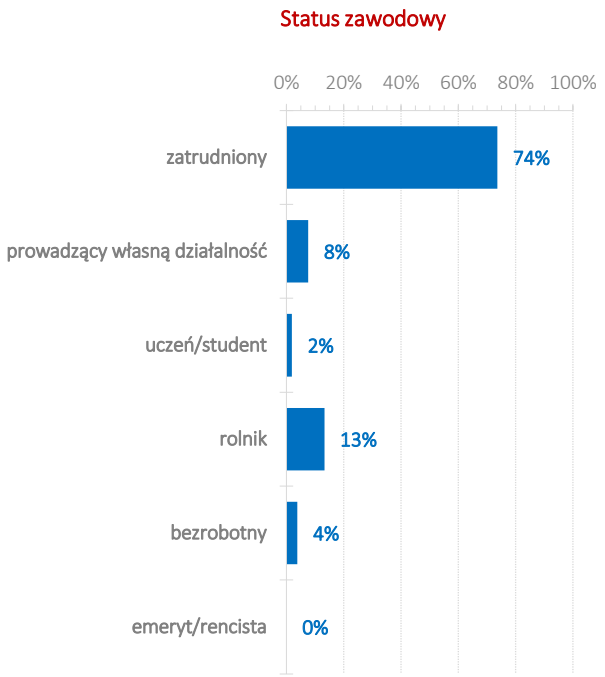
Ankieta realizowana metodą CAWI (*Computer Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www) – internetowa. W badaniu mieszkańcy byli proszeni o wyrażenie opinii na temat oceny ważności i prawdopodobieństwa realizacji (konieczne do analizy WiP) 27 strategicznych inwestycji gminnych.

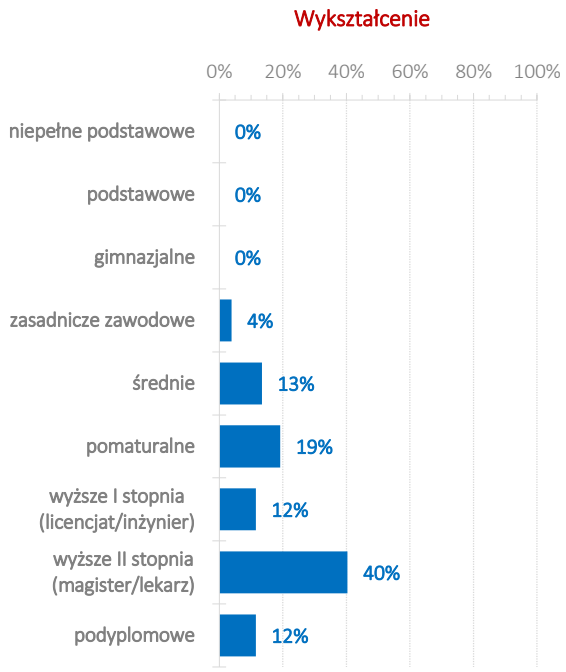
Ankietę internetową otworzyło 207 osób. Ostatecznie prawidłowo 53 mieszkańców Gminy Zakrzówek wypełniło ankietę w całości, co było warunkiem uznania badania za zrealizowane.

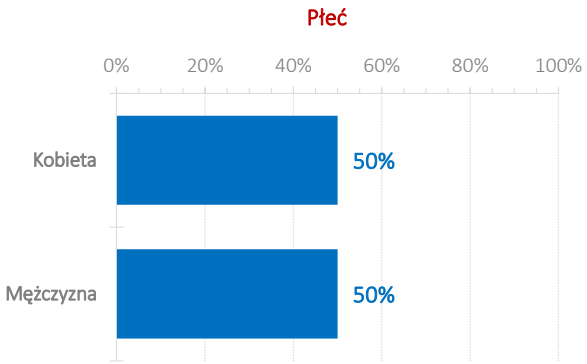
Struktura demograficzna osób, które wypełniły ankiety została zaprezentowana poniżej.

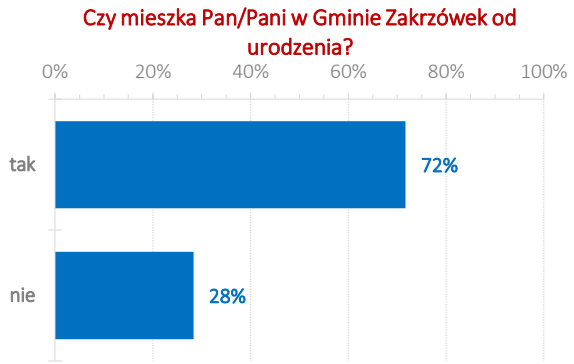
Wykres 129. Struktura demograficzna osób, które wypełniły ankietę w/s strategicznych inwestycji.

III otwarte spotkanie konsultacyjne

Podczas spotkania zaprezentowano wyniki ankiety dotyczącej strategicznych inwestycji i analizę WiP – ważności i prawdopodobieństwa konsultowanych inwestycji. Odbyła się dyskusja dotycząca wyników badań mieszkańców.

Istotną częścią spotkania było opracowanie przez uczestników Strategicznego Budżetu Inwestycyjnego (SBI), a więc listy priorytetowych strategicznych inwestycji gminnych wraz z harmonogramem ich realizacji.

Spotkanie zostało zakończone *consensusem* społecznym w zakresie Strategicznego Budżetu Inwestycyjnego.

Konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023

Konsultacje przeprowadzone zostały w terminie 9 grudnia – 16 grudnia 2015 r. w formie:

- złożenia w formie elektronicznej na karcie konsultacji uwag co do treści projektu Strategii,
- złożenia w formie papierowej na karcie konsultacji uwag co do treści projektu Strategii.

W trakcie konsultacji zostały zgłoszone następujące uwagi do projektu dokumentu Strategii:

- wprowadzenie do 1 celu szczegółowego kierunku interwencji dotyczącego bezpieczeństwa, w tym ochrony przeciwpożarowej,
- wprowadzenie do Strategii zapisów dotyczących funduszu sołeckiego (autopoprawka PARR).

Zgłoszone uwagi zostały rozpatrzone pozytywnie.

Konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 z radnymi gminy – połączone komisje Rady Gminy Zakrzówek

W terminie 15 grudnia 2015 roku odbyły się konsultacje projektu Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 z radnymi gminy. Miało to miejsce podczas posiedzenia połączonych komisji Rady Gminy Zakrzówek. W trakcie spotkania radni nie zgłosili żadnych uwag do projektu dokumentu Strategii i w trakcie głosowania 13 radnych rekomendowało przyjęcie Strategii w zaproponowanym kształcie, a 2 radnych wstrzymało się od głosu.

SPISY

Spis tabel

Tabela 1. Ruch naturalny w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.....44
Tabela 2. Stan warunków mieszkaniowych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013.....57
Tabela 3. Stan wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2002-2013. 57
Tabela 4. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Zakrzówek w 2002 i 2010 roku. 63
Tabela 5. Gospodarstwa rolne według powierzchni w Gminie Zakrzówek w 2002 i 2010 roku.....64
Tabela 6. Ranking powiatów woj. lubelskiego w zakresie wskaźników dotyczących rozwoju przedsiębiorczości.....66
Tabela 7. Porównanie procentowego udziału podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2013 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007. 70
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 z uwzględnieniem struktury właścicielskiej. 72
Tabela 9. Wykaz środków z UE pozyskanych przez firmy z Gminy Zakrzówek z RPO WL 2007-2013. 73
Tabela 10. Wykaz sekcji PKD 2007, które poddano analizie wskaźnikiem LQ. 80
Tabela 11. Macierz rozwoju branż. 82
Tabela 12. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja ogólnopolska). 84
Tabela 13. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja wojewódzka). 84
Tabela 14. Wskaźnik gęstości firm dla branż w Gminie Zakrzówek (referencja powiatowa).....85
Tabela 15. Branże w o wysokiej specjalizacji w 2014 roku. 85
Tabela 16. Branże o dodatniej dynamice zmian w Gminie Zakrzówek w okresie 2009-2014. 85
Tabela 17. Porównanie liczby podmiotów działających w specjalizacjach z wartością wskaźnika LQ. 87
Tabela 18. Liczba osób zamieszkujących powiaty województwa lubelskiego w 2013 roku.....95
Tabela 19. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w powiatach województwa lubelskiego w 2013 roku.....96
Tabela 20. Tereny inwestycyjne w Gminie Zakrzówek.....98
Tabela 21. Wysokość stawek podatków w 2014 i 2015 roku w Gminie Zakrzówek..... 102
Tabela 22. Porównanie stawek podatków w Gminie Zakrzówek z maksymalnymi stawkami w Polsce w 2015 roku..... 103
Tabela 23. Stawki podatków lokalnych w gminach powiatu kraśnickiego w 2015 roku. 104
Tabela 24. Porównanie stawek podatków w gminach powiatu kraśnickiego z maksymalnymi stawkami w Polsce w 2015 roku. 105
Tabela 25. Ranking: miejsca zajmowane przez poszczególne gminy powiatu kraśnickiego pod względem wysokości podatków lokalnych w 2015 roku. 106
Tabela 26. Lista publicznych szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Zakrzówek..... 115

Tabela 27. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w Gminie Zakrzówek w latach 2008-2013. ... 117
Tabela 28. Lista obiektów noclegowych i agroturystycznych w Gminie Zakrzówek ... 130
Tabela 29. Baza gastronomiczna w Gminie Zakrzówek ... 131
Tabela 30. Interpretacja wskaźnika Baretje'a-Deferta w skali M. Boyer. ... 133
Tabela 31. Kryteria wybranych wskaźników funkcji turystycznej. ... 144
Tabela 32. Analiza funkcji turystycznej Gminy Zakrzówek w oparciu o wybrane wskaźniki. ... 144
Tabela 33. Struktura dochodów Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 r. ... 156
Tabela 34. Struktura dochodów Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008-2013 w ujęciu procentowym. ... 157
Tabela 35. Zestawienie dochodów i wydatków Gminy Zakrzówek w latach 2007-2013. ... 158
Tabela 36. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 roku. ... 162
Tabela 37. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008-2013 w ujęciu procentowym. ... 164
Tabela 38. Lista najważniejszych zadań inwestycyjnych w Gminie Zakrzówek zrealizowanych w latach 2009-2014. ... 166
Tabela 39. Lista projektów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej. ... 167
Tabela 40. Powierzchnia gmin powiatu kraśnickiego objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2013 roku. ... 169
Tabela 41. Zestawienie i kategoryzacja wskaźników analiz RegioStrateg. ... 178
Tabela 42. Zestawienie wyników analizy RegioStrateg dla Gminy Zakrzówek w odniesieniu do gmin powiatu kraśnickiego. ... 187
Tabela 43. Ranking atrakcyjności gmin powiatu kraśnickiego – podsumowanie analizy RegioStrateg. ... 198
Tabela 44. Ranking potencjałów rozwojowych gmin powiatu kraśnickiego – podsumowanie analizy RegioStrateg. ... 199
Tabela 45. Porównanie potencjałów gmin powiatu kraśnickiego w analizie RegioStrateg. ... 200
Tabela 46. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje wysokie pozycje w powiecie kraśnickim. ... 201
Tabela 47. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje końcowe pozycje w powiecie kraśnickim. ... 202
Tabela 48. Obszary budowania przewagi konkurencyjnej przez Gminę Zakrzówek. ... 211
Tabela 49. Obszary utraty konkurencyjności przez Gminę Zakrzówek. ... 212
Tabela 50. Obszary największej słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek. ... 214
Tabela 51. Wskaźniki podobieństwa dla gmin powiatu kraśnickiego. ... 217
Tabela 52. Zestawienie wyników analizy RegioStrateg dla Gminy Zakrzówek w odniesieniu do „gmin pokrewnych". ... 220
Tabela 53. Ranking atrakcyjności „gmin pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek – podsumowanie analizy RegioStrateg. ... 231
Tabela 54. Ranking potencjałów rozwojowych „gmin pokrewnych" dla Gminy Zakrzówek – podsumowanie analizy RegioStrateg. ... 232
Tabela 55. Porównanie potencjałów gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek w analizie RegioStrateg. ... 233
Tabela 56. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje wysokie pozycje wśród gmin „pokrewnych". ... 234
Tabela 57. Wskaźniki, w których Gmina Zakrzówek zajmuje końcowe pozycje wśród gmin „pokrewnych". ... 235
Tabela 58. Obszary budowania przewagi konkurencyjnej przez Gminę Zakrzówek. ... 244
Tabela 59. Obszary utraty konkurencyjności przez Gminę Zakrzówek. ... 245

Tabela 60. Obszary największej słabości konkurencyjnej Gminy Zakrzówek. ... 247
Tabela 61. Wskaźniki podobieństwa dla gmin „pokrewnych" Gminy Zakrzówek. ... 250
Tabela 62. Analiza SWOT dla Gminy Zakrzówek. ... 252
Tabela 63. Matryca oceny silnych stron Gminy Zakrzówek. ... 253
Tabela 64. Matryca oceny słabych stron Gminy Zakrzówek. ... 253
Tabela 65. Matryca oceny szans Gminy Zakrzówek. ... 254
Tabela 66. Matryca oceny zagrożeń Gminy Zakrzówek. ... 255
Tabela 67. SWOT: Czy zidentyfikowane siły, pozwolą wykorzystać szanse, które mogą się pojawić? ... 258
Tabela 68. SWOT: Czy zidentyfikowane siły, pozwolą przezwyciężyć zagrożenia, które mogą się pojawić? ... 259
Tabela 69. SWOT: Czy zidentyfikowane słabości, nie pozwolą na wykorzystanie szans, które mogą się pojawić? ... 260
Tabela 70. SWOT: Czy zidentyfikowane słabości, wzmocnią siłę oddziaływania zagrożeń, które mogą się pojawić? ... 261
Tabela 71. TOWS: Czy szanse, które mogą się pojawić, spotęgują zidentyfikowane siły (mocne strony)? ... 262
Tabela 72. TOWS: Czy zagrożenia, które mogą się pojawić, osłabią zidentyfikowane siły (mocne strony)? ... 263
Tabela 73. TOWS: Czy szanse, które mogą się pojawić, pozwolą przezwyciężyć istniejące słabości? ... 264
Tabela 74. TOWS: Czy zagrożenia, które mogą się pojawić, spotęgują występujące słabości? ... 265
Tabela 75. Zbiorcze zestawienie uzyskanych wyników analizy SWOT/TOWS dla Gminy Zakrzówek. ... 266
Tabela 76. Macierz normatywnych strategii działania w analizie SWOT/TOWS. ... 266
Tabela 77. Macierz normatywnych strategii działania w analizie SWOT/TOWS – opis. ... 266
Tabela 78. Macierz normatywnych strategii działania dla Gminy Zakrzówek w analizie SWOT/TOWS. ... 267
Tabela 79. Zgodność celu głównego Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu. ... 277
Tabela 80. Wykaz strategicznych działań inwestycyjnych wraz z priorytetami (obszarami strategicznymi). ... 290
Tabela 81. Interpretacja indexu WiP (akceptacji społecznej dla działań inwestycyjnych). ... 291
Tabela 82. Index WiP w obszarze dotyczącym integracji spójności społecznej. ... 292
Tabela 83. Priorytetowość inwestycji w obszarze dotyczącym integracji i spójności społecznej gminy. ... 294
Tabela 84. Index WiP w obszarze dotyczącym gospodarki. ... 297
Tabela 85. Priorytetowość w obszarze dotyczącym gospodarki. ... 299
Tabela 86. Podsumowanie analizy Ważności i Prawdopodobieństwa. ... 302
Tabela 87. Kluczowe inwestycje w obszarze D – wysoki % prawdopodobieństwa oraz wysoka ważność. ... 303
Tabela 88. Lista inwestycji mało ważnych, ale wysoce prawdopodobnych – obszar B. ... 304
Tabela 89. Lista inwestycji ważnych, ale mało prawdopodobnych – obszar B. ... 304
Tabela 90. Inwestycje mało ważne i mało prawdopodobne – obszar A. ... 305
Tabela 91. Ranking najważniejszych inwestycji w opinii mieszkańców Gminy Zakrzówek. ... 307
Tabela 92. Index WiP – ranking akceptacji społecznej dla inwestycji w Gminie Zakrzówek. ... 310
Tabela 93. Symulacja budżetu Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023. ... 315
Tabela 94. Strategiczny Budżet Inwestycyjny (SBI) Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023, obejmujący priorytetowe strategiczne działania inwestycyjne. ... 318
Tabela 95. Wykaz wskaźników do monitoringu Strategii. ... 324
Tabela 96. Etapy konsultacji społecznych Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek wraz z terminami. ... 332

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 43
Wykres 2. Przyrost naturalny w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 44
Wykres 3. Saldo migracji w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 45
Wykres 4. Saldo migracji w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego. 46
Wykres 5. Łączne i średnie saldo migracji w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego. 47
Wykres 6. Zmiana liczby mieszkańców i % zmiany liczby mieszkańców w latach 1995-2013 w gminach powiatu kraśnickiego. 47
Wykres 7. Struktura wiekowa ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 w ujęciu procentowym. 48
Wykres 8. Struktura wiekowa ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013 w ujęciu liczbowym. 48
Wykres 9. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 49
Wykres 10. Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 49
Wykres 11. Porównanie procentowej struktury ludności w podziale na główne grupy wiekowe w 2013 roku w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim. 50
Wykres 12. Mieszkańcy Gminy Zakrzówek według płci w latach 2002-2013. 50
Wykres 13. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć (piramida wieku) w Gminie Zakrzówek w 2005 roku. 51
Wykres 14. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć (piramida wieku) w Gminie Zakrzówek w 2013 roku. 51
Wykres 15. Struktura wykształcenia w Gminie Zakrzówek w 2002 roku. 53
Wykres 16. Porównanie struktury wykształcenia w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 i 2011 roku. 53
Wykres 17. Struktura wykształcenia w Gminie Zakrzówek w podziale na płeć w 2002 roku. 54
Wykres 18. Porównanie struktury wykształcenia w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 roku. 55
Wykres 19. Źródła utrzymania ludności w Gminie Zakrzówek w 2002 roku w ujęciu liczbowym. 56
Wykres 20. Źródła utrzymania ludności w Gminie Zakrzówek w 2002 roku w ujęciu procentowym. 56
Wykres 21. Dynamika zmiany wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2002-2013. 58
Wykres 22. Porównanie poziomu wyposażenia mieszkań w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w urządzenia techniczno-sanitarne w 2013 roku. 59
Wykres 23. Liczba osób pracujących w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 60
Wykres 24. Liczba osób pracujących w Gminie Zakrzówek w podziale na płeć w latach 2002-2013. 60
Wykres 25. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 61
Wykres 26. Porównanie liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych i liczby osób pracujących w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 61
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013. 62

Wykres 28. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 62
Wykres 29. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Gminie Zakrzówek w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013....63
Wykres 30. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 65
Wykres 31. % rozkład podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg klasyfikacji PKD 2007. 67
Wykres 32. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg klasyfikacji PKD 2007. 68
Wykres 33. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek w latach 2009-2013. 69
Wykres 34. Różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2013 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 w porównaniu z Gminą Zakrzówek. 71
Wykres 35. Podmioty gospodarcze w Gminie Zakrzówek klasyfikowane w 2013 roku według kryterium liczby pracujących. 74
Wykres 36. Podmioty gospodarcze w Gminie Zakrzówek w 2013 roku wg sektorów własnościowych. 75
Wykres 37. Porównanie jednostek nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Zakrzówek w latach 2009-2013. 76
Wykres 38. Porównanie stopnia odchyleń podstawowych wskaźników obrazujących liczbę podmiotów gospodarczych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim ze średnią dla Polski w 2013 roku (Polska = 100). 76
Wykres 39. Sektory biznesowe w Gminie Zakrzówek – dynamika zmian w latach 2009-2013....77
Wykres 40. Porównanie sektorów biznesowych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim ze strukturą ogólnopolską w 2013 roku. 78
Wykres 41. Porównanie stopnia odchyleń sektorów biznesowych w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim i woj. lubelskim z średnią dla Polski w 2013 roku (Polska = 100). 78
Wykres 42. Liczba i % udział firm działających w wybranych specjalizacjach w Gminie Zakrzówek w 2014 roku....86
Wykres 43. Porównanie liczby podmiotów działających w specjalizacjach z wartością wskaźnika LQ 88
Wykres 44. Wskaźnik lokalizacji w 2013 roku oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja ogólnopolska). 89
Wykres 45. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja wojewódzka). 90
Wykres 46. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg sekcji PKD 2007 dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja powiatowa)....91
Wykres 47. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja ogólnopolska)....92
Wykres 48. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja wojewódzka). 93
Wykres 49. Wskaźnik lokalizacji w 2014 r. oraz dynamika rozwoju wg branż dla Gminy Zakrzówek w okresie 2009-2014 (referencja powiatowa). 94
Wykres 50. Barometr porównujący stawki podatków w 2015 roku w Gminie Zakrzówek z maksymalnymi stawkami w Polsce. 103
Wykres 51. Procent mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 112

Wykres 52. Ludność w Gminie Zakrzówek obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w latach 2002-2013. ... 113
Wykres 53. Liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 115
Wykres 54. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 117
Wykres 55. Liczba uczniów uczęszczających do szkoły gimnazjalnej w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 118
Wykres 56. Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. ... 118
Wykres 57. Poziom czytelnictwa w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 123
Wykres 58. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 124
Wykres 59. Liczba podmiotów zajmujących się działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (wg sekcji PDK 2007) w gminach powiatu lubelskiego w 2013 roku. ... 124
Wykres 60. Podstawowa opieka zdrowotna – porady w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. ... 126
Wykres 61. Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 126
Wykres 62. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w Gminie Zakrzówek w porównaniu z powiatem kraśnickim i województwem lubelskim w latach 2008-2013. ... 127
Wykres 63. Liczba całorocznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 131
Wykres 64. Liczba miejsc noclegowych w całorocznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 131
Wykres 65. Udzielone noclegi w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 132
Wykres 66. Dochody Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 146
Wykres 67. Dochody własne Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013. ... 147
Wykres 68. Struktura dochodów własnych w Gminie Zakrzówek w latach 1999-2013. ... 148
Wykres 69. Dynamika zmian dochodu wszystkich podmiotów prawnych (CIT) z Gminy Zakrzówek. ... 149
Wykres 70. Dochody podmiotów prawnych (CIT) z terenu powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 149
Wykres 71. Dynamika zmian łącznego podatku PIT zapłaconego przez mieszkańców Gminy Zakrzówek w latach 2000-2013. ... 150
Wykres 72. Dynamika zmiany płatność podatku PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy Zakrzówek i na 1 efektywnego mieszkańca w wieku produkcyjnym. ... 151
Wykres 73. Średnia kwota podatków odprowadzone w 2013 roku przez osoby fizyczne (PIT) z terenu powiatu kraśnickiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca (per capita). ... 151
Wykres 74. Średnia kwota podatków odprowadzone w 2013 roku przez osoby fizyczne (PIT) z terenu pow. kraśnickiego w przeliczeniu na 1 efektywnego mieszkańca w wieku produkcyjnym. ... 152
Wykres 75. % udział podatku rolnego, podatku od nieruchomości i podatku PIT w dochodach własnych gmin powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 153
Wykres 76. Wpływy z tytułu podatku rolnego, podatku od nieruchomości i podatku PIT do budżetów gmin powiatu kraśnickiego w 2013 roku. ... 153
Wykres 77. Porównanie dynamiki zmian w wysokości wpływów z podatków w 1999 i 2013 roku. ... 154
Wykres 78. Porównanie % udziału wybranych kategorii w strukturze dochodów własnych w 1999 i 2013 roku w Gminie Zakrzówek. ... 154

Wykres 79. Struktura dochodów Gminie Zakrzówek w 2013 roku. 155
Wykres 80. Porównanie wysokości dochodów Gminy Zakrzówek w przeliczeniu na 1 mieszkańca z gminami powiatu kraśnickiego. 155
Wykres 81. Wydatki budżetu Gminy Zakrzówek w latach 2002-2013. 158
Wykres 82. Procent zmiany w stosunku do roku poprzedniego w wydatkach, dochodach ogółem i dochodach własnych budżetu w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 159
Wykres 83. Uśrednione kwoty i procenty zmiany (rok do roku) w wydatkach, dochodach ogółem i dochodach własnych budżetu w Gminie Zakrzówek w latach 2003-2013. 159
Wykres 84. Wysokość wydatków inwestycyjnych w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 160
Wykres 85. Wysokość wydatków inwestycyjnych w ujęciu procentowym w Gminie Zakrzówek w latach 2002-2013. 160
Wykres 86. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek w 2013 roku. 161
Wykres 87. Struktura wydatków Gminy Zakrzówek według działów klasyfikacji budżetowej w 2013 roku. 163
Wykres 88. Porównanie wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku. 165
Wykres 89. Porównanie wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego w 2013 r. 165
Wykres 90. Liczba stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminach powiatu kraśnickiego w 2013 roku. 175
Wykres 91. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Zakrzówek, powiecie kraśnickim, woj. lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów. 176
Wykres 92. Schemat analizy RegioStrateg. 178
Wykres 93. Schemat macierzy rozwoju. 185
Wykres 94. Schemat barometru. 185
Wykres 95. Barometr atrakcyjności Gminy Zakrzówek. 203
Wykres 96. Barometr potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek. 203
Wykres 97. Barometry potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek 203
Wykres 98. Potencjał rozwojowy Gminy Zakrzówek na tle gmin powiatu kraśnickiego. 205
Wykres 99. Macierz rozwoju – wykres atrakcyjności i potencjału rozwojowego. 206
Wykres 100. Macierz rozwoju ogólnego. 206
Wykres 101. Macierz rozwoju – demografia. 207
Wykres 102. Macierz rozwoju – rynek pracy. 207
Wykres 103. Macierz rozwoju – infrastruktura techniczna. 208
Wykres 104. Macierz rozwoju – mieszkalnictwo. 208
Wykres 105. Macierz rozwoju – potencjał społeczny i kulturalny. 209
Wykres 106. Macierz rozwoju – poziom wykształcenia i szkolnictwo. 209
Wykres 107. Macierz rozwoju – przedsiębiorczość. 210
Wykres 108. Macierz rozwoju – stabilność finansowa JST. 210
Wykres 109. Wykres podobieństwa gmin powiatu kraśnickiego. 218
Wykres 110. Barometr atrakcyjności dla Gminy Zakrzówek. 236
Wykres 111. Barometr potencjału rozwojowego dla Gminy Zakrzówek. 236
Wykres 112. Barometry potencjału rozwojowego Gminy Zakrzówek. 236

Wykres 113. Potencjał rozwojowy Gminy Zakrzówek na tle gmin „pokrewnych”. 238
Wykres 114. Macierz rozwoju – wykres atrakcyjności i potencjału rozwojowego. 239
Wykres 115. Macierz rozwoju ogólnego. 239
Wykres 116. Macierz rozwoju – demografia. 240
Wykres 117. Macierz rozwoju – rynek pracy. 240
Wykres 118. Macierz rozwoju – infrastruktura techniczna. 241
Wykres 119. Macierz rozwoju – mieszkalnictwo. 241
Wykres 120. Macierz rozwoju – potencjał społeczny i kulturalny. 242
Wykres 121. Macierz rozwoju – poziom wykształcenia i szkolnictwo. 242
Wykres 122. Macierz rozwoju – przedsiębiorczość. 243
Wykres 123. Macierz rozwoju – stabilność finansowa JST. 243
Wykres 124. Wykres podobieństwa gmin „pokrewnych” Gminy Zakrzówek. 250
Wykres 125. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT. 251
Wykres 126. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych w obszarze integracja i spójność społeczna. 296
Wykres 127. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych w obszarze gospodarka. 301
Wykres 128. Szczegółowa macierz działań inwestycyjnych analizy WiP we wszystkich obszarach. 306
Wykres 129. Struktura demograficzna osób, które wypełniły ankietę w/s strategicznych inwestycji. 333

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Układ sieci osadniczej w Gminie Zakrzówek. 23
Zdjęcie 2. Kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Zakrzówku. 40
Zdjęcie 3. Studnia w Majdanie Grabina. 41
Zdjęcie 4. Miejsce egzekucji dokonanej przez hitlerowców oraz symboliczna mogiła. 41
Zdjęcie 5. Rudnicki pieróg jaglany. 42
Zdjęcie 6. Herb Gminy Zakrzówek. 169
Zdjęcie 7. Flaga Gminy Zakrzówek. 170
Zdjęcie 8. Strona główna internetowego serwisu Gminy Zakrzówek. 171
Zdjęcie 9. Top-baner na stronie fanpage Gminy Zakrzówek na portalu Facebook. 171
Zdjęcie 10. Znak promocyjny Gminy Zakrzówek. 172

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej Polski. 16
Mapa 2. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej województwa lubelskiego. 17
Mapa 3. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie gmin województwa lubelskiego. 18
Mapa 4. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie administracyjnej powiatu kraśnickiego. 19

Mapa 5. Mapa Gminy Zakrzówek 20
Mapa 6. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie podziału fizyczno-geograficznego województwa lubelskiego....21
Mapa 7. Położenie Gminy Zakrzówek względem rzek....22
Mapa 8. Mapa powiatu kraśnickiego....24
Mapa 9. Gmina Zakrzówek na mapie docelowego układu dróg szybkiego ruchu w Polsce....25
Mapa 10. Obszary prawnie chronione w województwie lubelskim wraz z siecią NATURA 2000 (stan: kwiecień 2008 r.)....26
Mapa 11. Walory przyrodnicze i krajobrazowe powiatu kraśnickiego. 27
Mapa 12. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie walorów dziedzictwa kulturowego województwa lubelskiego....28
Mapa 13. Położenie Gminy Zakrzówek na mapie walorów turystycznych województwa lubelskiego. 28
Mapa 14. Zasoby energii geotermalnej w Polsce. 31
Mapa 15. Uwarunkowanie i kierunki rozwoju energetyki słonecznej w woj. lubelskim. 32
Mapa 16. Kierunki rozwoju energetyki geotermalnej w województwie lubelskim. 33
Mapa 17. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki z biomasy w woj. lubelskim. 34
Mapa 18. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki wiatrowej w województwie lubelskim. 35
Mapa 19. Uwarunkowania i kierunki rozwoju energii wodnej (hydroenergetyki) w województwie lubelskim. 36
Mapa 20. Ograniczenia rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych w woj. lubelskim. 37
Mapa 21. Mapa dróg w Gminie Zakrzówek.... 107
Mapa 22. Mapa stanu budowy dróg szybkiego ruchu w województwie lubelskim (stan na grudzień 2015). 108
Mapa 23. Mapa połączeń kolejowych w otoczeniu Gminy Zakrzówek. 110
Mapa 24. Połączenia drogowe Zakrzówka z Portem Lotniczym Lublin. 111
Mapa 25. Mapa poglądowa rozlokowania szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Zakrzówek. 116
Mapa 26. Trasa ścieżki dydaktycznej w Gminie Zakrzówek 120
Mapa 27. Stok narciarski w Sulowie. 121
Mapa 28. Centrum Zakrzówka z zalewem na rzece Bystrzycy. 122
Mapa 29. Mapa poglądowa rozlokowania obiektów użyteczności publicznej w Gminie Zakrzówek. 129
Mapa 30. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Baretje'a-Deferta w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 135
Mapa 31. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Baretje'a-Deferta w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 136
Mapa 32. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Schneidera w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 137
Mapa 33. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Schneidera w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 138
Mapa 34. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Charvata w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 139
Mapa 35. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg. Charvata w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku.... 140
Mapa 36. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej w powiatach woj. lubelskiego w 2013 roku. ... 141

Mapa 37. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku. 142
Mapa 38. Syntetyczny logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej wg A. Szromka w gminach woj. lubelskiego w 2013 roku. 143

Spis schematów

Schemat 1. Komponenty rozwoju gminy wg Banku Światowego. 9
Schemat 2. Przyjęta metodyka pracy nad Strategią Rozwoju Gminy Zakrzówek. 10
Schemat 3. Zintegrowana idea rozwoju Gminy Zakrzówek do 2023 roku. 271
Schemat 4. Przyjęty model definiowania koncepcji strategicznego rozwoju gminy, ... 272
Schemat 5. Koncepcja problemowa Strategii: 276
Schemat 6. Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Zakrzówek na lata 2016-2023. 279
Schemat 7. Przyjęty model implementacji strategii. 282
Schemat 8. Priorytety i kierunki interwencji w celu szczegółowym nr 1. 284
Schemat 9. Priorytety i kierunki interwencji w celu szczegółowym nr 2. 285
Schemat 10. Sieć powiązań i wzajemnych oddziaływań priorytetów oraz kierunków interwencji. 286
Schemat 11. Dwuwymiarowa macierz z czterema obszarami interpretacyjnymi analizy WiP. 289